

Bilten Slovenske vojske

Vojaškostrokovna publikacija Slovenske vojske

ISSN 1580-1993
April 2009 – 11/št. 1

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
GENERALŠTAB SLOVENSKE VOJSKE

W
L
U
G
A
B
N
W
L
U
A
U
N

Bilten Slovenske vojske

Vojaškostrokovna publikacija Slovenske vojske

ISSN 1580-1993
UDK 355.5(479.4)(055)

April 2009 – 11/št. 1

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
GENERALŠTAB SLOVENSKE VOJSKE

Izdajatelj Publisher	Generalštab Slovenske vojske General Staff of Slovenian Armed Forces www.mors.si/tiskovno_sredisce/publicistika_mors/index.htm
Glavni urednik Executive Editor	generalmajor mag. Alojz Šteiner
Odgovorni urednik Managing Editor	podpolkovnik Evgen Primožič
Namestnica odgovornega urednika Assistant Managing	mag. Liliana Brožič
Uredniški odbor Editorial Board	VVU XIV. razreda dr. Denis Čaleta polkovnik dr. Tomaž Kladnik polkovnik Vojteh Mihevc kapitan fregate mag. Peter Papler majorka Danica Pepelnak dr. Uroš Svete dr. Rado Pišot
Gostujoči urednik Guest editor	dr. Vladimir Prebilič
Sekretar Secretary	štabni vodnik Matjaž Irgl
Prevajanje Translation	Šola za tuje jezike, PDRIU
Lektoriranje Proofreading	Marjetka Brulec, Milena Sevšek Potočnik, Vesna Vrabič
Oblikovanje Design&Graphic	Skupina Opus Design®
Tisk Print	Schwarz, d. o. o.
Naklada Edition	500 izvodov 500 copies
Revija je dostopna na spletni strani	http://www.Mors.Si/index.Php?Id=213
E-naslovi urednikov	evgen.primozic@mors.si , liliana.brozic@mors.si

Prispevki, objavljeni v Bilenu Slovenske vojske, niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov.

Articles, published in the Bulletin of the Slovenian Armed Forces do not reflect the official viewpoint of the Slovenian Armed Forces nor the bodies in which the authors of articles are employed.

V službi miru

*»Želimo mir:
v svetu,
v regiji,
v domovini
in družini ...
Vendar moramo zanj trdo delati!«*

*Dr. Vladimir Prebilič,
gostujoči urednik Biltena Slovenske vojske 11/št. 1*

In a mission of peace

*»We want peace
in the world,
in the region,
in the homeland
and in the family...
But we must work hard to achieve it!«*

*Vladimir Prebilič, PhD
Guest Editor of Slovenian Armed Forces Bulletin 11/no. 1*

RECENZENTI

Brigadir mag. Branimir Furlan

Dr. Darko Friš

Dr. Klemen Grošelj

Dr. Damijan Guštin

Brigadir mag. David Humar

Dr. Milan Jazbec

Brigadir mag. Bojan Pograjc

Dr. Uroš Svete

	7	
Dr. Danilo Türk		POPOTNICA BILTENU SLOVENSKE VOJSKE V DRUGO DESETLETJE
	13	
Danilo Türk, PhD		A GUIDEPOST FOR THE SECOND DECADE OF THE BULLETIN OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES
	19	
Dr. Vladimir Prebilič		UREDNIŠKI UVOD
	27	
Vladimir Prebilič, PhD		INTRODUCTION BY THE EDITOR
	37	
Dr. Ljubica Jelušič		OBLIKOVANJE STRATEGIJE SODELOVANJA REPUBLIKE SLOVENIJE V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH STRATEGY FORMATION OF SLOVENIA'S PARTICIPATION IN INTERNATIONAL OPERATIONS AND MISSIONS
	63	
Dr. Klemen Grošelj		TRANSFORMACIJA SODOBNIH MIROVNIH OPERACIJ IN VLOGA SLOVENIJE TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA
	79	
Dr. Erwin A. Schmidl		RAZVOJ MIROVNIH OPERACIJ OZIROMA OPERACIJ V PODPORO MIRU – PREGLED TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA
	99	
Dr. Milan Jazbec		OBLIKOVANJE ZUNANJE POLITIKE V FUNKCIJI RAZUMEVANJA MIROVNIH OPERACIJ FOREIGN POLICY FORMATION IN THE CONTEXT OF UNDERSTANDING PEACEKEEPING OPERATIONS

119

Dr. Efpraxia
S. Paschalidou

MILITARY OPERATIONS OF THE GREAT POWERS DURING THE CRETAN
REVOLUTION (1897): THE GREEK PERSPECTIVE
VOJAŠKE OPERACIJE VELIKIH SIL MED REVOLUCIJO NA KRETI
(1897) – GRŠKO STALIŠČE

135

Mag. Irmgard Pangerl

PARTICIPATION OF THE AUSTRO-HUNGARIAN NAVY
IN THE CRETE OPERATION 1897–1898
SODELOVANJE AVSTRO-OGRSKE VOJNE MORNARICE
V OPERACIJI NA KRETI 1897–1898

151

Dr. Vladimir Prebilič

SODELOVANJE SLOVENCEV NA MIROVNI ODPRAVI NA KRETO LETA 1897
PARTICIPATION OF SLOVENIANS IN A PEACE DELEGATION IN CRETE IN 1897

167

Dr. Erwin A. Schmidl

INTERNATIONAL PEACE OPERATIONS: THE AUSTRIAN EXPERIENCES
MEDNARODNE MIROVNE OPERACIJE – AVSTRIJSKE IZKUŠNJE

183

Generalmajor
mag. Alojz Šteiner,
brigadir
mag. Alan Geder

ZNAČILNOSTI SODELOVANJA SLOVENSKE VOJSKE V DOSEDANJIH
MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH
CHARACTERISTICS OF THE PARTICIPATION OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES
IN INTERNATIONAL MILITARY OPERATIONS AND MISSIONS TO DATE

211

Janja Vuga,
podpolkovnik
mag. Bojan Gregorič

SLOVENSKI POGLED NA CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE V OPERACIJAH
V PODPORO MIRU:
ŠTUDIJA PRIMERA SLOVENSКИH KONTINGENTOV NA KOSOVU (SIKON-A 15 IN
16 KFORJA)
SLOVENIAN VIEW OF CIVIL-MILITARY COOPERATION IN PEACE SUPPORT
OPERATIONS: CASE STUDY OF SLOVENIAN CONTINGENTS IN KOSOVO (SIKON
15 KAFOR AND SIKON 16 KAFOR)

233

SLIKOVNO GRADIVO
PICTURES

241

AVTORJI
AUTHORS

Danilo Türk, predsednik Republike Slovenije

POPOTNICA BILTENU SLOVENSKE VOJSKE V DRUGO DESETLETJE

Prenovljena številka strokovne revije Bilten Slovenske vojske je namenjena vprašanju slovenske zavezanosti mirnemu reševanju konfliktov, kar se mi kot vrhovnemu poveljniku obrambnih sil Republike Slovenije zdi ne samo potrebno, temveč tudi nujno. Za to vidim kar nekaj razlogov. Zgodovinske izkušnje Slovenk in Slovencev niso bile prijetne, če govorimo o ohranitvi narodove identitete, izražene v jeziku ter kulturnem in narodnem izročilu. Kljub različnim pojavnim oblikam raznarodovalnih ukrepov mnogih tujih oblasti je našim prednikom uspelo z veliko modrosti, globoke narodne zavesti in tudi politične spretnosti ohraniti slovenski narod. Kako pomembno je dosledno upoštevanje določil mednarodnega prava tudi v kriznih razmerah ali celo v vojni, se je pokazalo leta 1991. Slovenija je zmagala v vojni, a ne le v vojaškem smislu, temveč je z upoštevanjem vseh pravnih norm hitro postala prepoznavna, sicer kot mlada, vendar na visokih pravnih in moralnih načelih utemeljena evropska demokracija. Vojne izkušnje iz leta 1991 so še povečale občutek slovenskega naroda za jasno zavračanje uporabe sile pri reševanju kakršnih koli konfliktov.

Zato je moje zadovoljstvo ob povabilu k pisanju na temo *Slovinci v službi miru* toliko večje. Deloma tudi zaradi dejstva, da sem velik del svojega poklicnega življenja, in sicer od leta 1992 do 2005, preživel v OZN. Sprva kot veleposlanik RS, nato kot pomočnik generalnega sekretarja OZN. V obeh funkcijah sem imel precej opravka z mirovnimi operacijami. Mirovne operacije OZN so se takrat razmahnile in doživele velik razvoj, na drugi strani pa tudi bridka razočaranja ter trenutke globoke skepse. Vendar so se razvijale naprej, vse do današnjega obsega.

Tema Biltena je predstavljena resnično poglobljeno, znanstveno, teoretično in praktično, s strateške in taktične ravni, upoštevajoč evolutivne in transformacijske značilnosti mirovnih operacij ter izhajajoč iz zgodovinskih izkušenj. Najpristojnejši avtorji v slovenskem strokovnem prostoru so osvetlili pomembne konceptualne spremembe na področju mirovnih operacij, ki so posledica številnih dejavnikov,

predvsem pa pomembnih geopolitičnih sprememb v svetu. Ne smemo zanemariti vse večjega sodelovanja regionalnih organizacij pri uresničevanju mirovnih operacij, kar je posredno povzročilo drugačno razumevanje tērmina mirovna operacija in odprlo strokovne razprave tako na področju terminologije kot pri tehničnem izpolnjevanju obveznosti, pa vse do vprašanja nujnosti predhodnega mandata OZN. Te pomanjkljivosti se kažejo tudi v slovenskem prostoru, v katerem bo v prihodnje treba čim prej opraviti poglobljeno strokovno razpravo in poenotiti razumevanje tako v strukturah Slovenske vojske kot v širšem obrambno-varnostnem sistemu. Pri tem je mogoče uvodni in predvsem bolj teoretični del Biltena razumeti kot pomemben prispevek k temu pogledu.

Del prispevkov omogoča zanimiv zgodovinski vpogled v sodelovanje Slovencev in pozneje Slovenk v različnih mirovnih prizadevanjih posameznih velesil in mednarodnih organizacij. Čeprav je vojaško posredovanje evropskih sil na otoku Kreti leta 1897 težko razumeti kot mirovno operacijo, je bil vsaj za nekaj časa dosežen cilj, ki je še vedno v ospredju sodobnih prizadevanj mednarodne skupnosti na tem področju. Posredovanje je namreč zagotovilo premirje med strankama v spopadu ter brez nepotrebnih žrtev omogočilo diplomatsko reševanje spora na otoku. Zaupanje najvišjih političnih in vojaških oblasti v Avstro-Ogrski, ki ga je takrat doživel II. bataljon 87. celjskega pehotnega polka, je bilo res posebno. Posebno tudi zato, ker so to vojaško enoto sestavljali predvsem Slovenci in ker ji je poveljeval Slovenec tudi ob namestitvi na Kreto. Kljub temu je treba poudariti, da je takšno razmišljanje nekonvencionalno, saj ob proučevanju literature o mirovnih operacijah ugotovimo, da se te začenjajo omenjati okrog leta 1919, in sicer z mirovnimi konferencami po koncu prve svetovne vojne in urejanjem različnih mejnih vprašanj v Evropi, z različnimi plebisciti in drugimi dogodki, ki so poleg političnega in drugega diplomatskega delovanja zahtevali tudi zaščito varnosti, zaradi česar so sledile vojaške operacije, ki so bile namenjene prav temu.

Zgodovina veliko govori o mirovnih operacijah, ki so bile namenjene vzdrževanju premirja. Pri teh operacijah je šlo za postavitev koalicijskih sil na območje, v katerem je premirje že obstajalo in ga je bilo treba vzdrževati med dobro organiziranimi in discipliniranimi oboroženimi silami. Danes je položaj oboroženih sil precej drugačen, zaradi česar je treba pogledati vso zgodovino in vse vidike mednarodnega vojaškega delovanja, ki nima značaja oboroženega boja, temveč vojaške prisotnosti z različnimi vidiki uporabe vojaške sile in seveda z vedno prisotno pripravljenostjo ter sposobnostjo mirovnih sil, da so učinkovite v samoobrambi in pripravljene uporabiti orožje tudi za izpolnitev svojega mandata. Če danes s tega vidika utemeljeno gledamo na mirovne operacije, je popolnoma jasno, da je treba poznati zgodovino in presoditi, kaj se lahko naučimo iz izkušenj in kako je treba razmišljati o sedanjosti.

O sedanjosti pa je seveda treba razmišljati, kajti če pogledamo stanje današnjih mirovnih operacij, vidimo, kako pomembna je ta vojaška dejavnost za sodobni svet. Zadržal se bom le pri OZN, ki je s stališča mirovnih operacij danes najpomembnejša organizacija. V mirovnih operacijah v okviru OZN deluje približno 140.000 vojakov.

Nobena vojaška sila nima tolikšnega števila uniformiranega osebja, dejavnega v tujini. Ti ljudje so razporejeni v osemnajstih trenutno aktivnih mirovniških operacijah, vsaka pa stane organizacijo sedem milijard dolarjev. To je največji del sredstev, ki jih porabi OZN, a je ta poraba še vedno majhna v primerjavi z drugimi vrstami vojaškega nameščanja zunaj OZN, ki nimajo značaja mirovniških operacij.

Mirovne operacije so postale zelo vsestranske. Zadnje, uvedene v Afriki (Darfur, Čad, Centralnoafriška republika), že na začetku spadajo med najzahtevnejše. Iz tega je mogoče sklepati, da se zahtevnost mirovniških operacij povečuje, s čimer raste tudi stopnja tveganja. Leta 2007 je življenje izgubilo 67 pripadnikov mirovniških operacij OZN. Če gledamo po posameznih operacijah, vidimo, da jih je bilo tega leta samo v Libanonu šest. Libanon je, odkar obstajajo mirovne operacije, eno izmed najnevarnejših območij, čeprav je danes nekoliko zunaj središča zanimanja. To lahko pripišemo dejstvu, da je tam aktivna mirovna operacija, zaradi katere se stanje sorazmernega miru bolje vzdržuje.

Mirovne operacije so nevarne in vsestranske. Vsestranske zato, ker v ospredju ni več le razmejitve vojskujočih se strani. Poleg klasičnih funkcij se v sodobnih mirovniških operacijah opravljajo tudi druge. Zagotavljanje varnega okolja za politično normalizacijo, humanitarno dejavnost in razvoj je celovita naloga, ki zahteva delovanje mirovniških sil daleč od vsakdanjih oblik vojaškega nameščanja. Ob tem se postavlja različna vprašanja o usposabljanju in usposobljenosti mirovniških sil. Vprašati pa se je treba tudi, kako celovito obravnavati izkušnje iz dosedanjih mirovniških operacij in organizirati sistem poveljevanja, posebej še v organizacijah, kot je OZN, pri čemer je pomembno, da nacionalni kontingenti ne izgubijo svoje identitete. Torej obstajata dve liniji komunikacije, ena po poteh, ki jih določa mednarodna organizacija, in druga po tistih, ki jih določa nacionalni sistem oboroženih sil. Kako to uskladiti in doseči učinkovito delovanje, kako zagotoviti delovanje različnih kultur, pripadnikov in ravni usposobljenosti na način, ki bo omogočil uspešnost mirovne operacije? To so vselej velika vprašanja oziroma problemi.

V zadnjih letih je postalo aktualno vprašanje, ki kaže na zahtevnost sodobnih mirovniških operacij. Mirovne operacije imajo večkrat nalogo omogočiti okolje, v katerem se lahko izvedejo volitve, in pomagati pri uvedbi pravnega reda ter institucij, ki ta red vzdržujejo. Obe nalogi sta izjemno zahtevni. Vzpostavljanje varnega okolja za volitve v državi, kjer so komunikacije slabe, kjer ni tradicije volitev in kjer je z vsakim političnim dogodkom povezano nasilje, je izjemno težka naloga. Vzpostavljanje pravnega reda v okoljih, kjer ni takšne tradicije in ustrezne infrastrukture, je še težje. Pogosto se pri tem pojavi potreba po vključevanju civilne policije, ki ima v mirovniških operacijah zahtevne naloge. Civilna policija ima poleg težav, povezanih s prej omenjeno vsestranskostjo, še nekatere druge posebnosti. Treba se je prilagoditi lokalnemu okolju, in sicer tako, da omogoča učinkovito opravljanje policijskih nalog. Kako to zagotoviti v okolju, kot je na primer Haiti s svojo težko preteklostjo, kako v jezikovno zahtevnih okoljih, kot je bil do pred kratkim Vzhodni Timor, ali v drugih težavnih okoliščinah?

Vse to so izjemno zahtevne naloge, ni pa veliko razumevanja za vse podrobnosti in težave, ki se pojavljajo ob njihovem uresničevanju. Mednarodna in politična javnost sta pogosto zadovoljni že z določitvijo mandata mirovni operaciji. S tem je za marsikoga vprašanje rešeno, saj je mandat določen in bo prišlo do nameščenja sil. Vendar pa se stvarno reševanje težav takrat šele začne. Šele takrat je očitno, kako malo lahko v kontekstu konkretne situacije pomenijo splošne resolucije Varnostnega sveta OZN in drugi akti, s katerimi se določajo mandati. Zato menim, da je nujen podroben pogled v izkušnje, tako iz oddaljene preteklosti kot tudi iz naše sedanjosti.

Pri govoru o civilni policiji je treba upoštevati tudi nekatere popolnoma človeške vidike, ki se pojavljajo pri vsaki mirovni operaciji. Nekoč sem z nekim zelo izkušenim voditeljem civilno-policijskih dejavnosti govoril o potrebi, da bi na misijo na Kosovo poslali dodatne policiste spomladi, ko zima mine in postanejo ljudje dejavnejši in se zato poveča obseg kriminala. Pojasnil mi je, da se ta težava ne pojavlja le na območju omenjene misije, temveč povsod po Evropi. Povsod se spomladi poveča število kriminalnih dejanj, zato je v tem času najtežje najti policiste, ki so pripravljeni zapustiti domovino, kjer jih bolj potrebujejo, in oditi v okolje misije, ki se ravno sooča s povečanimi potrebami. To omenjam zaradi razumevanja, da nameščenje mirovnih sil, tako vojaških kot civilno-policijskih, ni le stvar mandatov in vojaške organizacije, temveč včasih čisto osnovnih vprašanj, ki spremljajo družbeno dogajanje.

Omenil sem že, da je zgodovinski spomin zelo pomembna kategorija in sestavina razmišljanja o današnjih mirovnih operacijah. Za sklep bi dodal še eno misel. Menim, da je za vse države, zlasti za tiste, ki so pri sodelovanju v mirovnih operacijah nove, pomembno, kako organizirajo svoje znanje o mirovnih operacijah. To je znanje, ki se ne da naučiti iz knjig, napisanih na univerzah, temveč se pridobi s spremljanjem in skrbno analizo izkušenj. Zelo pomembno je, da se to znanje načrtno organizira, da se izkušnje načrtno zbirajo in analizirajo ter da iz tega postopoma izide doktrina, ki je potrebna, da se država, kot je Slovenija, ki je nov dejavnik pri izvajanju mirovnih operacij, dobro znajde in ustrezno definira svoj položaj in svojo vlogo v mednarodnih mirovnih operacijah. Za dosego tega cilja je za novo državo pomembno sodelovanje s tistimi državami, ki imajo daljši staž in bogatejše izkušnje pri mirovnih operacijah. Sosednja Avstrija je znana po tem, da ima v OZN enega najdaljših in najbolj zanimivih sistemov izkušenj iz mirovnih operacij. Avstrija je že od vstopa v OZN aktivna v številnih dejavnostih, povezanih z mirovnimi operacijami. Njeni vojaki so sodelovali v vrsti mirovnih operacij, tudi civilna policija je prisotna v marsikateri. Tako pridobljene izkušnje so izjemno dragocene, njihova uporaba pa nujna za uspeh načrtovanja in delovanja v prihodnjih mirovnih operacijah.

In ta prihodnost bo zapletena! V OZN so nekoč, ko je bilo pripadnikov mirovnih operacij okrog 80.000, mislili, da se ne da narediti nič več in je večje število pripadnikov nepredstavljivo. Danes je pripadnikov občutno več, razvoj bo najverjetneje še napredoval, razmere pa bodo še bolj zapletene. Ne želim pisati futuristično o stvareh, ki se še niso zgodile in o katerih ne bi bilo prav razpravljati. Želim pa

opozoriti, da zgodovina mirovnih operacij še ni končana in da bo njihova prihodnost nevarna in zahtevna.

Ravno tako želim ponovno poudariti pomen te številke Biltena Slovenske vojske, ki vstopa v novo desetletje, in izraziti zadovoljstvo, da mi je bilo omogočeno napisati nekaj misli. Posebej pa naj poudarim, da bom kot vrhovni poveljnik slovenskih obrambnih sil tudi v prihodnje posebno pozornost namenjal dosežkom prav na področju sodelovanja v mirovnih operacijah, še posebej pa me bodo zanimale njihove izkušnje. Avtorjem prispevkov v tej pomembni številki Biltena Slovenske vojske se zahvaljujem za njihov znanstveni in strokovni prispevek, vsem, ki so s slovensko zastavo na ramah že opravili pomembno delo v imenu Republike Slovenije, pa izrekam veliko spoštovanje v upanju na korektno izpolnjevanje obveznosti tudi v prihodnje.

Danilo Türk, President of the Republic of Slovenia

A GUIDE-POST FOR THE SECOND DECADE OF THE BULLETIN OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES

This updated issue of the professional publication *Bulletin of the Slovenian Armed Forces* is dedicated to the question of the Slovenian commitment to finding peaceful solutions to conflicts. As Commander-in-Chief of the Defence Forces of the Republic of Slovenia, I find this subject not only necessary but also entirely essential. There are many reasons for this. The historical experience of the Slovenian people has not always been pleasant regarding the preservation of national identity, manifested in the language as well as in the cultural and national tradition. Despite different repressive and denationalising measures taken by many foreign authorities, our ancestors managed to preserve the Slovenian nation through much wisdom, deep national awareness and political skill. The importance of consistent compliance with the provisions of international law in crisis situations, including wars, was seen in 1991. Slovenia won the war, not only in a military sense but also by complying with all legal norms, thus soon becoming recognised as a young European democratic country founded on high legal and moral principles. The lessons of war in 1991 increased the resolve of the Slovenian people for clear rejection of the use of force in finding solutions to any kind of conflict.

For this reason, my pleasure at being invited to write about the topic of *Slovenian people in the service of peace* is that much greater, in part also due to the fact that I spent a large part of my professional life, from 1992 to 2005, working in the United Nations, first as the ambassador of the Republic of Slovenia, later as UN Assistant Secretary-General. In both functions I dealt with peacekeeping operations to a considerable extent. United Nations peacekeeping operations were in full swing at that time and underwent great development on the one hand, but also bitter disappointment and moments of deep doubt on the other. However, they continued to develop to the current extent.

The topic of the *Bulletin* is presented in truly deep, scientific, theoretical and practical ways, from strategic and tactical levels, considering the evolutionary and transformational characteristics of peacekeeping operations, and deriving from historical experience. The most respected authors in the Slovenian professional field have thrown light upon important conceptual changes in the area of peacekeeping operations, which result from numerous factors, in particular from important geopolitical changes in the world. We must not disregard the increasing cooperation of regional organisations in the implementation of peacekeeping operations, which has indirectly brought about a different understanding of the term “peacekeeping operation” and opened technical discussions in the area of terminology as well as in the technical fulfilment of obligations, all the way to the question of the necessity of a preliminary UN mandate. These deficiencies can also be seen in Slovenia and point to the need for conducting a deep technical discussion as soon as possible and unifying the understanding of both the structure of the Slovenian Armed Forces and the broader defence and security system. The introductory and in particular the more theoretical parts of the *Bulletin* may be taken as important contributions in this regard.

Some of the articles offer interesting historical insight into the cooperation of Slovenian men, and later women, in various endeavours for peace launched by individual great powers and international organisations. Although it is difficult to understand the military intervention of European forces on the island Crete in 1897 as a peacekeeping operation, the objective which is still in the forefront of contemporary efforts of the international community in this area was achieved for at least some time. This intervention ensured an armistice between the parties involved in the conflict and enabled a diplomatic solution on the island without unnecessary victims. The confidence that the highest political and military authorities in the Austro-Hungarian Empire had in the 2nd Battalion of the 87th Infantry Regiment from Celje was truly special. This was particularly the case because the military unit was mainly composed of Slovenes, and at the time of deployment in Crete its commander was a Slovene as well. However, we need to emphasise that such thinking is unconventional. By studying the literature on peacekeeping operations we see that such operations were first mentioned around 1919 in connection with peace conferences after the end of World War I and with managing various border issues in Europe, different plebiscites and other situations which, besides political and other diplomatic action, also required the protection of security and were followed by military operations intended for this particular purpose.

History tells us much about peacekeeping operations intended to maintain truces. In these operations, coalition forces were deployed to an area in which a truce already existed and had to be maintained among well organised and disciplined armed forces. Today, the status of armed forces is quite different. We have to look at all of history and every aspect of international military engagement which is not armed combat by nature but a military presence with various aspects of employment of military force and the constant readiness and capability of peace forces to defend themselves

effectively and be prepared to use weapons to fulfil their mandate. If today we see peacekeeping operations as valid in this respect, it is clear that we have to be familiar with history and evaluate what we can learn from past experience and how we are obliged to consider the present.

Of course, we must consider the present. If we look at the status of peacekeeping operations today, we see how important this military activity is for the modern world. I will only dwell upon the United Nations, which from the standpoint of peacekeeping operations is the most important organisation operating today. Approximately 140,000 soldiers participate in peacekeeping operations under the auspices of the United Nations. No other military force has that number of uniformed personnel operating abroad. These people are assigned to eighteen currently active peacekeeping operations, each costing the organisation about seven billion dollars. This is the largest component of the budget of the United Nations. However, this expenditure is small in comparison to other kinds of military deployment outside the UN, to operations which are not peacekeeping operations by nature.

Peacekeeping operations have become very multidimensional. The latest such operations, established in Africa (Darfur, Chad, Central African Republic), have been among the most demanding from the very beginning. We can thus conclude that peacekeeping operations are becoming increasingly more complex, which also results in a higher degree of risk. In 2007, 67 members of UN peacekeeping operations lost their lives. Looking at individual operations we see that six people died in Lebanon alone that year. Ever since peacekeeping operations have been in existence, Lebanon has been one of the most dangerous areas. Today, however, it is somewhat outside the sphere of interest. This may be due to the fact that there is a peacekeeping operation active in the area, on account of which a state of relative peace can be better maintained.

Peacekeeping operations are both dangerous and multidimensional, multidimensional because they are no longer focused merely on keeping belligerent parties apart. Modern peacekeeping operations include both standard and supplemental functions. Providing a secure environment for political normalisation, humanitarian activity and development is a comprehensive task, requiring the engagement of peacekeeping forces in operations that are far from being common types of military deployment. This raises different questions about the training and competence of peacekeeping forces. We also have to ask ourselves how we can fully consider the lessons learned from previous peacekeeping operations and organise a system of command, particularly in organisations such as the United Nations, while at the same time making sure that national contingents do not lose their identity. There are thus two lines of communication, one through channels established by international organisations and the other through those established by national systems of armed forces. How to balance this and achieve efficient functioning? How to ensure the operation of different cultures, members and levels of competence in a way that facilitates the success of peacekeeping operations? These are always important questions to consider.

In recent years the question of interest has pointed to the complexity of modern peacekeeping operations. Peacekeeping operations are frequently required to facilitate an environment in which elections can be conducted and assist in the establishment of a legal order and institutions to maintain that order. Both tasks are extremely demanding. The establishment of a safe environment for conducting elections in a country with poor communications, with no tradition of elections and with violence linked to every political event, is an extremely difficult task. The establishment of a legal order in areas with no such tradition or adequate infrastructure is even harder. There is often a need to include the civilian police, whose tasks in peacekeeping operations are very demanding. Civilian police have a number of other particularities besides problems connected to the aforementioned multidimensionality. It is necessary to adapt to the local environment in order to facilitate effective police performance. How to facilitate this in an environment such as Haiti, for example, with its difficult past? How to facilitate this in linguistically demanding environments such as East Timor until recently and in other difficult circumstances?

These are all extremely demanding tasks. However, there is not much understanding with regard to all the details and problems arising from their implementation. The international political community is often satisfied merely by defining the mandate of a peacekeeping operation. For many people this signifies the solution to the problem, considering that the mandate is defined and that the deployment of forces will occur. However, this is where real problem solving only begins. Only then does it become obvious what little meaning general resolutions of the United Nations Security Council and other acts by which mandates are defined have in the context of actual situations. Therefore, I am of the opinion that we have to take a detailed look at experience from the distant past as well as the present.

When speaking of the civilian police we also have to consider the fully human aspects that characterise every peacekeeping operation. Once I spoke to a very experienced leader of civilian police operations about the need to send additional police officers to the mission in Kosovo in the spring, when winter is over and people become more active, which also results in a higher crime rate. He explained that this is not only a problem in the area of this mission but elsewhere in Europe. In spring, the crime rate rises everywhere. Therefore it is difficult to find police officers during this time who are willing to leave their homeland, where they are most needed, and go to a mission area which is just then facing increased needs. I mention this to broaden understanding of the fact that the deployment of peacekeeping forces, both military and civilian police, is not only a matter of mandates and military organisation, but sometimes of the purely elementary questions that accompany social development.

I have already mentioned that memory of the past is a very important component of considering present peacekeeping operations. I would like to conclude with another thought. I believe the manner of organising the knowledge of peacekeeping operations is of great importance to all countries, especially those that are new to cooperating in peacekeeping operations. This knowledge cannot be gained from books written

at universities, but only from monitoring and carefully analysing the previous experiences of others. It is very important that this knowledge be carefully organised, that these experiences be carefully gathered and analysed, and that a doctrine be developed gradually. This doctrine is required for a country like Slovenia, which is new at conducting peacekeeping operations, to be able to manage well and define its role in international peacekeeping operations properly. To achieve this objective, a new country must cooperate with those countries which have been conducting peacekeeping operations for a long time and therefore have a richer experience. The neighbouring Austria is known to have one of the longest and most interesting systems of experience in peacekeeping operations within the United Nations. Ever since it joined the UN, Austria has been active in numerous activities linked to peacekeeping operations. Its soldiers and the civilian police have participated in a number of peacekeeping operations. Experience gained in this way is of great value, and using this experience is necessary for successful planning of and operating in future peacekeeping operations.

The future will be complicated! At one time, when the members of peacekeeping operations numbered approximately 80,000, the United Nations thought that nothing more could be done, and a larger number of members was unthinkable. Today the number of members is significantly larger, development will most likely still continue and conditions will become even more demanding. I do not wish to forecast events which have not yet taken place. However, I would like to strongly emphasise that the history of peacekeeping operations is not over yet and that the future will be full of risks and challenges.

I would also again like to stress the importance of this issue of the *Bulletin of the Slovenian Armed Forces*, which is entering a new decade, and express my pleasure at being able to note down a few thoughts. Let me particularly emphasise that as Commander-in-Chief of the Slovenian Defence Forces I will continue to devote special attention to achievements in the area of cooperation in peacekeeping operations in the future, having a special interest in these experiences. I thank the authors of the articles of this important issue of the *Bulletin* for their scientific and professional contributions – and I greatly respect those who have already done important work in the name of the Republic of Slovenia with the Slovenian flag on their shoulders, with the hope that they continue to fulfil their obligations in accordance with the rules.

UREDNIŠKI UVOD

Uvodnik Hrepenenje po miru je mogoče zaznati skoraj ob vsaki priložnosti. Mnoge mednarodne organizacije, države in posamezniki si prizadevajo za mirno reševanje sporov, vendar vojne in spremljajoče gorje ostajajo del človeškega življenja. Žal družba ni in po vsej verjetnosti vsaj še nekaj časa ne bo sposobna reševati različnih sporov brez spopadov in vojn, hrepenenje ostaja velikokrat neuresničeno.

Kljub temu se velja za mir resnično potruditi, vsak dan in povsod. Veliko lahko stori vsak sam, čeprav so resnična in najbolj realna prizadevanja povezana z mednarodno skupnostjo in organizacijami, ki imajo na voljo pravna sredstva. Med njimi nedvomno izstopa OZN kot formalnopравни nosilec glede na Ustanovno listino OZN in mnoge regionalne organizacije, kot so Nato, EU, OVSE, Afriška unija itn. Prav te uresničujejo pravne sklepe – resolucije v posameznih regijah. Kljub temu pa ne smemo pozabiti, da so prizadevanja posamezne organizacije pravzaprav prizadevanja držav članic. Brez njih, predvsem pa njihovih virov, bi misije ne bile mogoče. Čeprav ne govorimo o obveznem sodelovanju in nujni pripravljenosti vseh držav, pa so pričakovanja do nekaterih različna. Povezana so predvsem z razpoložljivostjo virov držav, pa tudi dojemanjem odgovornosti in zavezanosti posamezne države mednarodnemu miru in posledično varnosti. Republika Slovenija je med osamosvojitvijo in skozi zgodovino zelo občutljivo dojemala različne oblike nasilja. Zaradi travmatičnih izkušenj iz polpretekle zgodovine je z veliko razumevanja in izkušnjami vedela, kaj državljske vojne puščajo za seboj. Tako se je že od vstopa v OZN leta 1992 dinamično odzivala na konflikte in spopade, ki so se razplamteli po koncu hladne vojne. Dodaten varnostni izziv oziroma grožnja mladi državi so bili hudi spopadi v sosednji Republiki Hrvaški in nato v Bosni in Hercegovini. Ker je bila Republika Slovenija v obdobju vzpostavljanja sodobnega obrambnega sistema, reformiranja obrambnih zmogljivosti in oblikovanja Slovenske vojske, so bila prizadevanja za doseganje miru omejena na diplomatske aktivnosti. Leta 1997 je bil storjen pomemben korak. V operacijo v podporo miru SUNRISE je bilo napotenih prvih 21

pripadnikov Slovenske vojske, ki so v sanitetni enoti ROLE 1 zagotavljali zdravstveno oskrbo enotam mednarodnih sil v Albaniji. Od tega trenutka je ob mnogih vojskah zaplapolala tudi slovenska zastava. Število pripadnikov, nameščenih na različnih misijah, se je nenehno povečevalo, uspešnih misij je vedno več in lahko ugotovljamo, da si je Slovenska vojska zagotovila veliko izkušenj, jih prenesla v svoj sistem usposabljanja in izobraževanja ter omogočila kakovostno rast na področju sodelovanja v mirovnih operacijah. Žal o tem vemo malo, v priznanjih tujim poveljnikom in pripadnikom tujih vojsk pa ne skoparijo s pohvalami.

Na podlagi prehojene poti slovenskih mirovnic in mirovnikov smo se pri oblikovanju tematske številke Biltena Slovenske vojske najprej osredotočili na izhodišča za oblikovanje celovite strategije sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah, ki nam poglobljeno in vsestransko osmišljajo odločitve za sodelovanje Republike Slovenije v mednarodnih operacijah. Začenjamo s prispevkom **dr. Ljubice Jelušič**, ministrice za obrambo in nedvomno najbolj prepoznavne strokovnjakinje na področju proučevanja mednarodnih operacij v Sloveniji. Njen prispevek je zato treba razumeti v dveh pogledih: (1) izrazito teoretičnem, v katerem se posveti analiziranju terminologije s področja mednarodnih operacij v slovenskem prostoru, in praktičnem, s katerim poseže na področje oblikovanja strategije delovanja slovenskega obrambnega sistema, ter (2) empiričnem, ko se posveti razpravi o oblikovanju strategije sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah. Na področju prvega dela ponudi novo besedno zvezo, ki vključuje vse dejavnosti mednarodne skupnosti na področju zagotavljanja miru in varnosti – mednarodne operacije in misije (MOM). Tako je mogoče opaziti uveljavljanje termina, ki ne bo imel predznaka katere koli izmed najpogosteje vpletenih organizacij, torej OZN, Nata ali EU, kar je verjetno nujno pri sprejemanju odločitev o aktivni zavezaniosti Slovenije ohranjanju miru v regiji in svetu. Poleg terminoloških tem avtorica razkrije še svoj pogled na strategijo Republike Slovenije na področju sodelovanja pri mednarodnih operacijah in misijah. Z obsežno in zelo temeljito analizo, ki temelji na razgrnitvi najbolj temeljnih, do zdaj sprejetih in veljavnih dokumentov pri sprejemanju tovrstnih odločitev, izkaže odsotnost celovitejšega in predvsem usklajenega načrtovanja pri vprašanih sodelovanja Slovenije na mednarodnih misijah in v operacijah. Presečna analiza avtorice tako ponudi kar nekaj pomembnih in povsem realnih predlogov, predvsem pa nakaže korake, ki jih je treba storiti pri nastajanju in sprejemanju strategije sodelovanja na mednarodnih misijah in v operacijah. Prvi je bil že storjen – začela se je širša razprava, v kateri se soočajo mnenja teoretikov, praktikov in politikov, ministrica pa s svojim prispevkom nakaže prihodno dinamiko in smernice strategije.

Dr. Klemen Grošelj je teoretična izhodišča nadgradil s pogledom preoblikovanja sodobnih mirovnih operacij. Avtor v svojem prispevku vsebinsko in pomensko ločuje med izrazoma evolutivnost in transformativnost mirovnih operacij. Če velja za prvega pričakovan razvoj, v katerem je z veliko verjetnostjo mogoče napovedati prihodnost mirovnih operacij, je pri terminu preoblikovanje treba pozornost nameniti strukturalnim spremembam operacij, katerih korenine segajo v njihove konceptualne

spremembe. Iz nekoč neinteresne in vrednotno nevtralne dejavnosti so se preoblikovale v precej interesno in vrednotno pogojno dejavnost v mednarodni skupnosti. Posledičen je pojav množice tipologij operacij, ki so lastne bodisi posameznim akterjem mednarodne skupnosti bodisi strokovnoteoretičnim predpostavkam posameznih izvedencev. Vendar je verjetno resnični vzrok treba iskati predvsem v politično-operativnem vprašanju, kar vse bolj postajajo mirovne operacije. Značilno zanje postaja vse bolj prepoznavna interesna sestavina, ki jo prinašajo v njihovo strukturo posamezne države ali skupine držav. Avtor se tako utemeljeno dotakne vprašanja zlorabe termina mirovna operacija, s katerim se poskuša pridobiti tako legalnost oziroma legitimnost mnogih vojaških intervencij, ki smo jim priča danes. Vse intervencije namreč niso mirovne operacije, vse mirovne operacije pa so vendarle intervencije.

Dr. Erwin Schmidl se je v primerjavi s predhodnikom posvetil bolj evolutivnemu pogledu razvoja mirovnih operacij. S svojim prispevkom je posegel v konec 19. stoletja in predstavil kritično vrednotenje tako sedanjih tipologij mirovnih operacij kakor uvrstitev posameznih mirovnih operacij vanje. Pri svojem delu ostaja zvest dejstvu, da je pri definiranju in kategorizaciji mirovnih operacij treba izhajati iz izhodišč OZN kot temelja legalnosti in legitimnosti za takšna prizadavanja mednarodne skupnosti in posameznih držav. Obsežen pregled, ki se konča z jasnim in danes morda nepogrešljivim nastopom regionalnih organizacij, med katere uvrščamo tako Nato kakor EU, pri mirovnih prizadevanjih OZN ne posreduje dokončnega kakovostnega kategoriziranja mirovnih operacij. Mirovne operacije so bile, so in bodo verjetno tudi v prihodnosti najpomembnejše orodje zunanje politike držav ter tako hkrati najbolj učinkovito orodje mednarodnega kriznega upravljanja, zato je treba vsako mirovno operacijo vrednotiti po trenutnih razmerjih v mednarodnih odnosih in njeno uspešnost razumeti skozi določila mandata in ne skozi pričakovanja bodisi sprtih strani bodisi prizadetega civilnega prebivalstva.

Dr. Milan Jazbec se je posvetil razpravi o oblikovanju zunanje politike v funkciji razumevanja mednarodnih operacij in misij, pri čemer se je oprl na empirične ugotovitve iz slovenske prakse. Kljub morda vse bolj poudarjeni obrambno-vojaški sestavini sodobnih mednarodnih operacij in misij slednje ostajajo element in vzvod zunanje politike posamezne države, v katerem nastopa veliko drugih državnih sistemov. Celo več, če je mogoče pri načrtovanju tovrstnih dejavnosti tudi na podlagi pravnih aktov precej lahko določiti institucionalizirane sodelujoče, je mogoče v sodobnih mednarodnih operacijah in na misijah zaznati več neinstitutionaliziranih sodelujočih, med katere se uvrščajo različne nevladne organizacije, humanitarne organizacije, gospodarski sektor ter visoko specializirani posamezniki in društva za pomoč v ozko spektralnih težavah posameznikov in skupin v procesu pokonfliktne obnove. Kje je na tej premisi Slovenija? Avtor izpostavi veliko dejstev, iz katerih je mogoče definirati številne priložnosti za nadaljnje in morda poglobljeno sodelovanje slovenske zunanje politike pri načrtovanju mednarodnih operacij in misij. Pri tem iskanje primerljivih rešitev in modelov ni primerna pot, saj so nacionalne specifike prevelike. Vzpostaviti bo treba povsem svoj model reševanja te problematike, predvsem pa si na tem področju postaviti ambiciozne, vendar realne cilje za prihodnost.

Kljub pohvalam mednarodne skupnosti in posameznih držav oziroma njihovih predstavnikov, ki so sodelovali s pripadniki Slovenske vojske ter policije in drugim osebjem na mednarodnih misijah, dosežkov Slovenk in Slovencev ne smemo omejevati le na obstoj samostojne in neodvisne Republike Slovenije. Skupaj s kolegi, vojaškimi zgodovinarji z avstrijske vojaške akademije (Landesverteidigungsakademie) z Dunaja, smo se ozrli v zgodovino in izsledili zavezanost miru in nalogam vzdrževanja miru slovenskih vojakov že daljnega leta 1897, ko se je avstro-ogrška monarhija odločila za aktivno ohranjanje premirja med Grki in Turki na otoku Kreti. Čeprav je tedaj avstro-ogrski imperij imel obsežen vojaški aparat, je bil za mirovno nalogo na otoku Kreti izbran II. bataljon 87. celjskega pehotnega polka, ki je veljal za slovenskega, saj je bila velika večina vojakov v bataljonu Slovencev. Bolj kot izbira pa je zanimiv razlog – avstro-ogrski vojaški vrh je tej enoti zaupal zaradi njene vojaške odličnosti, prilagodljivosti in vsestranske vzorne urejenosti. Izbor se je izkazal za povsem pravnega. Tako so tudi slovenski vojaki postali del mednarodne skupnosti pri reševanju vojaških spopadov in sporov. Na podlagi teh izhodišč je povsem razumljivo, da je prva, prenovljena številka Biltena Slovenske vojske posvečena dosežkom Slovenk in Slovencev v prizadevanjih za mir, ki segajo tako daleč v zgodovino.

Prvi sklop prispevkov drugega dela osvetljuje že omenjeno misijo II. bataljona 87. celjskega pehotnega polka. Da bi čim bolj verodostojno in kredibilno predstavili tedanje uspehe, je bilo vzpostavljeno sodelovanje med zgodovinarji iz Avstrije, Grčije in Slovenije. **Dr. Efpraxia Paschalidou** je kot priznana grška vojaška zgodovinarica osvetlila kandijsko vojno, vlogo Grčije in Turčije ter razloge, ki so pripeljali do nasilja na otoku. Pri obravnavanju teme je sicer mogoče zaznati grški vidik in razumevanje spopadov na Kreti, ki pa ga je treba razumeti v smislu povezanosti grške skupnosti v celinski Grčiji in etnične skupnosti Grkov na Kreti oziroma v pritisku prebivalcev na grško vlado in kralja pri organiziranju pomoči. Zanimivo pri tem je, da avtorica izpostavi predvsem versko vez kot tisto, ki združuje obe skupnosti bolj kakor etnično-kulturna podobnost. Vzrok je dejstvo, da je bila prav vera tista, ki je omogočala jasno razmejitev in razločevanje med obema skupnostma.

Mag. Irmgard Pangerl se je osredotočila predvsem na vlogo avstro-ogrške mornarice pri vzpostavljanju pomorske blokade. Konflikt na otoku je bilo treba nujno osamiti. Obe državi, Grčija in Turčija, sta namreč močno podpirali obe etnični skupini na Kreti z orožjem, strelivom, vojaki oziroma prostovoljci ter hrano. 15 avstro-ogrskih vojaških ladij različnih velikosti in razredov se je vključilo v pomorske zmogljivosti 5 evropskih velesil: Nemčije, Rusije, Velike Britanije, Italije in Francije, pri čemer so bile avstro-ogrške zmogljivosti osredotočene na nadzorovanje severne strani otoka. Območje odgovornosti je bilo približno 100 kilometrov obale. Naloga koalicijskih sil je bila nadzirati ladijski transport in zajeti ves vojaški neavtoriziran material. Uspešnost blokade se je izkazala v bistveno zmanjšanem obsegu tihotapljenja, zaradi česar so se konec oktobra 1897 avstro-ogrške oblasti odločile za umik ladjevja, svojo navzočnost pa so še naprej zagotavljale Francija, Velika Britanija, Italija in Rusija. Pomorska deblokada otoka se je končala šele decembra 1898. Zagotovljena je bila neodvisna uprava otoka, ki jo je vodil princ Jurij, grški prestolonaslednik. Ob njegovem odstopu

leta 1905 so bile ponovno objuene zamisli o združitvi Krete z Grčijo. S podpisom Londonskega sporazuma 30. maja 1913 je bila Kreti priznana združitev z Grčijo, s čimer pa ni bilo rešeno vprašanje preostalega turškega prebivalstva na Kreti.

Dr. Vladimir Prebilič je poskušal s časopisnimi viri rekonstruirati dogajanje pred, med in po prihodu z misije na Kreti. Ob uporabi sekundarnih virov avstrijskih zgodovinarjev je bilo mogoče opraviti tudi proces objektivizacije poročanja tedanjih medijev o dogodkih, povezanih z II. bataljonom 87. celjskega pehotnega polka. Odločitev za sodelovanje avstro-ogrske kopenske vojske na Kreti je bila sprejeta v vojaškem vrhu, potrdil pa jo je celo cesar. Tako kakor danes je bilo poseganje v sicer skrajno nestabilne razmere in tveganje življenj vojakov skrajno težka odločitev. Še zlasti pomembno pa je bilo, katero enoto izbrati za sicer nevojaško dejavnost, ki mora biti poleg soočenja s sprtimi stranmi sposobna tesno sodelovati s koalicijskimi partnerji. Posebna pozornost je bila namenjena poveljniku, polkovniku Antonu Guzeku. Oceno dela vojakov, njihovo doslednost, nepristranskost in spoštovanje lokalnega prebivalstva so z veličastnim slovesom potrdili tudi prebivalci. Posebej je treba izpostaviti tudi zavezanost vojakov reševanju različnih humanitarnih nalog. Čeprav bi danes tovrstne naloge označevali z drugimi pojmi, je mogoče reči, da so Slovenci, tedaj sicer v strukturah avstro-ogrske vojske, svojo nevojaško in s tem posebno nalogo, brez dodatnih usposabljanj, opravili zelo profesionalno.

Če strnemo precej obsežen opus dosežkov Slovenk in Slovencev pri prizadevanjih za prevlado miru v regijah in svetu, lahko samozavestno izpostavimo vsestranski uspeh. Da pa ne bi govoril preveč splošno in brez argumentov, si bom pri tem izposodil nekaj ugotovitev, ki nam jih ponujajo avtorji člankov drugega sklopa Biltena Slovenske vojske. Ker spada Republika Avstrija med najbolj izkušene države na področju sodelovanja v mirovni operacijah, je **dr. Erwin Schmidl** v svojem članku osvetlil izkušnje avstrijskih oboroženih sil. Avstrija je s statusom oborožene nevtralnosti država, ki je sodelovala v številnih mirovni operacijah. Avtor predstavi obsežen opus avstrijskih izkušenj, ki so se začele s sodelovanjem avstrijskih oboroženih sil v mirovni operaciji v Kongu leta 1960. Le 50 pripadnikov je po načelu rotacije na misiji sodelovalo vse do leta 1963. Čeprav je prav avstrijska enota doživela kar nekaj neprijetnosti (tako po prihodu so jih ugrabili pripadniki uporniške milice), se je Avstrija ob koncu misije OZN v Kongu že istega leta odločila za sodelovanje na mirovni misiji na Cipru. Sledilo je avstrijsko sodelovanje v operaciji UNTSO leta 1967. Z imenovanjem Kurta Waldheima za generalnega sekretarja OZN leta 1972 sta se sodelovanje in njena navzočnost še povečala. Leta 1972 je že sodelovala s svojim bataljonom in območjem odgovornosti po jomkipurski vojni v operaciji UNEF II. Prav tako so bili avstrijski vojaki del mirovne operacije UNDOF na Golanski planoti. Sledile so prve žrtve med avstrijskimi mirovnikmi, vendar se zaradi tega avstrijska prizadevanja za mir niso bistveno spremenila. Vsako leto je v mirovni operacijah OZN sodelovalo približno 1000 vojakov, od katerih sta bili dve tretjini pripadnikov rezervne sestave. Posebno poglavje je sodelovanje Avstrije na območju Zahodnega Balkana,

kjer je bila sestavni del vseh operacij na območju takratne Jugoslavije, kar pa je vodilo v nenehno povečevanje števila nameščenih vojakov. Sodelovanje v mednarodnih mirovnih operacijah je postalo neizbežen in zelo prepoznaven del avstrijske zunanje politike.

Generalmajor Alojz Šteiner in brigadir Alan Geder sta v svojem prispevku predstavila prenos preoblikovanja mednarodnih vojaških operacij in misij (MVOM) na raven Republike Slovenije s posebnim poudarkom na sodelovanju Slovenske vojske. Na področju predstavitve sodelovanja avtorja posebej opozorita na vstop Republike Slovenije v organizaciji Nato in EU. To dejstvo je po njunem prepričanju mejnik, ki je neposredno povzročil povečanje vojaškega prispevka po letu 2005, ko se je število sodelujočih v primerjavi z letom 2004 povečalo za 40 odstotkov. Posledično so se povečevala tudi pričakovanja mednarodne skupnosti oziroma posameznih držav članic, k čemur je treba dodati še bistvene spremembe pri opravljanju nalog. Te postajajo vedno bolj zahtevne, tako v operativnem kakor v smislu stopnje tveganja. Po mnenju avtorjev je mogoče vse pridobljene izkušnje sodelovanja Slovenske vojske na mednarodnih misijah razdeliti v tri obdobja, pri čemer je za prvo, od leta 1997 do 2002, značilno vključevanje majhnih in preprostih modulov do vodne ravni, za drugo, od leta 2002 do 2006, postopno in vztrajno povečanje števila slovenskih pripadnic in pripadnikov na misijah ter opazen kakovostni napredek ter za tretje, od leta 2006, vključevanje v izzive celovitega delovanja v operacijah in vključevanja v večnacionalne strukture na ravni bataljonskih skupin. Takšen primer je sodelovanje z bojno skupino na Kosovu leta 2007, kjer je bojna skupina Sokol prevzela svoje območje odgovornosti ter se neposredno vključila v linijo poveljevanja in kontrole Kforja. Ob tej klasifikaciji se izpostavlja razprava o razpršenosti oziroma koncentraciji nacionalnega prispevka ter vzdržljivosti sodelujočih sil. Tovrstne pokazatelje precej relativizira podatek, da je bilo na območju Zahodnega Balkana nameščenih v povprečju 66 odstotkov nacionalnega prispevka v mednarodnih vojaških operacijah. Zato je mogoče trditi, da kljub odsotnosti strateškega dokumenta, ki bi povsem jasno določeval nacionalne prednostne naloge, na MO RS že obstajajo usmeritve za sodelovanje v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah.

Janja Vuga in podpolkovnik Bojan Gregorič sta se pri svojem raziskovalno-analitičnem delu osredotočila na vprašanje civilno-vojaškega sodelovanja v mirovnih operacijah in na misijah ter za čim bolj plastično predstavitev tega, sicer precej zapletenega sodelovanja, uporabila študijo o slovenskih kontingentih 15 in 16 na Kosovu. Opozorila sta na posebnosti slovenskega modela izvajanja CIMIC, ki izpostavlja predvsem civilne funkcionalne strokovnjake, pri čemer sta izhajala iz Natovih doktrin in usmeritev, ki so temeljna podlaga tudi v Sloveniji. S tako imenovanim pilotskim projektom izvajanja dejavnosti CIMIC s sodelovanjem civilnih funkcionalnih strokovnjakov so bile izpostavljene nekatere pomanjkljivosti, ki se nanašajo na financiranje, organizacijo, priprave pred odhodom, podrejenost in delovno obleko. Vendar je vsaj začetne težave mogoče razumeti, čeprav bi bilo treba razmisliti o nekaterih predlogih izboljšav, ki jih predlagata avtorja. Še zlasti pomembno se jima zdi nameniti več pozornosti pripravam pred odhodom na misijo, tako da bi

se čim bolj jasno določila razmerja v skupini CIMIC in širše – v kontingentih SV na misijah. Z uvajanjem civilnih funkcionalnih strokovnjakov prihaja do stika dveh zelo različnih konceptov delovanja: civilnega in vojaškega. To je posebna oblika sodelovanja, v katerem bo potrebna večja mera prilagodljivosti tako vojakov kakor civilnih funkcionalnih strokovnjakov. Le z medsebojnim razumevanjem, spoštovanjem in sodelovanjem bo omogočeno doseganje ciljev celotne misije. V nasprotnem primeru bo prihajalo do nasprotnega učinka brez dodane vrednosti.

Na področju mednarodnih vojaških operacij in misij nas v prihodnje čaka še veliko izzivov. Številne pridobljene izkušnje je treba še bolje vključiti v vsakdanje delovanje celotnega nacionalno-obrambnega sistema, še več pa bi jih lahko predstavili partnerjem. Sodelovanja pri izobraževanju in usposabljanju namreč ni nikoli preveč. Premisliti je treba tudi o prednostnih nalogah naše države pri vključevanju virov na kriznih žariščih. Ne gre toliko za morda preveč zaletavo ali celo stihijsko odločanje za sodelovanje v trenutnih in prihodnjih mednarodnih operacijah in na misijah, temveč za to, da smo na podlagi izkušenj pripravljeni za prevzemanje bolj odgovornih, poveljniških nalog na misijah, kar pa je mogoče samo s sodelovanjem večjih kontingentov Slovenske vojske. Prevzemanje takšne odgovornosti bo omogočilo nadaljnjo rast slovenskega mirovništva in nadgradnjo že pridobljenih izkušenj. Nujno bo še tesnejše sodelovanje med ministrstvi za doseganje sinergije pri oblikovanju, vodenju in izvajanju operacij kriznega odzivanja. V tem primeru bo mogoče z manj sredstvi doseči več. Če bomo ob tem uveljavili še mnoge druge posebne prednosti, ki jih imamo kot država in kot posamezni pripadniki nacionalno-obrambnega sistema, med katerimi so poznavanje jezika, običajev, kulture in vere ter ustvarjen ugled v regiji, bo to dodana vrednost za vse. Mednarodna skupnost bo dosegala cilje, opredeljene z mandati, pomiritev sprtih strani v regiji, stabilen gospodarski razvoj in predvsem dolgotrajen mir. Tega si nedvomno želimo vsi. Vendar, kakor zapisano v posvetilu, je treba za takšne dosežke trdo delati. Pri tem ni bližnjic ali lažjih in hitrejših poti, saj miru ni mogoče kupiti, vsiliti ali uvoziti. Prav tako ni splošnega pravila, kako do njega priti, saj je vsak spor primer zase in ga je treba tako tudi obravnavati. Zato pri doseganju miru nista pomembni moč in velikost posamezne države, njene diplomacije ter nacionalnovarnostnega sistema. Nujno je znanje s področja upravljanja sporov, zahtevana je sposobnost empatije in s tem razumevanja specifik sporov, predvsem pa njihovih korenin, nepogrešljivo je modro in zadržano ravnanje, s čimer lahko pomirimo napetosti, zahtevani sta pravičnost in nepristranskost pri obravnavanju sprtih strani. Teh lastnosti nimajo vsi. Lahko pa trdimo, da jih je mogoče najti pri dosedanjem delu Republike Slovenije in njenih predstavnikov, predvsem pripadnikov Slovenske vojske. Ugotavljamo lahko, da je Republika Slovenija bila, je in bo tudi v prihodnje pomemben, v nekaterih regijah, na primer v Jugovzhodni Evropi, verjetno nepogrešljiv partner pri upravljanju in reševanju sporov.

Naj se ob koncu uvodnega razmišljanja zahvalim sodelavcem v uredniškem odboru, ki so ves čas podpirali in spremljali nastanek te številke Biltena Slovenske vojske, pa tudi lektoriciam, prevajalcem in drugemu tehničnemu osebju, brez katerih bi ta številka ne bila tako tehnično in drugače izpopolnjena. Hvala vsem avtorjem, še

posebna zahvala velja gospodu vrhovnemu poveljniku obrambnih sil Republike Slovenije prof. dr. Danilu Türku za njegova razmišljanja in ministrici za obrambo prof. dr. Ljubici Jelušič za pogled na strategijo razvoja in nadaljnjega sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah. V službi miru si miru želimo tudi sami.

INTRODUCTION BY THE EDITOR

Introduction A longing for peace can be observed on almost every occasion. Numerous international organisations, states and individuals invest great efforts in the peaceful settlement of disputes, but wars and the accompanying misfortunes nonetheless remain a part of human experience. Unfortunately, society will most likely not be able to settle disputes without combat and war for some time, and so this longing often remains unresolved.

Nevertheless, we should strive for peace, every day and everywhere. Individuals can do a great deal, but the most realistic and substantive efforts are connected with the international community and various organisations with legal remedies at their disposal. The most important among the latter are undoubtedly the UN, which is formally and legally responsible with regard to the UN Charter, and numerous regional organisations such as NATO, the EU, the OSCE and the African Union. These are the very organisations that carry out legal decisions – resolutions concerning individual regions. However, we must not forget that the efforts of individual organisations are actually the efforts of the Member States. Without them, more precisely without their resources, the various missions would not be possible. Even though this is not obligatory cooperation, nor a necessary readiness of all states, the expectations concerning some of them are different. They are, above all, associated with the availability of resources of individual states as well as with the perception of responsibility and commitment of each state to maintain international peace and security.

In the attainment of its independence and throughout its history, the Republic of Slovenia was very sensitive to different forms of violence. Due to traumatic experiences in the country's recent history, Slovenia understood what civil wars leave behind them. Ever since joining the UN in 1992, Slovenia has dramatically responded to conflicts and engagements which flared up after the end of the Cold War. Severe engagements in the neighbouring Croatia and later in Bosnia and Herzegovina presented

an additional security challenge and threat to the young state. Because the Republic of Slovenia was in the process of establishing a modern defence system, reforming its defence capabilities and forming the Slovenian Armed Forces, its endeavours for peace were limited to diplomatic activities. In 1997, an important step was taken. The first 21 members of the Slovenian Armed Forces were sent to the peace support operation SUNRISE, where they provided medical support in the ROLE 1 medical unit for the international forces in Albania. From that time on, the Slovenian flag has flown beside those of numerous other armies. The number of members deployed on various missions has grown continuously, and since the number of successful missions has multiplied, we can conclude that the Slovenian Armed Forces have gained a great deal of experience, which they then transferred to their own training and educational system, thus enabling quality growth in the field of participation in peacekeeping operations. While unfortunately not much is known about the latter, there seems to be no end to the praises of foreign commanders and members of foreign armies.

With regard to the path that Slovenian peacekeepers walked, we have, in the creation of this thematic issue of the Slovenian Armed Forces *Bulletin*, primarily focused on reference points for the development of a comprehensive strategy of Slovenia's participation in international operations and missions, and providing an in-depth and reasoned explanation for Slovenia's involvement in international organisations.

We will start with the article written by **Ljubica Jelušič, PhD**, Minister of Defence and arguably the most recognised expert in Slovenia in the field of research devoted to international operations. Her article should, therefore, be considered from two perspectives: (1) from a distinctively theoretical viewpoint, on the basis of which she analyses the terminology of international operations in the Slovenian environment and in a distinctively practical sense in which she intervenes in the field of operational strategy of the Slovenian defence system, and (2) from an empirical perspective, as she discusses the formation of the strategy of Slovenia's participation in international missions and operations. In the first part, she presents a new phrase which comprises all international community activities in providing peace and security – international missions and operations (MOM). We thus witness the birth of a term that will not be preceded by the abbreviation of any of the organisations most frequently involved – UN, NATO or EU, which is probably necessary in making decisions regarding Slovenia's active involvement in peacekeeping in the region and in the world. Besides terminology, the author also presents her view on Slovenia's strategy for participation in international operations and missions. With a comprehensive and thorough analysis of previously adopted and applicable fundamental documents used in making such decisions, she establishes the lack of comprehensive and, in particular, harmonised planning in relation to the questions of Slovenia's participation in international operations and missions. The author's cross-analysis offers several important and utterly realistic proposals, in addition to which the analysis indicates the steps to be taken towards the formation and adoption of a strategy of participation in international operations and missions. The first step has already been taken – a comprehensive discussion in which the opinions of theoreticians, practitioners

and politicians are confronted. Her article points to the future dynamics and guidelines for the aforementioned strategy.

Klemen Grošelj, PhD, has upgraded basic theoretical premises with an overview of the transformation of contemporary peacekeeping operations. In his article, the author distinguishes between the terms “evolutionality” and “transformativity” of peacekeeping operations in both content and meaning. While it can be established that the first defines the expected development in which the future of peacekeeping operations can be predicted with great certainty, the second term draws attention to the structural changes of operations, whose roots reach back to their conceptual changes. Out of a once “interest-and-value-neutral” activity they have transformed into a largely “interest-and-value-driven” activity in the international community. As a consequence, a mass of operation typologies appeared which are proper to either the individual actors in the international community or to the professional and theoretical presumptions of individual experts. Nonetheless, the actual reason for their appearance must be sought primarily in the political and operational question of what peacekeeping operations are to become. The element of interest they introduce into the structure of individual countries and groups of countries is becoming their increasingly recognisable feature. The author therefore rightfully addresses the obvious abuse of the term “peacekeeping operation” in attempting to legitimise or establish the legality of today’s numerous military interventions. We must keep in mind that all interventions are not peacekeeping operations; however, all peacekeeping operations are interventions.

In contrast to the previous article, **Erwin Schmidl, PhD**, has concentrated on a more evolutionary view of the development of peacekeeping operations. In his article, he reaches back to the end of the 19th century to present and critically evaluate the contemporary typologies of peacekeeping operations while also introducing certain peacekeeping operations into these typologies. In his contribution, he remains faithful to the fact that in defining and categorising peacekeeping operations one must proceed from the fundamentals of the UN, taking them as the foundation of the legality and legitimacy of such endeavours of the international community and individual states. This broad overview, which concludes with the clear – and today, perhaps, indispensable – participation of regional organisations, among which are both NATO and the EU, in the implementation of UN peacekeeping efforts, does not yet represent a definitive categorisation of peacekeeping operations. Peacekeeping operations have been and will most likely remain the most important foreign policy tool and at the same time the most effective tool in international crisis management, for which reason each peacekeeping operation should be evaluated according to its current position in international relations, while its effectiveness should be understood through the provisions of the mandate and not through the expectations of either warring factions or the civil population.

Milan Jazbec, PhD, has focused on a discussion of the development of foreign policy within the framework of understanding international operations and missions,

to which he applies empirical findings from Slovenian practice. Despite the defence and military element of contemporary international operations and missions, which is becoming more accentuated, the latter remain an element and a lever of an individual's state foreign policy, where a great many other national systems are also present. Moreover, if it is possible to relatively easily determine institutionalised national systems on the basis of legal documents, it is likewise possible to identify non-institutionalised participating national systems, such as nongovernmental organisations, humanitarian organisations, the economic sector and highly specialised individuals and associations that help individuals and groups with a narrow spectrum of problems in the process of post-conflict reconstruction. What is Slovenia's position on this issue? The author emphasises several facts on the basis of which numerous opportunities for further and perhaps more in-depth cooperation of Slovenia's foreign policy in planning international operations and missions can be found. Here, it is not appropriate to search for comparable solutions and models, for the differences between nations are too great. We would have to introduce a completely unique model for the resolution of this issue and, above all, set ourselves ambitious, yet realistic goals for the future.

Despite the praise of the international community and individual states and their representatives participating in international missions with members of the Slovenian Armed Forces and other personnel, the achievements of Slovenian men and women should not be limited only to the existence of an independent Republic of Slovenia. Together with our colleagues, military historians from the Austrian military academy (Landesverteidigungsakademie) in Vienna, we have looked back into the past and seen that the commitment of Slovenian soldiers to peace and peacekeeping tasks already existed in early 1897, when the Austro-Hungarian monarchy committed to actively maintaining the truce between the Greeks and the Turks on the island of Crete. Even though the Austro-Hungarian Empire had a comprehensive military apparatus at the time, it was the 2nd Battalion of the 87th Infantry Regiment from Celje, which was considered Slovenian since the majority of the soldiers in the Battalion were Slovenes, that was chosen for the peacekeeping task on Crete. More than the choice itself, it is the reason for the choice that is interesting – the Austro-Hungarian military elite trusted this unit because of its excellence, flexibility and versatile model behaviour. The choice turned out to be a good one. And so Slovenian soldiers became a part of the international community in resolving military conflicts. Thus it is entirely understandable that this first updated issue of the Slovenian Armed Forces *Bulletin* is dedicated to the achievements of Slovenian men and women in their endeavours for peace, which are well grounded in history.

The collection of articles in the second part of the *Bulletin* highlights the already mentioned mission of the 2nd Battalion of the 87th Infantry Regiment from Celje. The aim of presenting their achievements as authentically and credibly as possible led to the cooperation of historians from Austria, Greece and Slovenia. The respected Greek military historian, **Efpraxia Paschalidou, PhD**, highlighted the Candian War,

the role of Greece and Turkey, and the reasons which led to violence on Crete. The topic is treated from the Greek point of view, presenting the Greek understanding of the conflict on the island, so it must be understood in the context of the cohesion of the Greek community in continental Greece and the Greek ethnic community on Crete, or better in the pressure exerted by the Cretans on the Greek government and the king when organising help. It is interesting that the author stresses the religious ties that united both communities much more than their ethnic or cultural resemblance. In fact, it was religion which enabled a clear demarcation and distinction of the two communities.

Irmgard Pangerl, MSc, focused particularly on the role of the Austro-Hungarian naval forces in the establishment of the naval blockade. The conflict on the island had to be isolated. Both countries, Greece and Turkey, strongly supported the two ethnic groups on Crete with weapons, ammunition, soldiers or volunteers, and food. Fifteen Austro-Hungarian military ships of various sizes and classes contributed to the naval capabilities of the great European powers – Germany, Russia, Great Britain, Italy and France – with the Austro-Hungarian capabilities being focused on monitoring the northern part of the island. The area of responsibility included approximately 100 kilometres of the coast. The task of the coalition forces was to monitor ship movements and capture all unauthorised military materiel. The success of the blockade was manifested in significantly reduced smuggling. For this reason, the Austro-Hungarian authorities decided to withdraw their fleet at the end of October 1897, while France, Great Britain, Italy and Russia remained present. The process of dismantling the naval blockade of the island did not end until December 1898. Independent administration of the island was provided for, led by Greek Crown Prince George. At the time of his resignation in 1905, the idea of uniting Crete with Greece emerged once again. By signing the London Agreement on 30 May 1913, Crete was formally united with Greece. However, the issue of the remaining Turkish population on the island remained unresolved.

Vladimir Prebilič, PhD, has endeavoured to reconstruct the events before, during and after the mission in Crete with the help of newspaper sources. By using secondary sources of Austrian historians, he was also able to complete the process of objectivity of media reporting at that time in relation to the events linked to the 2nd Battalion of the 87th Infantry Regiment from Celje. The decision on participation of the Austro-Hungarian land forces was reached by the military leaders and confirmed by the emperor himself. Like today, the decision to intervene under extremely unstable conditions and risk the lives of soldiers was extremely difficult. It was particularly important to choose an appropriate unit for the otherwise non-military activity of confronting the warring factions and cooperating closely with the coalition partners. Special attention was paid to the commander, Colonel Anton Guzek. The inhabitants of the island confirmed the excellent work of the soldiers and their consistency, impartiality and respect for the local population, paying them special compliments. Worth mentioning is the commitment of the soldiers to perform various humanitarian tasks. Although such tasks would be defined differently today, we can say that the

Slovenes who at that time operated in the structures of the Austro-Hungarian Armed Forces took on their otherwise non-military and therefore special role in a very professional way, and did this with no additional training.

If we consider the substantial number of activities of Slovenian men and women for the advancement of peace in different regions and the world, we can confidently point to their all-round success. However, to be more specific, I will make use of several findings offered by the authors of the articles in the second part of the *Bulletin of the Slovenian Armed Forces*. Since the Republic of Austria is among the most experienced countries in the field of cooperating in peacekeeping operations, **Erwin Schmidl, PhD**, illuminates the experience of the Austrian Armed Forces in his article. Austria, with its posture of armed neutrality, participated in numerous peacekeeping operations. The author presents the rich Austrian experience that the country began gaining through the cooperation of the Austrian Armed Forces in the peacekeeping operation in Congo in 1960. In accordance with the principle of rotation, only 50 members participated in the mission until 1963. Although the Austrian unit experienced considerable difficulties (immediately after their arrival the members were kidnapped by insurgents), towards the end of the UN mission in Congo Austria decided that same year to cooperate in the peacekeeping mission in Cyprus. This mission was followed by Austrian cooperation in the UNTSO operation in 1967. The appointment of Kurt Waldheim as UN Secretary-General in 1972 further increased the cooperation and presence of Austria. After the Yom Kippur War, a battalion of the Austrian Armed Forces participated in the UNEF II operation in 1972 with its own area of responsibility. The Austrian soldiers were also part of the UNDOF peacekeeping operation in the Golan Heights. The first victims appeared among the Austrian peacemakers; however, this did not bring considerable changes to the countries' endeavours for peace. Approximately 1000 soldiers participated in UN peacekeeping operations each year, two thirds being members of reserve components. The cooperation of Austria in the Western Balkans is particularly important because the Austrian Armed Forces were an integral part of all operations in the former Yugoslavia. This, however, led to a constant increase in the number of deployed soldiers. Cooperation in international peacekeeping operations became an inevitable and distinctive part of Austrian foreign policy.

Major General Alojz Šteiner and **Brigadier Alan Geder** present the transformational shift of international military operations and missions (MVOM) to the level of the Republic of Slovenia, with special emphasis on the cooperation of the Slovenian Armed Forces. In considering Slovenia's involvement, the authors point especially to the entry of the Republic of Slovenia into NATO and the EU. In the authors' opinion, this fact is the milestone which directly led to the increase in military contributions after 2005, when the number of participants increased by 40 percent in comparison to 2004. As a result, the expectations of the international community and individual Member States increased as well. Moreover, task performance has also undergone significant changes. Tasks are becoming increasingly more demanding, both in the operational sense and in the level of risk. According to the authors,

lessons learned from the cooperation of the Slovenian Armed Forces in international missions can be divided into three periods: the first, from 1997 to 2002, characterised by the inclusion of small and simple modules, to the platoon level; the second, from 2002 to 2006, characterised by a gradual and persistent increase in the number of Slovenian men and women participating in missions and by evident quality improvement; and the third period, from 2006 onwards, characterised by integration into the challenges of comprehensive conduct of operations and into multinational structures at the battalion group level. One such case is cooperation with a battle group in Kosovo in 2007, where the battle group Sokol assumed its area of responsibility and directly entered the chain of command and control of the KFOR mission. This classification raises the issue of dispersion or concentration of the national contribution and sustainability of the cooperating forces. Such indicators are made quite relative by the fact that an average of 66 percent of the national contribution in international military operations was deployed in the Western Balkans. We can therefore claim that despite the absence of a strategic document to clearly define the national priorities, the Slovenian MoD already has existing guidelines for cooperation in international military operations and missions.

Janja Vuga and **Lieutenant Colonel Bojan Gregorič** focused their research and analytical work on the question of civil-military cooperation in peacekeeping operations and missions. For a clear presentation of this complex cooperation, the authors used a study on the 15th and 16th Slovenian contingents in Kosovo. They point to the particularities of the Slovenian model of conducting CIMIC activities, which particularly exposes the civilian functional experts. The authors also refer to NATO doctrines and policies, which also represent the fundamental basis in Slovenia. The so-called “pilot project” of performing CIMIC activities in cooperation with civilian functional experts revealed certain deficiencies relating to financing, organisation, preparation prior to departure, subordination and work clothing. The initial problems can be understood and accepted, although it would be worth considering certain proposals for improvement offered by the authors, who consider preparation prior to departure for a mission particularly important in order to clearly define the relations in the CIMIC group and the wider context – in the contingents of the Slovenian Armed Forces in missions. By the inclusion of civilian functional experts we witness the contact of two very different concepts of operation: civil and military. This is a special case of cooperation, requiring increased flexibility of both the soldiers and the civilian functional experts. Only mutual understanding, respect and cooperation will ensure the achievement of mission objectives. Should this not be the case, the result will be just the contrary, having no added value.

We have many challenges ahead of us in the area of international military operations and missions. Numerous lessons learned have to be better incorporated into the everyday operation of the entire national defence system and many more could be presented to the partners. There can never be too much cooperation in the areas of education and training. We also have to consider Slovenia’s priorities in the integration of sources in crisis areas. It is not so much about the perhaps too rash or even

uncontrolled decision-making regarding cooperation in current and future international operations and missions, but about being prepared to assume more responsible command tasks in missions on the basis of experience, which, however, is only possible through the cooperation of larger contingents of the Slovenian Armed Forces. Assuming such responsibility will enable the future growth of Slovenian peacekeeping endeavours and upgrading of the lessons already learned. Even closer cooperation among the ministries will be required to achieve synergy in the formation, management and conduct of crisis response operations. In this case it will be possible to achieve more with fewer resources. If we also manage to put into effect many other advantages that we possess as a country and as individual members of the national defence system, such as knowledge of the language, tradition, culture and religion, as well as the respect we enjoy in the region, this will be added value for all. The international community will be able to achieve the objectives defined by mandates, reconciliation of warring factions in the region, stable economic development and in particular long-term peace. This is undoubtedly what everyone desires. However, as expressed in the dedication, it is necessary to work hard in order to achieve such results. There are no shortcuts or easier and faster ways, because peace cannot be bought, enforced or imported. There is also no general rule as to how to achieve peace, since every conflict is special and must be treated as such. Therefore, the strength and size of an individual country, its diplomacy and the national security system play no part in achieving peace. What is required is knowledge in the area of conflict management, empathy and thus understanding the specifics of conflicts, particularly their roots, wise and reserved behaviour to settle tensions, and justice and impartiality in dealing with the warring factions. Not everyone possesses these qualities. However, we can claim that they may be found in the work the Republic of Slovenia and its representatives, especially the members of the Slovenian Armed Forces, have done so far. We can ascertain that the Republic of Slovenia was, is and will most likely continue to be an important partner, and in certain regions, for example in South Eastern Europe, an indispensable one, in the management and resolution of conflicts.

Finally, I would like to thank my colleagues on the editorial board, who constantly supported and monitored the creation of this issue of the *Bulletin of the Slovenian Armed Forces*. I would also like to thank the proofreaders, translators and other technical personnel for contributing to this technically and otherwise improved issue. Thanks to all the authors, especially the Commander-in-Chief of the Defence Forces of the Republic of Slovenia, Prof. Danilo Türk, PhD, for his thoughts and the Minister of Defence, Prof. Ljubica Jelušič, PhD, for her views on the strategy of development and further cooperation of the Republic of Slovenia in international operations and missions. In the service in peace, we wish for peace ourselves.

Novi izzivi za mednarodne
operacije in misije

New challenges in international
operations and missions

OBLIKOVANJE STRATEGIJE SODELOVANJA REPUBLIKE SLOVENIJE V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH

STRATEGY FORMATION OF SLOVENIA'S PARTICIPATION IN INTERNATIONAL OPERATIONS AND MISSIONS

Review paper

Povzetek Republika Slovenija do zdaj ni imela samostojnega političnovarnostnega, pa tudi ne obrambno-vojaškega dokumenta v obliki strategije sodelovanja v mednarodnih (vojaških) operacijah in na misijah. To ne pomeni, da je bila brez strateških in političnih usmeritev na tem področju, saj jih namreč najdemo v zunanjepolitični strategiji RS, Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti, v Resoluciji o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske, v Obrambni strategiji RS ter drugih dokumentih, ki nastajajo na podlagi navedenih resolucij, kot na primer v srednjeročnih obrambnih programih, Strateškem pregledu obrambe in Vojaški doktrini. Ker so ti dokumenti nastajali v različnih obdobjih, je opazna razdrobljenost stališč, ki niso povsem usklajena. Vidno je pomanjkanje sedanjemu času bolj prilagojenih politično-varnostnih izhodišč v obliki medresorsko usklajene strategije nastopanja v sodobnih mednarodnih operacijah in na misijah. Te že dolgo niso več zgolj vojaške in preproste v mandatu. Sodobne in prepoznavne strategije sodelovanja RS in njenih struktur ter zmogljivosti, ki prispevajo k mednarodnemu miru in stabilnosti ter reševanju in humanitarni pomoči, ni mogoče oblikovati v enem samem besedilu za vojaškostrokovno glasilo. Namen tega članka je prispevati k širini pogledov in razprav, na podlagi katerih bodo pričakovanja glede sestavljanja enotne celovite strategije sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in na misijah bolj optimistična. Članek se omejuje na opredelitev predmeta obravnave strategije, opis dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje strategije, in obravnavo nekaterih tez za strategijo sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih misijah in na operacijah.

Ključne besede *Mednarodne operacije in misije, mednarodne vojaške operacije in misije, strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in na misijah, mirovne operacije, operacije kriznega odzivanja, operacije v podporo miru, mednarodne civilne misije, civilni funkcionalni strokovnjaki.*

¹ Za pripombe in usmeritve pri pisanju tega besedila se zahvaljujem kolegoma prof. dr. Antonu Grizoldu ter generalmajorju mag. Alojzu Šteinerju. Zahvala gre tudi anonimnim recenzentom. Odgovornost za zapisano nosim sama.

Abstract Until now, the Republic of Slovenia has not had an independent political and security or defence and military document in the form of a strategy for participation in international (military) operations and missions. This of course does not imply that strategic and political guidelines were lacking in this area, for they can be found in the Foreign Policy Strategy of the Republic of Slovenia, the Resolution on the National Security Strategy, the Resolution on the General Long-term Programme of the Development and Equipment of the Slovenian Armed Forces, the Defence Strategy of the Republic of Slovenia and in other documents deriving from the above resolutions – for example, in mid-term defence programmes, the Strategic Review of Slovenia’s Defence System and in the Military Doctrine. As these documents were written in different periods, the positions contained therein, which are not entirely harmonised, differ greatly. The lack of a political and security basis in the form of an interdepartmentally coordinated strategy for participation in contemporary international operations and missions is evident. For a long time, the latter have not been merely military nor simple in their mandate. Contemporary and recognised strategies of Slovenia’s participation, its structures and capabilities which contribute to international peace and stability, as well as to rescue operations and humanitarian relief, cannot be presented in a single paper to be published in a military newsletter. The purpose of this article is to expand views and discussions on the basis of which expectations regarding a unified comprehensive strategy of Slovenia’s participation in international organisations and missions will be more optimistic. The topic of this article is limited to defining the strategy’s subject matter, a description of the factors influencing the formation of the strategy and to reflections on some concepts regarding the strategy of Slovenia’s participation in international missions and operations.

Key words *International operations and missions, international military operations and missions, strategy of Slovenia’s participation in international operations and missions, peacekeeping operations, crisis response operations, peace support operations, international civilian missions, civilian functional experts.*

Uvod Republika Slovenija sodeluje z vojaškimi, policijskimi, reševalnimi in drugimi civilnimi silami v različnih mednarodnih operacijah in na misijah (v nadaljevanju tudi MOM)² od leta 1997. Dosedanje sodelovanje je temeljilo na MOM, za katere je obstajal mandat Organizacije združenih narodov (OZN) in so jih poleg OZN izvajali v okviru Evropske unije, zveze Nato ter Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). V dvanajstih letih sodelovanja je bilo zbrano veliko izkušenj, ki predstavljajo svojevrstno podlago za sodelovanje v prihodnje. Navkljub večletnemu sodelovanju v različnih operacijah od Zahodnega Balkana prek Bližnjega vzhoda do Afganistana, Čada, Iraka in Vzhodnega Timorja pa RS doslej ni izoblikovala

² *Izraz mednarodne operacije in misije uveljavljamo zato, da bi lahko vključili vse oblike delovanja vojaških, policijskih, zaščitno-reševalnih in drugih civilnih zmogljivosti v mednarodnem okolju pod mandatom mednarodnih organizacij. Izraz vključuje tako mirovne operacije vseh vrst kot vojaške operacije, mednarodne civilne operacije, mednarodne reševalne operacije in misije.*

ni niti samostojnega političnovarnostnega niti obrambno-vojaškega dokumenta, ki bi nakazoval konsistentno strategijo sodelovanja Republike Slovenije v MOM. Čeprav v MOM sodelujejo tako vojaki in policisti kot civilni strokovnjaki in uslužbenici, zaposleni na različnih ministrstvih ali agencijah v okviru državne uprave, pa ni skupne medresorske agencije ali usklajevalnega telesa, ki bi na podlagi skupne politike opravljalo to usklajevanje. Ker tudi na izvedbeni ravni ni usklajenosti, kar je kot pomanjkljivost opazno zlasti v tistih primerih, ko na določenem območju v operaciji sodelujejo vojaki, policisti in drugi strokovnjaki, pošilja pa se tudi humanitarna pomoč in se donira vojaška oprema, se vse oblike udeležbe in prispevka ne spremljajo v enem vladnem organu. Pri oblikovanju gradiv, zlasti sklepov za Vlado RS, se usklajujeta ustrezni službi Ministrstva za zunanje zadeve (Sektor za varnostno politiko v Direktoratu za načrtovanje politik in politično multilateralo) ter Ministrstva za obrambo (Direktorat za obrambno politiko), s čimer se sodelovanje praktično konča.

Nove gospodarske okoliščine, s katerimi se sooča Slovenija leta 2009, ne dopuščajo več neuskklajenega, nepremišljenega ali celo neracionalnega porabljanja materialnih in kadrovskih virov. Oblikovanje slovenske strategije sodelovanja v MOM tako, da bodo uporabljeni resursi čim bolj izkoriščeni, hkrati pa smiselno uporabljeni v podporo dolgoročnih državnih oziroma nacionalnih interesov, postaja nujna. Celovita strategija sodelovanja RS je nujna tudi zaradi dejstva, da so mednarodne operacije in misije vedno bolj večstranske, da v njih ni mogoče več delovati samo z vojaško silo in da se vse bolj uveljavljajo mešane vojaško-civilne oziroma večzvrstne strukture ali celo povsem civilne strukture, kot je na primer EULEX (The European Union Rule of Law Mission in Kosovo) na Kosovu. Predmet oblikovanja enotnega in medresorsko usklajenega dokumenta v obliki nacionalne strategije sodelovanja v MOM je večplasten in poseben strokovni izziv, s katerim se bosta Vlada RS in Ministrstvo za obrambo morala soočiti leta 2009.

1 PREDMET OBLIKOVANJA STRATEGIJE

1.1 Pojemni okvir

Pri nastajanju in uveljavitvi strategije sodelovanja v MOM se najprej srečamo z vprašanji pojmovne narave. V terminologiji, ki se je uveljavila v slovenskem strokovnem in medijskem prostoru, najpogosteje govorimo o mirovnihih operacijah. Ta izraz je tudi v širši javnosti najbolj prepoznaven. Uporablja se v znanstvenih razpravah (Jelušič in drugi, 2005; Grošel, 2007), v raziskavah javnega mnenja (SJM)³, pa tudi v političnih besedilih. V vojaškostrokovnem prostoru se pogosteje uporablja izraz operacije kriznega odzivanja (OKO), najbolj konsistentno je ta izraz v rabi v dokumentu Vojaška doktrina (Furlan in drugi, 2006). Do uveljavitve

³ *Uvodno vprašanje, ki ga v raziskavi Slovensko javno mnenje – SJM uporablja Obramboslovni raziskovalni center – ORC od leta 1994, se glasi »Ali podpirate sodelovanje slovenske države v mednarodnih mirovnihih operacijah ali ne?« (SJM 2007/1, sumarnik)*

Vojaške doktrine v Sloveniji govorimo o mednarodnih vojaških operacijah (MVO) in operacijah v podporo miru (OPM), kar je povzeto iz angleškega besednjaka (angl. Peace Support Operations – PSO). Strokovna besedila, ki obravnavajo sodelovanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov, prav tako govorijo o operacijah v podporo miru (Pipenbahr, 2006). Nekonsistentnost v uporabi terminov je posledica dejstva, da se tudi v mednarodni skupnosti, različnih organizacijah in različnih obdobjih uporabljajo različni izrazi, ki pa v veliki meri opisujejo iste dejavnosti, čeprav se v bistvu razlikujejo glede na organizacijo ali kontekst uporabe.

Splošni izraz mirovne operacije je uveljavila OZN po letu 1992, potem ko je desetletja dolgo uporabljala termin operacije za ohranjanje miru (angl. Peace Keeping Operations) in ta izraz ostaja celo v nazivu glavne ustanove OZN za vodenje mirovnih operacij (Department of Peace Keeping Operations – DPKO). Zanimivo je, da se je v OZN izraz mirovne operacije povsem uveljavil šele po Poročilu s panela o mirovnih operacijah OZN (Report of the Panel on United Nations Peace Operations 2000), ki se imenuje tudi Brahimijevo poročilo⁴. Publikacija OZN UN Peace Operations, Year in Review⁵ pa že kaže na novodobno ločevanje dveh tipov operacij: prvič – operacije za ohranjanje miru ter drugič – politične misije in misije za graditev miru. Mirovne operacije največkrat potekajo z neoboroženimi civilnimi ali vojaškimi opazovalci ali z lažje oboroženimi razmejitvenimi vojaškimi silami, lahko pa tudi z bojnimi skupinami s težkim orožjem. Skupni so jim cilji, sestava in mandat, ne pa tudi izvedba aktivnosti. Vključujejo naloge, ki so na območju delovanja ustreznik sedanjih vojaških, policijskih ali drugih civilnih nalog. Pri tem vojaki pogosto opravljajo naloge, ki bi jih v normalnih okoliščinah izvajala policija, policisti opravljajo bolj vojaške naloge kot doma, nevladne organizacije, ki doma nasprotujejo vojski, pa v mirovni operaciji z vojaškimi silami sodelujejo ali so partnerji, ker njihovo delovanje navadno ni mogoče brez vojaške podpore in varovanja.

S pojmom mednarodne operacije po navadi mislimo tista delovanja večnacionalnih prispevkov, v katerih so po operativnih vojaških načelih uporabljene taktične ali operativne zmogljivosti na kriznih območjih na podlagi mednarodno priznane varnostno-politične resolucije. Pri tem govorimo o različnih tipih mednarodnih vojaških operacij, vključno z operacijami, pri katerih gre le za vojaško asistenco, kot v primeru humanitarnih operacij ali operacij zaščite in reševanja (angl. Disaster Relief Operations). V zadnjem času se namesto izraza misije vedno pogosteje uporablja naziv mednarodne operacije tudi za delovanje v mednarodnem kriznem okolju povsem civilnih struktur, zlasti takrat, kadar so organizirane ter vodene po načelih, ki jih uporabljajo tudi za mednarodne vojaške operacije. Pod pojmom misije pa razumemo zlasti tista delovanja, ki nimajo vseh strukturnih, vodstvenih in funkcionalnih značilnosti mednarodnih operacij ter pri načrtovanju, naboru zmogljivosti oziroma sil in uresničevanju

⁴ Panel, na katerem so ugledni strokovnjaki s področja mirovnih operacij prispevali priporočila za povečanje sposobnosti in učinkovitosti OZN v mirovnih operacijah, je vodil alžirski zunanji minister Lakhdar Brahimi. Poročilo ima datum 17. 8. 2000, napisano je bilo po naročilu generalnega sekretarja OZN Kofija A. Annana za jubilejno 55. zasedanje generalne skupščine OZN (Berdal 2001).

⁵ Dostopno na: <http://www.un.org/Depts/dpko/yir> (2. 2. 2009).

poslanstva ter izvajanju nalog ne potekajo po operativnih pravilih. Najpogosteje je izraz misija uporabljen v kontekstu mednarodnih civilnih misij, kot so policijske in druge.

V okviru uvedbe Natovih standardov v Slovensko vojsko je bila s slovenskim vojaškim standardom SVS 2180 Doktrina operacij kriznega odzivanja poimenovana kot Operacije odzivanja na krizne razmere, ki spadajo v okvir 5. člena (AJP-3.4 – SVS 2180, 2007). Ista publikacija še določa, da potekajo v kontekstu operacij kriznega odzivanja (OKO) operacije v podporo miru (OPM), ki se izvajajo nepristransko, navadno s podporo mednarodno priznani organizaciji, kot sta OZN in Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Te operacije vsebujejo tako vojaško silo kot diplomatske in humanitarne dejavnosti. V spekter aktivnosti, ki jih izvajajo, spadajo vsiljevanje miru, ohranjanje miru, preprečevanje konfliktov, ustvarjanje miru, graditev miru in humanitarna pomoč (ibidem).

Vojaška doktrina (Furlan in drugi, 2006) v poglavju 11.1 opredeljuje operacije kriznega odzivanja skladno z zavezniško doktrino, objavljeno v AJP-3.4, vendar ob tem uporablja še izraz *stabilizacijsko delovanje*, ko pravi, da »Slovenska vojska izvaja stabilizacijska delovanja v operacijah kriznega odzivanja ter v okviru mednarodnih pogodb«.

Dokumenti s področja obrambnega načrtovanja v RS uporabljajo izraz operacije kriznega odzivanja. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV (ReSDPRO) omenja tako sodelovanje v operacijah v okviru mednarodnih organizacij (kolektivna obramba po 5. členu Severnoatlantske pogodbe) ter posebej v 2. točki pod 3. alinejo operacije kriznega odzivanja, ki vključujejo: preventivno diplomacijo, preprečevanje konfliktov in ohranjanje, vsiljevanje ali vzdrževanje miru, humanitarno pomoč in pomoč pri izvajanju humanitarne pomoči. Iz tega sledi, da se je pisec dokumenta že zavedal delitve obeh tipov operacij, kot jo omenja Natova AJP-3.4.1. Še vedno veljavni srednjeročni obrambni program (SOPR 2007–2012, 2006) v razvojnem cilju 5 govori o sodelovanju »SV v operacijah kriznega odzivanja« in jih potem našteva ter dodaja, da je treba zagotoviti sodelovanje SV »v primeru eskalacij tudi v drugih operacijah kriznega odzivanja pod okriljem OZN, EU in Nata na podlagi odločitev Vlade RS«. Pisec dokumenta očitno ni bil pozoren na dejstvo, da OZN ne izvaja operacij kriznega odzivanja, temveč mirovne operacije.

Slovensko pojmovno zmedo povečuje še pojem *mednarodne civilne misije*, ki so opredeljene v Zakonu o napatitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije (ZNOMCMMO, 2006), ki v 3. členu določa: »Mednarodna civilna misija je aktivnost, ki jo organizira mednarodna skupnost za zagotavljanje pomoči ciljnim državam ali ozemljem pod protektoratom mednarodne skupnosti pri zagotavljanju stabilnosti in vzpostavljanju demokratičnih institucij ob upoštevanju mednarodnih standardov, ter aktivnost, ki zagotavlja mednarodno pomoč ogroženemu civilnemu prebivalstvu«. Zdi se, da je zakonodajalec opredeljeval civilnost teh misij s pomočjo civilnemu prebivalstvu, ne pa z dejstvom, da jih izvajajo civilne oziroma

nevojaške agencije. Pri opisu nalog misije postaja bolj jasno, kaj zakon razume kot mednarodne civilne misije, saj navaja, da gre za pomoč pri »zagotavljanju javnega reda in varnosti, sodelovanju pri zatiranju kriminalitete ter usposabljanju policije in drugih varnostnih organov na kriznem območju; pri varnostnopolitičnem razvoju in izgrajevanju ukrepov za vzpostavitev zaupanja in varnosti; delovanju sodišč, tožilcev in pravobranilcev ob spoštovanju načel pravne države; pripravah in spremljanju demokratičnosti volitev, spodbujanju medetnične in verske strpnosti; urejanju zaščite narodnih manjšin; vračanju beguncev in razseljenih oseb ter zagotavljanju ustrezne humanitarne pomoči, itd.« (ZNOMCMO, 2006: 2. točka 3. člena). 3. točka taistega člena pravi še: »Izbira in napotitev vojaških in civilnih oseb v operacije za umiritev kriznih razmer in v operacije za podporo miru na podlagi mednarodnih pogodb, ki obvezujejo Republiko Slovenijo, ter v mednarodne organizacije na obrambnem področju ali na opravljanje obrambnih nalog v skladu z zakonom o obrambi oziroma za pomoč drugim državam ob naravnih in drugih nesrečah ter za izvajanje zaščite, reševanja in pomoči, niso predmet tega zakona«. To pomeni, da mednarodne civilne misije ne vključujejo civilnih strokovnjakov, če gredo v operacije na obrambnem področju. Taisti zakon opredeljuje tudi »kratkorodne misije«, ki trajajo največ 30 dni in so po navadi namenjene opazovanju izvedbe volitev (ZNOMCMO 2006: 27. člen)⁶.

Ob koncu pojmovne razprave je treba ugotoviti, da se bo v različnih dokumentih in strokovnih besedilih še naprej uporabljal ustrezen termin za poimenovanje mednarodne skrbi za mir in varnost v svetu, kljub temu pa je dobro imeti pojem, ki vključuje čisto vse oblike delovanja, ne glede na posamezne mednarodne organizacije, ki vsaka zase oblikujejo specifično izrazoslovje, in ne glede na obliko sodelovanja v njih. Menimo, da je izraz mednarodne operacije in misije (MOM) primeren za opis sedanjega stanja pri teh dejavnostih.

1.2 Razsežnosti strategije

Strategija sodelovanja v MOM ima varnostnopolitično in obrambno-vojaško razsežnost, ki se prepletata in sta v neposredni soodvisnosti. Vendar pa je treba opozoriti še na nujnost njenega razlikovanja in spoštovanja sosledja pri nastajanju. Varnostnopolitični vidik strategije definira predvsem nacionalnovarnostne interese in varnostnopolitične usmeritve glede težišč, zato bi ta del lahko drugače imenovali tudi definiranje politike (angl. politics). Pri obrambno-vojaškem vidiku gre za operacionalizacijo interesov in usmeritev v opredelitev poslanstva ter izvedbenih ciljev, na podlagi katerih vojaške, policijske ali civilne strukture prepoznajo svoje naloge in jih opredelijo v svojih načrtih priprav in izvajanja MOM. To bi v angleščini poimenovali z besedo policy. Posebnost oblikovanja nacionalne strategije sodelovanja v sodobnih mednarodnih operacijah in na misijah se izraža v tem, da je treba najprej definirati in uskladiti varnostnopolitična vprašanja ter jih aplicirati na izvedbeno raven, zatem pa ta dva vidika uskladiti v cilju doseganja učinkovite izvedljivosti.

⁶ Pri tem bi si lahko postavili hipotetično vprašanje, po katerem zakonu bi RS lahko podprla izvedbo demokratičnih volitev v Afganistanu jeseni 2009, če bi tja napotila policiste, oziroma, če bi tja napotila vojake.

Tega pa v primeru MOM ni mogoče narediti brez preskusa ali presoje razpoložljivih resursov, tako materialnih kot tudi finančnih in ne nazadnje časovnih. Zapišimo drugače, brez prvega ne more biti učinkovitega in realnega drugega dela. Poleg tega pa je pri snovanju strategije treba upoštevati še vprašanje prepoznavanja strategije ter posledično njenega razumevanja v javnem okolju. Varnostnopolitične usmeritve so tako ne le podlaga za prihodnje politično ravnanje in predvsem odločanje, temveč tudi za komuniciranje s strokovno in drugo javnostjo. Brez tega so nosilci sodelovanja v MOM in izvajalci nalog prepuščeni vsakokratnim presojam in kritikam, tudi političnim, zlasti takšnim o racionalnosti ali smiselnosti porabe proračunskih, kadrovskih in materialnih virov. Pri snovanju strategije pa je treba premisliti tudi o političnih posledicah in odgovornosti ob izrednih dogodkih in nesrečah na MOM, zlasti pri smrtnih primerih, pa tudi primerih uničenja državnih materialnih sredstev. Slednje smo zapisali predvsem zato, ker se politika ob izrednih dogodkih, še zlasti v smrtnih primerih, vedno znajde v razmerah kriznega odločanja in pred zahtevami za ponovno presojo njenega prispevka v mednarodni operaciji ali na misiji.

Predmet oblikovanja strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah je celovit in pomeni spoj političnih stališč s prepoznavnimi določili za izvedbeno raven. To zahteva usklajeno opredelitev najprej varnostnopolitičnih stališč v obliki jasnega nacionalnega stališča do MOM, nedvoumno opredelitev nacionalnih interesov, tako varnostnopolitičnih kot tudi drugih, in določitev težišča prispevkov in uporabe resursov zanje. Strategija se ne more izogniti vprašanju odločanja o sodelovanju v operacijah in komuniciranja, povezanega s prispevki v MOM v političnem prostoru, kot tudi s strokovno in drugo javnostjo, ter vprašanjem doseganja ustrezne podpore. V izvedbenem smislu pa strategija na obrambno-vojaškem področju navadno ponuja jasno predstavo o sodelovanju, uresničevanju težišča ter seveda usmeritvah za uresničevanje strategije kot poti do doseganja postavljenih političnih in izvedbenih ciljev. Izpostavimo še značilnost, ki jo je treba upoštevati pri oblikovanju strategije sodelovanja v MOM in se kaže v spreminjanju narave, poslanstva ter strukturnih značilnosti operacij.

2 SPREMINJANJE NARAVE IN STRUKTURNIH ZNAČILNOSTI SODOBNIH MEDNARODNIH OPERACIJ IN MISIJ

Sodobne razvite države, članice mednarodne skupnosti, sodelujejo v MOM, ker tako prispevajo k mednarodni varnosti in miru, k stabilizaciji kriznih žarišč, od koder bi se grožnje miru lahko razširile tudi v države razvitega sveta. Ohranjanje miru na ozemljih sosednjih držav ali v regijah, ki mejijo na razvite države, je sestavni del varnostne politike teh držav. Večina prispevkov k ohranjanju miru in varnosti poteka pod pokroviteljstvom OZN. To pripomore k boljši mednarodni podobi države in jo postavlja v položaj, ko lahko na diplomatski ravni vodi politične pogajalske procese za trajnejši mir⁷. Nekatere države sodelujejo v MOM OZN zato, da pokažejo svojo pripravljenost reševanja mednarodnih sporov in tako svoj prispevek k skupnosti

⁷ Značilen primer je Republika Avstrija, ki je sodelovala v veliko mirovnih operacijah, s tem pa je omogočala državni diplomaciji, da verodostojno sodeluje pri mirovnih pogajanjih v svetu.

držav, ki skrbijo za mednarodni mir in varnost⁸. Nekatere države želijo s sodelovanjem v MOM pokazati hvaležnost za pomoč, ki so je bile deležne pri urejanju svoje notranje stabilnosti.⁹ Za nekatere manj razvite države tretjega sveta je sodelovanje v MOM OZN privlačno tudi z ekonomskega vidika. Navadno sodelujejo z veliko vojaki, za katere iz proračuna OZN prejmejo finančno nadomestilo. Ta denar se deloma izplača sodelujočim vojakom, ki so tako bistveno bolje plačani, kot če bi bili doma, večinoma pa gre v proračun vojske, ki potem z njim financira druge vojaške ali celo državne projekte. Države lahko s svojimi vojaki v MOM uresničujejo politiko solidarnosti in humanosti do prizadetega prebivalstva. Sodobne MOM pa so vse bolj namenjene tudi uveljavitvi vrednot demokracije ali celo uveljavitvi ekonomskih interesov.

Večina držav izkoristi navzočnost v MOM OZN za pridobivanje novih izkušenj ali za preverjanje delovanja vojaške tehnologije v okoljih, na katerih se izvajajo. Veliko vojsk uporabi možnost sodelovanja v MOM kot vir zbiranja izkušenj iz večnacionalnih delovanj, za učenje nekaterih značilnih taktičnih postopkov v teh delovanjih, pa tudi za učenje socioloških prvin večkulturnega in večnacionalnega delovanja. Za večino vojsk je sodelovanje v MOM oblika aktivnega vojaškega delovanja, v katerem lahko v pripravah urijo in pri izvedbi v praksi preizkusijo svoje vojaško znanje ter tako ohranjajo kondicijo in vojaško usposobljenost, preverijo zmogljivosti premeščanja, hkrati pa pridobijo nove veščine, tudi takšne iz socialnega delovanja v večkulturnih skupnostih. V MOM je mogoče preveriti in nadgraditi nekatere postopke vodenja in poveljevanja, ki so podobni tistim v okviru zavezniške obrambe ali v morebitni nacionalni obrambi. MOM so ne nazadnje priložnost za boljši zaslužek, pa tudi za večjo motivacijo poklicnih vojakov.

Sodobne operacije so večplastne v več pogledih. Prvič zato, ker vključujejo oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, izvajajo se v dobro lokalnega prebivalstva, niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja in potekajo tako, da povzročajo čim manj škode ter ob uporabi minimalne sile. Drugič zato, ker imajo mednarodni mandat mednarodne organizacije, najbolj zaželeno Varnostnega sveta OZN, ter potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo oziroma zagotovitve mirnega in dogovorjenega prehoda iz statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti. Nadalje zato, ker jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav s silami in osebjem v večnacionalnih sestavih. Končno, in zelo pomembno: operacije niso več vrednotno nevtralne, kot je to veljalo za tradicionalne operacije OZN, v katerih je bila

⁸ *Tudi Republika Slovenija je leta 1997 začela sodelovati v operaciji OZN na Cipru (UNFICYP), da bi tako dokazala svojo pripravljenost za mednarodno delovanje, ko je bila na vrhu Nata v Madridu julija 1997 njena kandidatura za članstvo v Natu zavrnjena.*

⁹ *Takšen primer je Bosna in Hercegovina, ki je od leta 1992 prejemale mednarodne pomoči v obliki različnih vrst mirovnih operacij na svojih tleh, UNPROFOR, Ifor, Sfor, Eufor – Althea, zdaj pa tudi sama že sodeluje v operacijah.*

eno temeljnih načel¹⁰ mirovni sil prav nevtralnost. Za operacije po koncu hladne vojne namreč velja, da je v njih prišlo do tako imenovane normativne transformacije (Grošelj, 2007), to pa pomeni, da so namenjene uveljavitvi vrednot demokratične družbe.¹¹

Sprememba politične in normativne podlage, večplastnost operacij, njihova humanitarnost in opuščanje vrednostne nevtralnosti so ključne značilnosti spreminjanja sodobnih operacij. K temu pa je treba dodati še dve usmeritvi, ki izhajata iz sodelovanja na področju MOM. Nove naloge za vojaške sile in zmogljivosti v sodobnih mednarodnih vojaških operacijah praktično kličejo po vzpostavitvi tretjega strateškega stebra v strukturi oboroženih sil. Stoletja je bila strateška strukturiranost oboroženih sil prilagojena dvema strateškima vidikoma uporabe vojsk, napadu in obrambi. Prav s sodobnimi mednarodnimi vojaškimi operacijami pa se pokaže potreba po tretjem stabilizacijsko-rekonstrukcijskem stebri, ki je bolj usmerjen v sposobnost za opravljanje nalog tako imenovanih varnostnih oziroma policijskih sil in v povezovanje ali celo združevanje s civilnimi elementi. Druga usmeritev se kaže v selitvi uporabe združenih vojaških in civilnih ter nevladnih zmogljivosti z vojnih območij na nevojna krizna območja, na območja, na katerih oblastne institucije v državah ne delujejo, ali na območja, kot jih v tujini imenujejo, »failed states«.

Večplastnost sodobnih MOM se kaže tudi v tem, da so vse pogostejše orodje za družbeno tranzicijo iz kriznih v stabilizacijske in rekonstrukcijske razmere družbe in države, v kateri se izvajajo. Zato se tako v OZN in še posebej v Natu, pa tudi znotraj EU srečamo z vprašanjem celostnega pristopa k operacijam (angl. Comprehensive Approach). Politične implikacije celostnega pristopa se kažejo v dojemanju večplastnosti razmer ter potrebe po uporabi sil in sprožanju operacije pri političnem odločanju, v celovitem pristopu k opredelitvi poslanstva in ciljev ter predvsem končnega stanja posameznih MOM, v celovitem pristopu pri kombiniranju uporabe razpoložljivih zmogljivosti in ukrepov ter ne nazadnje v zagotavljanju celovite in čim širše podpore za izvedbo tako na nacionalnih ravneh kot tudi na mednarodni ravni. Večplastnost sodobnih mednarodnih operacij v državah sprejemnicah ali na območjih, na katerih se postavlja celotna vojaška, politična in gospodarska infrastruktura, zahteva celovit pristop tudi v državah izvajalkah operacije. Če na politični ravni v pripravah sodelovanja v MOM lahko uporabimo izraz celovita strategija, potem se moramo tudi na izvedbeni ravni vprašati, s čim lahko takšno celovito strategijo udejanjimo.

Zapisali smo že, da se celostni pristop k MOM na izvedbeni ravni izraža tako pri izvajalcih oziroma udeležencih operacij kot tudi v državah sprejemnicah. S celostnim pristopom se povezuje več strani v operacijah, izvajalske in prejemniške. Celostni

¹⁰ Temeljna načela operacij OZN sta postavila Lester Pearson kot predsednik generalne skupščine OZN in Dag Hammarskjöld kot generalni sekretar OZN v 50. letih prejšnjega stoletja, mednje pa spadajo nepristranskost, nevmešavanje v notranje zadeve sprtih strani, neuporaba sile, prost prehod mirovni sil in poročanje generalnemu sekretarju OZN.

¹¹ Zapisano lahko ponazorimo s primerom operacije Isaf v Afganistanu, kjer naj bi mednarodne sile leta 2009 pripomogle k izvedbi volitev, na katerih bodo nastopile različne afganistanske stranke. Prav volitve pa so eden od postulatov demokracije zahodnega tipa.

pristop na izvedbeni ravni si prizadeva predvsem za učinkovitost in pravočasnost. Pravočasnost je treba razumeti v pogledu načrtovanja in nabora zmogljivosti, priprav na MOM, pravočasnega razvoja in razporeditve na področju delovanja kot tudi pravočasnega začetka izvajanja nalog skladno s poslanstvom in mandatom. V številnih državah se na operativni ravni že uveljavlja koncept na učinku temelječih operacij (Pešec, 2007)¹², ki na načelu celostnega pristopa utemeljuje nujnost večstranskega usklajevanja resursov za MOM, pri katerih se ukrepi in sredstva določijo glede na učinek, ki bi ga bilo treba v takih operacijah doseči. Zapisali bi lahko, da je ta koncept (EBAO) povezovalen in usklajevalen hkrati v odnosu na predvideno ali željeno doseganje učinkov mednarodne operacije.

Celostni pristop k MOM, ki izhaja iz operacij, ki temeljijo na učinku, sledi že navedeni usmeritvi, ki smo ji priča v mednarodnih operacijah. Ta se s pretežno vojaškega področja seli proti civilno-vojaškemu ali celo proti pristopom brez navzočnosti vojaških sil in zmogljivosti. Vojaške sile dobivajo povsem novo vlogo v obliki sil za stabilizacijo, rekonstrukcijo in humanitarno pomoč. Zagotavljanje varnega in stabilnega okolja vojaških in drugih varnostnih struktur je tako le navidez primarno za delovanje in uveljavljanje političnih, gospodarskih, izobraževalnih in drugih sistemov. Navzočnost vojaške organizacije je v nekaterih mednarodnih operacijah ali vsaj v nekaterih njihovih fazah bistveno manjša, kot pa je to veljalo za operacije za ohranjanje miru, ki so temeljile na vojaškem osebju. V nove MOM, vendar tudi v operacije ohranjanja miru, se v večjem obsegu vključuje civilna policija, težišče osebja pa je v civilnih mednarodnih in lokalnih uslužbencih, ki rešujejo spore diplomatsko. Vedno pogosteje se pojavljajo še tako imenovani tretji udeleženci v mednarodnih operacijah, in sicer v obliki samostojno nastopajočih mednarodnih ali regionalnih nevladnih in humanitarnih organizacij.

Pravilno razumevanje spreminjanja narave in poslanstva sodobnih MOM ter sprememb v njihovih strukturnih značilnostih uporabljenih vojaških, policijskih in civilnih zmogljivosti na eni ter predvidevanja prihodnjega razvoja na drugi strani tako postajajo pomembna podlaga za oblikovanje nacionalne strategije sodelovanja. K temu pa je treba dodati še v nadaljevanju predstavljene dejavnike in značilnosti, ki vplivajo na oblikovanje strategije.

3 DEJAVNIKI OBLIKOVANJA STRATEGIJE MEDNARODNIH OPERACIJ IN MISIJ

Mednarodne operacije in misije so orodje zunanje politike na varnostno-obrambenem področju in so podvržene vplivnim dejavnikom tega področja. Sodobne MOM so večplastne, kar se kaže v načrtovanju in pripravah, pa tudi pri njihovi izvedbi.

¹² V Natu ta koncept v originalu označujejo z *Effects Based Approach to Operations – EBAO*. Koncept EBAO je poskus celovitega pristopa k operacijam na izvedbeni ravni, saj predvideva celovitejši, večstranski in usklajen pristop udeležencev pri izvedbi operacij ob upoštevanju doseganja predvidenih učinkov delovanja. Koncept v bistvu ni razvit za mirovne operacije in se tako ne nanaša le na operacije kriznega odzivanja ali operacije za podporo miru.

Poudariti velja, da odločitve za vključitev v MOM tako na mednarodni kot na nacionalni ravni ni lahko sprejeti. Prav tako je povsem jasno, da se iz njih ni mogoče preprosto umakniti, ker je pri tem treba upoštevati politične in tudi povsem praktične posledice. Tako kot je potreben konsenz o skupnem, zapišimo večnacionalnem, pristopu na začetku, je ta po navadi zelo pomemben tudi pri koncu ali prekinitvi MOM, ker sicer hitro zapademo v nenapovedano zapuščanje tako imenovanih mednarodnih »bojnih« položajev.

Vplivni dejavniki za oblikovanje nacionalne strategije za sodelovanje v MOM so tako: (1) jasno opredeljen državni interes, (2) razpoložljivost finančnih in kadrovskih virov ter vojaških, policijskih in civilnih zmogljivosti za operacije, (3) javno mnenje in odnos do MOM ter dojemanje nacionalnega prispevka, (4) sposobnost učinkovitega in pravočasnega političnega odločanja in oblikovanja politik ter ustvarjanja političnih pogojev na nacionalni ravni, (5) sposobnost vključevanja v oblikovanje politik in aktivnega sodelovanja v političnem odločanju v mednarodnem okolju pri različnih vrstah MOM, (6) vzpostavitev ter delovanje mehanizmov usklajevanja v nacionalnih okvirih ter znotraj nacionalnih podsistemov (v obrambnem med vojsko, civilno obrambo in zaščito ter obveščevalno-varnostnim segmentom), (7) obvladovanje načrtovanja in vzpostavitve zmogljivosti za neznane prihodnje operacije ter (8) sposobnost vzdržljivosti sil in zmogljivosti, ki so na voljo za posamezne MOM glede na pričakovanja v mednarodnih organizacijah.

- (1) Da bi lahko oblikovali strategijo sodelovanja, se od vlade pričakuje, da z zainteresiranimi zakonodajnimi telesi jasno opredeli, kaj je varnostnopolitični interes sodelovanja v MOM. To je lahko resnični varnostni interes, če država ocenjuje, da je ozemlje, na katerem poteka operacija, vir ogrožanja njene varnosti; lahko je to diplomatsko politični interes, če država želi pokazati mednarodni skupnosti svojo zavzetost za mednarodni mir. Država lahko z investicijo v MOM utrdi svoj posebni interes v procesih vodenja mednarodnih organizacij oziroma želi mednarodni koaliciji pokazati svojo solidarnost.¹³
- (2) Vlada in njeni resorni organi ocenjujejo, koliko finančnih ter koliko in kakšne kadrovske in materialne vire lahko namenijo za prispevek v MOM. Razpoložljivost finančnih in kadrovskih virov je tako zelo pomemben dejavnik. V nekaterih pogledih je tudi izraz določene politike, na primer pri opredeljevanju kadrovskih virov, ki naj sodelujejo v operacijah. Nekatere države sodelovanje pripadnikov svojih obrambnih sil povežejo z natančnim kariernim sistemom poklicnih, pa tudi rezervnih pripadnikov¹⁴. Nekatere zlasti manj razvite države rotirajo skoraj vse pripadnike oboroženih sil in tako omogočijo vir dodatnega zaslužka za njih, pa tudi za državni proračun. Nekatere države so pripravljene

¹³ RS je sodelovala na Natovi misiji v Iraku *Nato Training Mission in Iraq (NTM-I)* s simbolnim prispevkom najprej štirih pripadnikov, v zadnjem delu misije pa celo samo z dvema. Podobno lahko razumemo sodelovanje po dveh policistov Slovenske policije v operaciji na Vzhodnem Timorju.

¹⁴ Irska na primer predvideva, da mora vsak pripadnik irskih oboroženih sil na tri leta obvezno na misijo, lahko pa gre tudi pogosteje, če se javi prostovoljno.

v MOM namestiti velik del svojih sil, vendar za to niso pripravljene zagotoviti pripadnikom bistveno večjega plačila od tistega, ki ga dobivajo doma, in tudi njihov delovni standard na misiji je zelo skromen, prav vojaško asketski¹⁵. Pomembno je tudi vedeti, ali države pošiljajo v operacije več različnih tipov udeležencev, na primer vojake, policiste, civilne funkcionalne strokovnjake, civilne uradnike in humanitarno ter razvojno pomoč, ali težijo bolj k eni obliki udeležbe na mirovnih misijah¹⁶.

- (3) Sodelovanje države v mednarodnih operacijah ima praviloma velik odmev v javnosti na eni strani in na drugi strani pripomore k legitimnosti udeležencev operacij, lahko pa je tudi obratno. Vlade si zato prizadevajo, da bi javno predstavile svoje cilje sodelovanja v operacijah tako, da bi bile razumljene kot sestavina varnosti ali interesa vsakega posameznika.¹⁷ Slovensko javno mnenje je glede sodelovanja v MOM doživljalo večje spremembe. Leta 1994 je sodelovanje Slovenije podpiralo 45 odstotkov vprašanih v SJM, čeprav takrat nismo imeli v MOM niti enega policista ali vojaka. Sprejemljivost je naraščala do leta 2003, ko je dosegla vrh s 75-odstotno podporo javnega mnenja za mirovne operacije, potem pa je raziskava SJM leta 2005 in 2007 zaznala velik padec v podpori javnosti¹⁸. Omeniti velja, da državne politike z izbiro izrazov poskušajo prepričati javnost v sprejemanje mednarodnih operacij, ne glede na to, kakšni so v resnici cilji takšnih MOM. Najpogosteje uporabijo prav izraz »mirovne operacije« kot obliko prikrivanja resničnih ciljev, čeprav v nekaterih primerih sploh ne gre za mirovne operacije, kot smo jih opredelili v okviru terminologije OZN. Nekateri poznavalci celo trdijo, da se izrazoslovje prilagaja politični ideologiji vladajočih koalicij. Po letu 2000, še zlasti pa zaradi sodelovanja vojsk v koalicijskih silah v Iraku, se je vpliv javnosti kot dejavnika, ki vpliva na politično odločanje za sodelovanje v operacijah, zelo povečal in ponekod postal celo odločilen, kot na primer v Španiji, Italiji in ne nazadnje v Veliki Britaniji.
- (4) Sodelovanje v MOM nastaja na podlagi procesov poglobljenega političnega razmisleka, v katerem nekatere države uporabijo več ravni političnega odločanja, poleg izvršne oblasti pa sodeluje tudi zakonodajna raven. Oblikovanje politike

¹⁵ Takšen primer zasledimo tudi pri pripadnikih misije EUFOR Chad/CAR, ki se po štiri mesece preživljajo v glavnem s suhimi obroki.

¹⁶ Spet lahko vzamemo primer Slovenije, ki ima v operacijah na Kosovu policiste v EULEX ter vojake v Kforju, v Afganistanu pa sodeluje pretežno z vojaki v Isafu, od novembra 2008 pa je na istem območju tudi civilni funkcionalni strokovnjak za projekte humanitarnih organizacij, ni pa policistov v EUPOL Afganistan.

¹⁷ Nizozemski je z vojaki, ki so sodelovali v UNPROFOR-ju v BiH, v obdobju od leta 1992 do 1995 uspelo preoblikovati vojsko iz obvezniške v poklicno. Prav sodelovanje v UNPROFOR-ju je pomagalo pri ponovni vzpostavitvi legitimnosti vojske, ki je zaradi odpora rekrutov proti služenju vojaškega roka bila že ena najmanj zaupanja vrednih institucij v državi. Ker pa so nizozemski vojaki delovali v času, ko je v roke vojske Republike Srbije padla Srebrenica, je prav odkrivanje zločina v Srebrenici po letu 1995 znova zgrnilo temne oblake nad sprejemljivost nizozemskih oboroženih sil. Belgijski vojaki, ki so opravili podobno preoblikovanje v letih od 1992 do 1994, so ohranili in povečevali legitimnost v javnem mnenju prav zaradi udeležbe v mirovnih operacijah, četudi je njihova vloga v genocidu v Ruandi leta 1994 še vedno zavita v protislovna poročila.

¹⁸ Razloge smo iskali v izločenosti javnosti iz procesov odločanja o mirovnih operacijah, v nestrinjanju s sodelovanjem na misiji NTM-I v Iraku in v vse slabšem poznavanju ter razumevanju razlogov za sodelovanje Slovenske vojske v Afganistanu, Iraku in južnem Libanonu.

sodelovanja v MOM je zahteven proces zato, ker lahko vodi v posledice, za katere tisti, ki sprejmejo odločitev o sodelovanju, navadno nosijo tudi politično odgovornost. Oblikovanje politike, ki vključuje parlament, je po navadi dolgotrajnejše, vendar zagotavlja višjo raven legitimnosti odločitve. Odločanje na ravni izvršne oblasti je navadno učinkovitejše, ni pa nujno sprejeto kot najbolj legitimno. Primer so slovenske razmere: o MOM se odloča na ravni izvršne oblasti, državni zbor pa je seznanjen z odločitvijo naknadno. To sicer omogoča precej hitro in učinkovito odločanje, ki pa je v letih od 2005 do 2008 povzročalo vse več kritik in zahtev po povečani vlogi parlamenta, upadanje legitimnosti MOM, kar vodi k sklepu, da je treba povečati razpravljalno vlogo parlamenta. Sposobnost političnega odločanja in oblikovanja politik ter ustvarjanja političnih pogojev na nacionalni ravni je eden ključnih dejavnikov pri zagotavljanju učinkovitosti in pravočasnosti vključevanja v MOM, pa tudi za doseganje političnih ciljev posameznih prispevkov.

- (5) Kot poseben dejavnik je treba upoštevati tudi sposobnost vključevanja v oblikovanje politik (angl. policy making) in aktivnega sodelovanja v političnem odločanju (angl. political decision making) v mednarodnem okolju pri različnih vrstah MOM, ko gre za oblikovanje ciljev, poslanstva in tudi strategije za njihovo izvajanje. Ta proces je navadno še bolj zapleten in večstopenjski od tistega na nacionalni ravni ter ima poleg politične velikokrat še operativno vojaško razsežnost, če so to vojaške operacije, ali civilno izvedbeno razsežnost, če so to civilne operacije in misije. Pri tem se velikokrat zgodi, da se postopki na politični ravni na neki način ponavljajo ali dopolnjujejo zaradi neuspeha na operativni ravni, zlasti pri naboru sil in zmogljivosti. Ta dejavnik se pojavlja v začetni, načrtovalni in pripravljalni fazi, pa tudi med izvajanjem ter ob koncu in odpoklicu sil in zmogljivosti z območja posamezne MOM.
- (6) Celostni pristop k operacijam, ki se, kot smo zapisali, uporablja predvsem na politični ravni in v procesih oblikovanja politik in političnega odločanja, zahteva tudi vzpostavitev ter delovanje mehanizmov usklajevanja v nacionalnih okvirih ter znotraj nacionalnih podsistemov (obrambni, varnostni in zaščitni) ter širše. Pomembnost usklajevanja se kot dejavnik kaže tudi na povsem izvedbeni ravni in po navadi presega nacionalno raven. Pri tem ločimo več vrst usklajevanja. Na vodoravni ravni je to med subjekti političnega odločanja, zlasti med vlado in zakonodajno oblastjo in izvršilnimi nalogodajalci na pristojnih ministrstvih. Na vodoravni ravni se usklajevanje pojavlja tudi med posameznimi ministrstvi ter vse pogosteje tudi s sodelujočimi nevladnimi organizacijami. Na navpični ravni usklajevanje poteka po političnih kanalih od nacionalnih prestolnic do zavezniških ali koalicijskih centrov, prav tako tudi med vojaškimi, policijskimi in v zadnjem času številnimi civilnimi subjekti. Posebej pomembno je usklajevanje po diagonalni ravni, s katerim se poskuša doseči učinkovitost različnih povezav istih izvajalcev nalog, ne glede na hierarhične ravni v posameznih MOM.
- (7) Države vzpostavljajo svoje vojaške, policijske in civilne zmogljivosti predvsem zato, da jih čim učinkoviteje uporabijo. Pri načrtovanju uporabe upoštevajo čas

in vire, ki jih potrebujejo za oblikovanje zmogljivosti, ter kombinirajo njihovo uporabo za nacionalne potrebe z mednarodnim delovanjem. Iskanje optimalnih zmogljivosti je osrednje vprašanje učinkovitosti in racionalnosti pri njihovem načrtovanju ter vzpostavitvi, in sicer tudi zato, ker je doseganje zmogljivosti povezano s porabo finančnih, kadrovskih in tudi časovnih resursov. Mednarodnih operacij in misij na kriznih območjih navadno ni mogoče dolgoročno načrtovati, načrtovanje in doseganje nacionalnih zmogljivosti pa zahtevata prav to. Spretnost, kako biti uspešen na tem področju, se kaže v obvladovanju zagotavljanja pravih zmogljivosti za neznane prihodnje MOM. Osrednje orodje, ki zmanjšuje negotovost na tem področju, je določanje nacionalne ravni ambicij in s tem izhodišča, koliko katerih zmogljivosti je treba imeti na voljo. V majhnih državah, v državah v tranziciji, pa tudi v državah, ki prisegajo na preoblikovanje svojih oboroženih sil, je posebej pomembna povezava med doseganjem zmogljivosti in uporabo teh zmogljivosti v MOM, kar se na politični ravni kaže pri odločanju oziroma odobravanju uporabe teh zmogljivosti. Vprašanje odločanja o uporabi določenih nacionalnih zmogljivosti je posebej občutljivo takrat, ko gre za politično potrjevanje predlagane uporabe hitrih odzivnih sil, ki se v Natu pojavljajo v obliki NRF, v EU pa v obliki evropskih bojnih skupin.

- (8) Čas trajanja posamezne mednarodne operacije ali misije oziroma sodelovanja posamezne države v njih izpostavlja še dejavnik vzdržljivosti sil oziroma zmogljivosti, ki so na voljo za delovanje v odnosu na pričakovanja v mednarodnih organizacijah. Vzdržljivost sil in zmogljivost se kažeta v sposobnosti države, kako dolgo in v kakšnem obsegu lahko zagotovi rotiranje svojega prispevka v MOM. Navedeno bi lahko imenovali tudi izraz sposobnosti za ohranjanje stalnega nacionalnega deleža. Zahteva po vzdržljivosti sil in zmogljivosti se neposredno kaže na značilnosti v strukturi sil, njihovem usposabljanju, statusnih in pravnih zadevah (število napotitev na misije, prostovoljnost ali obveznost, trajanje pogodb o zaposlitvi ipd.), pa tudi v pooperacijskih aktivnostih.

Pri oblikovanju nacionalne strategije sodelovanja v MOM je treba omeniti še dve značilnosti. Prva se kaže v uporabi pridobljenih izkušenj in naučenih lekcij. Uporaba izkušenj postaja orodje za učinkovitost in preventivo v smeri zmanjšanja negativnih primerov delovanja ali vedenja v prihodnjih mednarodnih operacijah in misijah. Vse pomembnejše pri tem pa postajajo tudi raziskave in njihovi izsledki. V RS imamo na področju dvanajstletnega sodelovanja v MOM zelo bogato raziskovalno dejavnost, ki se razteza od vojaško-sociološke do družboslovne in ne nazadnje do politološke ravni. Slovenski raziskovalci več kot desetletje pišejo o spreminjanju narave in poslanstva ter strukturnih značilnostih operacij. Ta prispevek ni zanemarljiv niti v mednarodnem okolju. Dognanja s tega področja so tako pomembna značilnost, ki jo je treba upoštevati pri oblikovanju nacionalne strategije sodelovanja v MOM.

Pri oblikovanju strategije pa je na vojaškem področju treba posebej pozorno proučiti in upoštevati dolgoročni razvoj Slovenske vojske in vzpostavljanje razmerja med premestljivimi zmogljivostmi in zmogljivostmi v operacijah in na misijah. Države

članice Nata imajo v svojih skupnih dogovorih glede obrambe zavezništva opredeljeno, da je med 40 in 50 odstotki sil vsake države premestljivih¹⁹, od 8 do 10 odstotkov pa pripravljenih za sodelovanje v MOM na letni ravni. To pomeni, da bi skupni nabor premestljivih sil moral imeti takšne organizacijske in vzdržljivostne mehanizme, ki zagotavlja rotiranje v petih napotitvah ter tako omogoča izpolnjevanje te zahteve²⁰. Države poskušajo to zavezo izpolnjevati s kombiniranjem nacionalnega prispevka v vseh vrstah operacij, ki jih vodijo Nato, EU in OZN.

4 STRATEŠKA, NORMATIVNA IN DOKTRINARNA UREDITEV TER PRAKSA MOM

Izpostavljena odsotnost strategije in usklajevalnega telesa za sodelovanje RS v MOM ne pomeni, da je sodelovanje v operacijah potekalo povsem brez političnih in strateških usmeritev. Pojavljajo se posamične teze v različnih strateških dokumentih in normativnih aktih. Ker so ti dokumenti nastajali v različnih obdobjih in zaradi različnih potreb, je opazno, da niso povsem usklajeni in tudi ne kažejo jasne vizije razvoja sodelovanja RS v mednarodnih operacijah v prihodnje. Zlasti pomanjkljivo je opredeljeno usklajeno delovanje državne politike na zunanjepolitični ravni v obliki diplomatskih, pravnih in drugih pobud s področja mirnega reševanja sporov s tistim, kar država lahko nameni za podporo te politike v obliki finančnih virov (prispevki v različne fundacije, sklade), kadrovske virov (policisti, vojaki, civilni strokovnjaki) ter materialno-tehničnih sredstev (doniranje opreme in zdravil).

Da doslej ni bilo skupnega usklajevalnega telesa, je opaziti tudi pri odločanju o prispevkih v MOM. S pomočjo usklajene medresorske strategije nastopanja v sodobnih MOM bi bilo mogoče lažje doseči različne nacionalnovarnostne in državne interese, če bi seveda bili jasno izoblikovani. Čeprav nimamo skupnega usklajevalnega telesa, medresorsko usklajevanje kljub vsemu poteka, zlasti glede sodelovanja vojaških in civilnih zmogljivosti v operacijah, o katerih se odloča po Zakonu o obrambi. Omenjali smo že, da se Direktorat za obrambno politiko MO, preden pošlje svoje gradivo v vladni uradni postopek, usklajuje s Sektorjem za varnostno politiko na MZZ. Ali in kako se izvaja usklajevanje pri odločitvah o sodelovanju policistov na mednarodnih civilnih misijah, pa ni znano.

4.1 Dosedanja strategija RS za sodelovanje v MOM

Strateški dokumenti RS opredeljujejo selektivno sodelovanje v operacijah s poudarkom na vojaški komponenti in z omejeno podporo drugih segmentov ali sredstev (diplomatskih, ekonomskih, gospodarskih in finančnih). Pri tem je ves čas bilo težišče na Zahodnem Balkanu, kjer se je z razpršenim pokrivanjem s sorazmerno majhnimi zmogljivostmi čim večjega števila elementov izražal interes

¹⁹ Natova zahteva je bila na vrhu v Bukarešti leta 2008 povišana na 50 odstotkov premestljivih sil, pri čemer zahteva po petini teh sil na operacijah v tem primeru predstavlja 10 odstotkov sil v MOM na letni ravni.

²⁰ Pri izpolnjevanju te zahteve po šestmesečnih rotacijah to pomeni, da država vzdržuje stalno razpoložljivost premestljivih sil in zmogljivosti za dve leti in pol.

po celoviti navzočnosti. Delovanje slovenske policije je potekalo neodvisno od delovanja vojaških potencialov. Koncentracija sil na Zahodni Balkan je bila pomembna z vidika legitimnosti operacij, saj je javnost visoko cenila slovenski prispevek k reševanju varnostnega stanja na Balkanu in ta podpora je ostala trdna tudi v času, ko slovenska politika ni bila sposobna razložiti javnosti, čemu sodelovati v teh operacijah. Z vidika vojaškega delovanja pa je lahko takšna koncentracija le na eno operativno območje delovanja težavna. Zahodni Balkan se namreč umirja, obseg zahtevanega osebja se krči. Operacija Althea v BiH se je v zadnjih dveh letih znatno skrčila. Obstajajo napovedi, da se bo v dveh letih operacija Kfor na Kosovu prepolovila. Če bi RS za svojo vojsko in policijo ne imela izhoda na druga »mednarodna delovišča«, bi po koncu operacij na Balkanu ne imela več kam pošiljati svojih zmogljivosti. Ker se meja Evropske unije in Nata po vključitvi balkanskih držav v pridružitvene procese seli na Bližnji vzhod in v Sredozemlje, postaja za obe organizaciji pomembno, kako jima bo uspelo vzpostaviti mediteranski dialog (Nato) oziroma mediteransko pobudo (EU). To pomeni, da mora tudi Slovenija kot članica obeh organizacij skrbno presojati razvoj dogodkov na Bližnjem vzhodu in v Sredozemlju ter biti pripravljena na morebitno delovanje v prihodnosti tudi na tem območju²¹.

Zaradi izražanja težišča na Zahodnem Balkanu in ob omejitvah, ki jih imajo vojaške sile s strateškim transportom in strateško oskrbo, je bil slovenski nacionalni prispevek v Natovi operaciji Isaf v Afganistanu manjši. Pomemben element strategije se kaže tudi v spoznanju, da je bilo sodelovanje v MOM za Slovensko vojsko pomembno tranzicijsko in v zadnjem času tudi transformacijsko ter integracijsko orodje, hkrati pa neposredno povezano z nacionalnimi prizadevanji za doseganje vojaških zmogljivosti. Dosedanja praksa se kaže v zagotovitvi nacionalnega prispevka v MOM vseh štirih mednarodno pomembnih organizacij, in sicer OZN, Nata, OVSE in EU.

Izguba pobude v zavedanju, čemu služijo kontingenti v MOM, je vidna na treh ravneh. Prvič, strateški dokumenti s področja nacionalne varnosti so v opredeljevanju politike mednarodnih operacij in misij povsem neenotni. Ta neenotnost je vidna že v izrazoslovju: mirovne operacije, mednarodne civilne misije, operacije kriznega odzivanja ali operacije v podporo miru. V dokumentih se precej brezskrbno uporabljajo vsi izrazi. Drugič, enotnosti v izvedbeni strategiji ni – policisti odhajajo na Vzhodni Timor in Kosovo, vojska v Bosno in Hercegovino, donatorska pomoč pa v Libanon, Moldavijo, Etiopijo, na Madagaskar in še kam. Ko se na Kosovu srečajo policisti in vojaki, je to bolj zato, ker se poznajo na taktični ravni, država pa ne naredi nič, da bi prizadevanja za sodelovanje policije v UNMIK in vojske v Kforju vključila v skupno presojo o svoji navzočnosti na Kosovu. V navedenem je, kot tretjič, opazno pomanjkanje strateškega usklajevanja prizadevanj v MOM.

²¹ Prvi znaki se že kažejo v dejstvu, da je Vlada RS na seji dne 15. januarja 2009 namenila 50.000 evrov finančne pomoči za humanitarno katastrofo v Gazi, kjer je bilo zaradi zračnega in kopenskega posega izraelske vojske skoraj tisoč mrtvih ter zelo veliko ranjenih civilistov.

4.2 Sedanje normative in doktrinarne rešitve

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV) iz leta 2001 govori o tem, da Slovenija s članstvom v OZN in drugih pomembnih mednarodnih organizacijah uresničuje svoje temeljne zunanjepolitične cilje in interese, tako da »sodeluje in se bo aktivno vključevala v različne mirovne in humanitarne operacije, kot tudi v operacije ohranjanja in zagotavljanja miru« (ReSNV, 2001: poglavje 4.1).

Uradno prečiščeno besedilo Zakona o obrambi (ZObr-UPB1, 2005: 37. člen točka (1), 5. alineja) med nalogami Slovenske vojske omenja da ta »izvršuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami«. Med pomembnejše člene tega zakona sodi še 84. člen, ki v točki 3 določa način odločanja o sodelovanju v operacijah, ko pravi »Vlada odloča o sodelovanju Slovenske vojske pri izvrševanju obveznosti, prevzetih v mednarodnih organizacijah, ter sprejema letne načrte usposabljanj vojske izven države in tujih vojaških enot v Republiki Sloveniji v skladu z mednarodnimi pogodbami«. Člen v nadaljevanju (člen 84 a) pa določa, »da Vlada odloča o sodelovanju Slovenske vojske pri izvrševanju priprav in nalog skupne obrambe v skladu z načrti z državo ali državami, s katerimi je v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb«. Ker je skupna obramba opredeljena kot temelj zveze Nato, je zakonodajalec v bistvu prepustil vladi odločanje o zadevah po 5. členu Washingtonske pogodbe zveze Nato, ne pa tudi eksplicitno zadeve s področja aktivnosti, ki presegajo ta člen ali so zunaj okvira 5. člena, kamor spada večina operacij kriznega odzivanja.

Dokumenti s področja obrambnega načrtovanja v RS, med njimi srednjeročni obrambni program (SOPR 2007–2012, 2006), opredeljujejo cilje sodelovanja v operacijah v okviru mednarodnih organizacij ter posebej v operacijah kriznega odzivanja zunaj 5. člena in globalno določajo resurse zanje.

Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV, 2007) je v 25. členu točki (3) določil, da lahko Vlada vključi v enoto ali drugo sestavo Slovenske vojske tudi civilne strokovnjake oziroma civilne zmogljivosti.

V navedenih dokumentih pa ni mogoče zaslediti podlag za pošiljanje humanitarne pomoči, ki jo RS namenja ob humanitarnih katastrofah, kot je to bilo leta 2007 pri pomoči Libanonu, Etiopiji, Malaviju, Zambiji, Madagaskarju, Moldaviji, Črni gori in Makedoniji zaradi gozdnih požarov oziroma leta 2008 pri pomoči Palestincem, Kirgiziji, Burmi, Kitajski, podsaharski Afriki, Gruziji in Demokratični republiki Kongo²². Analiza sedanjih normativnih in doktrinarnih rešitev, povezanih z opredelitvijo nacionalnih ciljev, odločanja ali pristojnosti posameznih državnih organov v pripravi in zagotavljanju posameznih prispevkov ter pravic sodelujočih, je pomembna pri pripravi prihodnje strategije sodelovanja. Prav tako je pomembna tudi proučitev posebnosti dosedanjega sodelovanja na MOM.

²² Prav tako navedene pravne usmeritve ne vključujejo prispevka RS v mednarodne fundacije, kot je *International Trust Fund – ITF, in Trust Fund za kosovske varnostne sile*.

4.3 Posebnosti dosedanjega sodelovanja v mednarodnih operacijah in na misijah

Poznavanje dosedanjega slovenskega pristopa k MOM kaže na to, da Slovenija pri urejanju mednarodnega miru in varnosti ni sodelovala zaradi celovitega razmisleka o nujnosti svojega sodelovanja, temveč zaradi eksplicitnega nasveta tistih mednarodnih varnostnopolitičnih organizacij, v katere je želela vstopiti. Slovenija je bila članica OZN od leta 1992, vendar tega članstva kar nekaj let ni razumela v duhu Ustanovne listine OZN, ki države zavezuje k prispevku k mednarodnemu miru in varnosti. Šele leta 1997, ko je postajalo jasno, da izolirana in vase zagledana država ne more vstopiti v zvezo Nato in EU brez lastnega prispevka v mednarodno okolje, je začela dogovore o odhodu v Albanijo skupaj z italijanskim kontingentom v vojaško operacijo ALBA in policijsko operacijo MAPE. Podobno je bilo z odhodom na Ciper v okviru avstrijskega kontingenta, kar je bilo povezano z novo mednarodno dolžnostjo – nestalnim članstvom v Varnostnem svetu OZN. Leta 1997 se je dalo videti značilen primer ad hoc politične odločitve za dejavnost, ki postaja v času po koncu hladne vojne stalna naloga demokracij zahodnega tipa. Slovenija se te fragmentarnosti v politiki do mednarodnega miru ni mogla nikoli povsem otresti. Nekoliko bolj premišljeno je bilo tovrstno delovanje v letih 2001 in 2002, ko se je slovenska politika zavedla svojih osnovnih mednarodnih ciljev in nuje po usmeritvi vseh resursov v te cilje, to pa sta vključitev v zvezo Nato in EU. Odgovor na strani sodelovanja v MOM je precej konsistenten. Slovenija se preusmeri v Natove operacije, zlasti na Balkanu, saj tukaj lahko pokaže največ znanja in izkušenj. Ko se je Sfor v BiH preoblikoval v operacijo EU in so bili ob tem prvič uporabljeni mehanizmi Berlin plus, se je Slovenija znašla v vrhu tranzicije operacije, čemur so znova sledile razpršitev prizadevanj in ad hoc odločitve za MOM. Ko te pridejo mimo, se zdi, da Slovenija samo skoči na vlak donatork, sama pa ne ve, kaj pravzaprav tam dela, ali pa tega svoji javnosti ne zna pojasniti. Ocenjujemo, da je Slovenija po obdobju vključevanja v Nato in EU, ko je svojo zunanjo politiko intenzivno podpirala z vključevanjem v MOM zveze Nato in EU, zapadla v fazo, ko glede operacij ni imela več prave vizije, zato je preprosto nadaljevala sodelovanje v operacijah, v katere se je vključila že v predhodni fazi (Sfor – Althea, Kfor – UNMIK, Isaf, UNTSO), v nove operacije pa se je vključevala brez večje javne diskusije (UNIFIL, EUFOR Chad/CAR) ali navkljub ostrim javnim protestom (primer NTM-I)²³. Vključevanje policistov v mirovne operacije OZN ali EU je celo potekalo brez vsakršnega javnega razpravljanja (UNMIK na Kosovu, EUPOL v BiH, EULEX na Kosovu, v European Union Monitoring Mission – EUMM v Gruziji).

Kljub določenim pomanjkljivostim in politiki razpršenih napotitev v MOM velja Slovenija v mednarodnem okolju za kredibilno partnerico. Tako vojaki kot policisti in civilni strokovnjaki, ki so bili doslej napoteni na različna krizna žarišča, so dokazali svojo strokovnost²⁴ ter bili za svoje delo pohvaljeni, med drugim tudi

²³ RS je končala sodelovanje v NTM-I 31. decembra 2008, ko se je iztekla veljavnost Res.1790 VS ZN.

²⁴ Najbolj je to vidno na policijskih misijah, na katerih policisti začnejo delo na začetni točki policijske kariere na misiji (t. i. no rank mission), potem pa glede na svoje sposobnosti napredujejo tako, da se prijavijo na razpise znotraj iste misije.

tako, da so bili izbrani za najtežje²⁵ dele mandata neke misije ali celo za posebne naloge.²⁶ Slovenija bi lahko profesionalnost svojih vojaških, policijskih in civilnih zmogljivosti v MOM uporabila kot argument za proaktivnejšo politiko sodelovanja v pripravljavnih fazah tako, da bi imela ljudi, ki bi sodelovali pri načrtovanju operacij. Tako bi se lažje določil in izbral nacionalni prispevek, v katerem bi se slovenski udeleženci lahko najbolje dokazali. Ker ni bilo vedno jasne zunanjepolitične presoje, kje bi bilo smiselno delovati v imenu nacionalnega interesa, se Sloveniji dogaja, da se na pobude o začetku operacij odzove prepozno. Če hoče potem sodelovati s svojimi prispevki, pristaja na obrobnejše naloge v okvirih drugih enot. Res je, da Slovenija skoraj nikjer ne more delovati brez strateškega partnerja in je že zaradi svoje majhnosti in odsotnosti strateškega letalskega prevoza precej odvisna od drugih držav.

5 NOV STRATEŠKI OKVIR SODELOVANJA REPUBLIKE SLOVENIJE V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH

5.1 Vizija in težišča sodelovanja RS v prihodnje

Vizija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in na misijah temelji na bolj usmerjenem in koncentriranem vključevanju na krizna območja, kjer obstaja prepoznaven nacionalni interes, ob upoštevanju zahtev po celovitem pristopu in izrabi nacionalnih prednosti in specializacije. Sile, ki jih imamo, moramo razporejati razumno, ob upoštevanju kadrovskih in finančnih virov. Ne moremo več iti v čisto vsako mednarodno operacijo, ki bi jo želela na seznam svojih zunanjepolitičnih ciljev postaviti naša država. Treba se bo odreči nekaterim operacijam, v katerih ne bi mogli uveljaviti celostnega načela sodelovanja. Sile bomo prednostno usmerili v operacije na Zahodnem Balkanu, kjer imamo jasne nacionalnovarnostne interese. Ker pa se zavedamo, da bo treba na Balkanu v prihodnje zagotavljati stabilnost in gospodarski razvoj, bomo vojaške zmogljivosti pri doseganju teh ciljev morali dopolniti in zamenjevati z drugimi, predvsem policijskimi, gospodarskimi, svetovalnimi in finančnimi prispevki. Vojaške sile bo treba še vedno usmerjati na Bližnji vzhod, ki postaja zunanja meja Evropske unije in Nata. V Afganistanu delimo usodo zavezništva, v katerem smo, in zelo verjetno je, da bomo v operaciji Isaf vsaj za nekaj časa morali povečati svoje dejavnosti. Javno bo treba spregovoriti in rešiti nekatera vprašanja glede odprave nacionalnih omejitev, uporabe Natovih odzivnih sil na kriznih območjih ali njihove uporabe kot strateške rezerve za operacije.

5.2 Poglavitne usmeritve strategije

(1) Graditev celostne in usklajene javne podobe operacij in misij

Vlada Republike Slovenije bi morala začeti graditi celostno podobo MOM, pri čemer je treba javnosti nujno omogočiti, da se seznanijo z vsemi operacijami, ne

²⁵ Slovenski kontingent v operaciji EUFOR Althea je julija 2005 varoval najboljčutljivejši del trase spominskega pohoda iz Sarajeva v Srebrenico ob desetletnici spomina na genocid v mestu Srebrenici.

²⁶ Pripadniki SV v operaciji UNIFIL v južnem Libanonu so neposredno podrejeni poveljniku večnacionalne bojne skupine v Tibninu in opravljajo naloge v sektorjih več različnih bataljonov.

glede na to, po kakšnem zakonu se njihovi pripadniki napotujejo na delo. Tako vojaške kot civilne zmogljivosti, vključno z zmogljivostmi nevladnih organizacij, če jih pri delovanju podpre Vlada RS s humanitarnimi prispevki, donacije in razvojne pomoči, ki gredo v neko državo ali na krizno žarišče, bi morale biti predstavljene kot celota slovenskega prispevka. Mediji že zdaj precej dobro predstavljajo operacije, na katerih sodeluje Slovenska vojska, saj novinarji obiskujejo vojake na nalogah, včasih pa se tudi vojaki sami javljajo v medijske dogodke. Medijska sporočila, čeprav jih je veliko, ne dosega javnosti tako, da bi lahko ta jasneje prepoznala nacionalni interes države za sodelovanje v MOM. Za boljši dialog z javnostjo bi bilo treba izvesti načrtno²⁷ izobraževanje novinarjev za pisanje o operacijah in misijah, hkrati pa vzpostaviti stik z uredniki in uredniki oddaj ali rubrik, da bi razumeli posebnosti, razlike in poslanstva posameznih operacij in misij.

(2) Vzpostavljanje političnega in javnega konsenza za MOM

Trenutno veljavna slovenska zakonodaja predvideva, da o obveznostih iz mednarodnih pogodb, ko gre za napotitev vojaških sil, odloča Vlada RS, s sklepi pa seznanj Državni zbor, tako da obvesti odbor za zunanjo politiko in odbor za obrambo. O sodelovanju policistov in drugih civilnih zmogljivosti iz naslova Zakona o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije ni sklepov te vrste. Da bi dosegli politični in javni konsenz o sodelovanju v posameznih MOM, bi bilo treba vladne usmeritve za takšno delovanje obravnavati v Državnem zboru ter strokovni javnosti. Ocenjujem, da bi zadoščalo, da bi na letni ravni Vlada RS obvestila DZ o namerah glede potekajočih operacij in možnih kriznih žariščih, ki so na interesnih območjih RS, pri čemer bi usmeritve vsebovale politiko o vrstah in obsegu prispevkov v operacijah, ne pa konkretnih števil na kontingent. Usmeritve bi tako vsebovale skupno zgornje število pripadnikov vojaških, policijskih in civilnih zmogljivosti, ki bi jih določili na letni ravni, skladno s proračunskimi možnostmi in obveznostmi iz naslova članstva v mednarodnih organizacijah. Skupno število ljudi je mogoče precej natančno opredeliti že tako, da se upošteva napotilo zveze Nato o priporočenih odstotkih osebja v operacijah v določenih letih. Glede na stopnjo usposobljenosti vojaških, pa tudi policijskih prispevkov in enot bi ob tem lahko določili najvišjo stopnjo zahtevnosti operacij, v katere lahko vlada napoti slovenske državljane, iz česar sledi tudi nabor morebitnih nacionalnih omejitev. Mogoče je tudi določiti približno razmerje med udeležbo v operacijah OZN, EU in Nata. Vprašanje, ki ga pri takšnem načrtovanju ni mogoče predvideti, pa je, kako ukrepati v primerih kriznih žarišč, na katerih izbruhnejo spopadi med letom, vzpostavitev mirovne ali druge operacije pa poteka zelo hitro²⁸. V takih

²⁷ Službe za odnose z javnostmi tako Slovenske vojske kot Ministrstva za obrambo poskušajo pripraviti novinarje za pisanje ali sporočanje o MOM tako, da jih vodijo na skupinske obiske posameznih operacij. Tako sta decembra 2008 slovenski kontingent na Kosovu ter slovenski kontingent v Čadu v organizaciji Slovenske vojske obiskali skupini predstavnikov slovenskih medijskih hiš.

²⁸ Kot primer bi lahko vzeli izraelski napad na Gazo 26. decembra 2008, ki je do enostranske prekinitve ognja trajal približno tri tedne. Sredi januarja 2009 so mednarodne organizacije že pozvale države na pomoč. Svet EU je želel imeti odgovor članic EU o morebitnem sodelovanju v enem tednu, Vlada RS pa se tako hitro ni mogla odzvati.

primerih bi Vlada RS morala imeti splošno napotilo parlamenta o sodelovanju na kriznih območjih, ki so se pojavila na novo.

(3) Nov pristop k političnemu odločanju in oblikovanju politike MOM

Vlada RS bi morala vzpostaviti nov pristop k odločanju, tako da bi lahko izrazila namero o sodelovanju v MOM, s katero bi seznanila mednarodne organizacije o svoji pripravljenosti na sodelovanje. Potem pa bi morala tvorno sodelovati v javni razpravi o prispevku s podatki o nameravanem obsegu, ciljih, poslanstvu, smiselnosti za Slovenijo in predvidenem koncu MOM, če ta seveda obstaja. Odločitev bi sprejela Vlada RS, vendar bi to lahko naredila na podlagi skupnega stališča resorjev, ki napotujejo v operacijo (danes so to MO, MZZ in MNZ), pa tudi na podlagi mnenja predsednika RS in parlamentarnih strank. Stališče k sodelovanju RS v določeni operaciji bi lahko prispevala tudi Gospodarska zbornica Slovenije, saj je na posameznih območjih smiselno videti tudi dolgoročnost interesa slovenskega gospodarstva²⁹.

(4) Vzpostavljanje in vzdrževanje usklajevanja pri politiki MOM

Ker je Vlada RS odgovorna za odločitve glede mednarodnih operacij in misij vojaškega značaja, manj neposredna pa je njena odgovornost za policijske in druge civilne napotitve, bi za potrebe strateškega usklajevanja veljalo vzpostaviti usklajevalno telo, ki ni samo medresorskega značaja, temveč poleg najbolj zainteresiranih vladnih resorjev vključuje še Urad predsednika države, obveščevalne službe in parlament. Glede na sedanje segmente vladnega delovanja bi to lahko bila skupina ministrov, v začetni fazi predvsem minister za zunanje zadeve, minister za obrambo in minister za notranje zadeve z dodanimi predstavniki vseh vej oblasti (obrambni svetovalec predsednika države, direktor Sove, obrambni svetovalec predsednika Državnega zbora³⁰). Ta skupina odgovornih oseb bi vzdrževala usklajevanje pri vseh nadaljnjih presojah o posameznih kriznih območjih in območjih s slovensko udeležbo v MOM. Pri Vladi RS obstaja kot svetovalno telo Svet za nacionalno varnost, ki bi ob ustrezni dopolnitvi s predstavniki vseh vej oblasti lahko deloval tudi v vlogi državnega usklajevalnega telesa za mednarodne operacije in misije. Opazno je, da je za MOM, ki so reševalnega značaja, potrebno takojšnje ukrepanje.³¹ Tudi humanitarni delavci iz nevladnih organizacij so napoteni hitreje od državne pomoči. Največ časa države potrebujejo za odločanje o kompleksnih, predvsem vojaških napotitvah, saj je odločanje o mirovnih operacijah v okviru OZN povezano z vzpostavitvijo trajnejšega miru (podpis mirovnega sporazuma brez kršitev prekinitve ognja). Predolgo odlašanje sprejetja odločitve lahko povzroči, da se prispevek države le še vključi v kon-

²⁹ Predpostavimo, da bi bil del slovenskega gospodarstva zainteresiran za sodelovanje pri obnovi z vojno koalicijskih sil prizadetega Iraka. Če bi ta interes bil jasneje predstavljen javnosti, bi sodelovanje slovenskih vojakov v Natovi misiji NTM-I morda bilo sprejeto bolj državotvorno, kot pa se je to zgodilo leta 2006, ko je bila napotitev štirih vojakov sprejeta kot huda oblika kršitve nacionalnega interesa.

³⁰ Takšnega človeka Državni zbor nima, čeprav bi ga glede na vrsto zakonov in strateških dokumentov v obliki resolucij s področja obrambe in sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami moral imeti. V obdobju do uvedbe take funkcije bi to lahko bila predsednika odbora za obrambo in odbora za zunanjo politiko.

³¹ Takšen primer je rušilni potres, kamor je treba napotiti reševalne ekipe v nekaj urah.

tingent drugih držav ali pa se odločitev nanaša le še na vojaško sestavino sodelovanja, saj se vojski lahko sodelovanje hitreje ukaže kot pa policiji ali drugim civilnim zmogljivostim.

(5) Upoštevanje razpoložljivosti kadrovskih in finančnih virov

Državno usklajevalno telo za operacije in misije bi lahko imelo na voljo podatke o nacionalni razpoložljivosti prispevkov za sodelovanje v MOM, hkrati pa bi moralo poznati finančno stanje na postavkah za operacije. Pri nasvetih vladi glede napotitev bi bilo nujno upoštevati stopnjo obremenjenosti, vrste enote ali tipe strokovnjakov, ki so na voljo za napotitve. Bolj bi veljalo upoštevati, da ima Slovenija približno 70 dobro usposobljenih civilnih funkcionalnih strokovnjakov in več kot 160 policistov, ki so že bili na misijah in so usposobljeni za delovanje v tujini.

(6) Vzpostavljanje vzdržnosti nacionalnega deleža

Vlada RS bi morala upoštevati dejstvo, da je v MOM bolje sodelovati z zmernim številom pripadnikov posameznih skupin, vendar pa pri tem zagotavljati vzdržnost nacionalnega deleža, kar pomeni stalnost v velikosti kontingentov, in se izogibati napotitvam, ki bi v eni rotaciji³² bistveno presegle povprečje napotitev prejšnjih let, v naslednji pa spet upadle. Na vzdržnost nacionalnega deleža je treba gledati tudi preko meja vojaških kontingentov, kar pomeni, da je treba skrbeti za rotiranje civilnih strokovnjakov približno enakih profilov tako, da se zagotovi kontinuiteta oziroma izvajanje dolgoročajših projektov.

(7) Zagotovitev primerne vojaškega in civilnega nasveta za uporabo vojaških in civilnih virov v MOM

Odločitve za sodelovanje v MOM ni mogoče sprejeti brez presoje o razpoložljivih zmogljivostih, njihovi stopnji usposobljenosti in primernosti za napotitev v MOM. To presojo zagotovijo: Generalštab Slovenske vojske, ko gre za vojaške zmogljivosti, Urad za civilno obrambo Direktorata za obrambne zadeve, ko gre za civilne funkcionalne strokovnjake, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ko gre za zaščitno-reševalne zmogljivosti, ter Generalna policijska uprava Ministrstva za notranje zadeve, ko gre za policijske zmogljivosti. Obstaja tudi nepisano pravilo, da v primerih finančnih investicij v sklade zagotovi predhodno mnenje Ministrstvo za zunanje zadeve, sredstva pa se namenijo iz proračunske rezerve. V primerih donacij vojaške opreme se nasvet pripravi na GŠSV.

³² Slovenski kontingent 15 Kforja je obsegal približno 600 pripadnikov in je sestavljal bojno skupino Sokol s pridodano madžarsko četo. Sledil je kontingent, v katerem je bila samo ena slovenska četa s 164 pripadniki. Za vzdržljivost nacionalnega deleža je tak prispevek neprimeren, saj ne zagotavlja nujno trajne ali zanesljive navzočnosti sil v približno enako veliki coni odgovornosti. Tudi z vidika odnosov do lokalnega prebivalstva so takšni prispevki manj sprejemljivi, saj so morali biti projekti, ki jih je izvajala Slovenija, končani v 6 mesecih navzočnosti SIKON-a 15 Kforja, potem pa se je ustvaril vtis, da se je Slovenija umaknila z večine območja in do vzdržnosti projektov ni več prišlo, saj so območje v naslednji rotaciji naselili vojaki italijanske in madžarske vojske s svojimi novimi projekti. SIKON 17 Kforja je v naslednji rotaciji, čeprav številčno obsežnejši (350 pripadnikov), s težavo obnavljal odnose in projekte, ki so potekali pred enim letom, oziroma je posegel v prostor projektov, ki so jih že začeli izvajati pripadniki drugih dveh držav donatorok.

(8) Vzpostavljanje integracije postopkov in zagotavljanje potrebnega časa za politično odločanje kakor tudi za operativno izvedbo

Pričakovanja o stalni pripravljenosti ali hitri odzivnosti vojaških zmogljivosti so v političnem odločanju stalno navzoča, vendar ne vedno utemeljena na resničnih podatkih. Proces nastajanja politične odločitve traja v primeru uporabe zdaj veljavnih postopkovnih pravil najmanj mesec dni za vojaške kontingente. Predlog sklepa vlade nastane na Ministrstvu za obrambo ali Ministrstvu za zunanje zadeve, se obravnava na vladnem odboru za državno ureditev in javne zadeve, kamor se gradivo dostavi od 8 do 10 dni pred sejo ter se uvrsti na sejo vlade po 10 dneh. Vojaških enot ni mogoče takoj napotiti, zlasti ko gre za novo mednarodno operacijo ali misijo v novih in neznanih klimatskih razmerah, ki zahtevajo posebna urjenja in predvsem posebne zdravstvene priprave (dodatni pregledi in cepljenja). Enote za napotitev je treba tudi predhodno urediti v skupnih postopkih za specifične naloge iz mandata posamezne MOM. Za doseganje večje hitrosti priprav bi morali procesi pripravljanja vojakov in oblikovanja politične odločitve potekati vzporedno, kar pomeni, da morajo pred dokončno politično odločitvijo že obstajati politične usmeritve ali celo vojaške usmeritve o verjetni uporabi vojaških enot. Enako velja za civilne funkcionalne strokovnjake, ki morajo biti usposobljeni za delovanje v operacijah, še preden je odločitev o mogoči uporabi takega kadra sploh sprejeta. Sprejetje odločitve je namreč mogoče le na podlagi vzpostavljene baze primerno pripravljenih kadrov.

(9) Stališča glede humanitarnih, ekonomskih in diplomatskih vidikov operacij in misij

Sodelovanje v mednarodnih operacijah in na misijah mora vsebovati elemente za opredelitev in obrazložitev nacionalnega interesa v javnosti. Najhitreje merljivi bi bili ekonomski kazalniki in pričakovanja, če bi država dolgoročno skrbela za zvezo med navzočnostjo vojaško-policijskih kontingentov na območjih, ki v fazi stabilizacije zanimajo tudi gospodarstvo. Za del javnega mnenja je opravičevanje operacij s poznejšim ekonomskim dobičkom moralno nesprejemljivo. Veliko lažje je doseči legitimiteto operacij, če je mogoče opredeliti humanitarni vidik sodelovanja, torej solidarnost, pomoč in podporo prizadetemu civilnemu prebivalstvu. Če bi tovrstno delovanje slovenskih prispevkov v MOM sprotno prikazovali v javnosti, bi se ugled vojakov in policistov verjetno vsaj v delu javnosti povečal. Diplomatski vidik sodelovanja se navadno vidi v primerih, ko država sodeluje v velikem številu MOM z majhnimi prispevki ali v izbranih operacijah, kar bistveno vpliva na višji ugled države.

6 NADALJNI KORAKI PRI OBLIKOVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA RS V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH

Strategija sodelovanja v MOM ni politična resolucija, vendar pa mora pojasniti poti, sredstva in načine za uresničitev nacionalnih interesov pri sodelovanju, hkrati pa lahko kaže tudi smeri razvoja in daje napotila za uresničevanje sodelovanja različnih

subjektov. K oblikovanju strategije je treba pristopiti načrtno, pred tem opraviti postopke, ki bodo omogočali vključitev vseh subjektov, na katere se bo strategija nanašala, ter opraviti poglobljene politične in strokovne razprave in jih uporabiti kot usmeritve strategije. Na Ministrstvu za obrambo smo predlagali, pobudo pa podpirajo tudi druga zainteresirana ministrstva in zakonodajni organi, da v začetku leta 2009 izvedemo potrebne politične, pa tudi čisto strokovne razprave na to temo. Najbolje bi bilo, da bi strategijo oblikovala posebna medresorska delovna skupina, katere nosilec bi lahko bil MZZ ali Sekretariat Sveta za nacionalno varnost. Strategijo bi potrdila vlada, dopolnjevali pa bi jo na dve leti. Oblikovanje strategije poleg Sekretariata Sveta za nacionalno varnost nikakor ne bi smelo zaobiti še sodelovanja pristojnih parlamentarnih delovnih teles za zunanjo politiko in obrambo ter seveda predsednika republike, ki je vrhovni poveljnik obrambnih sil. Poleg oblikovanja te strategije pa je treba obvezno posodobiti in pojmovno uskladiti vse strateške dokumente RS, še zlasti pa Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti RS.

Pri strukturiranju strategije sodelovanja v MOM bi veljalo upoštevati določena poglavja in elemente, ki smo jih posebej opisali v članku. Navedimo glavne točke: (1) namen in cilji strategije, (2) uresničevanje vloge Republike Slovenije kot dejavnega in verodostojnega partnerja pri reševanju mednarodnih kriz, (3) politično-varnostni interesi Republike Slovenije, (4) cilji Republike Slovenije pri zagotavljanju prispevka k mednarodni varnosti in stabilnosti skozi sodelovanje v MOM, (5) vizija sodelovanja Republike Slovenije v MOM, (6) težišča sodelovanja in glavne usmeritve strategije do posameznih MOM, (7) izhodišča in pristojnosti za zagotavljanje učinkovitega procesa sprejemanja političnih odločitev na nacionalni ravni, (8) izhodišča za vključevanje v oblikovanje politik in politično odločanje na mednarodni ravni, (9) vzpostavljanje učinkovitega usklajevanja pri načrtovanju, pripravi in izvajanju operacij in misij na nacionalni ravni ter (9) komuniciranje z javnostmi in ustvarjanje javne podobe o MOM.

V članku smo posebej opozorili na odsotnost skupne medresorske agencije ali usklajevalnega telesa, ki bi skrbelo za usklajeno politiko sodelovanja v operacijah in na misijah. Ker tudi na izvedbeni ravni ni usklajenosti, sta to izziva, ki sovpadata z oblikovanjem strategije. Ne nazadnje bi lahko oblikovanje strategije zaupali prav omenjenemu medresorskemu usklajevalnemu telesu. Ta organ bi moral čim prej pripraviti tudi poslovnik za usklajevanje na državni ravni. Ker obstaja veliko različnih postopkov in pristopov pri posameznih MOM, ki potekajo preko MO, tako vojaških kot tistih s civilno-vojaškimi specialisti do tistih, ki so pod pokroviteljstvom MNZ in MZZ, vse to kliče po celovitejšem in poenotenem pristopu. Usklajen pristop pa zahteva tudi vprašanje bolj dodelanega in usmerjenega sporočanja strategije in prihodnjega sodelovanja Republike Slovenije v javnosti, kar zdaj opravljajo posamezni subjekti precej nepovezano in neenotno. Najpogosteje je na očeh javnosti Ministrstvo za obrambo, saj zagotavlja največ prispevkov v MOM.

Z dobrim načrtovanjem in organiziranim pristopom ter tvornim sodelovanjem potrebnih subjektov je mogoče opisane procese in naloge opraviti v treh do štirih mesecih. To pomeni, da bi usklajen dokument lahko posredovali na vlado do konca maja 2009. Ustanovitev medresorskega usklajevalnega telesa in vzpostavitve oblik usklajevanja med različnimi subjekti na državni ravni ne bi smeli čakati tako dolgo. Kje je mogoče pričakovati ovire? Ovire so zlasti tam, kjer še ni prodrlo spoznanje, da se sodobne MOM rešujejo s celovitim pristopom, kar zahteva bolj povezano in usklajeno sodelovanje tudi na nacionalni ravni. Druga ovira bi lahko bila v vprašanju, kdo je, ali kdo so nosilci oblikovanja strategije, ker so ta vprašanja v nekaterih pogledih še vedno nedorečena. Ovira je dosedanja praksa, na katero so se državni uradniki že navadili, saj sprejetje nove strategije in s tem tudi novih procesov lahko pomeni nove vrste nalog, za katere bi se uradniki še morali poučiti. Ne nazadnje bi oviro lahko povzročila blokada ali nesodelovanje katerega izmed parlamentarnih delovnih teles, ki bi hotelo dokument z izvršilne ravni oblikovanja dvigniti na zakonodajno raven. Slab in premalo načrten pristop ter netvorno sodelovanje pri oblikovanju strategije sta prav tako lahko ovira, da je ne oblikujemo pravočasno.

Sklep V dvanajstih letih sodelovanja slovenskih vojakov, policistov ter civilnih funkcionalnih strokovnjakov v različnih mednarodnih operacijah in na misijah smo bili priča številnim spremembam v poslanstvu operacij, njihovem načinu izvajanja ter v procesih, ki spremljajo priprave, izvajanje in njihovo zaključevanje. Republika Slovenija se je uspešno vključila v procese in usmeritve na področju MOM. V vsem tem času ni bil oblikovan enoten dokument v obliki strategije sodelovanja, prav tako pa ni oblikovano medresorsko usklajevalno telo in niso vzpostavljene potrebne oblike usklajevanja. To je toliko bolj pomembno, ker ugotavljamo, da sedanja določila v strateških in drugih doktrinarnih dokumentih niso poenotena, kot tudi ni poenoten pojmovni aparat. Ti dokumenti izražajo stališča obdobja in pogledov, v katerih so nastajali. Zato je nujna enotna in zlasti usklajena strategija sodelovanja, ki bo povezovala politična stališča glede nacionalnih interesov in ciljev ter politike do mednarodnih operacij in misij z osrednjimi praktičnimi vidiki operacij. V članku smo opisali predmet in elemente obravnave takšne strategije ter opredelili dejavnike, ki vplivajo tako na politično odločanje kot tudi na oblikovanje politik na tem področju ter na vključevanje v operacije. Ne nazadnje smo opredelili več tez, ki so lahko uporabne za oblikovanje strategije sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah. Oblikovanje strategije je tako politični kot tudi strokovni izziv. V obeh pa bo prišla do izraza sposobnost povezave in združitve prispevkov različnih subjektov, kar edino lahko pripelje do akta, ki bo predstavljal celovit nacionalni pogled in pristop k mednarodnim operacijam in misijam v prihodnje. Nova strategija lahko pomeni tudi podlago za komuniciranje z javnostjo, ko gre za pojasnjevanje čisto političnih, v nekaterih primerih pa tudi izvedbenih razlogov za sodelovanje v operacijah.

Literatura

1. *AJP-3.4. Operacije kriznega odzivanja zunaj 5. člena (original februar 2005, slovenski prevod januar 2007, SVS STANAG 2180, prva izdaja januar 2007). Ljubljana: Ministrstvo za obrambo republike Slovenije.*
2. *Berdal, Mats, 2001. United Nations Peace Operations: The Brahimi Report in Context. V: Kurt SPILLMANN et al., Peace support Operations: Lessons Learned and Future Perspectives. Bern: Peter Lang. str. 35–53.*
3. *CJMMK, FDV SJM 2007/1, Slovensko javno mnenje 2007, sumarnik, Raziskava o nacionalni in mednarodni varnosti; vojaški poklici; UL, FDV-IDV (interno gradivo).*
4. *Garb, Maja In Kristina Ober, 2005. Mirovne operacije Zahodnoevropske unije in Evropske unije. V: Ljubica Jelušič, Mirovne operacije in vloga Slovenije. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 97–109.*
5. *Grošelj, Klemen, 2007. Slovenija v svetu mirovnih operacij. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
6. *Humanitarna pomoč Republike Slovenije v letu 2007 <http://mzz.gov.si/index.php?id=3288&type=98>. Dostopno 2. 2. 2009.*
7. *Humanitarna pomoč Republike Slovenije v letu 2008 <http://mzz.gov.si/index.php?id=3289&type=98>. Dostopno 2. 2. 2009.*
8. *Jelušič, Ljubica, ur., 2005. Mirovne operacije in vloga Slovenije. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
9. *Pešec, Mojca, 2007. Koncept na učinkih temelječih operacij (primer ZDA in zveze Nato). Magistrska naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
10. *Pipenbaher, Bojan, ur., 2006. Civilne razsežnosti operacij v podporo miru. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.*
11. *Pravilnik o postopku napotitve pripadnikov, enot in poveljstev Slovenske vojske za sodelovanje v mednarodnih mirovnih operacijah (Šf. 007-9/2006-1 z dne 21. 2. 2006).*
12. *Report of the Panel on United Nations Peace Operations, 2000 (Brahimi Report). A/55/305. S/2000/809.*
13. *Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije (ZNOMCMMO), EPA 522-IV, št. 007-04/05-3/1 z dne 1. 2. 2006. Uradni list RS, št. 20, 24. 2. 2006.*

TRANSFORMACIJA SODOBNIH MIROVNIH OPERACIJ IN VLOGA SLOVENIJE

TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA

Professional article

Povzetek Sodobne mirovne operacije so zaradi procesa transformacije temeljito spremenile svojo naravo, organizacijo in še posebej cilje. Čeprav je transformacija predvsem odziv na širše spremembe v mednarodnem okolju, pa je povzročila, da so se iz nekoč neinteresne in vrednostno nevtralne dejavnosti preoblikovale v pretežno interesno in vrednostno pogojeno dejavnost v mednarodni skupnosti. Članek poskuša predstaviti ključne značilnosti transformacije in posledice, ki so jih te imele na operacije. Te posledice se odražajo predvsem v prevladi t. i. liberalnodemokratske paradigme, ki je odprla pot nacionalnim interesom in ciljem držav izvajalk mirovnih operacij. To je na eni strani vodilo države, da so izoblikovale nacionalno politiko sodelovanja v operacijah, na drugi pa privedlo do pojava vrste tipologij mirovnih operacij, kar je odraz njihove specializacije. Pri tem članek poskuša poudariti obstoj dveh vrst tipologij, teoretično-akademske in operativne oziroma praktične. Prve poskušajo doseči znanstveno klasifikacijo mirovnih operacij in okrepiti možnosti njihovega znanstvenega proučevanja. Operativne pa poskušajo v okviru mednarodnih organizacij (OZN, Nato, EU) in tudi na ravni nacionalnih držav v doktrinarnih dokumentih predvsem povečati operativnost delovanja. V nadaljevanju je opredeljena vloga Slovenije v tem širšem okviru, pri čemer je opravljen pregled že doseženega. Hkrati so izpostavljeni tudi ključni izzivi za državo in izvajalce mirovnih operacij.

Ključne besede *Mirovne operacije, preoblikovanje mirovnih operacij, tipologije mirovnih operacij, OZN, Nato, EU, Republika Slovenija.*

Abstract Due to the transformation process, contemporary peacekeeping operations have been radically changing in their nature, organisation and especially their goals. Although this transformation is, above all, a response to broader changes in the international environment, it has caused once “interest-and-value-neutral” activities to transform into a largely “interest-and-value-driven” activity in the international community. This article aims to present the key characteristics of the transformation and its consequences for

missions. These consequences are mainly reflected in the predomination of the so-called “liberal democratic paradigm”, which opened the way for the national interests and goals of countries conducting peacekeeping operations. On the one hand, this made countries form national policies for participating in operations, yet on the other hand it led to a variety of peacekeeping operations which reflect their specialisation, manifesting in the typology of contemporary operations. The article emphasises the existence of two levels: theoretical/academic and operational. The first endeavours to achieve a scientific classification of peacekeeping operations and strengthen the possibilities of scientific examination. The operational level, above all, deals with increasing operational capabilities in the context of international organisations (UN, NATO, EU) as well as at the level of the nation states. The article additionally defines the role of Slovenia in this wider context by presenting an overview of what has already been achieved, at the same time highlighting key challenges facing the country and the national authorities responsible for implementation of peacekeeping operations.

Key words *Peacekeeping operations, transformation of peacekeeping operations, typologies of peacekeeping operations, UN, NATO, EU, Republic of Slovenia.*

Uvod Sodobne mirovne operacije so rezultat večdesetletnega razvoja in konceptualnega preoblikovanja. Začetki segajo v leto 1953, ko je OZN zaradi blokade Varnostnega sveta intenzivno iskala možnost mednarodnega posredovanja v konfliktu na Bližnjem vzhodu. Pri tem pa takšno posredovanje mednarodne skupnosti razmer ne sme zaostrovati, še posebej pa ne poglobljati nasprotij med obema blokoma. Zato je bila povsem ad hoc in z zelo široko razlago Ustanovne listine OZN oblikovana prva mirovna operacija UNEF I, ki je postavila temelje vseh naslednjih. Temeljna ideja UNEF I je bila uporaba nevtralne oborožene sile, ki s privolitvijo sprtih strani ob čim manjši uporabi sile ločuje sprte strani ter tako omogoči prekinitev spopadov in iskanje politično-diplomatske rešitve spora. Konec hladne vojne in z njo povezanih ideoloških nasprotij ter pojav novih vojn in konfliktov spremenjajo razumevanje mirovnih operacij. Nekoč zelo ozke definicije mirovnih operacij (Rikhye, 1984: 2–3) nadomestijo vse bolj zapletene in celovite. Ena takih razširjenih definicij pravi (Jelušič, 2005: 14), da so mirovne operacije: *»/.../ vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značilno, da: imajo mednarodni mandat, praviloma s strani VS OZN; jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav; jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi; potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; potekajo tako, da povzročajo čim manj škode in ob uporabi minimalne sile.«* Sam sem (Grošelj, 2007: 21) to definicijo dopolnil z besedami: *»/.../ v širši mednarodni skupnosti sprejet mandat«* ter v zadnjem stavku dodal: *»/.../ ob uporabi minimalne potrebne sile za doseg ciljev in smotrov mandata mirovne operacije.«* Razlog širitve je v naravi sodobnih mirovnih operacij, ki so pogosto presegle koncept minimalne uporabe sile. Sodobne mirovne operacije namreč

težijo k uporabi najmanjše potrebne sile, ki še omogoča doseganje z mandatom določenih ciljev mirovne operacije.

Narava konfliktov in spremembe v mednarodnem okolju pa so sprožile tudi t. i. trojno transformacijo mirovnih operacij. Prva je bila kvantitativna in se je odražala predvsem v povečanem številu mirovnih operacij po koncu hladne vojne. Sledila je kakovostna, ki se kaže v povečani vsestranskosti operacij (obsežnejši mandati, večje število vladnih in nevladnih akterjev, proces regionalizacije in delegiranja mirovnih operacij, prevlada notranjdržavnih konfliktov itn.). Lahko bi rekli, da je bila kakovostna transformacija predvsem odziv na pojav novih vojn (Kaldor, 1998). Tretja transformacija je bila normativna, vključuje pa prepričanje ključnih držav OZN, predvsem najrazvitejših, torej zahodnih, ki so postale glavne izvajalke mirovnih operacij, da morajo mirovne operacije vključevati dejavnosti, ki bodo privedle do uveljavitve liberalnodemokratskih vrednot in norm kot temelja trajnega in stabilnega miru (Bellamy in drugi, 2004: 91–2). Ta transformacija je bila neke vrste nadgradnja kakovostne. Pri tem pa Bellamy in drugi (2004: 75–6) opozarjajo, da transformacija ni bila univerzalna, saj so bile njen predmet predvsem manj številne mirovne operacije, v katerih so sodelovale zahodne države, medtem ko je večina drugih mirovnih operacij, predvsem v Afriki, ostala konceptualno bližje mirovnim operacijam iz obdobja hladne vojne. To je razvidno tudi iz razlogov za transformacijo oziroma razlogov držav za sodelovanje v mirovnih operacijah po koncu hladne vojne. Te delimo v dve skupni, splošno in specifično. Splošni razlogi, ki nekako veljajo v globalnem okviru, so (Bellamy in drugi, 2004: 78–80):

- proces demokratizacije v Vzhodni Evropi je ustvaril razširjen občutek o možnostih mednarodnega sodelovanja pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti;
- razpad Sovjetske zveze je oblikoval strpnejši Varnostni svet OZN, ki je deloval bližje načelom, ki so mu jih pripisali pisci Ustanovne listine;
- krepitev globalizacije, ki je med drugim povečala medijsko odmevnost kriz v svetu, mnogi so govorili tudi o t. i. CNN-učinku;
- slabitev pokroviteljstva obeh dominantnih velesil hladne vojne (ZDA in SZ) različnim vojnam, ki so bile del dvostranskih napetosti.

Poleg teh lahko zaznamo tudi značilnejše dejavnike in razloge, ki so prispevali k tej trojni transformaciji mirovnih operacij (Bellamy in drugi, 2004: 79–80):

- v nekaterih delih sveta se je krepila ideja »dobrega mednarodnega državljanstva«, odgovornega ne samo za stanje v lastni državi, temveč tudi v svetu;
- zahodne države so po zmagi v hladni vojni, ki so jo bojevale z idejo liberalne demokracije, videle v mirovnih operacijah pot za nadaljnjo uveljavitev teh idej in načel;
- številne države so videle v sodelovanju v mirovnih operacijah način za pridobitev mednarodnega ugleda in legitimnosti, kar je bilo še posebej pomembno za države nekdanjega vzhoda;
- pomembno vlogo so imele tudi države, ki so bile v soseščini spopadov in so se zaradi njih počutile ogrožene;
- nekatere revne države so v finančnih kompenzacijah za sodelovanje v mirovnih operacijah videle vir dohodka.

Vendar pa je navdušenje držav, predvsem zahodnih, za sodelovanje v mirovnih operacijah zaradi neuspeha v Somaliji, Ruandi in BiH kmalu splahnelo. Zato je sredi devetdesetih let prišlo do bistvenega zmanjšanja skupnega števila mirovnih operacij in osredotočenja zahodnih držav na sodelovanje v tistih, v katerih je poleg OZN deloval tudi Nato (glej tudi Pugh, 2003 in 2004; Bellamy in Williams, 2004). Nekatere države so naredile celo korak naprej in popolnoma prenehale sodelovati v mirovnih operacijah OZN (ZDA, Kanada, Belgija itn.), (Pugh, 2004 in Durch, 1996). Nastal je paradoks, da je število sodelujočih v mirovnih operacijah regionalnih organizacij leta 1996 naraslo na 40.000 mož in preseгло število 20.000 sodelujočih v mirovnih operacijah OZN (Bellamy in drugi, 2004: 84; glej tudi Duffield, 1997). V ozadju tega je imela pomembno vlogo prav normativna transformacija, ki so je bile deležne regionalizirane mirovne operacije pod vodstvom Nata in pozneje EU, večina operacij OZN pa ne. Razlogov za to je bilo več in jih lahko združimo v štiri sklope (Bellamy in drugi, 2004: 81; glej tudi Duffield, 1997):

- pomanjkanje politične volje, ki se je kazalo v prepadu med retoriko držav članic in njihovimi dejanji na terenu;
- akutne težave s financiranjem OZN;
- institucionalne težave OZN pri vodenju in usklajevanju povečanega števila kompleksnih mirovnih operacij;
- prevelike razlike med različnimi operacijami v opremi, doktrini, urjenju, pravilih delovanja in financiranja.

Obdobje zastoja se je končalo leta 1999, predvsem zaradi naslednjih vzrokov (Bellamy in drugi, 2004: 85–89):

- zahodne države so postale zaskrbljene zaradi humanitarnih težav v svoji bližini (primer Kosova in Vzhodnega Timorja);
- nosilke mirovnih operacij so postale zahodne države ali vojaško-obrambne zveze, ki so delovale z mandatom Varnostnega sveta OZN;
- v Afriki so postale aktivnejše nekatere afriške države (Nigerija in Južna Afrika) ter regionalne organizacije (Olonisakin, 1997; Prebilič, 2004);
- povečal se je vpliv ideje novega humanitarizma in t. i. nove paradigme pomoči, zaradi katerih postanejo pomembni akterji mirovnih operacij tudi mednarodne organizacije (Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad itn.) ter nevladne in človekoljubne organizacije (Duffield, 1997);
- zaradi razvoja kakovostno in normativno novih tipov (npr. operacij v podporo miru), procesov regionalizacije in delegiranja mirovnih operacij regionalnim organizacijam so mirovne operacije ponovno postale zanimive za nekatere ključne države, npr. ZDA. S tem so se te države izognile finančnim tveganjem, povezanim z mirovnimi operacijami OZN, predvsem pa njenemu sistemu vodenja in poveljevanja.

Pomemben vidik normativne transformacije je tudi pojav regionalizacije mirovnih operacij, ki je pomemben predvsem z vidika širjenja seznama njihovih izvajalcev, med katerimi imata glavno vlogo prav Nato in pozneje tudi EU. Govorimo tudi o delegiranju mirovnih operacij. Tako Griffin (1999) in O'Brien (2000) ugotavljata, da so regionalne organizacije po hladni vojni prevzele številne dejavnosti pri izvajanju

mirovnih operacij. Pugh in Sing Sidhu (2003) k temu dodajata, da se je povečano delegiranje (angl. *subcontracting*) oziroma regionalizacija mirovnih operacij začela predvsem zaradi težav OZN pri soočanju z znotrajdržavnimi konflikti. Ker gre za pomembne procese, je nujno, da nekaj besed namenimo tudi temu razmeroma novemu konceptu, čeprav med akademiki ni enotnega stališča o vzrokih teh procesov. Tako Fawcett (2003: 18) ugotavlja, da je regionalizacija pogojena s povpraševanjem po njej, kar utemeljuje z nekaterimi trditvami:

- sedanje mednarodno okolje ni dovolj naklonjeno različnim intervencijam;
- današnji koncept varnosti in miru vključuje vprašanja, ki so zunaj dosega ene same mednarodne organizacije;
- poleg tega so številne mirovne operacije po koncu hladne vojne zahtevale spremembe dotedanjega načina zagotavljanja miru in stabilnosti. Na voljo sta bili dve možnosti: reforma OZN in njen premik k neke vrste globalni vladi ali pa povečanje dejavnosti regionalnih in drugih akterjev.

Pri tem pa poudarja, da je regionalizacija tudi interesno pogojena, saj so različne regije v tem obdobju začele iskati poti za svojo prepoznavnost, identiteto in mesto v novem globalnem okolju (Fawcett, 2003: 19). Kot ključni dejavnik regionalizacije tudi Bellamy in Williams (2004: 194) opredeljujeta interes, vendar trdita, da odraža predvsem težnjo zahodnih držav, ne pa toliko regionalnih organizacij, da kljub majhnim lastnim silam, ki so pretežno sile iz regije, v kateri poteka konflikt, v operacijah obdržijo vodilno vlogo. Pugh (2003: 42) ob težnji po prevladi zahodnih držav v svetovnem redu poudarja njihovo željo, da konflikte ohranjajo na varni oddaljenosti. Tudi sicer proces regionalizacije oziroma delegiranja mirovnih operacij ni enako razširjen, saj je največji napredek dosegel v evroatlantskem prostoru. Pri tem ni nepomembno dejstvo, da kljub povečanemu številu delegiranih mirovnih operacij OZN ni formalizirala svojih odnosov z regionalnimi organizacijami in da vztraja pri neformalnih konzultacijah in drugih aktivnostih. Sodelovanje OZN in regionalnih organizacij je sicer predvideno v 52. členu Ustanovne listine OZN, ki določa, da se regionalne organizacije smejo vključevati v zadeve, povezane z mednarodnim mirom in varnostjo, in sicer pod pogojem, da so njihove aktivnosti usklajene z načeli in namenom Ustanovne listine. Nadalje 53. člen dovoljuje Varnostnemu svetu, da pooblasti regionalne organizacije za izvajanje akcij vsiljevanja, pri čemer 54. člen listine zavezuje te akterje, da o svojih dejavnostih celovito obveščajo Varnostni svet. Regionalizacija torej nujno ne ogroža vodilne vloge Varnostnega sveta kot ključnega organa sistema kolektivne varnosti. Bellamy in drugi (2004: 214) kot pozitivne lastnosti regionalizacije mirovnih operacij navajajo:

- regionalne organizacije lahko pogosto zagotovijo višjo raven legitimnosti mirovne operacije, so bolj občutljive in več vedo o konfliktu;
- zaradi boljšega poznavanja razmer so lahko regionalne organizacije uspešnejše pri posredovanju med vojskujočimi se stranmi;
- geografska bližina jim omogoča hitrejšo in lažje razmeščanje vojaških enot (glej tudi Fawcett, 2003: 23);
- pogosto vojskujoče se strani raje dajejo prednost posredovanju regionalnega akterja kot pa OZN ali drugim zunanjim akterjem;

- v konfliktih, v katerih OZN ne posreduje, je edina prava alternativa posredovanje regionalne organizacije (gre predvsem za uporabo veta v Varnostnem svetu), (glej tudi Fawcett, 2003: 23).

Med negativnimi učinki regionalizacije mirovnih operacij izstopajo (Bellamy in drugi, 2004: 215) pristranskost regionalnih organizacij, z izjemo Nata in EU, pomanjkanje izkušenj in zmogljivosti za izvajanje teh operacij, poleg tega pa tudi ni primernih regionalnih organizacij v različnih delih sveta, kajti Nato in EU sta v globalnem merilu izjemi in ne pravilo. Ne glede na našete slabosti pa regionalizacija vendarle povečuje zmogljivosti OZN in možnosti uresničitve določil resolucij Varnostnega sveta, še posebej zato, ker regionalizacija oblikuje nov rod mirovnih sil, ki so močnejše in imajo boljše zmogljivosti, kar precej povečuje učinkovitost mirovnih operacij. Vendar pa nas primer Isafa in tudi operacije na območju nekdanje SFRJ opozarjajo, da ostajata učinkovitost in operativna uporabnost regionalizacije nekonsistentni in dvoumni, kljub napredku, ki ga je ta proces prinesel. Zato je po nekaterih ocenah boljša pot reforma OZN, in sicer v smeri resnega uresničevanja Brahimijevega poročila (Brahimi L. in drugi, 2000) oziroma v njem zapisanih priporočil.

1 SODOBNE TIPOLOGIJE – SPLOŠNOST ALI PODROBNOST?

Bogate izkušnje Nata in EU na področju vodenja in upravljanja mirovnih operacij so omogočile, da sta organizaciji razvili številne načine delovanja oziroma tipologije mirovnih operacij. Tipologije so tudi sicer eden glavnih kazalnikov oziroma elementov transformacije mirovnih operacij. Nato je po izkušnjah in sorazmernem neuspehu operacije Ifor v BiH začel razvijati koncept t. i. operacij kriznega odzivanja (OKO), ki vključuje niz različnih operacij in dejavnosti za preprečevanje varnostnih kriz in soočanja z njimi. Med vsemi tipi operacij je gotovo najbolj izpopolnjen koncept *operacij v podporo miru*, ki se ne razlikujejo bistveno od podobnega tipa, ki ga je razvila OZN. Podobno kot OZN tudi Natova tipologija vključuje koncept *klasičnih mirovnih operacij* in *operacij vsiljevanja miru*, v katerih prav tako sledi konceptom v okviru OZN. Vendar pa Nato, drugače kot OZN, opredeljuje dejavnosti, povezane s preprečevanjem konfliktov, kot samostojen tip mirovnih operacij, medtem ko OZN ter večina raziskovalcev in akademikov dejavnosti *preprečevanja konfliktov* ne opredeljujejo kot posebno obliko mirovne operacije, saj je njihovo težišče predvsem diplomacija. Nato pa to obliko ločuje predvsem zaradi aktivnosti, ki jih izvajajo oborožene sile v podporo diplomatskim naporom. V tem okviru ima glede na koncept Nata glavno vlogo preventivna razmestitev sil. Poleg tega Nato kot samostojno obliko delovanja opredeljuje še *vzpostavljanje miru*, *gradnjo miru* in *humanitarne operacije*. Vendar je pri tem pomembno poudariti, da že v Natu poudarjajo, da se posamezne navedene aktivnosti lahko združujejo in uresničujejo v širšem okviru operacij v podporo miru (Nato – Crisis Response, 2009).

EU je na drugi strani na podlagi lastnih izkušenj in načrtov v okviru skupne varnostne in obrambne politike oblikovala pet načinov delovanja oziroma lahko bi tudi rekli tipov operacij kriznega odzivanja. Prvi tip je *ločevanje sprtih strani*, ki predvideva

uporabo oboroženih sil, deloma namenjenih tudi vzpostavljanju miru. Gre za najintenzivnejšo obliko posredovanja, ki spada v zgornji del t. i. petersberških nalog. Sledijo operacije, katerih cilji so *stabilizacija, obnova in vojaška pomoč tretjim državam*, gre torej za operacije v podporo miru. Podobno kot Nato ima tudi EU koncept *operacij za preprečevanje konfliktov*, ki poleg diplomatskih naporov vključuje tudi preventivno razmestitev oboroženih sil, različne oblike sankcij, embargov, razoroževanja itn. Sledijo operacije *evakuacije v sovražnem okolju*, pri katerih je ključna naloga evakuacija državljanov EU s konfliktih območij sveta. Zadnji tip so *operacije humanitarne pomoči*, ki vključuje pomoč po naravnih in drugih nesrečah ali za preprečevanje zločinov oziroma zmanjševanje trpljenja civilnega prebivalstva na konfliktih območjih (Giegerich, B., 2008: 19–20).

Težnjam v EU in Natu je deloma sledila tudi RS, saj je v Vojaški doktrini (Furlan in drugi, 2006: 71–82) z vojaškokostrokovnega vidika zelo podrobno in v duhu časa ter okolja, v katerem deluje, opredeljeno tudi to poslanstvo Slovenske vojske. V konceptu stabilizacijskega delovanja je opredelila in razvila pojem operacij kriznega odzivanja, ki vključuje tudi tipologijo mirovnih operacij oziroma skladno s terminologijo zveze Nato opredelila tipe operacij v podporo miru. Znotraj tega pojma slovenska vojaška doktrina vključuje preprečevanje konfliktov, vzpostavljanje, gradnjo, ohranjanje in vsiljevanje miru ter humanitarno pomoč. Tako lahko ugotovimo, da so vse našete dejavnosti sestavni del operacij v podporo miru. Pri tem pa naredi doktrina še korak naprej in v okviru OKO opredeli še t. i. druge dejavnosti, ki vključujejo (Furlan in drugi, 2006: 75–6) podporo zaščiti in reševanju, iskanje in reševanje, evakuacije, vojaško pomoč, sankcije in embargo, demonstracijo sile, obnovo po konfliktu ter delovanje proti uporniškim silam. Takšna klasifikacija je z doktrinarno-operativnega vidika sicer uporabna, vendar pa ima enake pomanjkljivosti kot večina podobnih dokumentov (npr. britanska doktrina HMSO, 2004) – to so pretirane podrobnosti oziroma partikularnosti, ki onemogočajo nujno teoretično in konceptualno generalizacijo. Glede protiuporniškega ali protiterorističnega delovanja pa je slovenska doktrina korak pred podobnimi zahodnimi doktrinami, saj se je zelo elegantno izognila vključevanju te dejavnosti v okvir operacij v podporo miru, kar je primer v britanski doktrini (HMSO, 2004: 3–5 do 3–11).

In prav to poskušata doseči oba prevladujoča raziskovalna pristopa k proučevanju mirovnih operacij – problemski in kritični (glej Grošelj, 2007). V tem okviru je v svetu vse bolj uveljavljena t. i. razvita tipologija mirovnih operacij, ki je nastala kot odgovor na različne teoretične in tudi povsem praktične omejitve preostalih tipologij. Njeni avtorji Bellamy, Williams in Griffin (2004) so jo utemeljili na pričakovani vlogi in ciljih, ki naj bi jih nek tip mirovne operacije izpolnil oziroma dosegel v okviru globalne politike. Na podlagi teh izhodišč so avtorji definirali tipe (glej tudi Grošelj, 2007):

- a) **Tradicionalne mirovne operacije** (angl. *Traditional Peace-keeping*) Bellamy in drugi (2004: 95–97) definirajo kot operacije, temelječe na privolitvi sprtih strani, nepristranskosti mirovnih sil in minimalni uporabi sile. Poleg tega so te mirovne operacije utemeljene tudi na domnevi, da so sprte strani države, ki v spopadnih

sodelujejo s hierarhično organiziranimi vojaškimi organizacijami (Clausewitzev tip vojske) in si želijo doseči politično rešitev konflikta. Tradicionalne mirovne operacije potekajo v obdobju med prekinitvijo sovražnosti in politično rešitvijo spora ter so namenjene doseganju potrebnega zaupanja za začetek političnega dialoga med sprtimi stranmi. S tem namenom v njihovem okviru potekajo različne aktivnosti, in sicer opazovalne in preiskovalne, nadzor nad spoštovanjem premirja in fizična razporeditev enot med sprte strani, nadzor meja, nadzor demilitariziranih in ločitvenih (angl. *buffer*) območij, nadzor nad razoroževanjem sprtih strani in umikom oboroženih enot ter spodbujanje procesa politične rešitve spora (pogajanja, diplomatske usluge itn.). Pri tem mirovne sile sprtim stranem ne ponujajo, kaj šele vsiljujejo, svoje politične rešitve spora.

- b) **Upravljanje in vodenje tranzicije** (angl. *Managing Transition*) naj bi sprtim stranem pomagala uresničiti določila sporazuma o politični rešitvi konflikta. Ta tip mirovnih operacij se navadno izvaja potem, ko sta bila dosežena tako prekinitev ognja kot tudi dogovor o politični rešitvi konflikta. V teh operacijah lahko OZN, regionalne organizacije ali posamezne države delujejo kot posredniki, ki gradijo pot k politični rešitvi, pri čemer pa se mirovne sile ne razmestijo, dokler ni dosežen politični dogovor med sprtimi stranmi. Rešitve konflikta torej ne vsiljujejo zunanji akterji, zaradi česar je tudi naloga mirovnih sil omejena na nadzor in pomoč pri uresničevanju določil političnega dogovora. Posledično so operacije upravljanja in vodenja tranzicije osredotočene na upravljanje in vodenje ter nadzor procesa prehoda k stabilnemu miru v državi. Posledica tega je njihova večdimenzionalnost (kompleksnost), saj se v njih uresničujejo številne naloge, povezane s prehodom države in deloma tudi družbe iz vojne v mir. Operacija je sestavljena iz vojaškega in civilnega dela, pri čemer sta nalogi prvega predvsem razoroževanje oboroženih formacij in demilitarizacija območja konfliktov. Seveda pa lahko opravlja tudi druge tradicionalne naloge (nadzor ločitvenega območja, ločevanje sprtih strani, nadzor premikov vojaštva in opreme) ter bolj netradicionalne (verifikacija razorožitve sprtih strani, namestitve nasprotujočih si oboroženih formacij in celo začasno zagotavljanje varnosti), medtem ko civilni segment skrbi za uresničevanje različnih civilnih vidikov tranzicije, med katere spadajo prehodna civilna uprava, zagotavljanje notranje varnosti in delovanja policijskih sil, gradnja demokratičnih institucij (pogosta je reforma pravnega in političnega sistema), promocija človekovih pravic in spremljanje volilnega procesa ter pokonfliktne obnove. Kljub temu naloga teh operacij, podobno kot tradicionalnih mirovnih operacij, ni vsiljevanje miru, saj so še vedno odvisne od privolitve sprtih strani (Bellamy, 2004; Bellamy in drugi, 2004: 111).
- c) **Vsiljevanje miru** (angl. *Peace Enforcement*) lahko definiramo kot vsiljevanje volje Varnostnega sveta z neposredno vojaško oziroma gospodarsko akcijo, utemeljeno s 7. poglavjem Ustanovne listine OZN. Ukrepi vsiljevanja se navadno nanašajo na ekonomske (41. člen Ustanovne listine) oziroma vojaške sankcije (42. člen). Operacije vsiljevanja miru so ključni element sistema kolektivne varnosti in njegova neposredna manifestacija. Gali (1992) opredeljuje vsiljevanje

miru kot bistvo koncepta kolektivne varnosti, zapisanega v Ustanovni listini. Če ta sistem odpove, 7. poglavje zagotavlja sredstva za vzdrževanje ali obnovo mednarodnega miru in varnosti. Pri tem pa Varnostni svet običajno izvaja operacije vsiljevanja miru posredno, in sicer z avtorizacijo drugih entitet, da delujejo v njegovem imenu in pod njegovim vodstvom. V to je prisiljen, ker kljub drugačnim določilom Ustanovne listine nima svojih oboroženih sil¹. Takšna avtorizacija pa ni dokončna, saj jo lahko Varnostni svet vedno preoblikuje, omeji ali celo prekliče (Bellamy in drugi, 2004: 150; glej tudi Gali, 1995). Gali (1995: odst. 80) poudarja, da ima takšna avtorizacija oziroma delegiranje pooblastil tako pozitivne kot negativne učinke. Pozitiven učinek je gotovo, da si OZN tako zagotovi zmožnosti vsiljevanja, ki jih sicer ne bi imela. Uporaba sile, ki jo avtorizira Varnostni svet, ima večjo legitimnost kot pa enostranska dejanja posameznih držav ali koalicij držav. Poleg tega taka avtorizacija zagotavlja tudi večjo operativno koherentnost tako znotraj Varnostnega sveta kot tudi OZN nasploh. Že Ustanovna listina predvideva poleg vojaških tudi ekonomske ukrepe proti kršiteljem mednarodnega miru in varnosti, zato so skoraj vse operacije vsiljevanja miru preplet ekonomskih in vojaških sankcij. Cortright in Lopez (2000 in 2002) kot ključne oblike gospodarskih sankcij izpostavljata različne pakete finančnih sankcij, prepovedi potovanj, embargo na izvoz orožja in bojkot posebnih dobrin. Pri tem pa je treba poudariti, da ti ukrepi ne vključujejo nujno mirovni sil, čeprav so pomemben del vsiljevanja miru.

- č) **Širše mirovne operacije** (angl. *Wider Peacekeeping*) lahko najkrajše definiramo kot (HMSO, 1995: 2–1): *»/.../ operacije, ki se izvajajo s privolitvijo vojskujočih se strani s ciljem podpiranja naporov za doseganje ali vzdrževanje miru ter promocije varnosti in ohranjanja življenj na območjih potencialnih ali dejanskih konfliktov.«* Bellamy in drugi (2004: 129–130) poudarjajo, da je za ta tip mirovni operacij značilno, da potekajo v okolju, v katerem ni dogovora o prekinitvi ognja oziroma obstaja krhek in nestabilen dogovor o prekinitvi ognja. Gre torej za okolje t. i. novih vojn (Kaldor, 1997 in 1999), saj v spopadih sodeluje več sprtih strani, katerih bojovníki so nedisciplinirani, pojavljajo se grobe in pogoste kršitve mednarodnega vojnega in humanitarnega prava ter prava človekovih pravic. Civilna infrastruktura ne deluje ali deluje zelo okrnjeno, območje spopadov je nejasno opredeljeno, na njem pa je veliko beguncev. Izvajajo se praviloma v notranjih državnih spopadih in ne v klasičnih meddržavnih spopadih. Seveda to ne pomeni, da v teh vojnah ni zunanjih vplivov in dejavnikov. Mirovne sile izvajajo številne naloge, ki vključuje ločevanje in razoroževanje vojskujočih se strani, organizacijo in nadzor volitev, dostavo humanitarne pomoči, zaščito osebja OZN in drugih vladnih ter nevladnih organizacij, zagotavljanje svobode gibanja, oblikovanje različnih oblastnih struktur države gostiteljice (pravosodni sistem, sistem oblasti itn.), nadzor premirja in uvedbo prepovedi poletov. V operaciji se bistveno poveča število humanitarnih organizacij, kar negativno vpliva na enovitost in usklajevanje aktivnosti, mirovnim silam pa nalaga nove naloge (spremljanje

¹ Najboljši približek lastnim oboroženim silam sta SHIRBRIG in skladišče vojaške opreme OZN v Brindisiju, ki se uporablja v mirovni operacijah OZN.

konvojev, zaščita in zagotavljanje prostega gibanja humanitarnih organizacij). Pogosti so tudi spreminjanje in dopolnjevanje mandatov ter prepad med cilji mirovne operacije in razpoložljivimi sredstvi in zmogljivostmi.

- d) **Operacije v podporo miru** (angl. *Peace Support Operations*) so tip mirovnih operacij, ki jih danes podpirajo predvsem zahodne države članice Nata in EU. Bellamy (2004: 22) jih opredeljuje kot: »/.../ operacije, ki podpirajo vzpostavitve liberalne demokracije v zaradi vojne razdejanih družbah in so po svoji naravi strukturno kompleksne (sestavljene iz vojaških in civilnih struktur) ter temeljijo na široki in fleksibilni definiciji pristanka sprtih strani, nepristranskosti in minimalni uporabi sile.« Bellamy in drugi (2004: 165) tako ugotavljajo, da je cilj teh operacij nepristransko doseči kratkoročne humanitarne in dolgoročne politične cilje (demokratizacijo konfliktnih območij). Prav ambicioznost ciljev pa povzroči, da je ta tip mirovne operacije tudi zelo vsestranski, saj vključuje razmestitev večnacionalne vojaške sile, ki jo je avtorizirala OZN, in ima tako sredstva kot tudi mandat za odziv na kršitve. Te večnacionalne sile ne nadzirajo ločitvenih območij ali črt, temveč zagotavljajo varnost na konfliktnem območju. Njim sledi prehodna uprava OZN oziroma civilni segment operacije, katerega cilj je uvedba delujočih liberalnodemokratskih institucij, kot so civilna policija, ustanavljanje in vodenje institucij, obnova infrastrukture itn. (Holm in Eide, 2000; Hansen, 2000; HMSO, 1999 in 2004). Pri tem civilna uprava deluje do uveljavitve vladavine prava, demokratskih institucij in drugih struktur, potem pa navadno postopno preda vajeti lokalnim demokratično izvoljenim oblastem. Poleg tega civilni segment, ki mu načeluje visoki predstavnik (posebni odposlanec generalnega sekretarja OZN ali drug predstavnik mednarodne skupnosti) in ga običajno imenuje organizacija, ki avtorizira ali vodi ter financira mirovno operacijo², v celoti vodi mirovno operacijo (Wilkinson, 2000: 66–67). Wilkinson (2000) tako ugotavlja, da gre pri operacijah v podporo miru za uporabo širokega seznama usklajenih in harmoniziranih političnih, diplomatskih, ekonomskih in drugih ukrepov na popolnoma operativni ravni v danem širšem strateškem okviru. S tem je tudi konec ideje o vrednostno nevtralnih mirovnih operacijah, saj so takšne operacije povsem očitno interesno in vrednostno opredeljene, kajti njihov končni cilj je uveljavitev liberalnodemokratske družbene ureditve. Vendar pa Duffield (1997) ugotavlja, da sta posledici težnje po prevladi liberalnodemokratske družbene ureditve tudi uveljavitev tržnega neoliberalnega gospodarstva in načelo pogojene pomoči oziroma t. i. nova paradigma pomoči, pri čemer se pomoč državi v težavah pogojuje z uveljavitvijo načel liberalne demokracije in gospodarstva. Prav ta prvina tega tipa operacij je še okrepila interesno pogojenost.

Ključno vlogo v tem pogledu pa imajo t. i. prehodne uprave, katerih izhodišče je, da se z oblikovanjem delujoče liberalnodemokratske družbene ureditve poleg vojaške

² Nazoren je primer BiH, kjer je Urad visokega predstavnika mednarodne skupnosti sprva zasedal posebni odposlanec generalnega sekretarja OZN, ki je s povečevanjem udeležbe in sredstev držav EU v operaciji svoj položaj prepustil visokemu predstavniku EU (Bellamy in drugi, 2004).

varnosti zagotovita tudi dolgotrajna stabilnost in varnost. Temu procesu Bellamy in drugi (2004: 235–36) pravijo tudi izgradnja miru, njegove glavne značilnosti pa so:

- podlaga aktivnosti je politični sporazum, ki ga oblikuje in vsili mednarodna skupnost, kar ta proces loči od operacij upravljanja in vodenja tranzicije, v katerih sporazum oblikujejo sprte strani;
- prehodna uprava se poskuša soočiti z vzroki spora na vseh ravneh, pri čemer so glavna sredstva za to oblikovanje liberalne civilne družbe, vcepitev demokratičnih vrednot in uveljavitev tržnega gospodarstva;
- pomemben del tega procesa so tudi pomiritev oziroma sprava med sprtimi stranmi, repatriacija beguncev na njihove domove ter reintegracija prebivalstva v novo okolje;
- ta proces se poskuša soočiti tudi s psihološkimi in družbenimi posledicami nasilnega konflikta ter oblikovati glavne materialne temelje za stabilen mir.

Pri tem mnogi raziskovalci, med katerimi izstopajo Jones in drugi (2005: 7–8; 11), poudarjajo predvsem dva procesa: demokratizacijo in gospodarsko obnovo. Demokratizacija je razmeroma nov pojav, ki ga pred operacijama na Kosovu in Vzhodnem Timorju nismo poznali. Do takrat se je proces končal z volitvami. Ker pa so se te pogosto pokazale kot del problema (primer BiH, kjer so kljub volitvam na oblasti ostale politične stranke, ki so državo pahnile v konflikte), se je mednarodna skupnost odločila, da mora biti sklep tega procesa izvedba poštenih in svobodnih ter na liberalnodemokratičnih vrednotah utemeljenih volitev. Ta proces obsega tudi proces obnove in oblikovanja sodobnega liberalnodemokratičnega pravnega okvira na konfliktih območjih, vključno z varnostno-policijskimi silami, javno upravo in pravosodnim sistemom. Naslednji sklop je gospodarska obnova, ki vključuje predvsem preoblikovanje nekdanjega vojnega gospodarstva v tržno, pri čemer sta bistveni ločitev gospodarjev vojne od ekonomskih virov in preusmeritev v zagotavljanje blagostanja za vse prebivalstvo. Vendar pa v tem okviru ne gre za postavljanje gospodarskih temeljev, temveč za uvedbo ali obnovo nekaterih ključnih temeljnih družbenih sektorjev, kot sta zdravstvo in izobraževanje, v katerih izstopajo predvsem zagotavljanje nujne humanitarne pomoči, vrnitev in repatriacija beguncev ter rekonstrukcija javnega zdravstva in izobraževalnega sistema. Poleg tega pa ta proces vključuje tudi gradnjo in obnovo glavne infrastrukture (cest, železnic, letališč, pristanišč, energetskih objektov itn.), (glej tudi Jones in drugi, 2005: 11). Ker za izvajanje vseh teh nalog navadno na območju mirovne operacije ni potrebnih kadrovskih in materialnih virov ter zmogljivosti, te naloge prehodne uprave dodelijo zunanjem izvajalcem, predvsem podjetjem in organizacijam iz držav, ki sodelujejo v mirovni operaciji. Še več, številne naloge z gospodarskega področja z odobritvijo prehodne uprave v celoti prevzamejo posamezne države, ki upravljajo posamezne sektorje znotraj širšega okvira mirovne operacije. Začetne aktivnosti navadno financirajo z razvojno pomočjo, pozneje pa poskrbijo za razmere, ki povsem komercialno dejavnost omogočajo različnim poslovnim akterjem, ki naloge vedno bolj opravljajo zaradi komercialnih razlogov in vse manj na podlagi razpoložljivih sredstev različnih razvojnih pomoči.

Pri tem navedene tipologije povsem jasno opredeljujejo, da so operacije v podporo miru najbolj vsestranska in celovita oblika delovanja, pri čemer bistvenih razlik med OZN in Natom ni. *Operacije v podporo miru* so tako ena ključnih skupnih točk tipologij mirovnih operacij OZN, Nata in EU oziroma so točka sinergije, ki se vse bolj preoblikujejo v t. i. integrirane mirovne operacije 21. stoletja (Jennings in Kaspersen, 2008). Ideja o tem se je porodila že leta 1997 v OZN, kmalu pa ji je sledil Nato, nekoliko pozneje pa tudi EU. Kajti težave, s katerimi se poskuša soočiti koncept integriranih mirovnih operacij, so značilne tako za operacije pod vodstvom OZN kot Nata in EU. Ključno vprašanje teh operacij je, kako okrepiti usklajevanje dejavnosti na konfliktnem in pokonfliktnem območju, na katerem deluje množica različnih akterjev, pri čemer pa ne smejo biti ogroženi ključni cilji mednarodnega posredovanja. Cilj teh naporov je razviti koncept mirovne operacije, ki bo obsegal celovit proces njenega načrtovanja in uresničevanja, kar pa je še posebej pomembno, ki bo omogočil tudi konec mirovne operacije.

2 SLOVENIJA IN MIROVNE OPERACIJE

Slovenija je kot nova država v mirovnih operacijah videla predvsem možnost svoje mednarodne uveljavitve in prepoznavnosti, predvsem kot država, ki je sposobna skupaj z mednarodno skupnostjo sodelovati pri reševanju konfliktov ter širjenju miru in varnosti, prav tako je aktivni subjekt mednarodnih odnosov. Čeprav je že nekdanja SFRJ sodelovala v mirovnih operacijah OZN, pa to na sodelovanje RS ni imelo pomembnejšega vpliva, v tem pogledu je bila popoln novinec (Grošelj, 2007). To pomeni, da je bila RS od leta 1997 dalje sestavni del procesa preoblikovanja oziroma evolucije mirovnih operacij, ki se je začel že takoj po koncu hladne vojne, ko se je izkazalo, da do tedaj prevladujoče tradicionalne mirovne operacije ne izpolnjujejo pričakovanj in ciljev mednarodne skupnosti. Slovenija je kljub pozni vključitvi v transformacijske procese sledila opisanim težnjam, predvsem pa je aktivno sodelovala v procesu preporeda mirovnih operacij po letu 1999 in hkrati svoje sodelovanje, predvsem pri sodelovanju vojaških in varnostnih struktur, prilagajala spreminjajoči se naravi in ciljem mirovnih operacij. Veliko manj pa je sodelovala pri razvoju in uporabi civilnih zmogljivosti. Glede na uradne podatke je Slovenija sodelovala v šestindvajsetih mirovnih operacijah, bodisi policijskih bodisi vojaških. Uradna slovenska poimenovanja teh operacij pa so sporna, saj nekatere med temi, kljub zelo široki definiciji mirovne operacije, nikakor ne spadajo mednje. Tako predvsem operacij AFOR, NTM, Natova operacija v Pakistanu, IPTM in JIPTC ne moremo opredeliti kot mirovne operacije, saj je pri navedenih sporna že njihova narava, ki se kaže v ciljih in aktivnostih, ki jih uresničujejo. Če izvzamemo navedene operacije, ugotovimo, da je RS sodelovala v triindvajsetih mirovnih operacijah³. Iz nalog in ciljev oziroma njihovih mandatov je razvidno, da gre za zelo različne operacije, ki se med seboj razlikujejo tako po obsegu in vsestranskosti kot po svoji naravi (vojaške ali policijske).

³ *Te mirovne operacije so: MAPE, UNTSO, UNFICYP, Alba, UNMIK, UNTAET/UNMISSET, UNMIK-CIVPOL, Sfor, Kfor, Isaf, Concordia, Althea, Eufor DR Kongo, OHR, KPSS, SMMS, EUPM 1 in 2, Proxima Eupol, Eupat, Eulex, Eufor Čad/CAR in UNIFIL II.*

Glede na razvito tipologijo lahko ugotovimo, da je RS najpogosteje sodelovala v operacijah v podporo miru. Na podlagi analize ciljev in nalog oziroma mandatov mirovni operacij lahko namreč ugotovimo, da operacije UNMIK, UNMIK-CIVPOL, Sfor, Kfor, Isaf, Concordia, Althea, OHR, KPSS, SMMS, UNTAET/UNMISSET, EUPM 1 in 2 ter Proxima/EUPAT spadajo med operacije v podporo miru. V vseh je prisoten ali je bil v neki fazi operacije prisoten dejavnik robustne vojaške sile, ki opravlja zelo različne naloge in ima na voljo sredstva (vojaška, vojaškodiplomska in diplomatska), s katerimi lahko uresniči svoje cilje. Neutrlnost mirovni sil se zagotavlja z uporabo sile oziroma prisile proti sprtn stranem glede na njihovo spoštovanje določil mandata oziroma mirovnega sporazuma, ki ni rezultat pogajanj med sprtnimi stranmi, temveč predvsem preplet pogajanj med njimi in pritiskov oziroma posredovanja mednarodni akterjev. V vseh je poleg vojaškega prisoten močan civilni segment, ki pogosto, v nekaterih analiziranih primerih pa v celoti, opravlja ključne naloge stabilizacije razmer oziroma doseganja ključnega cilja – oblikovanje liberalnodemokratskega političnega sistema oziroma demokratičnih institucij. Naštete operacije poleg tega temeljijo na konceptu delegiranja oziroma regionalizacije mirovni operacij in principu stebrne države oziroma organizacije.

Poleg tega je RS sodelovala oziroma sodeluje tudi v drugih tipih mirovni operacij, pri katerih je prav raznovrstnost posreden dokaz vključenosti RS v proces njihove transformacije. Tako operaciji UNTSO in UNFICYP spadata med tradicionalne mirovne operacije, saj so njuni temeljni cilji prekinitev ogrožanja mednarodnega miru in varnosti, ločevanje sprtn strani in nadzor nad premirjem ter patroljiranje v ločitveni ali demilitarizirani coni. Mirovne sile so sestavljene skoraj izključno iz vojaškega osebja in so pod mednarodnim vojaškim poveljstvom. Te operacije med drugim ohranjajo suverenost nacionalni držav in temeljijo na načelih privolitve sprtn strani, nepristranskosti in minimalne uporabe sile oziroma t. i. Hammarskjoldovi načelih (Bellamy in drugi, 2004: 100). Med tradicionalne mirovne operacije spada tudi UNIFIL II, čeprav imajo mirovne sile mandat, ki presega običajne mandate tradicionalni mirovni operacij, kljub temu pa še vedno temeljijo na privolitvi sprtn strani, v njih prevladujejo vojaške sile, delovanje pa temelji na nepristranskosti in minimalni uporabi sile, ki je v tem primeru vseeno večja kot sicer v tradicionalni mirovni silah. Lahko bi rekli, da je UNIFIL II modernizirana tradicionalna mirovna operacija, kar se poleg vsega kaže predvsem v dejstvu, da države prisotnost svojih mirovni sil uporabljajo za promocijo svojih ekonomski interesov na območju mirovne operacije ter tudi na širšem območju Libanona.

RS je sodelovala tudi v operacijah MAPE in Eufor DRC, ki sta glede na mandat operaciji upravljanja in vodenja tranzicije. Njuna ključna naloga je bila izvedba demokratičnih in pošteni volitev (Eufor DRC) oziroma pomoč pri gradnji lokalni varnostni sil in stabilizaciji varnostni razmer (v primeru MAPE). Pri tem je podlaga za delovanje dogovor z lokalni akterji, zaradi česar mirovne sile nimajo mandata vsiljevanja določil sporazuma, saj temeljijo na tradicionalni načelih privolitve, nepristranskosti in minimalne uporabe sile. Je pa njihov mandat vsestranski (pokriva

zelo različne vidike tranzicije) in večdimenzionalen (sestavljeno je iz vojaškega in civilnega segmenta).

Alba in Eufor Čad/CAR glede na mandat spadata med razširjene mirovne operacije. Operaciji sta oziroma delujeta v razmerah nestabilnega in krhkega političnega dogovora, ki ga ne spoštujejo nujno vsi lokalni akterji. Naloga operacij je zagotavljanje dostave humanitarne pomoči, varnosti in razmer za delovanje drugih mednarodnih akterjev pri oblikovanju državnoupravnega sistema države gostiteljice (sistem oblasti, demokratične institucije itn.) v razmerah notranje državne nestabilnosti in konfliktov. V operaciji je sodelovalo več vladnih in nevladnih organizacij, ki so jim mirovne sile zagotavljale varnost in svobodo gibanja.

Sklep Čeprav sta tipologiji operacij Nata in EU natančnejši, pa je epistemološko in teoretično še vedno mnogo bolj utemeljena razvita tipologija, saj lahko vsakega izmed različnih tipov operacij Nata in EU umestimo v enega izmed tipov mirovniških operacij razvite tipologije. Torej lahko ugotovimo, da pri pojavu množice tipologij ne gre toliko za strokovno-teoretično, temveč predvsem politično-operativno vprašanje, ki pogosto zakriva pravo bistvo posamezne mirovne operacije. Na področju razvoja teorije mirovniških operacij pa nas potiska na točko, na kateri je proučevanje mirovniških operacij že bilo. To nas usmerja tudi k vprašanju poimenovanja takšnih operacij, ki je bilo že na začetku in je tudi danes predvsem politično vprašanje, šele nato strokovno. Terminološka zmešnjava ni toliko posledica razhajanj v strokovni javnosti, kolikor je posledica napačne uporabe in celo zlorabe imena mirovne operacije. Politična javnost in tudi del strokovne, predvsem vojaške javnosti, bosta pač morala spoznati, da vse intervencije niso mirovne operacije, medtem ko so vse mirovne operacije pa vendarle intervencije. Ko govorimo o mirovniških operacijah, ostaja še vedno ključno izhodišče, da takšna intervencija ne sme zaostrovati razmer na terenu in krepiti antagonizmov v mednarodni skupnosti. Meja med mirovniškimi operacijami in klasičnimi vojaškimi intervencijami je zelo tanka in vijugasta ter se kaže v t. i. mogadiški črti (Grošelj, 2007). Kdaj jo neka operacija preseže, je težko opredeliti, vendar pa je paradoksalno zelo kmalu očitno, da je bila ta črta presežena in se je mirovna operacija prelevila v klasično vojaško intervencijo. To pa seveda pomeni, da morajo biti mednarodna skupnost in politične elite sodelujočih držav sposobne prevzeti tveganje za preseganje t. i. mogadiške črte.

RS je do sedaj sodelovala oziroma sodeluje v številnih zelo različnih tipih mirovniških operacij in pod vodstvom različnih mednarodnih organizacij, kar dokazuje, da v tem pogledu sledi globalnim transformacijskim procesom. Prevladujejo operacije v podporo miru pod vodstvom Nata in EU, kar je glede na vlogo, ki ga je imelo sodelovanje v mirovniških operacijah pri vključevanju v Nato in EU, pričakovano. Hkrati pa to še dodatno potrjuje, skupaj z analizo drugih tipov mirovniških operacij, v katerih je sodelovala RS, da pretežno sodeluje v t. i. delegiranih oziroma regionalnih mirovniških operacijah. Skupno število delegiranih mirovniških operacij, v katerih je sodelovala RS, je tako bistveno večje od števila pod neposrednim vodstvom OZN.

Slovenija bo morala kljub svojemu pretežnemu sodelovanju v delegiranih operacijah slediti napredku in razvoju koncepta mirovnih operacij v okviru OZN, saj nas tako praksa kot teorija zelo očitno opozarjata na dejstvo, da razvojne in konceptualne težnje znotraj operacij OZN, Nata in EU delujejo vzajemno in sinergijsko ter tako določajo razvoj sodobnih mirovnih operacij. V tem okviru je kakršno koli vrtičkarstvo pri razvoju mirovnih operacij v prihodnje v Sloveniji na strateški in konceptualni ravni nezaželeno, upal bi si celo reči, da je škodljivo. Mirovne operacije so globalni fenomen in tako je nanje treba tudi gledati.

Kljub temu da vključevanje SV in Policije nekako lovi korak z globalnimi tokovi, pa ne moremo trditi, da je Slovenija povsem izkoristila potencialne in priložnosti, ki jih prinaša normativna transformacija sodobnih mirovnih operacij. Ključna izziva sta oblikovanje in uresničevanje celovite državne politike sodelovanja v sodobnih mirovnih operacijah. Največji napredek je bil dosežen pri sodelovanju pripadnikov SV in Policije, čemur pa ni sledilo oblikovanje enotnega strateškega okvira, v katerem bi lahko država uresničevala tudi t. i. nevarnostne interese na območjih, na katerih potekajo mirovne operacije. Slovenija nekako ni uspela slediti drugim državam EU in Nata, ki so z oblikovanjem in uporabo nacionalnih mehanizmov uspele v okviru mednarodnih operacij uresničevati nacionalne varnostne in še posebej gospodarske in druge interese. Temu mora nujno slediti tudi Slovenija, ki mora razviti potrebne nacionalne mehanizme, ki ji bodo omogočili takšno delovanje, saj gre za dejavnosti, ki so koristne tako za državo prejemnico kot tudi za državo izvajalko. Gre za mehanizme, ki bodo navzven delovali celovito, navznoter pa omogočali vključevanje kar najširšega mogočega obsega zainteresiranih in sposobnih vladnih in nevladnih akterjev, ki bi v teh operacijah sodelovali. Tako bo RS še dodatno prispevala k povečanemu blagostanju prebivalstva na konfliktnih območjih in dolgoročni stabilizaciji, svoje davkoplačevalce pa lažje prepričala v smotrnost in upravičenost sodelovanja v takšnih operacijah.

Literatura

1. Bellamy, A. J., P. Williams in S. Griffin, 2004. *Understanding peacekeeping*. Cambridge Polity.
2. Bellamy, A. J. in P. Williams, 2004. *Thinking Anew about Peace Operations*. *International Peacekeeping*, 11 (1), 1–15.
3. Cortright, D. in Lopez G. A., 2000. *The Sanctions Decade: Assessing UN Strategies in the 1990s*, Lynne Rienner, Boulder, CO.
4. Duffield, M., 1997. *NGO Relief in War Zones: Towards an Analysis of the New Aid Paradigm*. *Third World Quarterly*, 18 (3), 527–542.
5. Durch, W. J., 1996. *Keeping the Peace: Politics and Lessons of the 1990s*. V. Durch W. J. (ur.) *UN peacekeeping, American politics, and the uncivil wars of the 1990s*, New York, St. Martins Press.
6. Furlan, B. in drugi, 2006. *Vojaška doktrina*. Ministrstvo za obrambo – Slovenska vojska, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Defensor, Ljubljana.
7. Gali, B. B., 1995. *Supplement to An Agenda for Peace*, UN Department of Public Information, New York.
8. Grošelj, Klemen, 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*, (Knjižna zbirka Varnostne študije). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2007.

9. Hansen, A. S., 2000. *International Security Assistance to War-Torn Societies*. Pugh M. (ur). *Regeneration of War-Torn Societies*. Macmillan, London, 35–53.
10. Holm, T. T. in Eide E. B., 2000. *Peacebuilding and Police reform*, Frank Press, London.
11. HMSO, 2004. *Joint Warfare Publication 3-50: The Military Contribution to Peace Support Operations*, 2nd edition, London HMSO.
12. Jones, S. G., Wilson J. M., Rathmell A. in Riley K. J., 2005. *Establishing Law and Order after Conflict*. Rand Corporation. Santa Monica, Arlington in Pittsburgh.
13. Kaldor, M., 1999. *New and Old Wars: Organized Violence in Global Era*. Cambridge Polity.
14. Pugh, M., 2003. *The World Order Politics of Regionalization*. Pugh M in Singh Sindu W. P. (ur): *The United Nations and Regional Security: Europe and Beyond. A Project of International Peace Academy*. Lynne Reinner: Boulder in London, 31–46.
15. Pugh, M., 2004. *Peacekeeping and Critical Theory*. Bellamy A. J. in P. Williams (ur.), *International Peacekeeping*, 11 (1), 39–58.
16. Wilkinson, P., 2000. *Sharpening the Weapons of Peace: Peace Support Operations and Complex Emergencies*. V. Woodhouse T. in Ramsbotham O. (2000.), *Peacekeeping and Conflict Resolution*, London in Portland, 63–79.
17. Nato, 2009. *Crisis Response, What does it mean in practice? Crisis Response Operations*. Dostopno na: http://www.nato.int/issues/crisis_management/crisis_response_operations.html, 9. 2. 2009.
18. Giegerich, B., 2008. *European Military Crisis Management. Connecting ambition and reality*. Adelph paper 397. International Institute for Strategic Studies, London.
19. Jenning, K. M. in A. T. Kaspersen, 2008. *Integrated Missions Revisited: Policy and Practitioner Perspectives*. *International Peacekeeping*, 15 (4).

RAZVOJ MIROVNIH OPERACIJ OZIROMA OPERACIJ V PODPORO MIRU – PREGLED¹

TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA

Review paper

Povzetek Mirovne operacije ali operacije v podporo miru (PSO) pogosto razumemo kot iznajdbo Organizacije združenih narodov po letu 1945, čeprav so se v resnici postopno razvile v 19. stoletju kot eden izmed instrumentov zunanje ali mednarodne politike, ki jih uporablja mednarodna skupnost. Članek ponuja pregled razvoja mednarodnih operacij od 19. stoletja do danes in pogosto nejasno terminologijo (mirovne operacije, operacije v podporo miru, operacije za ohranjanje miru, operacije kriznega odzivanja itn.), ki se uporablja za te operacije, ter opredeljuje skupna merila in različne vrste misij.

Ključne besede *Operacija v podporo miru, OZN, ohranjanje miru, uveljavljanje miru, ustvarjanje razmer za mir.*

Abstract ‘Peace operations’ or ‘peace support operations’ (PSO) are often perceived as a post-1945 invention by the United Nations, whereas they in fact developed gradually in the 19th century, as one of the instruments of foreign or international policy employed by the international community. This article provides an overview over the development of international operations from the 19th century to the present time. It also gives an overview of the – often confusing – terminology (peace operations, peace support operations, peace-keeping operations, crises response operations etc.) used for these operations, and defines the common criteria and different types of missions.

Key words *Peace support operation, UN, peacekeeping, peace enforcement, peace building.*

¹ Nekatere misli, predstavljene v tem eseju, so bile prvotno objavljene kot uvod v knjigi, ki jo je uredil Erwin A. Schmidl, *Peace Operations Between War and Peace (Ilford, Essex: Frank Cass, 2000; enako kot Small Wars and Insurgencies 10/2 (Autumn 1999))*.

1 MIROVNE OPERACIJE OZIROMA OPERACIJE V PODPORO MIRU: DEFINICIJE IN TERMINOLOGIJA

Kljub vsem prizadevanjem v preteklosti še vedno nimamo jasnega sklopa definicij in jasne terminologije. V Organizaciji združenih narodov se izraz mirovne operacije še vedno uporablja kot širši pojem za mednarodne misije različnih vrst ohranjanja miru, uveljavljanja miru ali človekoljubne pomoči. Izraz je v 90. letih pogosto uporabljala tudi ameriška vojska (glej na primer Navodila za delovanje ameriške vojske (U.S. Army Field Manual), FM 100-223, Mirovne operacije (Peace Operations), december 1994), skupaj z izrazi, kot so nevojne (vojaške) operacije (MOOTW, OOTW), ki poleg mirovnih operacij (operacij v podporo miru) vključujejo druge naloge, na primer operacije za boj proti drogam ali zgolj humanitarne misije.² Od leta 1995 se izraz nevojne vojaške operacije v ameriški rabi ne poudarja več, saj je bil označen kot premalo natančen, čeprav ga še naprej uporabljajo zlasti ameriški marinci.³

Leta 1994 je bil v začasnem britanskem Priročniku 5/2 (Operations other than War/Wider Peacekeeping, operacije, ki niso vojne oziroma širše ohranjanje miru) uveden termin operacije v podporo miru (PSO), ki naj bi bolje opisoval namen takšnih operacij: podpreti ohranjanje miru ali njegovo ponovno vzpostavitev v mednarodnem okolju, navadno z mandatom Organizacije združenih narodov ali drugega mednarodnega telesa. Od takrat se izraz operacije v podporo miru vse bolj uporablja v Natovih dokumentih. Včasih si napačno razlagamo, da se PSO nanaša le na precej grobe, torej vsiljene operacije, in ne na tradicionalno ohranjanje miru z modrimi čeladami, kot sta mirno ločevanje sil ali spremljanje dogovora o prekinitvi sovražnosti.

Zadnja leta, še posebej po vojni v Iraku leta 2003, se termini, kot sta mirovne operacije in stabilizacijsko delovanje ter operacije kriznega upravljanja, uporabljajo za opisovanje stabilizacijskih delovanj po konfliktu. To vključuje mirovne operacije, vendar se ne omejuje nanje, ter morda posledično obsega celo vrsto operacij, ki jih trenutno izvajajo mednarodne organizacije in začasno oblikovane koalicije. V praksi je včasih ločnica med mirovnimi operacijami in protiuporniškim delovanjem precej nejasna. Podobno izraz operacije kriznega odzivanja (CRO), ki se v zadnjih letih vse pogosteje uporablja v Natovih dokumentih, obsega mirovne operacije, vendar tudi druge operacije, kot je reševanje talcev itn. Enako velja za izraz petersberške operacije (Petersberg operations). Ta izraz se nanaša na srečanje ministrov držav Zahodnoevropske unije (ZEU) junija 1992 v rezidenci za goste nemške vlade v Petersbergu blizu Bonna. Na tem srečanju je neposredno po hladni vojni ZEU poleg opravljanja svoje primarne naloge, da brani Zahodno Evropo, razglasil svojo pripravljenost za izvajanje humanitarnih in reševalnih operacij, operacij za ohranjanje in uveljavljanje miru (naloge bojnih sil za krizno upravljanje, vključno

² V 80. in zgodnjih 90. letih se je izraz konflikt nizke intenzivnosti (LIC) pogosto uporabljal v vojski Združenih držav Amerike, in sicer kot bolj ali manj sinonimen izraz za vojaške nevojne operacije s poudarkom na gverili in protiuporniških operacijah, a je prav tako vključeval mirovne oziroma operacije za ohranjanje miru.

³ Glej na primer John Mackinlay (ur.), *A Guide to Peace Support Operations* (Providence RI: Brown University/Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies, 1996).

z vzpostavljanjem miru) v imenu Evropske komisije (EC), OZN ali Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi – OVSE (Organisation for Security and Cooperation in Europe, OSCE), tedaj še z imenom Konferenca⁴. Ta seznam je skupaj s terminom prevzela EU skladno z Amsterdamsko pogodbo iz oktobra 1997 (ki je postala veljavna maja 1999). Nekaterim politikom je ta nejasnost očitno všeč – seznam je dovolj prilagodljiv, da tudi obsega kampanje, kot je bil Natov zračni napad na Jugoslavijo leta 1999. Videti je, da je izraz dovolj neškodljiv, da se lahko z njim izognemo težkim vprašanjem. Prav zato, ker si izraz lahko razlagamo različno, njegova uporaba ni primerna pri oblikovanju definicij.

Če primerjamo različne mirovne operacije oziroma operacije v podporo miru v praksi, nam kmalu postane jasno, da se te lahko znotraj področja močno razlikujejo, saj lahko obsegajo neoborožene opazovalce, oborožene sile za posredovanje ali močno oborožene bojne enote. Njihova skupna točka so njihovi cilji, sestava in mandat, ne pa način izvedbe. Prav tako ne moremo določiti dejavnosti, za katere bi lahko rekli, da so značilne ali posebne pri tej vrsti nalog – vse dejavnosti, ki jih srečamo v okviru mirovnih operacij, spadajo tudi med običajne vojaške, policijske ali civilne naloge, vendar so okoliščine drugačne. Pri mirovnih operacijah imajo lahko različni dejavniki različne vloge. Vojaki, ki sodelujejo v mirovni operaciji, lahko na primer postavljajo cestne zapore, kar je navadno naloga policije⁵. Na splošno se spodnjih šest temeljnih meril nanaša na mirovne operacije oziroma operacije v podporo miru in so tudi predlogi definicije:

1. mednarodno pooblastilo ali dovoljenje za poslanstvo (v najboljšem primeru od Varnostnega sveta OZN);
2. uresničevanje poslanstva, ki lahko poteka v okviru mednarodne organizacije, kot je na primer OZN, regionalnega sporazuma, kot sta Nato ali EU, ali pa ob več državah, ki sodelujejo z začasno oblikovano koalicijo (primera teh sta posredovanje ameriških sil na Haitiju leta 1994 ali italijanska operacija Alba v Albaniji leta 1997);
3. večnacionalna sestava sil ali osebja na misiji;
4. prizadevanje za obnovev ali ohranjanje sedanje ureditve oziroma omogočanje mirnega prehoda iz trenutnih razmer na drugačno, dogovorjeno stanje, kot je na primer prehod iz kolonije na neodvisnost;
5. cilj ni osvojiti ozemlje, temveč delovati v korist lokalnega prebivalstva⁶;
6. stranska škoda.

⁴ Konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi (CSCE) je formalno postala organizacija (OSCE) šele na budimpeštanski konferenci leta 1994.

⁵ Ker trenutno delam na večji, izčrpnjši študiji o razvoju mirovnih operacij v 19. in 20. stoletju, sem svoje navajanje virov tu omejil. Za pregled prejšnjih operacij OZN je bralec napoten na knjigo, ki jo je uredil William J. Durch za Center Henryja L. Stimsona: *The Evolution of UN Peacekeeping: Case Studies and Comparative Analysis* (New York: St. Martin 1992), kot tudi na (žal precej neprivočno) uradno knjigo OZN: *The Blue helmets: A review of United Nations Peace-keeping* (New York: United Nations, 3rd ed. 1996) in na novejšo informacijo na domači strani OZN in na zdaj letne brošure *UN Peace Operations: Year in Review* (zadnja, ki je na voljo, je za leto 2007).

⁶ Mednarodni pravni strokovnjaki to pogosto definirajo kot soglasje države gostiteljice. Sam menim, da je to nezadostno, saj bi to na primer omogočilo, da vdor Varšavskega pakta v Češkoslovaško leta 1968 označimo kot mirovno operacijo. Poleg tega je to merilo vprašljivo v primerih manjkajoče države, ko sploh ni nobene vlade, ki bi dala soglasje k operaciji.

Ta merila se nanašajo na vse mirovne misije, od neoboroženih opazovalcev volitev do misij za vsiljevanje miru. Predlagam, da se v namene te študije ločita na eni strani pomoč pri pogajanjih (vsa pomoč) brez naporitve na katero koli misijo na območje in neposredna vojna na drugi. Tako operacij, kot sta zalivska vojna leta 1991 ali zračna kampanja proti Srbiji leta 1999, ne bi smeli šteti med mirovne operacije⁷.

2 RAZLIČNE VRSTE MIROVNIH OPERACIJ

Čeprav se razprave o mogočih definicijah nadaljujejo, navadno govorimo o treh širših kategorijah mirovnihih operacij, ki se lahko imenujejo operacije za ohranjanje miru, širše ohranjanje miru in vsiljevanje miru, znano tudi kot grobo ohranjanje miru.

- *Ohranjanje miru ali ohranjanje premirja*: razmestitev vojaških opazovalcev oziroma lahko oboroženih enot za nadzor premirja in dogovora o prekinitvi sovražnosti ali umika enot. Te misije, pogosto imenovane tudi klasično ohranjanje miru (ali, še pogosteje, ohranjanje premirja), ZDA izvajajo od leta 1948, večinoma zato, da bi po oboroženih konfliktih utrdili črte premirja med državami, kot so na primer Izrael in njegove sosedje, ter preprečili ponovno nasilje. To so značilna delovanja modrih čelad, v katerih se navadno ne uporablja sila, razen v samoobrambi, in ki se izvajajo v podporo državam gostiteljicam. Včasih ta delovanja imenujemo prva generacija, vendar je omenjeni termin zavajajoč, saj izrazje, ki vsebuje izraz generacija, pomeni postopen razvoj, v resnici pa so se vse tri vrste razvijale hkrati.
- *Širše ali strateško ohranjanje miru*: razmeščanje vojaških, policijskih in civilnih kontingentov, ki omogočajo volitve, ponovno uveljavijo delujočo upravo, naselijo begunce, ponovno vzpostavijo policijsko silo itn. Te aktivnosti se navadno začnejo po notranjih, večinoma medetničnih konfliktih. Med najpogosteje uporabljene izraze spadajo širše ohranjanje miru, izgradnja miru ali strateško ohranjanje miru (termin, ki ga na primer uporablja profesor Christopher Dandeker). Ponovna uvedba stabilne družbe po notranjem konfliktu je težavna in dolgotrajna naloga, ki zahteva zanesljivo podporo mednarodne skupnosti za dlje časa. Pred kratkim je neki kritik, ki je presojal nemško vpletenost v operacije v Afganistanu, dejal, da to dejanje traja že dlje od druge svetovne vojne.
- *Vsiljevanje*: če je za uveljavitev rešitve notranjega konflikta ali konflikta med državami treba uporabiti vojaško silo, govorimo o vsiljevanju, vsiljevanju miru, prodornem ali grobem ohranjanju miru, znanem tudi pod imenom ohranjanje miru tretje generacije, kar pa je napačno. Taka delovanja pogosto obsegajo bojevanje in so v več pogledih podobna tradicionalnim protigverilskim ali protiuporniškim operacijam – še posebej, kar se tiče telesnega napora in predvsem duševnega stresa

⁷ Priznam, da se to zdi na začetku nelogično, saj te operacije ustrezajo nekaterim izmed zgoraj naštetih meril. Kljub temu je v teh primerih jasno šlo za vojne (čeprav niso bile tako opredeljene), zato težko sprejemem načelo minimalne škode pri katerem koli izmed njih.

za vojakе in osebje⁸. Včasih so lahko hkrati širša in prodorna – na primer, ko je za prevoz konvoja s humanitarno pomočjo na cilj potrebna vojaška sila.

Ločnice med temi tremi kategorijami so pogosto neizrazite – že britanski priručnik *Širše ohranjanje miru med uveljavljanjem odobritve države gostiteljice*, ki loči ohranjanje in vsiljevanje miru, ugotavlja, da pri prvem manjka soglasje na lokalni ravni (ko je na primer lokalni vojaški vodja vse prej kot naklonjen pripadnikom mirovnihi sil kljub soglasju vlade)⁹.

Čeprav so se mirovne operacije postopoma razvijale že v 19. stoletju, je njihov razvoj v drugi polovici 20. stoletja močno povezan z operacijami OZN. Medtem ko Ustanovna listina OZN šteje med svoje osrednje cilje tudi ohranjanje mednarodnega miru in varnosti¹⁰, pa se v njej ne omenja ohranjanje miru kot tako. Operacije za ohranjanje miru so se zato včasih imenovale misije po členu 6 in pol, ki so bile uvrščene nekje med 6. členom (mirno reševanje sporov) in 7. členom (dejavnosti, ki so povezane z ogrožanjem miru ...), vključno z nasilnimi ukrepi, kot so sankcije ali vojaška sila. Zato so bile operacije za vsiljevanje miru v zgodnjih 90. letih prejšnjega stoletja ustrezno poimenovane kot operacije po členu 6 in pol. Pred nedavnim sta se izraza operacije po členu 6 in operacije po členu 7 vse bolj uporabljala ob navajanju, ali neka misija vključuje pravico do uporabe sile (tj. z mandatom, ki se nanaša na 7. člen) ali ne.

V tem kontekstu naj omenimo, da je francoski termin za ohranjanje miru *maintien de la paix*, ki ga najdemo v francoski različici listine, vendar v splošnejši obliki (ohranjanje miru in varnosti)¹¹. Da bi ostali v okviru listine, je Jarat Chopra predlagal uporabo termina ohranjanje miru – zanimiv koncept, ki pa se žal ni uveljavil¹².

3 AGENDA ZA MIR IN POMEN VZPOSTAVITVE MIRU

Pogosto citiran dokument iz zgodnjih 90. let je Agenda za mir (Agenda for Peace) iz leta 1992, ki jo je generalni sekretar OZN Butros Butros Gali sestavil najprej kot poročilo za Varnostni svet o zmožnostih OZN za prispevek k reševanju konfliktov. Agenda je pomemben dokument, čeprav so si ga pogosto napačno razlagali kot

⁸ To je postalo posebej očitno v Somaliji. Glej Donna Winslow, *The Canadian Airborne Regiment in Somalia: A Socio-cultural Inquiry* (študija pripravljena za preiskovalno komisijo o razporeditvi kanadskih sil v Somaliji; Ottawa: Government Publishing, 1997), in njen prispevek (s Christom Klepom), *Learning Lessons the Hard Way: Somalia and Srebrenica Compared*, v Schmidl (ur.), *Peace Operations Between War and Peace* (kot opomba 1), str. 93–137.

⁹ Glede te tipologije glej Taylor Wentges, *Force, Function and Phase: Three Dimensions of United Nations Peacekeeping, Peacekeeping & International Relations* 27/2 (marec/april 1998), str. 5–7 (daljša različica je sledila v *International Peacekeeping* 5/3 (Autumn 1998). Wentges razlikuje med klasičnim, širšim in izrecnim ohranjanjem miru, kar so uporabni izrazi, čeprav se kdo morda ne bo strinjal z njegovimi idejami, posebno glede uvrščanja posameznih misij v te kategorije.

¹⁰ To je poudarjeno tako v preambuli kot v 1. členu Ustanovne listine.

¹¹ Daniel Colard, *La Societe internationale après la Guerre froide* (Pariz: Armand Colin, 1996), posebno strani 31–34.

¹² Jarat Chopra (ur.), *The Politics of Peace-Maintenance* (Boulder-London: Lynne Rienner, 1998).

definicijo za različne vrste posredovanj (v njem uporabljeni termini se še vedno pojavljajo v razpravah na to temo). Vendar pa Butros Gali v njem bolj kot definicije različnih misij predstavlja potek različnih faz posredovanja. Tako je lahko mednarodna skupnost posredovala s pomočjo OZN:

1. še preden se je kriza stopnjevala do oboroženega spopada (preventivna diplomacija);
2. po začetku spopada, z namenom, da ga konča (vzpostavitev miru);
3. da ohranja prekinitve sovražnosti, ki mu sledi (ohranjanje miru);
4. da spremeni prekinitve sovražnosti v trajno premirje (vzpostavitev miru).

V vseh fazah so pristopi različni, od diplomatskega posredovanja in vsestranske pomoči pa vse do nasilnega vojaškega posredovanja, odvisno od okoliščin¹³. Zato je Butros Gali preventivno razmestitev enot obravnaval v prvi fazi (preventivna diplomacija) in oboroženo posredovanje (vsiljevanje miru) v drugi (vzpostavljanje miru). Tako je pogosto naletel na kritiko, saj se vzpostavljanje miru navadno nanaša zgolj na diplomatska pogajanja, ne pa na uporabo sile¹⁴. (V različici Agende iz leta 1995 je Butros Gali sčasoma prišel v nasprotje s samim seboj, saj je poleg zgoraj opisanih štirih faz uvedel še dve ločeni skupini, vsiljevanje miru in sankcije). Kljub poskusom OZN in Nata, da bi našli enotne definicije različnih terminov, ki se uporabljajo v različnih državah in organizacijah, teh še vedno nimamo. Da bi se izognili napačnemu razumevanju, je priporočljivo podati jasen opis posamezne misije¹⁵.

Čeprav so zamisli Butrosa Galija v Agendi močno kritizirali, to delo ostaja pomemben prispevek k našemu pogledu na mirovne operacije. Upravičeno je usmeril pozornost na – do zdaj pogosto zapostavljeno – fazo vzpostavljanja miru po prenehanju sovražnosti (včasih znano tudi kot vzpostavitev države). Še posebej v konfliktih v državi ali notranjih konfliktih je vzpostavitev miru bistvena za dolgoročno rešitev in lahko obsega veliko različnih nalog, od sprave različnih družbenih skupin ali pomoči beguncem do volitev, uvedbe organizirane uprave, vključno s policijskim, sodniškim in zaporniškim sistemom in, na splošno, pridobivanja zaupanja vsega prebivalstva. Vse naštetu so dolgoročne naloge.

Naslednik Butrosa Galija, Kofi Annan, je poudaril pomen procesa vzpostavitve miru. V svojem poročilu V širši svobodi iz marca 2005 je predlagal ustanovitev primerne institucije OZN za podporo prizadevanjem po vzpostavitvi miru. Decembra 2005 sta Generalna skupščina OZN in Varnostni svet zato ustanovila Komisijo za izgradnjo miru (Peacebuilding Commission, PBC). Kofi Annan je poudaril še en pomemben vidik mirovnih procesov: lokalno lastništvo. Tuje posredovanje lahko pomaga stranem v konfliktu pri iskanju rešitve, bodisi s prisotnostjo bodisi s pritiskom. Toda posredovanje konflikta ne more odpraviti – to lahko storijo le same.

¹³ *Agenda za mir, junij 1992. Glej Cornard, Societe internationale (kot opomba 11), str. 31–40.*

¹⁴ *V posameznih državah obstajajo različne razlage. Zato so precej robustno misijo v Somaliji v letih 1992 in 1993 v Združenih državah poimenovali kot vsiljevanje miru, v Kanadi pa kot ohranjanje miru.*

¹⁵ *Med mirovniškimi izrazi, ki se že leta uporabljajo, so ohranjanje miru, vsiljevanje (miru) in vzpostavljanje miru, a tudi izpeljanke iz ohranjanja miru (odločno, robustno, stopnjevano, na vsak način, agresivno, širše, vključujoč ohranjanje miru) in izrazi kot krepitev miru, podpora miru, ustvarjanje miru, pospeševanje miru – seznam je skoraj neskončen.*

4 RAZVOJ MIROVNIH OPERACIJ PRED LETOM 1914

Mirovne operacije so se razvile v 19. stoletju kot del okrepljenega mednarodnega sodelovanja med državami, razvoja, h kateremu je pripomogel in ga deloma povzročil tehnološki napredek. Prva primera mednarodnega sodelovanja sta Osrednja komisija za plovbo po Renu (Central Commission for Navigation on the Rhine), ustanovljena po napoleonskih vojnah leta 1815, in Komisija za reko Donavo (ustanovljena leta 1856 in posodobljena 1921 ter 1948). Njun namen je bil upravljanje plovbe po teh mednarodnih rekah¹⁶.

Pomembni elementi sistema OZN segajo v pozno 19. stoletje z *Union Internationale des Télécommunications* (UIT, ustanovljeno 1865), *Union Postale Universelle* (UPU) iz leta 1874 in Svetovno meteorološko organizacijo (World Meteorological Organization – WMO) iz leta 1873. To je bila doba pomembnih poskusov zmanjševanja škode in človeškega trpljenja kot posledic vojne, in sicer z ženevsko (1864; Rdeči križ) in haaško konvencijo (1899, 1907)¹⁷. Čeprav je med evropskimi državami še vedno prihajalo do vojn, so bile te v primerjavi z napoleonskimi ali prvo svetovno vojno manjše. Za približno eno stoletje je Zveza, ki jo je dunajski kongres ustanovil med letoma 1814 in 1815, vsaj deloma uspešno zagotavljala stabilnost v Evropi. Ob pomanjkanju samostojne organizacije so v okviru kongresne diplomacije države Evropskega sporazuma (Concert of Europe) dosegle medsebojno sodelovanje. Prispodoba koncerta je mimogrede nekoliko zavajajoča, saj so glasbeniki navadno ostali brez dirigenta. Občasno so posamezne osebe sicer prevzele njegovo vlogo, kot sta to storila grof Otto von Bismarck leta 1878 v Berlinu ali sir Edward Grey leta 1913 v Londonu.

Zaradi zagotavljanja stabilnosti evropskega sistema so bile na kriznih območjih občasne ekspedicijske operacije. Te je navadno organizirala posamezna država, vendar so delovale na podlagi nekakšnega mednarodnega soglasja. Med primere spadajo avstrijska ekspedicija v Neapelj leta 1821, švedske mirovne sile v Schleswig-Holsteinu med letoma 1848 in 1849 ali mandat berlinskega kongresa iz leta 1878 za avstro-ogrsko okupacijo Bosne in Hercegovine ter britansko okupacijo Cipra (obe uradno pod nadvlado Otomanskega cesarstva do 1908 in 1914). Skupne ekspedicije ali vsaj vojaško sodelovanje med državami je bilo usmerjeno proti barbarским gusarjem iz severne Afrike in čezatlantski trgovini s sužnji. Podobno so se borile avstrijske, britanske in francoske pomorske sile v Libanonu v letih 1840 in 1860.

Proti koncu 19. stoletja je bila mednarodna misija na Kreti prva misija, v kateri je sodelovalo vseh šest evropskih držav skupaj (Velika Britanija, Francija, Avstro-Ogrska, Nemčija, Italija in Rusija) in je izpolnjevala vseh šest prej omenjenih meril za mirovne operacije. Evropske velesile, ki so želele preprečiti propad Otomanskega

¹⁶ Za več informacij o komisijah za reke glej njihove spletne strani: <http://www.ccr-zkr.org/> in <http://www.danubecom-intern.org/>.

¹⁷ Dober povzetek daje Andre Lewin, *La France et l'ONU depuis 1945, Panoramiques (Conde-sur-Noireau: Corlet 1995)*; *L'ONU: Pour quoi faire? (Decouvertes Gallimard, 1995)*; glej tudi Guenther Unser, *Die UNO: Aufgaben und Strukturen der Vereinten Nationen (6th rev.ed., Munich: Beck/DTV, 1997)*.

cesarstva, so najprej ukazale pomorsko blokado otoka, ki ji je sledila razporeditev kopenskih sil (v obsegu do 20.000 mož) za vzpostavitev miru na Kreti. Z delovanjem prek svojih konzulov in vojaških atašejev ter deloma z zaposlitvijo častnikov iz kontingentov so velesile spremenile policijo, upravo in sodstvo. Črnogorska policija je bila jedro nove policijske sile¹⁸. To delovanje je trajalo precej let, z njim pa je bil dosežen vsaj kompromis za nekaj let: Kreta je ostala del Otomanskega cesarstva, toda z večjo avtonomijo in pod vodstvom člana grške kraljeve družine. Šele po balkanskih vojnah med letoma 1912 in 1913 je Kreta končno postala del Grčije.

Med balkanskimi vojnami so evropske velesile začele novo mirovno operacijo v Albaniji. To državo so velesile nevtralizirale in jo pod mednarodnim nadzorom ustanovile šele leta 1913 kot kompromis med Avstro-Ogrsko in Italijo ter da bi Srbiji onemogočile dostop do Jadranskega morja¹⁹. Zaradi mednarodne pomorske operacije sta se bili Črna gora in Srbija prisiljeni umakniti iz Albanije, zato so aprila 1913 mednarodne sile poslale 2000 vojakov in marincev na Scutari (Shkodro), da bi varovali severno Albanijo. Ta vojska je ostala tam do izbruha prve svetovne vojne²⁰. Mednarodne sile, ki so bile leta 1900 poslane na Kitajsko, da bi zadušile upor članov kitajske tajne organizacije, bi lahko imeli za predhodnika poznejše misije za vsiljevanje miru, čeprav tudi sodelujoče države niso bile povsem brez svojih želja po kolonijah.

Misiji na Kreti in v Albaniji ter nekoliko manj poskus na Kitajskem so vključevali elemente policije, sodstva in upravljanja: naloge, ki jih pogosto vidimo kot pomemben element operacij širšega ohranjanja miru ali vzpostavljanja miru, ki po letu 1989 ponovno pridobivajo pomembnost.

Evropski sporazum ni preživel usodnih strel v Sarajevu 28. junija 1914 in mednarodna mirovna sila je Shkodro zapustila avgusta 1914 (vendar se je mednarodna uprava nadaljevala do leta 1920).

5 MEDVOJNO OBDOBJE

Po prvi svetovni vojni je mednarodno sodelovanje dobilo nove razsežnosti: nič več ni bilo omejeno na posebne diplomatske konference, temveč ga je podpirala primerna organizacija ob ustanovitvi Lige narodov v okviru Pariškega mirovnega sporazuma iz let 1919 in 1920.

¹⁸ *O policijskih nalogah glej mojo študijo: Police in Peace Operations, Informationen zur Sicherheitspolitik 10 (Vienna: BMLV/MWB September, 1998); tudi uvod k Robert B. Oakley, Michael J. Dziedzic in Eliot M. Goldberg (uredniki), Policing the New World Disorder: Peace Operations and Public Security (Washington D. C.: National Defense University, 1998); Jost Duffler, Die Kreta-Krise und der griechisch-türkische Krieg 1890–1898, v: Jost Duffler – Hans-Otto Muhleisen – Vera Torunsky, Inseln als Brennpunkte internationaler Politik: Konfliktbewältigung im Wandel des internationalen Systems 1890–1984: Kreta, Zypern, Bibliothek Wissenschaft und Politik 35 (Cologne: Wissenschaft und Politik, 1986), str. 13–59.*

¹⁹ *Brez te odločitve konference veleposlanikov v Londonu bi Albanija doživela enako usodo kot Kurdi, ko bi ostala brez svoje države. Kot del kompromisa pa je Kosovo kljub večinskemu albanskemu prebivalstvu postalo del Srbije.*

²⁰ *Glej Erwin A. Schmidl, The International Operation in Albania, 1913–14, v: International Peacekeeping 6/3 (Autumn 1999), str. 1–10.*

Večina mirovnih operacij po letu 1918 je izhajala iz Pariškega mirovnega sporazuma, navadno z namenom ohraniti javni red in mir na tistih območjih, o prihodnosti katerih je odločal plebiscit. Leta 1920 je prišlo do več takšnih odločitev: na Koroškem v Avstriji (z mešanim nemškim in slovenskim prebivalstvom) je bilo vprašanje, ali naj ta mejna pokrajina postane avstrijska ali jugoslovanska, glasovanje pa je nadzorovala medzavezniška komisija brez sil. Nasprotno pa so mednarodno komisijo, ki je vodila plebiscit v Schleswigu glede določitve, kateri deli naj ponovno preidejo iz Nemčije v Dansko, podpirali britanski in francoski bataljon ter štiri britanske in francoske ladje. Podobno so bile istega leta britansko-francosko-italijanske sile premeščene v Allenstein in Marienwerder v Prusijo (velika večina na plebiscitih je bila za Nemčijo, vendar so deli okrožja Marienwerder kljub temu postali del Poljske). Leta 1921 so Britanija, Francija in Italija razmestile sile z močjo šestnajstih bataljonov v Zgornjo Šlezijo, istega leta pa je bila predvidena še ena misija s 1800 vojaki, ki niso bili razmeščeni, v okoliš Vilne (Litva/Poljska). Predvidene države, ki naj bi prispevale enote, so bile Belgija, Velika Britanija, Francija in Španija, manjše kontingente pa naj bi prispevale tudi Danska, Nizozemska, Norveška in Švedska²¹.

Verjetno je najbolj znana medvojna mirovna operacija potekala med letoma 1934 in 1935. 3000 mož s kontingenti vojakov iz Velike Britanije, Italije, Nizozemske in Švedske ter s policijo iz Češkoslovaške je bilo razmeščenih v nemško Posarje, ki je bilo pod upravo Društva narodov od leta 1919 in se je moralo s plebiscitom odločiti o svoji vrnitvi v rajh. Mednarodne sile, imenovane Knox army po britanskem upravniku Geoffreyju Knoxu, bi morale preprečiti poskuse nacističnih državnih udarov²².

Malo manj znana je manjša mirovna operacija, ki jo je Društvo narodov v Južni Ameriki organiziralo med letoma 1933 in 1934, ko je 75 Kolumbijcev sodelovalo v komisiji, ki je nadzorovala okrožje Leticia, zaradi katerega sta bila sprta Kolumbija in Peru, ter danes najsevernejše kolumbijsko mesto in njeno edino pristanišče na reki Amazonki²³.

6 RAZVOJ PO LETU 1945 IN IZNAJDBA MODRIH ČELAD

Z ustanovitvijo Organizacije združenih narodov leta 1945 so mirovne operacije vstopile v novo obdobje. Kljub temu je razvoj mirovnih operacij v okviru OZN doživel več obdobji. Najprej se je od članic Varnostnega sveta, še posebej od stalnih, pričakovalo, da bodo imele vodilno vlogo pri vzdrževanju mednarodnega miru in

²¹ O medvojnih misijah so razpravljali na sedežu OZN leta 1947 kot o mogočih modelih za misije OZN (arhivi ZN, New York: DAG-1/2.3 Box 42, mapa 399, delovna dokumenta št. 69 in 71 iz oktobra 1947, SCA/GPD/314 & 319). V več zadevah (na primer povračilo dodatnih stroškov, ki se pojavijo pri sodelovanju čet držav udeleženk) se je Organizacija združenih narodov pozneje opirala na izkušnje Društva narodov. Glej Larry E. Fabian, *Soldiers without Enemies: Preparing the United Nations for Peacekeeping* (Washington D. C.: Brookings, 1971), str. 44–53.

²² Sarah Wambaugh, *The Saar Plebiscite* (Cambridge, Mass.: Harvard, 1940).

²³ Charles C. Moskos Jr., *Peace Soldiers: The Sociology of a United Nations Military Force* (Chicago-London: University of Chicago Press, 1976), str. 13. Kolumbija je bila stran v konfliktu, vendar so njeni vojaki delovali pod pokroviteljstvom Društva narodov in so nosili njegove oznake.

varnosti. Aprila je odbor vojaškega štaba priporočil: »/.../ vzpostavitev vojaških sil, sestavljenih iz enot petih velesil, ki naj bi bile na voljo Varnostnemu svetu. Moč teh sil je bila načrtovana tako, da bi lahko zaustavile katero koli grožnjo miru vseh držav članic, razen petih velesil. Če vojaške sile Organizacije združenih narodov ne bi bilo mogoče vzpostaviti, Organizacija združenih narodov /.../ ne more postati tisto, kar se je načrtovalo, da bi bila.«²⁴ Žal je bilo to prav tisto, kar se je zgodilo, in vsi načrti za sile OZN so se z razvojem hladne vojne izkazali kot neuresničljivi²⁵.

Čeprav nezmožna, da bi postala vodilni igralec na področju miru in varnosti, je Organizacija združenih narodov organizirala vojaške opazovalne misije za nadzor sporazumov o premirju in nerešenih mejnih vprašanjih ali za prehod iz kolonialne v novo, neodvisno vladavino: v Grčiji (1947–51), Nizozemski Vzhodni Indiji oziroma današnji Indoneziji (1947–51), Palestini (od 1948) in v Kašmirju (od 1949) – zadnji dve misiji trajata še danes. Vojna sil OZN proti Koreji v letih 1950 in 1953 je bila mogoča le zaradi začasne odsotnosti delegata Sovjetske zveze v Varnostnem svetu, izvedla jo je koalicija voljnih pod mandatom OZN in poveljstvom ZDA, ki je predstavljalo poveljstvo OZN. Zato je bila podobna drugi zalivski vojni leta 1991, ki jo je odobrila, ne pa v resnici vodila Organizacija združenih narodov²⁶. Kljub temu je na podlagi izkušenj iz korejske vojne ambiciozni in dejavni drugi generalni sekretar OZN Dag Hammarskjöld oblikoval nove modele za mirovne operacije OZN v 50. letih.

Med sueško krizo leta 1956 (britansko-francoska intervencija za zaščito Sueškega prekopa in izraelsko napredovanje na Sinaj) je Hammarskjöld skupaj s kanadskim zunanjim ministrom Lesterjem B. Pearsonom »izumil« ohranjanje miru kot nalogo OZN. Zbrane so bile sile OZN za izredne razmere (UNEF), sestavljene iz 6000 pripadnikov, in na hitro razporejene kot pomoč britansko-francoskim intervencijskim silam, nato pa za patroljiranje ob črti premirja med Egiptom in Izraelom²⁷. Uvedba teh sil je bila lažja zaradi izkušenj iz predhodnih opazovalnih misij. Vojniki so nosili svoje nacionalne uniforme, vendar z modrim pokrivalom (modro obarvani robovi čelade, tudi modre baretke in kape) ter z znaki OZN kot razločevalnimi oznakami. Tako je prišlo do znanega izraza modre čelade ali modre baretke.

²⁴ Oborožene sile Organizacije združenih narodov (arhivi OZN, New York: DAG-1/2.3 Box 42, mapa 399).

²⁵ Vojaški štabni odbor še vedno obstaja in se redno sestaja, a ni nikoli izpolnil nalog, ki so jih zanj predvidele ustanoviteljice OZN.

²⁶ Za mlajše bralce naj povem, da je bilo dejstvo, da je OZN odobrila korejsko vojno, bolj očitno, kot se morda zdi danes: različnim kontingentom so se slovesno predajale zastave OZN, vključno z zastavo OZN, ki so jo obesili v poveljstvu Count Bernardotte v Palestini.

²⁷ *A Brief History of UNEF* (ms., ca. 1958, arhivi ZN, New York: DAG-1/2.2.5.5.1, Box 9); Mona Ghali, *United Nations Emergency Force I: 1956–1967*, v *Durch* (ur.), *The Evolution of U. N. Peacekeeping* (kot fn. 5), str. 106–130; Joshua Sinai (ur.), *United Nations Peace Operations Case Studies* (Washington D. C.: Library of Congress, 1995), str. 102–111. Za ozadje glej Nathan A. Pelcovits, *The Long Armistice: U. N. Peacekeeping and the Arab-Israeli Conflict, 1948–1960* (Boulder-San Francisco-Oxford: Westview, 1993), posebno strani 123–127, 167.

Kot je poudaril Sir Brian Urquhart, dolgoletni svetovalec OZN in generalni podsekretar za posebne politične zadeve od leta 1974 do 1986 ter tesni sodelavec Hammarskjölda ter poznejšega generalnega podsekretarja za politične zadeve, je bil glavni cilj teh misij v 50. in 60. letih pred hladno vojno obvarovati tista področja, ki še niso bila neposredno vključena v konflikt med Vzhodom in Zahodom, da bi omejili tveganja za novo svetovno vojno²⁸. To pojasnjuje tudi veliko motiviranost vpletenega osebja OZN in je tudi glavno ozadje misij OZN v 50. in 60. letih:

- misije opazovalcev, poslane v Libanon leta 1958 in v Jemen v letih 1963 in 1964;
- sile OZN, poslane v Kongo kot pomoč belgijskim intervencijskim silam po notranjih težavah, ki so sledile neodvisnosti, in za ohranitev enotnosti države (1960–1964);
- začasno upravljanje zahodne Nove Gvineje (Irian Jaya) med prenosom nadzora z Nizozemske na Indonezijo (1962–1963);
- mirovne sile na Cipru, vzpostavljene leta 1964, ki naj bi preprečile državljansko vojno med grškimi in turškimi Ciprčani.

Širok spekter teh misij je upoštevanja vreden in sega od nadzorovanja in ločevanja sil, prehodne administracije, notranje stabilnosti in policijskih funkcij do bojnih delovanj. Obe operaciji, v zahodni Novi Gvineji in na Cipru, sta bili širše ohranjanje miru v kar najbolj pravem pomenu besede – prvič po turški invaziji leta 1974 in dejanski razdelitvi otoka se je ciprska misija spremenila v tradicionalne posredniške sile. V operaciji v Kongu (1960–1964) je sodelovalo do 20.000 modrih čelad – največja operacija OZN do leta 1992, ki so bile občasno vključene v težke boje, vključno z uporabo lovskih bombnikov proti silam secesionistične province Katanga (sedaj Shaba) na jugovzhodu.

Operacija v Kongu je prav tako jasno pokazala na slabosti OZN pri večjih, robustnejših misijah. Strukture OZN so bile dobro pripravljene na manjše opazovalne in mirovne akcije, za večje, robustnejše operacije, ki so zahtevale jasne linije poveljevanja in hitre odločitve, pa so se pokazale kot skrajno neprimerne. Operacija v Kongu je postala polom, ki je stal generalnega sekretarja OZN življenje (leta 1961 je Dag Hammarskjöld umrl v strmoglavljenju letala, ko je poskušal posredovati med kongovskimi in oblastmi Šabe (Katange), organizacijo pa je privedel do resne politične in finančne krize²⁹). Ta misija je jasno pokazala na težave, kot so pomanjkanje komunikacije med diplomati in političnim osebjem OZN ter vojsko, policijo in civilnim osebjem na bojišču, počasno in neustrezno upravljanje OZN in težave pri usklajevanju zelo različnih nacionalnih interesov sodelujočih držav. Veliko teh težav je še dolgo ostalo v operacijah OZN.

²⁸ Siru Brianu Urquhartu se zahvaljujem za informacije.

²⁹ Erwin A. Schmidl, *Blaue Helme Rotes Kreuz: Das osterr. UN-Sanitatskontingent im Kongo, 1960 bis 1963, Innsbrucker Forschungen zur Zeitgeschichte 13* (Innsbruck – Vienna: Studien Verlag 1995), 2. poglavje.

7 ŠESTDESETA IN SEDEMDESETA LETA: NOVE KRIZE IN ZMANJŠEVANJE NA IZVEDLJIVO

Kriza OZN po operaciji v Kongu spominja na položaj OZN tri desetletja pozneje, po zastojih v Somaliji in Jugoslaviji. Velik optimizem na začetku, ko je bilo javno mnenje naklonjeno novemu območju delovanja OZN, se je hitro spremenil v razočaranje in napade na organizacijo. Resnica je bila, takrat in pozneje, nekje vmes. Če jih ocenjujemo na podlagi pretiranih pričakovanj, sta bili misiji, kot sta Kongo in Somalija, katastrofi, vendar bi bilo v obeh primerih nepošteno za neuspeh udeleženk kriviti le OZN in spregledati uspehe, ki so bili kljub vsemu doseženi.

Le nekaj let po neuspehu v Kongu, leta 1967, je generalni sekretar U Thant ukazal umik modrih čelad iz sil za izredne razmere, potem ko je Egipt preklical svoje privoljenje za njihovo namestitvev³⁰. Posledično je ta umik omogočil šestdnevno vojno in privedel do nekaterih izgub med četami OZN³¹. Tako so bile ob koncu 60. let edine sile OZN sile na Cipru in opazovalne misije na Srednjem vzhodu in v Kašmirju.

Vendar je bilo treba kmalu oblikovati nove misije: po jomkipurski vojni (četrti arabsko-izraelska vojna, op. prev.) leta 1973 so bile nove sile OZN razmeščene na razmejivne črte med Izraelom in Egiptom ter Sirijo. Leta 1974, po turški invaziji, so bile ponovno oblikovane ciprske sile, ki so postale klasična misija za ohranjanje miru, kar pravzaprav kaže na absurdnost koncepta generacije. Začela se je kot misija druge generacije leta 1964 in deset let pozneje postala misija prve generacije. Vse te mirovne operacije so potekale med državami ali subjekti, ki so podpirali te misije, ker je bilo v njihovem interesu umiriti razmere. Poleg tega so operacije na Srednjem vzhodu potekale na redko poseljenih ali puščavskih območjih, ki jih je lažje nadzorovati kot gorate predele ali džungle³².

Misije na Srednjem vzhodu po letih 1973 in 1974 imamo na splošno lahko za uspešne – misija na Sinaju se je končala leta 1979, ko je bil dosežen mirovni sporazum med Izraelom in Egiptom, namesto nje pa je bila oblikovana misija zunaj OZN, operacija na Golanskem višavju pa poteka še danes. Kljub vsemu je Srednji vzhod pokazal, da ni mogoče posnemati uspešne misije v različnih okoliščinah. Začasne sile OZN, ki so bile oblikovane leta 1978 za južni Libanon, so se pokazale, da niso zmožne izpolniti pričakovanja kljub njihovim prispevkom k humanitarnim dejavnostim – območje je še vedno krizna cona in tako Izrael kot Sirija ne kažeta pravega zanimanja za trajno rešitev³³. Ta primer tudi kaže vrzeli, ki se pogosto pojavljajo med pričakovanji in

³⁰ Izrael ni nikoli formalno privolil v prisotnost sil OZN, ki so ostale razmeščene samo na ozemlju Egipta, kljub tihemu pristanku Izraela o njihovi prisotnosti.

³¹ Indar Jit Rikhye, *The Sinai Blunder: Withdrawal of the United Nations Emergency Force leading to the Six day War June 1967* (New Delhi-Bombay-Calcutta: Oxford & IBH for International Peace Academy, 1978). O vprašanju soglasja države gostiteljice: Antonietta Di Blasé, *The Role of the Host State's Consent with Regard to non-coercive Actions by the United Nations*, v Antonio Cassese (ur.), *United Nations Peace-keeping: Legal Essays* (Alphen/Rijn: Sijthof & Noordhof, 1978), str. 55–94, posebno strani 65–72.

³² V tem kontekstu se zahvaljujem dr. Williamu J. Durchu iz Centra Stimson za njegove predloge in komentarje. Prebivalstvo, velikost države, podnebje, teren in vegetacija, vse to so pomembni dejavniki.

³³ John Mackinlay, *The Peacekeepers: An Assessment of peacekeeping operations at the Arab-Israeli interface* (London-Boston: Unwin Hyman, 1989). Po vojni leta 2006 je bil UNFIL preoblikovan z razširjenim mandatom.

mandatom misije, za pomanjkanje uspeha pa bi bilo nepošteno kriviti modre čelade. V resnici se nestvarne ocene prihodnjih razmer in pomanjkanje politične volje strani v konfliktu ali njihovih zagovornikov med stalnimi članicami Varnostnega sveta kažejo v mandatih, ki jih je nemogoče uresničiti, in v neustreznih virih³⁴.

Tukaj je treba omeniti še nekaj: tradicionalne operacije OZN niso nikoli vključevale stalnih članic Varnostnega sveta (P-5)³⁵. Nekatere misije so potekale brez aktivnega sodelovanja sil P-5 na terenu, vendar so bile operacije v tradicionalnih interesnih območjih vedno oblikovane okoli jedra zainteresirane sile. Tako so Britanci prispevali polovico ciprskih sil leta 1964, Francija pa je bila vodilna država na misiji v Libanonu leta 1978. Na opazovalnih misijah so bili Združene države Amerike in drugi vključeni vse od začetka, le z nekaterimi izjemami pa je bila večina misij odvisna od zmogljivosti zračnega prevoza Združenih držav Amerike, vsaj v prvi fazi.

8 OSEMDESETA LETA: USPEH IN KATASTROFA ZUNAJ SISTEMA OZN

V 80. letih smo bili priča novemu razvoju, ki pa pravzaprav ni bil povsem nov. Fazo popuščanja napetosti, ki so jo zaznamovali helsinški proces, razgovori o omejitvi strateškega orožja (SALT 1 in 2) od leta 1969 do 1979 in pogajanja o vsestransko uravnoteženem zmanjšanju sil (MBFR), ki so se začela leta 1973, je zamenjala nova »vroča faza« v hladni vojni z dogodki, kot so bili sovjetska intervencija v Afganistanu in namestitev raket srednjega dometa SS-20 v Vzhodni Evropi, čemur sta sledili Natova odločitev (Dual Track), da razmesti rakete cruise in perishing II v Zahodni Evropi, ter kriza na Poljskem. Zato se je ponovno poslabšalo sodelovanje sil v OZN in več novih mirovni operacij je bilo oblikovano zunaj sistema OZN. Leta 1980 so bili pod vodstvom Organizacije združenih držav in namesto prejšnjih UNEF II uvedeni večnacionalne sile in opazovalci (MFO) za Sinaj. Ti še vedno delujejo in so morda med najmanj poznanimi in najboljše delujočimi mirovnimi operacijami. V nasprotju s tem je ameriško-britansko-francosko-italijanskim večnacionalnim silam (MNF) v Libanonu (1982–1984) primanjkovalo tako koncepta kot organiziranosti, zato so se končale s polomom³⁶. Še ena manjša misija zunaj OZN je potekala pod imenom nadzorne sile Commonwealtha (CMF), njena naloga je bila nadzorovanje prehoda v neodvisnost med Rodezijo in Zimbabvejem v letih 1979 in 1980³⁷. Leta 1983 je bila intervencija pod vodstvom Združenih držav Amerike v Grenadi tradicionalna policijska in pomembnejša v smislu velikega vplivnega območja kot

³⁴ *To se je jasno pokazalo med operacijo OZN v nekdanji Jugoslaviji (UNPROFOR): na temelju nemških izkušenj v drugi svetovni vojni je oddelek OZN za mirovne operacije ocenil, da bo potrebnih 50.000 ali več pripadnikov. Diplomati so to skrčili na 35.000, ko pa so to oceno predstavili Varnostnemu svetu, je ta v resnici odobril 7000 pripadnikov, vendar še tega števila v praksi nikoli niso dosegli. Ko je Srbija leta 1995 zavzela večino enklav, so OZN obtožili nesposobnosti, čeprav so odgovornost za to nosile članice Varnostnega sveta, predvsem »velikih pet«.*

³⁵ *To se je v tradicionalni literaturi včasih navajalo celo kot načelo ohranjanja miru, ki ga zagotavlja OZN.*

³⁶ *Poleg študije Mackinlaya (kot v opombi 33) glej: Alessandro Migliazza (ur.), Le forze multinazionali nel Libano e nel Sinai, Studi di diritto internazionale e comparato 8 (Milano: Giuffrè, 1988).*

³⁷ *Anthony Verrier, Peacekeeping or Peacemaking? The Commonwealth Monitoring Force, Southern Rhodesia-Zimbabwe, 1979–1980, International Peacekeeping ¼ (Winter 1994), str 440–461.*

pa resničnega ohranjanja miru, vendar se je spet pokazalo, kako nejasne so lahko razlike. Da se mirovne operacije oblikujejo zunaj sistema OZN, seveda ni bilo nekaj čisto novega – že leta 1965 so bile medameriške mirovne sile (ki so jih v glavnem organizirale Združene države Amerike ob podpori Organizacije ameriških držav) poslane v Dominikansko republiko (operacija Power pack) kot odgovor na tamkajšnje nemire³⁸.

Leta 1988 so mirovne sile OZN dobile Nobelovo nagrado za mir. Gledano nazaj je bila to skoraj preroška odločitev, saj se je mirovna dejavnost OZN po koncu hladne vojne leta 1989 zelo razširila. Izmed treh novih opazovalnih misij OZN v osemdesetih letih (1984–91 v prvi zalivski vojni med Iranom in Irakom, 1988–94 na afganistansko-pakistanski meji in 1989–91 pri nadzoru umika kubanskih čet iz Angole) sta bili dve že povezani z novo geopolitično klimo. Umik sovjetskih sil in njihovih zastopnikov iz preširokih vplivnih območij, kot sta bila Afganistan in Angola, je že nakazal prihodnji razvoj. Prav tako je bil kubanski umik iz Angole prvi pogoj za sporazum o rešitvi za Namibijo. V letih 1989 in 1990 se je Južna Afrika namreč umaknila iz nekdanje nemške jugozahodne Afrike, ki jo je do takrat upravljala v okviru mandata, ki je izhajal še iz Društva narodov, kar je privedlo do prve večje misije OZN po več kot desetletju.

9 DEVETDESETA LETA: ŠIRITEV NOVIH MISIJ, NOVE KRIZE IN NOVA RAZOČARANJA

Operacija OZN v Namibiji v letih 1989 in 1990 je bila uspešna: 4500 pripadnikov čet, 1500 policistov in 2000 civilistov je zagotovilo miren prehod iz južnoafriške uprave v neodvisnost. To pa je vodilo v pretirana pričakovanja, da bo po koncu hladne vojne Organizacija združenih narodov lahko sposobnejša za sprejemanje večjih in zahtevnejših misij in celo samostojno delovanje. Takšna pričakovanja deloma izhajajo iz odločne akcije Varnostnega sveta med iraško-kuvajtsko krizo v letih 1990 in 1991, ki je privedla do operacije za osvoboditev Kuvajta (Puščavski vihar) v okviru mandata OZN in ob sodelovanju koalicije pod vodstvom Združenih držav Amerike. Vse stalne članice Varnostnega sveta so tako prvič delovale skupno in v duhu Ustanovne listine OZN. Ob prenehanju nasprotij med Vzhodom in Zahodom se je tako pokazalo, da je več konfliktov po svetu, od Kambodže do Zahodne Sahare, bližje rešitvi kot kadar koli prej.

Sir Brian Urquhart je pričakoval nov sistem rednejših operacij OZN, ki naj bi presegle »šerifske skupine«, kot se je izrazil. Leta 1992 je Butros Butros Ghali oblikoval svojo »agendo za mir«, v kateri je nakazal možnosti OZN, da posredujejo v krizah po svetu. Mnogi »onusiens« (uradniki OZN, ki so jih tako poimenovali po francoski kratici za organizacijo ONU) so postali preveč optimistični glede mogočih novih dejavnosti svetovne organizacije. Zdelo se je, da je to nova doba druge generacije

³⁸ Nenavadno je, da uradni seznam mirovnih operacij OZN (kot je v knjigi *Modre čelade*) ne vključuje medameriške misije, navaja pa dobre »pisarniške« misije (z vojaškim svetovalcem in dvema opazovalcema) kot lastne mirovne operacije OZN (DOMREP).

mirovnih operacij OZN, čeprav so naloge OZN v Namibiji tesno sledile predhodnim misijam v 60. letih, kot sta bili zahodna Nova Gvineja ali Ciper. Posledično je diverzifikacija mirovnih operacij OZN postala krilatica, čeprav so manj optimistični sodobniki, ko so označevali številne nove misije, raje govorili o širjenju. Gledano nazaj je bila temeljna napaka, da se je spregledalo, da Organizacija združenih narodov ni dejavnik sam po sebi, temveč zagotavlja prizorišče, na katerem delujejo države članice. Naslednja leta so samo potrdila dvome skeptikov.

Število in kratice novih misij nam onemogočajo, da bi našteali vse. Po operaciji v Namibiji sta se dve večji začasni administrativni misiji začeli v Zahodni Sahari in Kambodži. Prvi ni uspelo izvesti referendumu o prihodnosti nekdanje španske kolonije, toda še vedno je tam in nadzoruje črto med maroškimi četami in sahar-skimi uporniki ali borci za svobodo, odvisno od tega, kako gledamo na to. Misija v Kambodži (1991–1993) je bila uspešna pri izvedbi volitev, manj pa na drugih področjih.

Od leta 1992 sta dve večji krizni področji pritegnili svetovno pozornost: Jugovzhodna Evropa in Afrika. Junija 1991 se je z deklaracijo o neodvisnosti Slovenije in Hrvaške začel v Jugoslaviji razdružitveni proces, ki je v naslednjih letih privedel do vojskovanja na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, na Kosovu in v Makedoniji (FYROM), pa tudi v Albaniji. Na začetku so sporazum o premirju za Slovenijo iz julija 1991 nadzorovali neoboroženi opazovalci iz Evropske skupnosti (EC), vendar so boji na Hrvaškem kmalu zahtevali močnejšo mednarodno prisotnost, za katero pa je tako EC kot Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi (CSCE) primanjkovalo ustreznih instrumentov. Organizacija združenih narodov se je v dogajanje v Jugoslaviji prvič vključila leta 1992 z opazovalci in mirovnimi silami, ki so bili najprej poslani na Hrvaško, pozneje pa v Bosno in Hercegovino ter Makedonijo, in sicer kot misija preventivne razmestitve.

Hkrati je bila leta 1993 številna misija razporejena v Somalijo, po predhodni takajšnji misiji opazovalcev OZN in večnacionalnih skupnih namenskih silah pod vodstvom Združenih držav Amerike. Sledile so manjše misije OZN v Liberiji, Ruandi in drugje v Afriki. Ni bilo presenetljivo, da je bila za neuspehe na teh misijah okrivljena Organizacija združenih narodov, s čimer so bila pokvarjena tudi praznovanja ob 50-letnici OZN leta 1995, ne pa države članice, ki so organizaciji odrekle potrebna sredstva za izpolnitev njenega mandata. Hitre širitve mirovnih operacij OZN z 10.000 pripadnikov leta 1991 na približno 80.000 v obdobju 1993–1994 ni bilo mogoče vzdrževati, poleg tega misije, kot sta Somalija ali Bosna in Hercegovina, zahtevajo bolj vojaške kot diplomatske poveljniške strukture. V naslednjih letih se je število operacij zmanjšalo. V letih 1995 in 1996 so vojaško sestavino misije v Bosni prevzele sile pod vodstvom Združenih držav Amerike, ki jih je Nato organiziral kot del Daytonskega in Pariškega mirovnega sporazuma. Do januarja 1996 se je skupno število modrih čelad zmanjšalo pod 30.000 pripadnikov, do sredine leta 1999 pa je padlo na 12.000.

Z večjimi mirovnimi silami Nata v Bosni leta 1996 in na Kosovu leta 1999 se je v mednarodnih mirovnih operacijah pojavila nova delitev dela, ki omogoča izkoriščanje zmogljivosti in prednosti različnih sodelujočih. Ker Organizacija združenih narodov ni mogla izpolniti pričakovanj po vodenju zahtevnejših operacij, so se razumno omejili na organiziranje manjših, omejenih in lažje vodljivih operacij, v katerih so bili sposobni izpolniti ključno in pozitivno vlogo. Za zahtevnejše misije se je delitev dela pojavila z vojaškimi silami, ki jih zagotavljajo koalicije in organizacije, kot je Nato, pri čemer je vloga OZN pogosto omejena na zagotavljanje mandata in nekatere sestavine misije.

V 90. letih so se prav tako pojavili novi akterji pri ohranjanju miru. V mirovne operacije in reševanje konfliktov so se začele vključevati organizacije, kot so Evropska unija (EU), OSCE, Nato ali WEU v Evropi, pa tudi regionalna združenja drugje (kot na primer Gospodarsko združenje zahodnoafriških držav, ECOWAS) ali ad hoc koalicije voljnih, navadno pod pokroviteljstvom vodilne države.

Na nekaterih misijah je novi model vključeval sočasno zagotovitev različnih komponent, pri čemer je vojaško zagotavljal Nato, policijsko OZN, naloge, povezane s človekovimi pravicami in vzpostavljanjem miru, pa sta opravljala OSCE in EU. To ni bilo najbolj optimalno. Pogosto je primanjkovalo celovitega sodelovanja, a je sorazmerno dobro delovalo v Bosni in na Kosovu, čeprav je bilo potrebno več mesecev za vzpostavitev delovnih razmerij med različnimi komponentami. Pogosto je vse to na vseh ravneh odvisno od značaja vključenih ljudi.

Na drugih misijah, kot sta bili na Haitiju v obdobju od 1994 do 2001 ali Vzhodnem Timorju (Timor-Leste) od 1999 do 2002, so operacije OZN sledile močnim in učinkovitim večnacionalnim intervencijam koalicij. Še posebno operacija na Tahitiju je pokazala dobro organiziran postopen prehod iz ene faze v drugo, od vojaške misije pod vodstvom Združenih držav do manj robustne misije pod pokroviteljstvom OZN. Kljub temu pa so se hkrati čisto uspešno končale nekatere operacije pod nadzorom OZN, na primer operacija v vzhodni Slavoniji, Baranji in zahodnem Sremu (UNTAES) od leta 1996 do 1998, vendar tega kritiki, ki so zagovarjali ostrejši odziv OZN, niso opazili. Da je Kofi Annan, izkušen strokovnjak OZN za mirovne operacije, nasledil Butrosa Galija kot generalnega sekretarja leta 1997, se je pogosto razlagalo kot znak nezadovoljstva z njegovim vodenjem mirovnih operacij OZN³⁹.

10 V NOVO STOLETJE: AFGANISTAN, IRAK IN VOJNA PROTI TERORIZMU

V poznih 90. letih smo bili priča zmanjšanju mirovnih operacij OZN, skoraj do ravni iz časov hladne vojne, in mnogi opazovalci, vključno z avtorjem tega članka, so napovedovali, da bi morala Organizacija združenih narodov ostati omejena na manj zahtevne operacije, pri čemer bi koalicije ali organizacije, kot je Nato, vodile

³⁹ Bil je prvi generalni sekretar v nekaj desetletjih, ki ob koncu leta 1996 ni bil ponovno izvoljen v drugi mandat.

obsežnejše in robustnejše misije. To se je tudi zgodilo, vendar je število operacij OZN kljub temu naraščalo, predvsem v Afriki. Poleg nekaterih manjših misij so se začele večje operacije v Sierr Leone (1998–2005), Demokratični republiki Kongo (od 1999), Etiopiji in Eritreji (od 2000), Liberiji (od 2003), Slonokoščeni obali (od 2004), Burundiju (2004–2006), Sudanu (od 2005), Srednjeafriški republiki (1998–2000 in od 2007) in v Čadu (od 2007). Nekatere izmed teh so potekale v povezavi z Afriško unijo ali Evropsko unijo. Leta 2007 je število osebja, tako vojakov kot civilistov, v službi OZN prvič v zgodovini preseгло mejo 100.000. Tako je junija 2008 v dvajsetih mirovnihih operacijah v celoti sodelovalo 109.662 pripadnikov pod vodstvom oddelka OZN za operacije ohranjanja miru, vključno s tremi misijami za vzpostavlanje miru⁴⁰. V mirovnihih operacijah sodeluje 117 držav, letni stroški OZN zanje pa znašajo približno 6,8 milijarde dolarjev⁴¹.

Leta 2000 je delovna skupina pod vodstvom Lakhdarja Brahimija, nekdanjega alžirskega ministra za zunanje zadeve in izkušenega diplomata OZN, ter ob pomoči dr. Williama J. Durcha iz Centra Henryja L. Stimsona pripravila nadvse prepričljivo poročilo o stanju mirovnihih operacij OZN, v katerem je navedla številne težave z neobičajno odkritostjo in izoblikovala priporočila⁴². Vsa sicer niso bila uresničena, vendar je Organizaciji združenih narodov uspelo primerno uresničiti več misij v Afriki in dati večji poudarek višjim standardom usposabljanja in etičnega vedenja kot prej. Kljub temu ostaja temeljno nerešeno vprašanje politične volje pri sodelujočih državah ahilova peta mednarodnih mirovnihih operacij.

Tudi Evropska unija se je vedno bolj vključevala v operacije v Jugovzhodni Evropi, pri čemer je začela z manjšimi misijami v Makedoniji (2003) in policijsko operacijo v Bosni in Hercegovini (2003); sledila je vojaška komponenta v operaciji v Bosni (EUFOR Althea, 2004) ter z nekaterimi elementi v operaciji na Kosovu (2008). Poleg tega je EU izvedla misije v Kongu (leta 2003 in 2006) in Čadu ter v Srednjeafriški republiki (od 2007).

Vsa ta dogajanja so bila tesno povezana z dogajanjem, ki jih navadno povezujemo s terorističnimi napadi septembra 2001 na stolpnici v New Yorku in na Pentagon. Ti in prejšnji ter poznejši napadi so pokazali, da je bilo upanje o mirnem svetu po koncu hladne vojne zaman. Dolgi in naporni procesi vzpostavljanja miru so sledili invazijam v Afganistanu (2001–2002) in Iraku (2003). Čeprav ni mogoče povzeti vseh tamkajšnjih operacij z izrazom mirovne operacije, nekatere izmed njih, na primer mednarodne varnostne sile (Isaf) v Afganistanu, gotovo izpolnjujejo prej določena

⁴⁰ *Mirovne operacije OZN, navedbe iz junija 2008. Še devet dodatnih misij za vzpostavlanje miru vodi oddelek za politične zadeve, kar je skupaj 111.631 pripadnikov. Od vseh je približno 14.500 lokalnega civilnega osebja; število uniformiranega osebja (vojakov in policistov) naj bi bilo 87.988.*

⁴¹ *To seveda ne vključuje dodatnih stroškov, ki jih imajo sodelujoče države. Iz avstrijskih izkušenj je razvidno, da en vojak v mirovnihih operacijah stane povprečno 100.000 evrov na leto.*

⁴² *Glej tudi Erwin A. Schmidl, Der "Brahimi-report" und die Zukunft der UN-Friedensoperationen, v: Erich Reiter (ur.), Jahrbuch für internationale Sicherheitspolitik 2001 (Hamburg – Berlin – Bonn: Mittler, 2001), 167–177.*

merila. Te operacije prav tako kažejo vzporednice med mirovnimi operacijami in bolj tradicionalnimi protiuporniškimi operacijami.

Ne glede na to, ali jih označimo kot mirovne operacije, torej operacije v podporo miru, protiuporniške ali stabilizacijske operacije, ostaja glavno vprašanje nerešeno: politična volja sodelujočih držav, da dlje časa ostanejo privržene prizadevanjem za vzpostavitev miru. V mnogih primerih uspeh ni le vprašanje ustreznega mandata, temveč morda celo bolj njegove ustrezne in prožne razlage. Javno mnenje v sodelujočih državah in tudi sprejetje lokalnega prebivalstva, ki je na sprejemni strani mirovne operacije in mora navsezadnje tam živeti, sta bistveni in zahtevata obsežne informacijske in medijske dejavnosti.

To pa je najpomembnejše: v naši TV-družbi, v kateri morajo biti najtežji zločini rešeni med trajanjem filma, največ v uri in pol, je potrpežljivost javnega mnenja v sodelujočih državah omejena. V tem kontekstu je bil pogosto omenjan vietnamski sindrom in mnoge države so se težko sprijaznile z izgubami – dober primer je hitra sprememba mišljenja v Združenih državah Amerike po incidentu s komandosi v Mogadišu, kjer je bilo ubitih 18 ameriških vojakov, televizijski posnetki pohabljenih ameriških pripadnikov pa so privedli do opustitve operacije v Somaliji⁴³. Javno mnenje je v zahodnih demokracijah pomemben element politične volje.

Da bi preprečili negativne odzive, smo bili sredi devetdesetih let priča zahtevi, naj bo datum prenehanja določen, preden so bile čete poslane na teren. Kljub vsemu je, kot je komentiral pisec v *New York Timesu* leta 1998 v zvezi z razpravami o razširitvi mandata za misije v Bosni, razlika med lončkom jogurta v supermarketu in mirovno operacijo: le prvi ima omejen rok trajanja. Medtem je postalo jasno, da je formulacija izhodnega stanja, torej jasna definicija pogojev za umik, uporabnejša kot postavljanje datuma prenehanja. To izhodno stanje mora biti jasno na začetku in je predvsem del motivacije mednarodne skupnosti za intervencijo. Kljub temu pa mora biti končno stanje občasno ocenjeno in spremenjeno med dogajanjem, da ne bi postali odtujeni od resničnega dogajanja na vojskovališču⁴⁴.

Še eno opozorilo glede težkega vprašanja o tem, kaj je uspeh, je nujno. Uspeh katere koli operacije lahko merimo le v primerjavi s podeljenim mandatom, ne pa glede na pogosto pretirana pričakovanja. Poleg tega ga lahko ustrezno vrednotimo šele čez nekaj časa. Operacijo na Haitiju v letih 1994 in 1995 so na primer pogosto razlagali kot odličen primer za ustrezno delitev dela. V prvi fazi so vojaške intervencijske sile pod vodstvom Združenih držav Amerike stabilizirale položaj in potem postopoma in dobro pripravljeno prešle na bolj tradicionalno operacijo ohranjanja miru v okviru OZN. Pristojnosti so bile pravočasno prenesene na haitijske oblasti, pri čemer je nadaljnja pomoč potekala tako prek OZN kot na podlagi dvostranskih določil. Vse je bilo pripravljeno za uspeh, vendar je desetletje pozneje Haiti morda v slabšem stanju

⁴³ Ta dogodek je opisal Mark Bowden, *Blackhawk Down: A Story of Modern War* (New York: Atlantic Monthly Press, 1999), pozneje je bil prikazan tudi v prepričljivem filmu.

⁴⁴ Glej Gideon Rose, *The Exit Strategy Delusion*, *Foreign Affairs* 77/1 (jan./feb. 1998), str. 56–67.

kot prej. Potrebni sta bili še ena mednarodna intervencija in nova prisotnost OZN, da se je leta 2004 ustavilo prelivanje krvi.

Ob koncu tega pregleda so morda ob vseh omenjenih težavah nekateri bralci dobili pesimističen vtis o stanju mirovni dejavnosti v podporo miru in stabilizacijskih dejavnostih. Vendar je to daleč od prepričanja avtorja tega prispevka. Prav nasprotno je res. Kljub vsem svojim pomanjkljivostim so mirovne operacije postale najpomembnejše orodje za reševanje mednarodnih kriz. Avtor je še naprej prepričan, da bodo take ostale še dolgo, čeprav z občasnimi vzponi in padci, in se bodo še naprej razvijale.

Literatura

1. *The Blue Helmets, 1996. A Review of United Nations Peace-keeping. New York: United Nations, 3rd ed.*
2. *Cassese, Antonio (ed.), 1978. United Nations Peace-keeping: Legal Essays. Alphen/Rijn: Sijthoff & Noordhoff.*
3. *Chopra, Jarat (ed.), 1998. The Politics of Peace-Maintenance. Boulder-London: Lynne Rienner.*
4. *Colard, Daniel, 1996. La Société internationale après la Guerre froide. Paris: Armand Colin.*
5. *Durch, William J. (ed.), 1992. The Evolution of UN Peacekeeping: Case Studies and Comparative Analysis. New York: St. Martin, for the Henry L. Stimson Center.*
6. *Fabian, Larry E., 1971. Soldiers without Enemies: Preparing the United Nations for Peacekeeping. Washington D.C.: Brookings.*
7. *Mackinlay, John (ed.), 1996. A Guide to Peace Support Operations. Providence RI: Brown University/Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies.*
8. *Mackinlay, John, 1989. The Peacekeepers: An Assessment of peacekeeping operations at the Arab-Israeli interface. London-Boston: Unwin Hyman.*
9. *Moskos, Charles C. Jr., 1976. Peace Soldiers: The Sociology of a United Nations Military Force. Chicago-London: University of Chicago Press.*
10. *Oakley, Robert B., Michael J. Dziedzic and Eliot M. Goldberg (eds.), 1998. Policing the New World Disorder: Peace Operations and Public Security. Washington D.C.: National Defense University.*
11. *Pelcovits, Nathan A., 1993. The Long Armistice: U.N. Peacekeeping and the Arab-Israeli Conflict, 1948–1960. Boulder-San Francisco-Oxford: Westview.*
12. *Schmidl, Erwin A., 1995. Blaue Helme, Rotes Kreuz: Das österreichische UN-Sanitätskontingent im Kongo, 1960 bis 1963, Innsbrucker Forschungen zur Zeitgeschichte 13. Innsbruck - Vienna: Studien Verlag.*
13. *Schmidl, Erwin A. (ed.), 2000. Peace Operations Between War and Peace. Ilford, Essex: Frank Cass.*
14. *Schmidl, Erwin A., 1998. Police in Peace Operations, Informationen zur Sicherheitspolitik 10. Vienna: BMLV/MWB September.*
15. *Sinai, Joshua (ed.), 1995. United Nations Peace Operations Case Studies (Washington D.C.: Library of Congress.*
16. *Unser, Günther, 1997. Die UNO: Aufgaben und Strukturen der Vereinten Nationen. 6th rev. ed., Munich: Beck/dtv.*
17. *Winslow, Donna, 1997. The Canadian Airborne Regiment in Somalia: A Socio-cultural Inquiry. A study prepared for the Commission of Inquiry into the Deployment of Canadian Forces to Somalia. Ottawa: Government Publishing.*

OBLIKOVANJE ZUNANJE POLITIKE V FUNKCIJI RAZUMEVANJA MIROVNIH OPERACIJ

FOREIGN POLICY FORMATION IN THE CONTEXT OF UNDERSTANDING PEACEKEEPING OPERATIONS

Review paper

Povzetek Prispevek je teoretično naravnani premislek o oblikovanju zunanje politike v funkciji razumevanja mirovnih operacij in je oprt na empirične ugotovitve iz slovenskih izkušenj. Mirovne operacije naj bi bile kot element in vzvod zunanje politike rezultat preišljenega, celovitega in komplementarnega pogleda na zunanjepolitično delovanje držav, kar naj bi se upoštevalo pri oblikovanju zunanje politike in razumevanju vloge mirovnih operacij ter pri njihovem načrtovanju in izvajanju. V to se vključujejo predstavniki različnih družbenih področij, in sicer vladni, nevladni ter gospodarski. Poleg tradicionalnih izvajalcev, kot so diplomacija, vojska in policija, vse bolj izstopajo tako imenovani postmoderni izvajalci (razvojno sodelovanje in kulturološko-sociološki ter socialni vidiki). Njihovo sinergično delovanje spodbuja hitrejšo pokonfliktno obnovo in omogoča njen prehod v fazo strukturne vpetosti v integracijski proces.

Ključne besede *Zunanja politika, mirovne operacije, dejavniki, vidiki, tradicionalno in postmoderno razumevanje, komplementarnost, socialna interakcija, integracijski proces, mehka varnost.*

Abstract This contribution presents a theoretical analysis of foreign policy making with a special focus on the conceptualisation of peace operations, supported by empirical evidence from the Slovenian experience. Such operations should be a part of foreign policy and a tool, and as such the result of an in-depth, complex and complementary process. Peace operations are implemented through the participation of governmental, nongovernmental and private-sector organisations. Apart from traditional tools (diplomacy, military and police), postmodern approaches stand out (development

¹ Dr. Milan Jazbec, vodja Sektorja za načrtovanje politik in raziskave na Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije in docent za področje sociologija diplomacije na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Državni sekretar za obrambno politiko in mednarodno sodelovanje na Ministrstvu za obrambo v letih 2000–2004. Avtor sedmih knjig o diplomaciji (tri izšle v tujini). Prispevek odraža avtorjeve osebne poglede na obravnavano tematiko.

cooperation, cultural, sociological and social aspects). The synergy of such approaches enhances and speeds up post-conflict recovery and enables a transition to structural inclusiveness in the integration process.

Key words *Foreign policy, peace operations, actors, aspects, traditional and postmodern understanding, complementarity, social interaction, integration process, soft security.*

Uvod Razmerje med oblikovanjem zunanje politike in razumevanjem mirovnih operacij ter njunim izvajanjem zahteva premislek o medsebojni povezanosti obeh pojmov. Ta povezanost se je s spremembo mednarodnega varnostnega okolja po koncu hladne vojne predrugačila in postala odraz te predrugačenosti in hkrati reakcija nanjo. Predvidevamo, da je vzročna povezanost bolj neposredna in dinamična ter dosega večjo stopnjo soodvisnosti, vsebina tega odnosa pa je širša in bolj raznolika, z večjo vključenostjo različnih institucij, kot je to bilo pred desetletji. Ključna dejavnika za to sta po našem mnenju spremenjena narava varnostnih groženj in povečevanje števila znotrajdržavnih konfliktov, kar terjaja drugačen pristop reševanja za razliko od meddržavnih, ki so prevladovali v času hladne vojne.² Na oblikovanje in izvajanje zunanje politike naj bi bilo zato vključeno večje število dejavnikov in orodij, mirovne operacije pa naj bi imele v njej precej pomembnejšo vlogo.

Namen tega prispevka je na splošni ravni predstaviti, povzeti, analizirati in komentirati v teoretičnem smislu naslovno temo. Pri tem bomo poskušali ugotavljati modele obnašanja in delovanja ter iskati možnosti pojasnjevanja odnosa med oblikovanjem zunanje politike in razumevanjem mirovnih operacij, kar bomo v empiričnem smislu do določene, manjše mere poskušali podkrepiti s slovensko izkušnjo.³ V prispevku zagovarjamo hipotezo, da naj bi bile mirovne operacije kot element in vzvod zunanje politike rezultat preiščenega, celovitega in komplementarnega pogleda na zunanje-politično delovanje držav v mednarodni politiki. Govorimo torej o aktivnosti posameznih držav pa tudi o njihovem delovanju skozi multilateralni, tj. integracijski okvir, oboje pa se dostikrat prekriva, še posebej v primeru malih držav. Tako delovanje naj bi bilo koristno dvosmerno, torej tako za državo, ki se udeležuje posamezne mirovne operacije, kot tudi za tisto, v kateri mirovna operacija poteka oz. je predmet izvajanja mirovne operacije, med njima (oziroma med njimi, saj je na udeleženi strani prisotno večje število držav in tudi mednarodnih organizacij) pa se zato lahko vzpostavi intenzivna in široka, morda tudi dolgotrajna socialna interakcija. Naše ugotovitve naj bi prispevale k boljšemu teoretičnemu in razvojnemu razumevanju obravnavane snovi, njihova aplikacija pa bi lahko bila tudi eden od temeljev za metodološka in vsebinska priporočila oblikovalcem zunanje politike (prim. npr. Rosenau, 2006: 97–106).

V prispevku uporabljamo metode predstavitve, analize, komentarja, sinteze in opazovanja z lastno udeležbo, pri čemer oblikujemo prispevek predvsem v teoretičnem smislu,

² Zaradi preglednejše obravnave mirovnih operacij in omejitve dolžine prispevka ne obravnavamo kriznega upravljanja, ki v veliki meri izhaja iz ukvarjanja s posledicami t. i. naravnih katastrof (npr. cunami).

³ Avtor pri tem črpa tudi iz svojih diplomatskih izkušenj (opazovanje z lastno udeležbo – Gilli 1974).

vendar z dodatnimi izbranimi empiričnimi poudarki iz slovenske prakse. Tematiko obravnavamo z dveh dodatnih vidikov, in sicer izhajamo tako s tradicionalnega kot s postmodernega razumevanja diplomacije in posledično tudi vojske.⁴ Prelomno časovno točko v prehodu od enega k drugemu vidimo v že omenjenem koncu hladne vojne in v temeljito spremenjenih mednarodnih okoliščinah, ki temu sledijo.

1 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Oblikovanje zunanje politike v tem prispevku⁵ obravnavamo kot pojem in kot proces. Kot pojem jo razumemo v kompleksni celoti številnih elementov, ki v določenem obdobju sestavljajo njeno pojmovanje in h kateremu se dodajajo novi elementi, odvisno od aktualnih mednarodnih razmer oziroma okolja in od t. i. notranjepolitičnega razumevanja zunanje politike. Kot proces pa jo dodatno razumemo v številnih fazah njenega oblikovanja in izvajanja (prim. npr. Rosenau, 2006: 171–199), pri tem pa imamo posebej v mislih tisti del tega procesa, ki je povezan z razumevanjem mirovnih operacij.⁶

Zaradi potrebnega začetnega vpogleda v temeljno razumevanje in kategorizacijo mirovnih operacij v naslednji preglednici posplošeno povzemamo in primerjalno predstavljamo tipične izbrane značilnosti OZN, Nata, EU in OVSE ter vpliv teh značilnosti na način njihovega varnostnega delovanja, ki ga tu razumemo v obliki mirovnih operacij. Navedene organizacije z izvajanjem mirovnih operacij prispevajo skladno s svojimi pristojnostmi k zagotavljanju varnosti. Pri tem se osredotočamo na tiste značilnosti, iz katerih je razvidno sodelovanje in dopolnjevanje teh organizacij v mirovnih operacijah na splošni ravni (prim. Jazbec, 2006b).

Preglednica št. 1:

Primerjava izbranih značilnosti štirih mednarodnih organizacij⁷

Primerjava izbranih značilnosti štirih mednarodnih organizacij				
Organizacija	Število članic	Način zagotavljanja varnosti	Vrsta varnosti	Vrsta operacij
OZN	192	kolektivna varnost	mehka varnost	operacije ohranjanja miru
Nato	26	kolektivna obramba	trda varnost	operacije v podporo miru
EU	27	krizno upravljanje	mehka varnost	operacije vojaškega in civilnega kriznega upravljanja
OVSE	56	kooperativna varnost	mehka varnost	terenske aktivnosti in misije

⁴ Za tradicionalno razumevanje diplomacije prim. npr. Anderson (1993), Barston (2006) in Benko (1997 in 1998). Za postmoderno razumevanje diplomacije prim. npr. Jazbec 2007a in 2007b. O aktualnosti modernega vojaštva prim. npr. Jelušič 1997.

⁵ Prispevek je bil izhodišče za avtorjev krajši nastop na posvetu Sodelovanje Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah (Brdo, 21. januarja 2009). Nastop je objavljen v obliki strokovnega članka v zborniku prispevkov s posveta.

⁶ S pojmom mirovne operacije v tem prispevku na splošni ravni razumemo različne vrste aktivnosti, ki jih različni mednarodni dejavniki (npr. OZN, EU, Nato, OVSE itn.) različno poimenujejo. Več in podrobneje o tipologiji in razumevanju mirovnih operacij v npr. Jelušič 2005.

⁷ Tipologijo mirovnih operacij za prve tri povzemamo po Jelušič 2005 in za OVSE po Juvan 2005. Število držav članic je aktualizirano glede na leto 2008.

Proces oblikovanja zunanje politike je zahteven, celovit in dinamičen ter hkrati zapleten, predvsem pa ima dvojno naravo. Govorimo namreč lahko o zunanji politiki kot zgolj o odzivanju na spremembe v mednarodnem okolju ali pa kot o vplivanju na omenjeno dogajanje. Oblikovanje je po eni strani odvisno od notranjih in zunanjih dejavnikov ter po drugi strani od strateškega premisleka (npr. cilji, interesi, vrednote, norme) in od taktičnih vidikov ter pragmatizma.

V naslednji preglednici poskušamo prikazati omenjene vidike oblikovanja zunanje politike.

Preglednica
št. 2:
Tradicionalni
vidiki
oblikovanja
zunanje
politike

Tradicionalni vidiki oblikovanja zunanje politike	
NOTRANJI Politično-upravna-strokovna interakcija	STRATEŠKI PREMISLEK Cilji, interesi, vrednote, norme
ZUNANJI Mednarodno okolje	TAKTIČNO-PRAGMATIČNI VIDIK Prilagajanje

Notranji vidik se v tradicionalnem pojmovanju izoblikuje skozi interakcijo v političnem, upravnem in strokovnem okvirju, ki je razmeroma zaprt za vplive iz drugih notranjih okolij, obenem pa je do določene mere odprt za zunanje vplive, ki prihajajo iz mednarodnega okolja. Morda bi za slednje lahko rekli, da so ti impulzi pretežno ideološko pogojeni, glede na blokovsko delitev v obdobju hladne vojne. Strateški premislek in taktično-pragmatični vidik delujeta na oblikovanje zunanje politike pretežno skozi imperativ notranjega vidika, torej tistega, kar je za aktualno notranje-politično elito ključnega pomena.

Tradicionalno gledano sta v oblikovanje zunanje politike vključeni predvsem izvršna in zakonodajna veja oblasti ter deloma tudi stroka. Praviloma je izvršna veja tista, ki ob upoštevanju medsebojnega delovanja prej omenjenih štirih vidikov oblikuje zunanjepolitične predloge, zakonodajna pa jih skozi svojo proceduro potrdi in sprejme. Prispevek stroke je običajno manj pomemben in ima do določene mere vlogo pokritja oziroma alibija za konkretno obliko in vsebine odločitve. Mogoče je zapisati, da je izvršna veja tisti dejavnik, ki je ključnega pomena in ima odločilno vlogo v tradicionalnem procesu oblikovanja zunanje politike. Njen edini korektiv je do neke mere zakonodajna veja oblasti.

Naslednja preglednica ponazarja pogled na tradicionalne dejavnike oblikovanja zunanje politike.

Preglednica št. 3:
Tradicionalni dejavniki oblikovanja zunanje politike

Tradicionalni dejavniki oblikovanja zunanje politike	
Izvršna oblast	Pobuda in odločitev
Zakonodajna oblast	Selekcija
Stroka	Podpora / alibi

Po koncu hladne vojne se tako pojmovanje oblikovanja zunanje politike precej spremeni, saj bistveno predrugačene varnostne okoliščine narekujejo tudi drugačen pristop glede njenega razumevanja in oblikovanja, a tudi izvajanja. To je predvsem posledica oziroma odraz raznovrstnosti družbenih dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje zunanje politike nacionalne države. Če je bilo za obdobje hladne vojne simptomatično, da je bila zunanja politika nadaljevanje in odraz notranje politike, lahko zdaj aksiomatično trdimo skoraj nasprotno: notranja politika je odraz zunanje oziroma dogajanja v globalni mednarodni skupnosti. Lahko torej govorimo o konverziji percepcije in oblikovanja zunanje politike, kar ponazarjamo v preglednici.

Preglednica št. 4:
Vloga zunanje politike v odnosu do notranje

Pojmovanje	Odnos	Orodja
Tradicionalno	Notranja politika → zunanja	Diplomacija, vojska in policija
Postmoderno	Zunanja politika → notranja	Različna

Predstavljena konverzija v percepciji in oblikovanju zunanje politike vpliva tudi na izbor zunanjepolitičnih orodij: v tradicionalnem pojmovanju so to predvsem diplomacija, vojska in tudi policija, s tem da sta slednji tisti, ki sta neposredni nosilki izvajanja mirovnih operacij v meddržavnih konfliktih.⁸

Ob tem je treba dodati, da navedenih razmerij ni mogoče gledati statično, temveč imajo določen dinamični zagon. To pomeni, da v tradicionalnem pojmovanju zunanja politika, ki je odraz notranje, s svojim delovanjem posledično vpliva nazaj na notranjo, vendar je ta vpliv posreden in nizke intenzivnosti, morda celo obrobjen. V postmodernem pojmovanju, ki je bistveno manj – če sploh – zarisano z omejitvami in ogradami, pa ima izvajanje notranje politike, ki je v veliki meri odraz zunanje, velik povraten vpliv na nadaljnje oblikovanje in izvajanje zunanje.⁹ Ta interakcija

⁸ O postmodernih zunanjepolitičnih orodjih govorimo v nadaljevanju, zato jih v tej preglednici omenjamo le na splošno.

⁹ Prav zaradi velike odprtosti, fleksibilnosti in dinamičnosti ter povezanosti in soodvisnosti procesov v mednarodnem okolju je treba termina »zunanja politika« in »notranja politika« v postmodernem kontekstu razumeti na enak način (tj. odprto, fleksibilno in dinamično), saj bi sicer lahko velik povratni vpliv notranje politike na zunanjo morda že razumeli kot že videno tradicionalno pojmovanje in bi zato lahko spregledali razlike med obema pojmovanjema.

je stalna in dinamična, vpliv zunanjega oziroma mednarodnega oziroma globalnega dejavnika pa vidimo kot ključen.

Navedeno oblikovalcem zunanje politike ponuja širok nabor tem in veliko geografsko širino, kar lahko ob izdelanem tematskem posluhu privede do izostrene in nišne zunanje politike, še posebej v primeru malih držav.

V takem okviru postajajo mirovne operacije pomemben in opazen element ter orodje zunanje politike. Lahko bi tudi zapisali, da so prehodile dolgo pot od prvotnega »prostora za izmenjavo izkušenj [slovenske] vojske in [slovenske] policije« (Jelušič, 2001) v mednarodnem okolju do lastne vzpostavitve kot nepogrešljivega elementa in vzvoda zunanje politike. To razumemo predvsem kot posledico strukturnih premikov v mednarodni skupnosti in kot strukturni premik v pojmovanju, oblikovanju in izvajanju zunanje politike. Tako se poudarja in tudi izpostavlja različna vloga vojske in policije v zunanji politiki nacionalne države v različnih obdobjih ter prek nje v mednarodnih organizacijah in v njihovih aktivnostih.

2 SLOVENIJA IN MIROVNE OPERACIJE

Slovenska zunanja politika in njena diplomacija sta se z mirovnimi operacijami srečali že na začetku nastanka slovenske države. Ta izkušnja je povezana s procesom razpada nekdanje skupne države ter iz tega izhajajočih posledic, predvsem osamosvojitve¹⁰ in priznanja novih držav na ozemlju prejšnje države ter urejanja ključnih odprtih vprašanj med njimi. To so bila predvsem vprašanja vojne, miru in nasledstva. Navedeno v veliki meri določa dobršen del slovenske zunanjepolitične agende v prvi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja in se strne v vključenosti Slovenije v aktivnosti mednarodne skupnosti, izhajajoče iz dogovorov po koncu vojne v BiH (vključenost v UNPROFOR in v IFOR). Tipična aktivna udeležba v mirovnih operacijah pa sledi pozneje, v drugi polovici prvega desetletja delovanja samostojne države, in sicer gre najprej za mirovno operacijo ALBA (1997) in potem še za mirovno operacijo UNFICYP (1997).

Za navedeno obdobje je značilno, da je bila obrambno-vojaška in deloma tudi varnostna elita promotor mirovnih operacij in s tem njihovega poznejšega razumevanja kot elementa zunanje politike, medtem ko je bila zunanjepolitična elita glede tega razdeljena in negotova, določen del pa tudi, verjetno zaradi politično populističnih razlogov, proti.¹¹ Ob tem se lahko vprašamo, ali gre pri tem za paradoks ali za razumljiv odnos ali pa je treba navedeno sprejeti kot (politično) dejstvo. To razmerje se je v poznejših letih počasi spreminjalo, vendar je v temeljnih izhodiščih verjetno ostalo bolj kot ne enako. Slovensko udeleževanje v mirovnih operacijah je v prvem desetletju delovanja

¹⁰ Drugače od priznanja novih držav, ki je posledica razpada prejšnje države in posledica osamosvojitve, je bila slednja po eni strani cilj demokratičnih gibanj v sestavnih delih nekdanje skupne države, po drugi strani pa tudi posledica razpada nekdanje skupne države ter spremembe mednarodnih okoliščin.

¹¹ Medijski zapisi v osrednjih slovenskih dnevnikih iz obdobja pred sprejetjem odločitve o sodelovanju v mirovni operaciji ALBA potrjujejo navedeno ugotovitev. Posledično so v medijih prevladovali zapisi, ki so bili proti udeležbi Slovenije v navedeni operaciji.

samostojne države praviloma izhajalo iz povabila oziroma zunanje pobude (npr. Italija – ALBA in Avstrija – UNFICYP)¹², v domači politiki pa vzbujalo delno odobravanje in delni odpor. Vseeno pa je bil končni rezultat vedno nagnjen v prid udeležbe, tako da je do neke mere na splošni ravni mogoče ugotoviti vsaj pet faz razvoja tega odnosa, in sicer povabilo, kombinacijo sprejemanja in odpora, intenzivno javno razpravo, sklep izvršne veje oblasti o udeležbi in udeležbo.

Prav tako lahko ugotovimo, da je že udeleževanje v mirovni operaciji sčasoma začelo posredno in najprej samo od sebe prispevati k zametkom oblikovanja politike udeleževanja. K temu je pripomogel še dodaten razlog za sodelovanje v mirovni operaciji, namreč dejstvo, da je bila udeležba s strani zunanje politične elite spoznana tudi kot sredstvo hitrejšega oziroma bolj gotovega pridobivanja članstva v evro-atlantskih integracijah.¹³ V takem primeru je praviloma in vsaj sprva šlo zgolj za taktično in pragmatično politično potezo prilagajanja realnim razmerjem in ne za strateški premislek o tem, kaj to pomeni za oblikovanje zunanje politike. Zato ne preseneča, da se je po doseženem članstvu v Natu in EU pojavil v oblikovanju politike vakuum, ki je bil posledica dejstva, da je zunanje politični cilj (članstvo) z izpolnitvijo postal sredstvo, vendar ni bilo jasno, kaj s tem sredstvom početi oziroma kaj z njim doseči.

Navedeno poskušamo ponazoriti še v naslednji preglednici.

Preglednica št. 5:
Oblikovanje zunanje politike in mirovne operacije

Oblikovanje zunanje politike in mirovne operacije				
Razlog	Obdobje	Vidik	Primer	Okvir
Posledice razpada nekdanje skupne države	Prvo desetletje 1989–1996	Zapuščina	UNPROFOR IFOR	Regionalni
Integracijske ambicije	Drugo desetletje 1997–2008	Zunanje vabilo Sredstvo	UNFICYP ISAF	Globalni

Če povzamemo in komentiramo preglednico, lahko najprej ugotovimo, da govorimo o dveh obdobjih razvoja oblikovanja slovenske zunanje politike in v zvezi s tem mirovni operaciji.

Prvo desetletje je zaznamovano s temami, ki se vežejo oziroma tudi izhajajo iz ukvarjanja z zapuščino po nekdanji skupni državi: npr. konec vojne v BiH in sklenitev Daytonskih mirovni sporazumov, ki to formalno omogočijo, pomeni vključitev Slovenije v mirovno operacijo UNPROFOR in zatem v IFOR, sprva

¹² Povabili sta bili posredovani po diplomatski poti.

¹³ Nekateri vodilni politiki so zaradi vneme in nepoznavanja stroke v sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja obljubljali npr. udeležbo Slovenije z enoto najmanj bataljona v mirovni operaciji. Kako zahteven cilj je bilo navedeno, priča podatek, da je Slovenija postala usposobljena navedeno zagotoviti šele po članstvu v Natu, torej kar desetletje pozneje.

predvsem zaradi izdajanja dovoljenj za prehod ozemlja mednarodnih tovorov na poti skozi našo državo v BiH. V nadaljevanju pride tudi do vsebinske vključitve v mirovne operacije v BiH. Mirovne operacije so sestavni del oziroma objektivno dejstvo zunanje politike v tem obdobju. Okvir teh aktivnosti je regionalni, vanj pa je vključen tudi globalni dejavnik (OZN).¹⁴ V drugem desetletju se srečamo že s tipičnimi mirovnimi operacijami, do udeležbe v njih pa pride najprej na podlagi zunanje pobude oziroma vabila (npr. ALBA in UNFICYP) in pozneje na podlagi njihove percepcije kot sredstva za izpolnjevanje integracijskih ambicij (npr. ISAF)¹⁵. Vendar pa te izkušnje, ki so kumulacija »politizacije sredstev« oziroma naraščajoče številčne udeležbe v mirovnih operacijah, predstavljajo po eni strani res uresničevanje ciljev in po drugi strani tudi nastajanje (in pozneje oblikovanje) politike integracij. Oboje od sredine drugega desetletja poteka hkrati in po naši oceni se proti koncu tega obdobja vzpostavi precej očiten spoznaven odnos oblikovanja tovrstne politike in ne več zgolj sledenje zunanjim pobudam.¹⁶ Lahko bi tudi zapisali, da so doseganje integracijskih ambicij in njihova izvedba, vključno z nadaljnjo krepitvijo in nadgradnjo, pripeljali do nastanka proaktivnega odnosa do udeležbe v mirovnih operacijah. Še dodatno bi lahko ugotovili, da je uporaba sredstev pripeljala ne le do uspešne izpolnitve ciljev, temveč tudi do nastanka oblikovanja politike.

Če strnemo dosedanje ugotovitve, lahko sklenemo, da v nastajanju in razvoju oblikovanja zunanje politike v funkciji razumevanja mirovnih operacij v prvem obdobju prevladuje odzivanje kot osnovni princip za odločanje glede udeležbe na njih, v drugem obdobju pa se pojavi razumevanje operacij kot sredstva za doseganje zunanjepolitičnih ciljev, kar kaže na interes in ambicijo po vključevanju v procese in strukture v mednarodni skupnosti. Rezultat delovanja navedenih trendov se skozi vodenje in udeležbo v globalnih procesih in dogodkih pokaže v postopnem nastajanju politike integracij. Hkrati se spreminjata, tj. poglobljata in širita, razumevanje mirovnih operacij in njihova konceptualizacija, saj se približujeta njegovemu razumevanju kot sestavnega dela oblikovanja zunanje politike.

Glede mirovnih operacij je vsaj na načelni (in za udeležence tudi na izkustveni) ravni jasno, da z udeležbo v njih država oziroma njeni podsistemi (diplomacija, vojska, policija, druge institucije itn.) sodelujejo v mednarodnem okolju in se tako usposablajo in razvijajo ter prenašajo v obe smeri znanje, veščine in izkušnje ter širijo in krepijo socialni okvir stikov med državama, kar prispeva k tehtnejšemu in zrelejšemu vpetju države udeleženke v mednarodno okolje ter s tem k upravljanju procesov

¹⁴ Zapuščina ni samo odvečno, toda nujno opravilo, ki je morda bilo tudi ideološko stigmatizirano, temveč pomeni še srečanje z mirovnimi operacijami, čeprav ne morda v ravno tipični obliki. Obenem pripelje tudi do poznejšega prehoda k aktivnemu odnosu do udeleževanja v mirovnih operacijah.

¹⁵ Do udeležbe v ISAF je prišlo na podlagi izraženega interesa Slovenije.

¹⁶ Morda bi lahko zapisali, da je prav začetek oblikovanja politike integracij, ki je v ključnem smislu spodbujen z razpravo o vlogi mirovnih operacij v zunanji politiki, tisto merilo, po katerem bi lahko govorili o začetku tretjega obdobja (2009 –) v oblikovanju slovenske zunanje politike. Menimo, da so k temu pomembno prispevale tudi petletne izkušnje iz članstva v Natu in EU, vključno s predsedovanjem slednji. Tretje obdobje bosta morala zaznamovati predvsem vsebinski prispevek in napredek v oblikovanju zunanje politike in njenem ciljno usmerjenem ter specializiranem izvajanju v globalnem okviru, izhajajoč iz njene bolj dorečene integracijske vloge na Zahodnem Balkanu.

v njem. Morda bi obenem lahko dejali, da vsaj za mirovne operacije na Zahodnem Balkanu velja, da krepitev socialnega okvirja pomeni za te države tudi napredovanje v približevanju integracijskemu procesu.

Predstavljene misli kažejo na težave in zagate s konceptualizacijo in razumevanjem procesa oblikovanja zunanje politike ter vloge mirovnih operacij v njem. Vendar je vseeno mogoče trditi, da je bil s tem vzpostavljen začetek za strukturni prehod od razumevanja zunanje politike kot pojma k njenemu razumevanju kot procesa. Kot ključen premik v tem smislu razumemo članstvo v EU in Natu, ki je obenem predstavljalo pomembno dotedanjo kulminacijo izkušenj iz sodelovanja v mirovnih operacijah in prevod te kulminacije v potrebo po oblikovanju tovrstne politike.

3 KOMPLEMENTARNOST KOT IZKUSTVENI PRINCIP

Kot smo ugotavljali, je bil večji del prvega desetletja delovanja samostojne slovenske države, glede mirovnih operacij in izkušenj z njimi ter njihovega pojmovanja, vezan na dogajanja, ki so sledila razpadu nekdanje skupne države in posledicam tega dogajanja. To med drugim pomeni, da je bil takrat Zahodni Balkan konkretizacija tistega prostora, kjer sta slovenska vojska in slovenska policija izmenjevali svoje izkušnje ter je to še danes.¹⁷ V drugi polovici istega desetletja se začnejo te izkušnje direktno vezati na tipične mirovne operacije in omenjeni prostor oziroma okvir izmenjevanja izkušenj se bistveno razširi. V naslednjem desetletju se okrepi kumulacija izkušenj in znanja, prostor se globalizira in poveča se število različnih dejavnikov, ki so vključeni v te aktivnosti. Slednje je odločilno povezano s slovensko udeležbo oziroma z vodenjem velikih mednarodnih projektov, ki zaznamujejo drugo desetletje slovenskega zunanjepolitičnega pozicioniranja.¹⁸ Ugotavljamo, da vključevanje v mirovne operacije tako označuje tudi dve različni obdobji v razvoju slovenske zunanje politike in njenega dometa ter razpona.

Nastanek države v zunanjepolitičnem smislu prvenstveno in samoumevno obeležujejo prizadevanja za doseg mednarodnega priznanja, kar posledično vključuje zagotavljanje članstva v številnih mednarodnih organizacijah, sicer pa je zunanja politika določana, če ne celo omejevana z regionalnimi temami, ki sledijo izhodu iz sence nekdanje skupne države, s tem pa je v bistvu obeleženo prvo desetletje slovenskega delovanja. Navedeno obenem pomeni razmeroma lahko in razumljivo oblikovanje zunanjepolitičnih ciljev v prvem desetletju. Drugo desetletje pomeni geografski in konceptualni prehod v globalni okvir, s čimer se poveča zahtevnost oblikovanja zunanjepolitičnih ciljev. Slednje je vezano predvsem na aktivno soočenje z »dinamičnostjo in kompleksnostjo obdobja, ki se prične po koncu hladne vojne in z njegovimi

¹⁷ *Obenem so se povečali obseg in struktura prisotnosti ter odločenost politike nadaljevati s tem ter tudi podpora javnosti.*

¹⁸ *Z dogajanjem, ki je povezano s koncem hladne vojne leta 1989, se pojavi tudi slovensko zunanjepolitično delovanje, ki se desetletje pozneje artikulira v slovenskem nestalnem članstvu v varnostnem svetu OZN in s tem prestopi v novo, drugo razvojno fazo. Za pričetek prve faze lahko štejemo objavo majske deklaracije 1989. Za periodizacijo navedenega obdobja v državotvornem in zlasti v notranjepolitičnem smislu prim. Hribar (2006).*

posledicami« (Rosenau, 2006: 36) in ki se zgodi, ko na slovenski zunanje-politični agendi ukvarjanje s temami, ki izhajajo iz pridobljene neodvisnosti in samostojnosti ter s posledicami razpada nekdanje skupne države (določen del se jih prekriva), zamenjajo tipične teme mednarodne politike. Ta prehod ponazarja vrsta pomembnih dogodkov oziroma procesov, z izvajanjem katerih je Slovenija vključena v opazne in odmevne zunanje-politične procese, ki pomenijo pomembno ter gotovo ne samoumevno nadgradnjo delovanja v prvem obdobju. Navedeno pomembno vpliva na razumevanje mirovnih operacij, saj lahko zatrdimo, da njihovo konceptualizacijo postopoma poveže z nastankom in oblikovanjem politike integracij.

V drugem slovenskem zunanje-političnem desetletju se tako zvrstijo vodenje oziroma sodelovanje v naslednjih globalnih procesih: nestalno članstvo v Varnostnem svetu (VS) OZN (1998–1999), članstvo v Natu in EU (2004), predsedovanje OVSE (2005), predsedovanje Mreži za človekovo varnost (MČV) (2006–2007), predsedovanje Svetu guvernerjev (SG) IAEA (2006–2007), predsedovanje Svetu EU (prva polovica 2008) in skorajšnje predsedovanje Svetu ministrov Sveta Evrope (SE) (druga polovica 2009).¹⁹ Skozi te procese se slovenska zunanja politika (in prek nje tudi druge »resorne« politike) seznanijo z navedenimi (in z nekaterimi povezanimi) organizacijami ter njihovim delovanjem in vodenjem, s temami, ki pomenijo vsebinski okvir in domet teh organizacij, in z delovanjem ter interesi držav članic oziroma sodelujočih držav. Obenem Slovenija takorekoč samodejno sodeluje v številnih mirovnih operacijah in na misijah, kar ob prekrivanju oziroma križanju prej navedenih spremenljivk prinese kakovostnejše, čeprav predvsem izkustveno razumevanje mirovnih operacij kot elementa in vzvoda zunanje politike in njenega oblikovanja.

Zato lahko zapišemo, da se navedeno izteče v izkustveno spoznanje o pomembnosti in neizogibnosti komplementarnosti kot temeljnega pristopa in principa v oblikovanju zunanje politike, hkrati pa tudi dejavnika njenega preoblikovanja in razvoja. Komplementarnost je rezultat aktivnega delovanja (in vodenja) prepletajočih se procesov in dogodkov, ki v praksi ponazarjajo politiko integracij kot temeljno vodilo delovanja nacionalnih držav v sedANJI »zgodovinski situaciji« (Benko, 1998). Hkrati pa je komplementarnost osnovno vodilo za drugačno, pohladnovojnovsko razumevanje mirovnih operacij ter njihove konceptualizacije in izvajanja. Komplementarnost je tako rezultanta spremenjenih varnostnih okoliščin po koncu hladne vojne kot tudi napotek za drugačno, temu ustrezno oblikovanje zunanje politike.

Slednje se na primeru mirovnih operacij opaža v več vidikih.

Prvič, za oblikovanje ustrezne zunanje politike nacionalnih držav, iz katere izhaja konceptualizacija mirovnih operacij, ne zadoščata več (da ne rečemo, da je ne zmoreta več zagotavljati) pretežno izvršna in zakonodajna veja oblasti ob (delnem) sodelovanju stroke, temveč se v ta proces vključujejo še zainteresirane javnosti, civilna družba, mediji in najširša javnost. Ob tem dodajmo tudi poudarek, da se prisotnost

¹⁹ Za primerjavo izkušenj iz nestalnega članstva v VS OZN, predsedovanja OVSE in EU prim. Jazbec 2006a.

izvršne oblasti v tem procesu horizontalno razširi s pretežno zunanjega, obrambnega in delno notranjega ministrstva na v bistvu vse vladne resorje in področja, pomembno, celo nepogrešljivo vlogo pa dobi gospodarski sektor v najširšem pomenu besede (vladni resor, zbornice, gospodarski subjekti).

Drugič, dejstvo, da zunanjo politiko oblikujejo vladni, nevladni in poslovni sektor, pomeni, da se navedeno odraža tudi v konceptualizaciji in izvajanju mirovni operacij. Te niso oziroma ne morejo več biti – da bodo uspešne – zgolj mirnodobni podaljšek dejavnosti oboroženih sil, temveč so sestavni del načrtne in celovite aktivnosti države na določenem kriznem oziroma pokriznem območju, ki vključuje navedene tri splošne parametre.

Tretjič, mirovne operacije na ta način postajajo interes, kombinacija in rezultat delovanja političnega, obrambnega in varnostnega področja ter gospodarstva, razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči. Mirovne operacije kot projekt v širšem smislu povezujejo in združujejo komplementaren pristop predstavnikov različnih področij in tako presegajo tradicionalno ozko pojmovanje svoje »vojaškosti«. Iz tega je tudi očitna koristnost rezultatov za obe strani, ne le za tisto, v kateri se izvajajo oziroma potekajo operacije. Navedeno morda še najbolj vpliva na drugačno percepcijo mirovni operacij, ki ni več zgolj »vojaška«.²⁰

Četrto, navedene sestavine oziroma parametri so v veliki meri pogojevani tudi z razmerami na konkretni lokaciji, v tistem družbenem okolju, kjer konkretna mirovna operacija poteka, in to še posebej v fazi pokonfliktne družbene izgradnje.²¹ Gre za neizogibno in razvojno naravnano prisotnost oziroma vključenost diplomacije, vojske, policije, pravosodnih in drugih institucij, nevladne sfere, poslovnih subjektov, javnosti in medijev oziroma za sinergijo njihovega delovanja. Strukturna zapletenost sodobnih družb in velika, celo usodna stopnja njihove soodvisnosti narokujeta, da je pokonfliktna družbena obnova tako zapleten, občutljiv in dolgotrajen proces, ki ga ni mogoče uspešno izpeljati samo z udeležbo nekaterih od prej navedenih dejavnikov, kot je to morda bil primer v tipičnih mirovni operacijah OZN v času meddržavnih konfliktov v obdobju hladne vojne.

Petič, zaradi navedenega ima vse pomembnejšo vlogo tudi delovanje na kulturoloških in socioloških vidikih družbene obnove v pokonfliktnih okoljih. Morda prav navedena vidika največ prispevata h krepitvi in dolgotrajnosti uvodoma omenjene socialne interakcije. Na ta način obe področji tudi pomembno prispevata k širitvi razumevanja zunanje politike in k njenemu oblikovanju ter izvajanju, a tudi k drugačnemu razumevanju diplomacije v obdobju po koncu hladne vojne.²² S tem pa

²⁰ Navedeno je dodatna točka, na kateri bi lahko ugotavljali in primerjali že omenjen različen odnos posameznih elit (npr. zunanjepolitična, obrambna, vojaška, varnostna) do takega razumevanja ter razlik v njihovem razumevanju. Celovito oblikovanje zunanje politike s pojmovanjem mirovni operacij kot njenega elementa in izvoda je v ključni meri odvisno od tega.

²¹ Več o fazah in akterjih v razvoju konflikta in s tem povezanim delovanjem mirovni operacij v Jazbec, 2006b.

²² Več o razvoju diplomacije v posameznih fazah in še posebej po koncu hladne vojne (t. i. postmoderna diplomacija) v Jazbec 2007:19–31.

se hkrati širita in spreminjata tudi konceptualizacija in izvajanje mirovnih operacij v širšem smislu ter nadgrajuje razumevanje njihove »nevojaškosti«.

4 OBLIKOVANJE POLITIKE INTEGRACIJ

Naša dosedanja razmišljanja so predstavila vrsto vidikov, dejavnikov in pristopov tako tradicionalnega kot tudi postmodernega načina oblikovanja zunanje politike in s tem odnosa do mirovnih operacij. V postmodernem smislu gledamo na mirovne operacije kot na zahteven, vsebinsko raznolik in glede na udeležence horizontalno širok proces, ki je odraz družbene raznovrstnosti države, ki izvaja svoj prispevek v konkretno mirovno operacijo oziroma jo sooblikuje. S tem vpliva tudi na preoblikovanje države, v kateri mirovna operacija poteka. To družbeno preoblikovanje, ki ga razumemo tudi kot intenzivno, široko in dolgotrajno socialno interakcijo med obema okoljema, bi lahko videli kot konkreten cilj postmoderno razumljenih mirovnih operacij.

Zato ugotavljamo, da obstaja določeno prekrivanje glede dejavnikov oblikovanja zunanje politike in orodij izvajanja mirovnih operacij.²³ Tako se npr. diplomacija pojavlja kot dejavnik oblikovanja zunanje politike (in njenega izvajanja), hkrati pa je v določenem trenutku tudi orodje za izvajanje mirovnih operacij, navedeno razlikovanje pa je odvisno od zornega kota in funkcije, ki jo ima v določenem kontekstu. Menimo, da razumevanje istih institucij v vlogi tako dejavnikov kot orodij označuje postmoderna pristop, ki predpostavlja sodelovanje različnih družbenih segmentov oziroma njihovih predstavnikov v mirovnih operacijah. Navedeno predstavljamo v naslednji preglednici.

Preglednica št. 6:
Dejavniki oblikovanja zunanje politike in orodja izvajanja mirovnih operacij

Dejavniki oz. orodja	Pristop*
Diplomacija	T + P
Vojska	T + P
Policija	T + P
Humanitarne organizacije	T + P
Pravosodne institucije	P
Gospodarstvo	P
Razvojno sodelovanje	P
Kulturološko-sociološki vidiki	P
Nevladni sektor	T + P
Mediji	T + P
Javnost	P

* T – tradicionalen

* P – postmoderen

²³ Tu omenjani dejavniki in orodja se prekrivajo, ni pa rečeno, da ne obstajajo tudi taki, ki se ne bi prekrivali, vendar slednje ni predmet naše obravnave v tem prispevku.

Razmejitev med tradicionalnim in postmodernim razumevanjem dejavnikov in orodij ni vedno jasna in natančna, saj obstaja precej prepletanja, še posebej glede na mikrookoliščine njihovega konkretnega delovanja. Tako menimo, da je npr. sodelovanje pravosodnih institucij v mirovnih operacijah pomembno zaradi izgradnje institucij v obravnavanem okolju, taka potreba pa se pojavlja predvsem pri sanacijah znotrajdržavnih konfliktov, ki so tipični za čas po koncu hladne vojne (npr. BiH). Nasprotno pa lahko za medije rečemo, da so prisotni v mirovnih operacijah že v času hladne vojne, torej v obeh pristopih. Vendar lahko ugotovljamo, da je v tradicionalnem pristopu njihov vpliv bistveno manjši in gre bolj za pasivno spremljanje oziroma za medijsko refleksijo dogajanja brez posebnih možnosti vplivanja, medtem ko je v postmodernih okoliščinah zaradi intenzivnega razvoja medijske tehnologije, zaradi njene široke dostopnosti in bistveno povečanega časa spremljanja medijev s strani javnosti njihov vpliv zelo povečan. To je še posebej očitno pri vplivu na javnost v državah udeleženkah in v državi, v kateri mirovna operacija poteka, hkrati pa tudi pri vplivu javnosti na potek operacije.

Posebej pa lahko izpostavimo, da je vključevanje kulturološko-socioloških dejavnikov v načrtovanje in izvajanje mirovnih operacij tipično za postmoderni pristop. Mirovni operaciji v Iraku in Afganistanu sta nazoren primer za naveden poudarek: lekcije iz kulturološko-sociološke drugačnosti in nesposobnosti njunega upoštevanja v obeh primerih so pomemben korektiv za načrtovanje in izvajanje mirovnih operacij. Dodajmo še, da pa je delovanje humanitarnih organizacij prisotno v obeh pojmovanjih oziroma obdobjih, ki jih tradicionalno in postmoderno razumevanje predstavljata; v slednjem je število udeleženih humanitarnih organizacij nedvomno večje kot v predhodnem, zaradi delovanja medijev in posledično tudi javnosti (njen večji vpliv in večja mobilizacija) pa je to delovanje verjetno bolj učinkovito (več zbrane in dostavljene pomoči itn.). Lahko bi zapisali, da navedeni primeri kažejo na veliko soodvisnost delovanja posameznih orodij, kar je gotovo predvsem posledica kompleksnosti obdobja po hladni vojni in dinamičnosti mednarodnega okolja.

Ugotovili smo, da je komplementarnost ključni princip konceptualizacije mirovnih operacij oziroma udeležbe v njih, ta komplementarnost pa je po eni strani odraz objektivnega dejstva (nabor izkušenj) in po drugi strani zavestne politike konkretne države oziroma mednarodne organizacije. Obenem navedeno načelo izhaja iz narave varnostnih procesov po koncu hladne vojne. Ti so tako zahtevni, povezani in nepredvidljivi, da lahko različne mednarodne organizacije, ki se delno ali pa v celoti ukvarjajo z zagotavljanjem varnosti, to dosegajo kvečjemu s skupnim in komplementarnim delovanjem (prim. Jazbec, 2005).

Navedena različnost delovanja posameznih mednarodnih organizacij in potreba po njihovem sodelovanju in dopolnjevanju je izkušnja, ki si jo je Slovenija pridobila v preteklem desetletju v okviru prej omenjenih velikih zunanjepolitičnih projektov. Poleg konkretnih rezultatov iz upravljanja teh procesov in dogodkov pa so se pri delovanju teh organizacij oblikovali posamezni elementi za oblikovanje politike integracij, ki jih predstavljamo v naslednji preglednici.

Preglednica št. 7:
Elementi in okvir za oblikovanje politike integracij

VS OZN	Svetovni mir in varnost
NATO	Kolektivna obramba
EU	Krizno upravljanje
OVSE	Kooperativna varnost
MČV	Mehke varnostne teme
SG IAEA	Nuklearna proliferacija
SE	Človekove pravice, mediji

Mednarodno okolje
Nacionalni interes
Integracijski interes
Zmogljivosti

Elementi za oblikovanje politike integracij izhajajo v navedenem izkustvenem primeru, ki ga tu uporabljamo kot izhodišče za teoretizacijo, iz nabora mednarodnih organizacij in tematskih področij njihovega delovanja, medtem ko okvir za oblikovanje predstavlja mednarodno okolje, navedene interese in zmogljivosti pa lahko opredelimo kot predpostavke, ki omogočajo izvedbo celotnega procesa oblikovanja politike integracij. Ta je kakovostnejša in vsebinsko obsežnejša, ko se večja nabor izkušenj, ki jih država (oziroma njena zunanja politika oziroma njena diplomacija) pridobiva, ko se ukvarja z različnimi organizacijami in njihovimi tematskimi področji ter še posebej z njihovim dopolnjevanjem. Kumulacija izkušenj vzpodbuja in krepi oblikovanje politike integracij, ki kot pojav zaradi navedene različnosti in komplementarnosti ni bila mogoča v obdobju hladne vojne, ko so bili varnostni izzivi in grožnje drugačni, s tem pa tudi njihovo reševanje.²⁴

K oblikovanju politike integracij in mirovni operacij sodi tudi že omenjeno vprašanje socialnih in institucionalnih vezi med državo (državami) udeleženko v mirovni operaciji in državo, v kateri operacija poteka, ter s tem povezano vprašanje zaključka operacije oziroma odhoda predstavnikov držav udeleženk oziroma mednarodne skupnosti.

Predpostavljamo, da se z večanjem socialne vpetosti v konkretno socialno in institucionalno okolje spreminja odnos do percepcije mirovne operacije na obeh straneh. To vpliva na oblikovanje drugačnega pogleda na zaključek operacije oziroma odhod udeležencev. Odhod postane sredstvo upravljanja dinamike izvajanja mirovne operacije in se nanaša na konkretna orodja, s katerimi države udeleženske, pa tudi mednarodne organizacije, sodelujejo v mirovni operaciji. Odhod enih orodij (npr. vojske), ko to omogočajo okoliščine, in prihod drugih (npr. izgradnja infrastrukture), ko je to mogoče, ob udeležbi tretjih (npr. policije) spreminja mirovno operacijo v kontinuiran proces, ki raste po širini in narašča po raznolikosti vsebine in ki naj bi se po našem mnenju »končal« s fazo strukturne vpetosti konkretnega okolja (oz. njegove države) v mednarodno okolje, obdobje te vpetosti pa naj bi hkrati predstavljalo zaključno fazo mirovne operacije. Dokončnega in tradicionalno pojmovanega

²⁴ Če posplošimo, v obdobju hladne vojne Nato pravzaprav ni potreboval komplementarnosti, saj je bila njegova bojna moč tista, ki je odvrčala nasprotnika z druge strani železne zavese.

»odhoda« torej ni, ker je omenjena strukturna vpetost stalen in najširši interakcijski okvir, ki postopoma prerašča v integracijskega oziroma v udeležbo konkretne države v integracijskem procesu. Pokonfliktna družbena obnova in vključevanje v integracijski proces (npr. prevzemanje *acquisa*) omogočata kot proces dolgoročno stabilnost in varnost konkretnega okolja, mirovna operacija pa je strukturni most oziroma medij za transformacijo družbe iz pokonfliktnega v integracijsko stanje. Odhod kot pomemben element načrtovanja tradicionalno razumljenih mirovnih operacij torej prerašča v njihovem postmodernem razumevanju v socialno in institucionalno interakcijo, ki omogoča nastajanje strukturne vpetosti v integracijski okvir. Načrtovanje in izvajanje mirovnih operacij postaja tako dodatno zahteven in celovit proces, ki to celovitost prenaša na celoten potek operacije in vanj vključuje vse udeležence oziroma orodja.

Navedeno je po našem mnenju ključ za postmoderno razumevanje mirovnih operacij in njihove vloge pri oblikovanju in izvajanju zunanje politike. Pri tem se spreminja tudi narava dejavnikov oblikovanja in orodij izvajanja tako zunanje politike kot tudi mirovnih operacij, še najbolj morda diplomacije in vojske, predvsem pa se povečuje prisotnost številnih vsebin in področij v konceptualizaciji mirovnih operacij, ki so razumljene ne le kot projekt, temveč predvsem kot proces. Zato smo tudi posebej navedli oziroma ugotovili novo, t. i. fazo strukturne vpetosti konkretnega okolja v integracijski okvir, s čimer nadgrajujemo naše dosedanje razumevanje razvoja faz v upravljanju konfliktov in njihovih posledic s pet na šest (Jazbec, 2006b). Izvajanje, razvoj in nadgradnja mirovnih operacij v BiH po koncu vojne 1995 je zelo nazoren primer navedenega: pokonfliktni fazi sledi, kot je znano, aktualna faza postopnega strukturnega vključevanja v evropski integracijski proces (npr. podpisan Sporazum o stabilizaciji in pridruženju v času slovenskega predsedovanja, junij 2008 – Marc, 2008).

Omenjeno nadgrajevano razumevanje različnih faz ponazarjamo v naslednji preglednici.

Preglednica št. 8:
Faze razvoja konfliktov in njihovih posledic

Napetost in zaostrovanje	Izbruh konflikta / vojne	Zaustavitev konflikta / vojne	Pokonfliktna družbena obnova	Strukturna vpetost
--------------------------	--------------------------	-------------------------------	------------------------------	--------------------

V posamezne faze se skladno s svojimi pristojnostmi in s principom komplementarnosti vključujejo različne mednarodne organizacije in države ter njihova orodja. Proces bi v razvojnem smislu lahko posplošili tako, da se giblje od vstopa orodij, ki zagotavljajo trdo varnost, do tistih, ki zagotavljajo mehko varnost, glede na okoliščine in rezultat delovanja pa sledi izstop predhodnih orodij. Njihov vstop, delovanje

in izstop so odvisni od njihove sinergične rezultante in spreminjanja okoliščin. Z oddaljevanjem od zaustavitve konflikta (tempo je odvisen od učinkovitosti izboljšanja varnostnih razmer in izgradnje lokalnih institucij) in s približevanjem k strukturni vpetosti v integracijski okvir (tempo je odvisen od delovanja vzpostavljenih lokalnih institucij in krepitve socialne interakcije) se zmanjšuje potreba za interventno prisotnost različnih orodij, ostane pa potreba po njihovi prisotnosti, ki izhaja iz strukturne vpetosti oziroma nastajajoče integracijske soodvisnosti. Tako se na konkretni lokaciji vzpostavlja in krepí stanje mehke varnosti ob uporabi mehke moči (prim. Nye, 2004), ki ga razumemo kot enega od splošnih predpostavk in pogojev za učinkovit vstop v integracijski proces. Naraščanje uporabe mehke moči v fazah, ki se oddaljujejo od zaustavitve konflikta, je obratnosorazmerno z uporabo trde moči.

Pri oblikovanju politike integracij glede načrtovanja in izvajanja udeležbe v mirovni operacijah je na podlagi do zdaj navedenega po našem mnenju treba imeti v mislih tri načela, še posebej, ko govorimo o malih državah. Gre za potrebo po usklajevanju dejavnosti, po združevanju virov in po naravnosti k specialističnemu oziroma nišnemu delovanju. Udeležbo v mirovni operaciji je treba načrtovati z usklajenim pristopom različnih horizontalnih vladnih sektorjev ter nevladnega in gospodarskega. Tako se pokrije širok družbeni nabor dejavnikov, ki lahko okrepijo prispevek, hkrati pa povečajo možnosti, pri katerih je mogoče pričakovati povratni investicijski učinek (npr. gospodarstvo). Tako povezana in ciljno združena sredstva okrepijo vloženi učinek, hkrati pa širok in usklajen pristop pokaže na področja, kjer je mogoč specialističen nastop (znanje, izkušnje). Ob upoštevanju usklajenega nastopa različnih orodij v različnih fazah je mogoča sinergija dejavnosti, ki na prvi pogled niso združljive, npr. vojaške enote in razvojno sodelovanje. Možnosti celovitega in učinkovitega nastopa v mirovni operaciji se povečajo, če je načrtovanje dovolj zgodnje in če se lahko zagotovi sodelovanje z državo, ki je po konceptualizaciji mirovni operaciji komplementarna.²⁵ Tu se pokaže pomen zgodnjega sodelovanja na vojaškem področju, kajti mirovne operacije se po političnem dogovoru začnejo z naborom sil, kar pomeni, da si je treba že dovolj zgodaj pred formalnim začetkom zagotoviti pomemben, večji del kontingenta s komplementarnim zaveznikom. Od tega so odvisni uspešno delovanje v mirovni operaciji za vojsko v začetni fazi in tudi možnosti uspešnega sodelovanja drugih orodij v poznejših fazah.

Kot je bilo že navedeno, ima v postmodernem razumevanju zunanje politike in mirovni operaciji javnost pomembno vlogo. Govorimo lahko o treh vrstah javnosti: to je predvsem javnost v državi (državah) udeleženci v mirovni operaciji ter javnost v državi, v kateri mirovna operacija poteka, in tudi najširša globalna javnost. Takojšen dostop do naraščajočega obsega informacij povečuje sinergičen učinek delovanja javnosti. Njihovo razumevanje in podpora za konkretno operacijo sta pomembni, v določenih trenutkih pa se lahko pokažeta za ključni. Oblikovalci politike morajo upoštevati javno mnenje in ga vključiti kot pomembno spremenljivko v proces oblikovanja in izvajanja politike, vladni dejavniki pa morajo vzdrževati stalno komunikacijo z javnostjo.

²⁵ Slovenske izkušnje iz sodelovanja s Kanado so tu vsestransko izstopajoče.

Sklep V teoretičnem premisleku o oblikovanju zunanje politike in s tem povezani konceptualizaciji mirovnih operacij, kar smo opremili z nekaterimi empiričnimi ugotovitvami in komentarji iz slovenske prakse, smo poskušali na splošni ravni predstaviti, povzeti, analizirati in komentirati naslovno temo, pri čemer smo ugotavljali modele obnašanja in delovanja ter v njih iskali možnosti pojasnjevanja odnosa med oblikovanjem zunanje politike in izvajanjem mirovnih operacij. Osredotočili smo se na tradicionalno in postmoderno razumevanje vidikov in dejavnikov oblikovanja zunanje politike in njene vloge v odnosu do notranje ter na povezavo med oblikovanjem zunanje politike in izvajanjem mirovnih operacij. Pri tem smo ugotovili določeno prekrivanje med dejavniki in orodji njunega oblikovanja in izvajanja ter ugotavljali elemente in okvir za oblikovanje politike integracij. Izhajali smo iz primerjave izbranih značilnosti štirih (OZN, Nato, EU, OVSE) mednarodnih organizacij ter s tem začrtali okvir naše pozornosti na dvostransko oziroma večstransko sodelovanje oziroma vključevanje držav v mirovne operacije ter strnili s premislekom o fazah upravljanja s konflikti in njihovimi posledicami.

Naša splošna ugotovitev je, da naj bi bile mirovne operacije kot element in vzvod zunanje politike rezultat preišljenega, celovitega in komplementarnega pogleda na zunanjepolitično delovanje držav v mednarodni politiki. To je treba upoštevati pri oblikovanju zunanje politike in razumevanju vloge mirovnih operacij v njej ter pri njihovem načrtovanju in izvajanju. V slednje se vedno bolj vključuje širok spekter predstavnikov različnih družbenih segmentov oziroma kombinacija orodij z vladnega, nevladnega in gospodarskega področja. Poleg tradicionalnih orodij izvajanja mirovnih operacij (predvsem diplomacija, vojska in policija) vse bolj izstopajo t. i. postmoderna orodja, kot so še posebej razvojno sodelovanje in kulturološko-sociološki vidiki. Njihovo sinergično delovanje vzpodbuja hitrejšo pokonfliktno obnovo in omogoča njen prehod v fazo strukturne vpetosti v integracijski proces, s čimer smo tradicionalnemu razumevanju mirovnih operacij (»vojaškost«) dodali novo, razvojno fazo. To je po našem mnenju ključna razlika v njihovem aktualnem razumevanju (»nevojaškost«).

Hkrati smo ugotavljali, da se pri izvajanju mirovnih operacij vzpostavlja intenzivna, široka in dolgotrajna socialna (ter tudi institucionalna) interakcija med obema okoljema, ki omogoča nastanek omenjene strukturne vpetosti in ki odpravlja klasično pojmovanje odhoda z mirovne operacije v dinamičen proces. V njem v izvajanje mirovne operacije vstopajo in izstopajo posamezni udeleženci, odvisno od spreminjanja varnostnih okoliščin ter od tempa izgrajevanja in učinkovitosti lokalnih institucij, to pa obenem ponazarja vzpostavljanje mehke varnosti z uporabo instrumentov mehke moči, kar je na vsaj splošni ravni neizogibna značilnost integracijskega procesa.

Sklenili bi lahko z ugotovitvijo, da je načrtovanje in izvajanje mirovnih operacij v postmodernem smislu zahteven in izzivalen projekt in proces, ki je nišna priložnost za uveljavljanje še posebej malih držav v mednarodni politiki. Od spretnosti, domselnosti in celovitosti oblikovanja njihove zunanje politike je odvisno, v kolikšni meri se navedeno lahko prelevi v konkretno izvedbeno prakso.

Literatura

1. Anderson, M. S., 1993. *The Rise of Modern Diplomacy*. London and New York: Longman.
2. Barston, R. P., 2006. *Modern Diplomacy*. London: Longman.
3. Benko, Vlado, 1997. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: FDV.
4. Benko, Vlado, 1998. *Mesto in funkcije diplomacije v razvoju mednarodne skupnosti*. V: Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci*. Celovec: Založba Drava. Str. 39–58.
5. Gilli, Gian, Antonio, 1974. *Kako se istražuje: vodič u društvenim istraživanjima*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Hribar, Tine, 2006. *Hitri tempo slovenske samovzpostavitve (1986–2008)*. V: *Nova revija*. Let. XXV. Št. 289-290. Str. 1–29.
7. Jazbec, Milan, 2005. *Evropski varnostni procesi: splošne značilnosti*. V: Haček, Miro, Zajc, Drago (ur.) *Slovenija v EU: zmožnosti in priložnosti*. Ljubljana: FDV. Str. 447–462.
8. Jazbec, Milan, 2006a. *Razvoj evropske varnostne in obrambne politike (EVOP) in vloga ter možnosti Slovenije*. V: *Bilten Slovenske vojske*. September 2006 – 8/Št. 2. Str. 57–71.
9. Jazbec, Milan, 2006b. *Vloga, organiziranost in delovanje OZN, Nata, EU in OVSE pri izvajanju operacij v podporo miru*. V: Pipenbaher, Bojan (ur.) *Civilne razsežnosti operacij v podporo miru*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo. Str. 134–148.
10. Jazbec, Milan, 2007a. *Vojaška in obrambna diplomacija*. Ljubljana: FDV.
11. Jazbec, Milan (2007b) *Postmoderna diplomacija. Teorija in praksa*. Let. XLIV. Št. 6, november-december 2007. Str. 877–895.
12. Jelušič, Ljubica, 1997. *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: FDV.
13. Jelušič, Ljubica, 2001. *Mirovne operacije – prostor izmenjave izkušenj slovenske vojske in slovenske policije*. V: M. Pagon, *Dnevi varstvoslovja, 1. del*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
14. Jelušič, Ljubica, 2005. *Mirovne operacije: opredelitve, problemi, prihodnost*. V: Jelušič, Ljubica (ur.) *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: FDV. Str. 11–33.
15. Juvan, Jelena, 2005. *Operacije Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi*. V: Jelušič, Ljubica (ur.) *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: FDV. 111–123.
16. Marc, Leon, 2008. *Evropska sosesčina in širitev*. V: *Predsedovanje Slovenije Svetu Evropske unije: Zunanji odnosi*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve. Str. 43–44.
17. Nye, Josep S., 2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Perseus Books Group.
18. Rosenau, N. James, 2006. *The Study of World Politics. Volume 1: theoretical and methodological challenges*. London and New York: Routledge.

V službi miru – izkušnje

In the service of peace – experiences

MILITARY OPERATIONS OF THE GREAT POWERS DURING THE CRETAN REVOLUTION (1897): THE GREEK PERSPECTIVE

VOJAŠKE OPERACIJE VELIKIH SIL MED REVOLUCIJO NA KRETI (1897) – GRŠKO STALIŠČE

Original scientific paper

Povzetek Sovraštvo med Grčijo in Otomanskim cesarstvom je bilo trajno in je izviral iz časa turške okupacije ter nenehnih sovražnosti med narodoma. V obdobju pred letom 1897 je njune odnose zaostrovalo kretsko vprašanje. Zaradi svoje strateške pomembnosti pri nadzorovanju prometa in zaradi vloge baze v Sredozemskem morju je Kreta vse od antike privabljala precejšnje zanimanje mnogih narodov. Krečani so po rodu Grki, zato so se po pomoč in spodbudo pri svojem boju proti Turkom zatekali k matični domovini. Vstaja leta 1896, ko so na otoku pristale turške okrepitve, s celine pa so prispele skupine grških prostovoljcev, da bi Kreti pomagale pri osvoboditvi in združitvi z matično domovino, je razkrila vlogo in politiko evropskih sil, ki so sledile enakim tradicionalnim načelom, ki so že desetletja vplivala na vzhodno vprašanje. Konzuli velikih sil so zaprosili za floto, saj so se bali za življenja tujih državljanov. Obsežne operacije so potekale do februarja 1897, ko so velike sile privolile, da Kreti priznajo popolno samostojnost znotraj Otomanskega cesarstva. To je bil glavni vzrok za grško-turško vojno, ki je sledila.

Ključne besede *Kreta, velike sile, Grčija, vzhodno vprašanje, kretsko vprašanje, grško-turška vojna.*

Abstract Enmity between Greece and the Ottoman Empire was perennial and stemmed from the heritage of the Turkish occupation and the ongoing hostilities between the two nations. In the period before 1897, their relations were troubled by the Cretan Question. Due to its vital strategic importance for controlling communications and acting as a base of operations in the Mediterranean Sea, Crete has attracted significant interest on the part of many nations ever since Antiquity. By descent, the Cretans were wholly Greek, and they naturally looked to the motherland for help and encouragement in their struggle against the Turks. The revolt in 1896, when Turkish reinforcements landed on the island and bands of Greek volunteers from the mainland arrived to help for liberation and unification with the motherland, revealed the role

and policy followed by the European Powers, led by the same traditional principles that had influenced the Eastern Question for decades.

The consuls of the Great Powers asked that the fleet be sent, since they feared for the lives of the foreign citizens. Large-scale operations were conducted until February 1897, when the Great Powers agreed to grant Crete full autonomy within the Ottoman Empire. This was the main cause of the Greco-Turkish War that followed.

Key words *Crete, Great Powers, Greece, Eastern Question, Cretan Question, Greco-Turkish War.*

Introduction The immediate result of the 1821 uprising was the creation of the new Hellenic State. Despite the serious reconstitution problems and the internal economic and political adversities faced by the newly founded state, the uprisings of the enslaved were continuous and substantial. The aid given them by the rest of the Greeks was unreserved, in spite of a series of obstacles set by international diplomacy. A significant part of the subjugated regions were liberated and incorporated into the Greek state by the first decades of the 20th century, through diplomatic victories or military triumphs.¹

A new situation for the Greeks started to emerge in the Balkans in the second half of the 19th century. The policy followed by the European Powers, until the eve of war in 1897, was led by the same traditional principles that had influenced the Eastern Question for decades. A policy of preserving the status quo had been adopted and in practice proved to be the most effective way to avoid periodic crises for European diplomacy regarding the Eastern Question. Therefore, the Powers involved in the Balkans (England, Russia, Austria-Hungary, Germany, Italy and France) supported the preservation of the legal status quo set by the Berlin Conference (1878), while promoting their interests in the region in every way, despite open confrontation between them in other geographic areas where they were implementing a clear colonial policy. This policy resulted in a new lease on life for the collapsing Ottoman Empire, but, at the same time, constituted a very serious obstacle for the liberation of enslaved Greeks. Furthermore, it perpetuated the rivalry between them and contributed to the development of propagandistic action on the part of the other Balkan countries, which were preparing their territorial expansion to Greek regions under Turkish occupation. Thanks to its military reinforcement, Turkey continued with its invariable domestic policy towards the enslaved populations; the policy's basic principles consisted in the systematic suppression of the political liberties of the enslaved and the violation of Turkey's obligations towards them. This policy was implemented in Macedonia, Thrace and Crete, as well as Armenia, with tragic results.

¹ *Hellenic Army General Staff, Army History Directorate (HAGS/AHD), A History of the Hellenic Army 1821–1997, Athens 1999.*

1 THE CRETAN QUESTION

The island of Crete is situated almost in the centre of the Eastern Mediterranean and, thanks to its location, dominates sea communications from north to south and east to west.² Precisely due to its vital strategic importance for controlling communications and acting as a base of operations, it has attracted significant interest from many nations ever since Antiquity. The Cretans rose up on many occasions against Turkish rule (in 1841, 1858 and 1866) when their General Assembly declared unity with Mother Greece. During a three-year national liberation struggle, Greece indirectly assisted Crete by sending material and volunteers, while it took diplomatic steps to form an alliance of the Balkan states against the Ottoman Empire. Unfortunately and despite the signing of the first Greek-Serbian Treaty of Voeslau,³ the Cretan people's hopes were once again buried, in the framework of the Paris Conference (1869),⁴ due to disfavour from France and Austria-Hungary.

However, the continuous Turkish violation forced the representatives of the General Assembly, in 1870, to strongly protest to the Great Powers' consuls, resulting in heavier persecution by the administration. After persistent battles, the Cretans prevailed and confined the Turks to the island's fortresses. Following their constant reinforcement and systematic violation of all the armistices signed, the Turks proceeded to organised destruction, setting villages on fire and slaughter, all of which aggravated the Cretan Question. With the outbreak of the Russo-Turkish War of 1878,⁵ the Cretans revolted again, with the support of the Greek government. At the subsequent Berlin Congress (1–13 June 1878), Crete was ignored, and it was decided that only the privileges accorded in 1868 would be implemented. Following the interpretation, the Treaty of Chalepa, concluded on 3–15 October 1878, called for the establishment of a Cretan parliament, consisting of forty-nine Christian and

² HAGS/AHD, *The Greek-Turkish War of 1897, (in Greek)*, Athens 1993, p. 1–65.

³ The treaty signed in August 1867, accompanied by a military convention a year later, was never enforced due to the assassination of Serbian sovereign Michael (1868). Its purpose was the liberation of all Christians in the Balkans and the Aegean, and the minimum condition was that Greece would incorporate Epirus-Thessaly and the islands, while Serbia would incorporate Bosnia and Herzegovina. The integration of Crete into Greece provided no other territorial rights to Serbia. Laskaris T. M., *The Eastern Question*, Thessaloniki 1978, vol. A, p. 127–134.

⁴ The tension brought to the Eastern Mediterranean as a result of the breach in the two countries' relations, combined with the gathering of military forces on both sides of the Greek-Turkish border, forced the Great Powers to summon a conference in Paris which adopted Turkish positions and compelled Greece to abandon all aid attempts to the Cretans. The Paris Conference was the only outcome of the dramatic and bloodstained two-year Cretan struggle that simply confirmed the incomplete Structural Law, which provided insignificant reforms in administration, justice and taxation. It established the Greek language as the official language, along with Turkish, and allowed for the constitution of a General Assembly after elections, as well as the founding of mixed Christian and Muslim administrative councils. It also provided that one of the two advisers of the provinces' governor-general should be Christian.

⁵ In fact, in 1877, under the pretext of European mediation for settlement of the Serb-Turkish war that had come to a dead end, Russia declared war on Turkey, forcing it to sign the Treaty of San Stefano (1878), which set the borders of a huge Bulgarian state, among other things, at the expense of the Greeks and, in part, the Serbs. The Great Powers, which would not allow the creation of a Great Bulgaria, a satellite country of Russia, were concerned about the development of the Eastern Question. Thus, the Berlin Conference (1878) overturned the resolutions of the Treaty of San Stefano, without, however, any regard to the enslaved Greeks.

thirty-one Muslim members, as well as the appointment of a Christian governor and the establishment of Greek as the official language.

In this way, a new parliamentary system was introduced in Crete, while Turkish administrative action made its implementation impossible. The Cretans were still not satisfied with these measures; they separated into conservatives and liberals, the political climate was tense, and it led to deep divisions among the people. It paralysed the public administration, giving the Turks the opportunity to resume violations. These illegal Turkish acts sparked off new protests and riots during 1881 and through 1885 to 1886. The fact that no measures were taken to deal with Crete's general financial recession triggered a new revolution in 1889, which was soon suppressed. Turkey reacted promptly with a strong military force that cracked down violently on the Christian population. Public opinion in Greece was in an uproar, and the Greek government requested the intervention of the European Powers. The Powers forced the Sultan to issue the Firman (Decree) on Crete on 25 November 1889. The firman, however, effectively restricted the concessions of the Treaty of Chalepa and was thus rejected by the Cretans, who declared general abstention from parliamentary elections. The Turks benefited from their abstention, declaring that the Christians had renounced their rights. The Turkish administration then saw the opportunity to declare martial law in Crete, in August 1889. As a result of the Christians, the Turks exploited the situation and maintained that the Christians had abdicated their rights. From that time onwards, the governors of Crete started to rule with unrestricted authority,⁶ encouraging terrorist acts against the civilian population by various Turkish committees, while Cretan politicians resigned from the public offices they occupied in protest against the Turkish acts of violence. In 1895, the situation in Crete had worsened to such an extent that the Sultan appointed a Christian governor-general, Alexandros Karatheodoris, and charged him with appeasing the Cretans and peacefully re-establishing the Chalepa regime. The Turks of Crete rebelled and decided violently to oppose the rule of the new governor with a view to demonstrating to the Porte that Christian governors would find it impossible to govern the island. The Greek population reacted, and clashes between Muslims and Christians were repeated.⁷

Things went from bad to worse, until the violent riot at Chania forced England, Russia, France and Italy to dispatch warships to the spot, which brought the Cretan Question prominently to the forefront and thus once again to the attention of the Powers. In some respects the Cretan problem closely resembled that of Armenia: both were fundamentally the outcome of Turkish misgovernment, though different in many essential ways. The position of Greece added another complicating factor to the Cretan problem. By descent, the Cretans were wholly Greek, and they naturally looked to the motherland for help and encouragement in their struggle against the Turks. This put the government in the unenviable dilemma of either risking their

⁶ Markezinis S., *Political History of Modern Greece, (in Greek) vol. 2, p. 278.*

⁷ *On 18 May 1896, the Cretans went into action and surrounded 1,600 Turkish troops in Vamos. Shortly after, the Turks massacred Christian civilians in Chania.*

own popularity by doing nothing for the Cretans or else endangering the safety of their country by embarking on an active policy which could easily lead to a rupture with Turkey and alienation of the sympathies of the Great Powers, which objected to seeing the peace of Europe disturbed. There was great excitement in Athens as soon as the news of the Chania riots was known, and it was feared that public opinion might force the government's hand. In spite of their difficulties, however, the Greek government maintained a remarkably moderate attitude and did its best to prevent the transport of volunteers and ammunition to Crete.⁸

The riots, executions and attacks ceased upon the arrival of European warships in the harbours of Chania and Souda Bay. The consuls of the Great Powers had asked that the fleet be sent, since they feared for the lives of the foreign citizens. At the time, the Greek government, occupied with hosting the first Olympic Games in Athens (1896), did not wish to interfere in the Cretan Question. These acts of violence further provoked and incensed public opinion in Greece, which was also being suitably agitated by the National Society.⁹ The result was explosive. The government, under pressure from the Great Powers, refrained from taking any evident measures against Turkey and limited its efforts to sending arms and volunteers to Crete. Deliveries of arms were carried out through the National Society. In June, the Great Powers, at Austria-Hungary's initiative, demanded that the Sublime Porte implement the Chalepa Treaty, grant a general amnesty and convene the Cretan Parliament. At the same time, in a march on the Greek government, they demanded that support in arms and volunteers to Crete cease. The Greek government assured the Powers that it was not involved in any such operation, but that the volunteers, being Cretans, were Turkish subjects, over which it had no right to impose a ban on travel to their place of origin. The Turks, on the other hand, accepted the proposals of the Powers. Despite all this, the military commander of Crete assumed the political administration as well, and rebellious acts and massacres broke out anew. Greece complained to the Powers and, in response, the Turks accused the Greek government of continuing its dispatching of armed bands, not only to Crete, but also to Macedonia and Epirus.

2 CONFLICTS IN EARLY 1897

The operations of Greek bands in Macedonia further aggravated the situation. Almost all of the Great Powers desired to maintain the status quo in Eastern Europe. They discussed the possibility of a peaceful blockade of Crete and a naval show of force to subdue Greece. England opposed these acts and later in August convinced

⁸ Papadopoulos S. George, *England and the Near East 1896–1898*, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki 1969, p. 67–69.

⁹ *The core of the organisation, called Ethniki Etairia, was established in Athens on 12 November 1894. Its aim was to upgrade the army, boost national morale and assist the enslaved brothers. The founders of the Society comprised 15 officers with ranks up to lieutenant, and its members came exclusively from the ranks of junior officers. It later included high-ranking officers as well politicians, members of the clergy and private individuals, which resulted in the growth of its circle of activities and its extension to domestic political affairs.*

Turkey to accept a plan for pacification of the island.¹⁰ The Cretans, suspecting that the plan would only serve to prolong the existing situation, reacted and demanded unification with Greece, or at least full autonomy. The war spirits of the population were inflamed, and pro-war demonstrations followed one after the other, under the guidance of the National Society. The situation was further exacerbated by the Muslim uprising in Chania in November. Other uprisings took place at the beginning of 1897, and as a result sporadic massacres and attacks on Christians were repeated. The admirals of the European fleet, which rode at anchor in Chania after the Turkish massacres in May 1896, disembarked detachments to restore order only when the Turks stopped firing and after noticing that fire threatened their districts. In the meantime, the admirals' refusal to send detachments propelled the general consul in Chania, N. Gennadis, to send a telegram to the Greek government, asking for the immediate dispatch of "ships and an army of occupation" for the protection of Christians. On the morning of 24 January, the marines of the foreign fleet assisted the city's evacuation of Christians and their transport to the foreign ships. However, the Turks went on with the attacks, in joint action with the Turkish army and with the support of artillery in the city's suburbs.

The events in Crete had a great impact on Greece. Public opinion and the opposition demanded that the government act. The excitement reached its peak when, on 25 January, the consul telegraphed that "the fire and massacres would exterminate all Christians".¹¹ These developments obliged the government to change its position and take all the necessary measures, although up till 23 January it declared its hope for a peaceful resolution of the Cretan Question by the Powers. Hence, between 25 and 27 January, five fleet ships gradually set sail from Piraeus.¹² The first three arrived at Chania on the morning of the next day, where four warships of the Great Powers were riding at anchor, while conflicts in the city's suburbs kept on with unabated intensity. Their arrival encouraged the Cretans and exasperated the Turks even more.¹³ The action of the Greek warships, which were under the command of the general consul, was confined to the protection of Christian civilians. The refugees, transported on Greek or Great Powers' ships, disembarked on the islands of Syros or Melos, while serious conflicts continued in nearby villages. Following information that Turkish army forces were to be dispatched to the island, the Greek government decided to send a torpedo squadron to Cretan territorial waters. This squadron consisted of six

¹⁰ *The plan called for the appointment of a Christian governor for a five-year period, appointment of Christians as civil servants at a ratio of two out of every three, as well as the convening of the Parliament every two years to vote on the budget and legislature. In addition, the plan addressed the reorganisation of the Gendarmerie under European officers and the setting up of a committee of European lawyers to draw up a set of new judiciary rules.*

¹¹ *Mazarakis Alex., Historical Study 1821–1827 and the 1897 War, (in Greek), p. 276.*

¹² *The battleship Hydra, under Captain of Gendarmerie Reinek and Captain I. Vokos, the troop ship Mycale, under Captain G. Koundouriotis, the steam corvette Alpheus, the battlecruiser Admiral Miaoulis, under Captain Kosmas Zotos, and the steam corvette Peneus.*

¹³ *On 28 January, the battleship Hydra sailed into Rethymno, where the Turks had already begun the rampage. Its presence, as well as the presence of the Alpheus, prevented slaughters but not looting, and facilitated the consuls' intervention for evacuation of the Greek inhabitants. In Heraklion, the battlecruiser Admiral Miaoulis pursued and forced the troop ship Ismael Fuat, which carried Turkish irregulars who were to reinforce their fellow nationals at Sitia, to turn back.*

torpedo boats under Prince George and set sail on 29 January. The government also reinforced the rebel corps, which had been formed with career officers,¹⁴ and supplied them with cannons. The Greek government's actions alarmed the Great Powers. However, in a note to the latter and the Sublime Porte, it justified its course of action stemming from the need to protect the Christians and hamper the dispatch of Turkish troops to the island. The Greek government also maintained that since the reforms proved to be inapplicable the only solution remaining was the island's unification with Greece. Consequently, the Porte requested that the Great Powers obstruct any intervention of Greece in the Cretan affair and reinforced its military forces on the Greek-Turkish border. The dispatch of new Turkish forces to Crete was prevented by the intervention of the ambassadors in Constantinople, while the governments of the Great Powers examined Turkey's request and came to the decision to engage in an international occupation of the cities of Chania, Rethymno and Heraklion. In view of this possibility, Greece decided to send a military force to Crete, thus preempting the Great Powers' reaction. The latter had clearly shown that they would, once again, support the doctrine of territorial integrity of the Ottoman Empire on the suspicion that England, benefiting from the whole situation, was attempting to bring the island under its sphere of influence.¹⁵

The Hellenic occupation dispatch to the island was assigned to King George's adjutant, Colonel Timoleon Vassos, who was ordered to seize the island "in the name of the King of Greece" and restore order.¹⁶

The Expeditionary Force set sail on 1 February,¹⁷ while on the same day the ambassadors of the Great Powers in Athens made a joint representation regarding the aforementioned dispatch of army troops to Crete. They also sent a note to the Greek foreign minister stating that such acts were disapproved of by all governments and that, as a result, they would let the consequences of those acts weigh heavily on the Greek government. The foreign minister replied with a verbal note that the into-

¹⁴ *Officers of Cretan descent (17 in total), after they had submitted their resignation from the Hellenic Army.*

¹⁵ *Edouard Driault and Michel Lheritier, Histoire Diplomatique de la Grece, Paris 1925, vol. IV, p. 340–348; Spiliotopoulos, Ant., History of the Greek-Turkish War 1897, p. 198–200.*

¹⁶ *HAGS/AHD, Greek-Turkish War of 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Colonel T. Vassos, p.4–5. Proclamation to the people of Crete.*

The sufferings which you have sustained for a long time now and which you still sustain due to the complete anarchy, the destructions of your families and property, which are exposed to the appetites of the uncontrolled fanaticism and the barbaric riots, have agitated the national feelings and moved all Greeks. This pathetic situation of people of the same origin, religion and common fates and history with us will no longer be tolerated. H. M. the King of the Greeks and My High Lord decided to put an end to this situation through the military capture of the Island. In the name of H. M. the King of Greece, George I, I capture the island of Crete and declare the following to its inhabitants, without any discrimination based on religion or nationality, I promise in the name of His Majesty that I will protect the honour, life and property and respect the religious beliefs of its inhabitants, bringing to them peace and equality before the law. Issued from the Gonia Monastery of Crete, on 2 February 1897, The Commander of the occupation army of Crete, Colonel T. Vassos.

¹⁷ *Consisted of two weak infantry battalions, an engineer company and a pack artillery battery – totaling 1,500 men – immediately embarked on steamboats Pelops, Theseus and Thetis, which set sail for Crete. The English destroyer Dragon also set sail at that time and followed the steamboats till Melos; afterwards it headed to Crete.*

lerable situation in Crete justified the decisions taken by the Greek government.¹⁸ Colonel Vassos had planned to land near Chania and attempt to capture the city with support from the sea.

The international occupation of the city of Chania was effected by the admirals of the Great Powers on their governments' orders on 3 February and prevented Colonel Vassos from occupying the city. Since the city's fall was imminent, Turkey had no objection to the Powers' proposals for foreign occupation of the island. Therefore, the admirals disembarked a detachment of 500 men that seized the city, and the Great Powers' flags were placed alongside the Turkish flag on the ramparts of the city's fortress.¹⁹ Turkey also protested to the Great Powers against the Greek dispatch of an expeditionary force, since after the foreign occupation and preceding agreement it was restricted from sending new military forces to the island. At the same time, it promoted the establishment of army headquarters near the Greek-Turkish border. On 5 February, the international occupation was extended to other island coastal cities and fortresses as well. The admirals also defined a six-kilometre buffer zone around the fortress of Chania and prohibited hostilities within this zone. The Greek government ordered Colonel Vassos to avoid conflict with the European detachment forces. At the same time, the alliance requested the Greek government to withdraw all of its troops from Crete.

On 9 February 1897, the European Powers' naval units in Souda Bay bombarded the Greek rebel forces. In particular, the military governor of Crete, undisturbed by the Europeans, not only attacked the Cretans to the southeast of Chania, but also extended his attacks up to Akroteri. Although the Cretans were also attacked by the Turkish ships that were anchored at Souda, they managed to repel them. Some Cretan troops, in their pursuit of the Turks, followed them into the buffer zone, where the European ships opened continuous fire against them. This happened because the admirals had declared in a previous agreement that they would intervene against the Cretans only if they entered the buffer zone. The first to open fire was the German warship *Empress Augusta*, followed by the Austro-Hungarian *Maria Theresia* and the English *Revenge*, *Dryad* and *Harrie* with their heavy cannons. The French and Italian ships did not participate, because they were in a disadvantageous position. On 15 February, the Cretan members of parliament in Athens submitted a petition to the King, asking for the integration of the island. On the same day, the revolutionists at Akroteri responded to the proclamation issued by the admirals on 13 February requesting that the Cretans lay down arms, that only unification with Greece would bring peace. At the same time, the Cretans repulsed the Turks, who came out of Chania, perpetrated massacres in the area and supplied their besieged compatriots, supported by the firing Turkish warship at Souda Bay and under the eye of the captains of the European warships. This bombardment had a major impact on European public opinion and made the worst impression on the Greek people, while on the other hand

¹⁸ *Aspreas G., Political History of Modern Greece 1821–1921 (in Greek), vol. II, Athens 1925, p. 235–23, Driault-Lheritier, Histoire ..., vol. IV, p. 345.*

¹⁹ *HAGS/AHD, Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos, p. 14.*

it boosted morale and increased Turkish insolence.²⁰ After all this, the Cretans sent a protest to the admirals and the Christian people in Europe. The Italian press, as well as the French opposition press, described the act as ignoble and a stain on Europe. The press in Germany and Austria-Hungary maintained their anti-Greek stand. The Greek parliament expressed its deep regret and appealed to the Christians of Europe for the holy rights of freedom that had been trampled on in Crete.²¹

At the same time, the European Powers reached an agreement, despite their differences. On 18 February, the ambassadors of the European Powers in Athens delivered identical notes declaring that Crete could not be unified with Greece but would be granted autonomy instead. Moreover, Greece was given a six-day deadline to recall its troops and ships from the island. An identical notification on Crete was also delivered to Turkey by the ambassadors in Constantinople.²² On 24 February, when the deadline expired, the Greek government responded to the Great Powers' notification refusing to recall troops from Crete, remaining, however, open to any future negotiations. Turkey had responded earlier and, as per its usual tactics, accepted the Powers' decision. The Great Powers regarded the Greek response as unacceptable and resumed negotiations on the fate of Crete. At the same time, the admirals, by orders of their governments, ousted the director of the abolished Greek consulate in Chania.

Despite the admirals' hostile acts, the Cretan struggle did not ebb; on the contrary, it continued with intensified vigour. On 16 February, the Cretans, reinforced by troops and cannons from the Expeditionary Force of Colonel Vassos, seized the fortress of Stavros. The admirals protested against the occupation while Vassos responded by maintaining that he had not disturbed the coastal fortresses which were under the protection of the flags of the Christian Powers.²³

On 21 February, European warships sailed into Kasteli Selinou (Paleohora) and disembarked 500 enlisted men.²⁴ The admirals requested that the Cretan leaders who had besieged Kandanos not oppose their decision to evacuate the town. The Cretan leaders expressed their regret that Europe was not at all moved by the slain

²⁰ *On 20 February, a massive demonstration took place in Athens, where the people expressed not only their opposition to the Powers' decision but also their bellicose disposition. Demonstrations were staged for the same purpose abroad as well. More than 100 British members of parliament expressed their sympathy for the stance of the Greek government to the Greek king in a telegram. Furthermore, after the proclamation of the Cretan Committee of London to the British people, multitudinous demonstrations (the second numbering more than 100,000 people) were staged on 21 and 23 February, protesting against using the British fleet to force the Cretan people to give in to the interests of the Sultan and requested that the Cretans be given the right to decide their fate on their own*

²¹ Spiliotopoulos, *Ant., History of the Greek-Turkish...*, p. 244–250.

²² Edouard Driault and Michel Lheritier, *Histoire...*, vol. IV, p. 361–365.

²³ HGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos*, p. 37–38. *Vassos asked to be informed »whether the neutrality of positions professed by the admirals concerned only Christians and if the minimum violation of this, for reasons of defence, by them and only them, was to be penalised with bombardments, and whether the bullets of the Christian Powers would continue to lay the neutral ground for the Christian corpses.«*

²⁴ HGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos*, p. 48–49.

Greeks, when on the other hand it showed its interest and care of the Muslims. The evacuation was carried out on 25 February, and after it was completed, the European ships initiated a cannonade and firing against the Cretans on the grounds that some of them had entered the forbidden coastal zone.

In the eastern part of Crete, the struggle went on under Captain Aristotelis Korakas, who besieged Heraklion Port.²⁵ On 20 February, the captains of the European warships that were in town informed Korakas that, by order of the admirals, Heraklion had been placed under the protection of Europe and that a buffer zone was being defined around it. Following this development, at the request of the inhabitants of Ierapetra, Korakas moved that same day towards the southeastern coast of Crete and reached the city, leading 3,500 men. When the admirals were informed of his move, however, they sent the Italian warship *Ruggiero di Saurra* to Ierapetra. The Italian captain forbade the Greek inhabitants to enter the town, in order to receive and protect their looted property. Therefore, the next day, despite the Italian captain's declaration that any action would be repelled by cannonry, Korakas attacked the town with artillery and blockaded it from land. But no sooner had the artillery fired than the Italian battleship intervened with its cannons and machine guns in alliance with the Turks. At the same time, marine detachments disembarked on land. Additionally, when the Greek troops, on 28 February, attacked the island of Spinalonga, the French warship *Sughet* arrived and placed the island under its protection. The bombardment from the Italian warship created a bad impression in Italy; the people's indignation was so great that the Italian government was forced to recall the warship²⁶ from Crete.

The government foresaw the naval blockade on Crete and thus recalled the Greek ships, save for two. It also feared a blockade on Piraeus (Athens' seaport), which Germany had been persistently requesting. Despite people's reactions in France and England, where new massive demonstrations had been organised, the governments of all Powers agreed to take coercive measures. The blockade of Crete and its joint occupation by the Great Powers was therefore decided. Each of the Powers undertook to reinforce its detachments on the island, by 500–600 more men. While the Powers agreed to grant Crete full autonomy within the Ottoman Empire and the admirals of the Alliance openly declared the fact on 5 March, the rebellion continued to grow in intensity, as the rebels were infuriated at the naval blockade imposed on the island. The Turks reacted to the autonomy and insisted on having a Turk appointed governor of Crete. On 6 March, the ambassadors in Athens delivered a notification on the blockade of Crete, which was due to come into force on 9 March 1897. After that, the Greek government decided to recall both ships still remaining at Chania.

²⁵ *Korakas, after resigning from the Hellenic Army, disembarked in early February, with the Greek Expeditionary Force, heading about 400 volunteers and with 2 pack cannons, 3,000 Gras weapons, various other equipment and supplies. After recruiting about 3,000 men, he invited local leaders to engage in joint action and created a tight besieging cordon around the city of Heraklion.*

²⁶ *HAGS/AHD, Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/B/1, Report by Captain Aristotelis Korakas.*

Subsequently, the Great Powers occupied Crete with the international army in the following way: the Austro-Hungarians seized the province of Kissamos, the Russians the province of Rethymno, the Italians Chania, the Germans Souda, the French Sitia and the British Heraklion, forcing the Greek vice-consul stationed there to leave. The admirals proposed that their governments immediately appoint a governor, organise autonomy, have the Greek and Turkish troops removed and blockade Piraeus. New deliberations followed among the Great Powers. Britain maintained that it would be preferable to have the pacification of the island assigned to the Expeditionary Force of Colonel Vassos. Russia, in line with France, suggested that Prince George of Greece be appointed governor of Crete and the ambassadors in Constantinople assigned the task of granting autonomy. On 22 March, the ambassadors laid down the relevant plan. In order for it to be enforced, however, the Greek and Turkish military forces had to be removed. Hence, the matter remained pending, while relations between Greece and Turkey became even more tense and mobilisation was underway.²⁷

In the meantime, the admirals implemented the naval blockade on Crete before the official starting date of 9 March specified in the Great Powers' notification. Specifically, an Austro-Hungarian warship sank a Greek sailing boat on 5 March. The next day the admirals circulated printed proclamations to the inhabitants of Crete and promised them, in the name of their governments, complete autonomy of the island, provided they lay down arms. Subsequently, they assigned the consul of Britain, Bilioti, to go into the provinces and receive the Cretan people's reply in writing.²⁸ The Cretans, in their gatherings in various provinces on the island, signed resolutions against autonomy and demanded unification. Bilioti pretended that these events did not represent the people's will and suggested that the Admirals go to the provinces themselves to ascertain the truth. In fact, the admirals did go into the provinces and were faced everywhere with the Cretan people's irreversible decision

²⁷ Mazarakis Alex., *Historical Study...*, p. 284, *Spiliotopoulos, Ant., History...*, p. 321–329.

²⁸ HAGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos*, p. 95–98.

To the inhabitants of Crete

The signatories, High Commanders of the naval forces of Germany, Austria-Hungary, France, Great Britain, Italy and Russia in Cretan waters, acting according to the instructions of their Governments, declare to all and announce to the inhabitants of the Island that the Great Powers have received the irrevocable decision to ensure full autonomy of Crete, under the suzerainty of the Sultan. This means that the Cretans shall be completely relieved of any control by the Porte with regards to their internal affairs.

The Powers, mainly dealing with curing the sufferings that have stricken this place and preventing the return of these, process a set of measures destined to regulate the operation of the autonomous constitution and restore peace, secure, without any discrimination based on origin or religion, the freedom and the guarding of properties, facilitate the resumption of agricultural works and transactions and the gradual development of local resources: This is the cause of the Powers.

For that, they demand that this be understood by all. A new era is upon Crete. Let everyone give up their arms. The Powers desire peace and order. In case of emergency, they shall have enough power in order to make their decisions be respected. They rely upon the support of all the inhabitants of the Island, Christians and Muslims, in order to proceed with them to the completion of a work that will secure unity and prosperity for the Cretans. Souda, March 5/17 (7/19 according to the French calendar) 1897.

The Commanders of the international naval forces.

The German Captain Kelner, the Vice Admiral* Harris.

The Austria-Hungarian Vice Admiral* Hinke, The Russian Vice Admiral* Andriev.

The French Vice Admiral* Pottier, The Italian Rear Admiral* N. Canevaro.

*The translator incorrectly translated "C. Admiral" as Vice Admiral, instead of Rear Admiral and "V. Admiral" as Rear Admiral, instead of Vice Admiral.

for unification. The admirals were convinced by the whole reaction of the people and their unanimous will for unification, yet failed to lure the Cretans into accepting the proposal of autonomy.²⁹ In the course of time, the admirals' position gradually changed. It was observed that although they had defined a buffer zone, they aimed to let the Turkish army extend to the island's interior.

Greek forces seized the Malaxa Fortress on 13 March, before the Turkish forces could supply the guard, as was their intention, since they had already received the approval of the admirals. The European fleet started firing against the fortress and the Greek camp. They also telegraphed to Europe, the British Consul Bilioti in particular, that the Turkish guard (46 men) had been captured and slain by the Greek army. The next day many correspondents from foreign newspapers visited the prisoners and saw for themselves that the rumours were inaccurate.³⁰ On 18 March, the admirals seized the Annibali Fortress with a detachment, to allegedly secure Chania after the fall of Malaxa, while at the same time Turkish troops attacked Cretans occupying proximate positions. Despite the fact that the Turks were supported by artillery and two Turkish warships, the Cretans managed to repulse the attacks. The European ships started cannonading the Cretans even after cessation of the battle. On the next day, the struggle was repeated with greater fierceness with cannonades from the Turkish and European ships, particularly the Russian and British. Thus, with the help of the admirals, the Turks seized the Cretans' fortified positions, pillaged and set fire to the nearby Greek villages.

On 18 March, Colonel Vassos sent a written protest³¹ to the admirals concerning all that had taken place, and the next day he communicated his protest to the London newspapers and the opposition leader of the English parliament, causing a tumultuous discussion to break out. On 22 March, the Italian admiral contested the accuracy of the assertions. On the same day, a group of Turks, in Cretan dress, approached the Cretan outposts at Akroteri and attacked the unsuspecting Cretans, who lost 25 men. A fierce attack followed from Turkish forces that were awaiting the success of the surprise attack, but the Cretans managed to repulse them after inflicting losses on them of 53 men. The Cretans of Akroteri, as well as Colonel Vassos, protested the next day to the admirals, asking why such acts that had occurred before their very eyes had not induced their intervention. Since British Consul Bilioti disputed the Turkish excesses, four officers of the Great Powers were sent who saw the deplorable state of the dead.³² Following the Cretans' protests that the admirals had a double standard, the latter replied that they would recommend the disarmament of the Turkish inhabitants.

²⁹ HAGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos, p. 103–104.*

"We took to the arms in order to die under the Greek flag. We have tried all regimes Europe imposed on us, and all kinds of autonomy granted to us fell through. We are tired of rebelling just to receive regimes that fail. Our desire is one, unification. For this we have been in revolt since 1821. This is our fathers' will and the only appropriate solution of the question; any other solution is ruled out."

³⁰ HAGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos, p. 70–76; Edouard Driault and Michel Lheritier; Histoire..., vol. IV, p. 380–384.*

³¹ HAGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos, p. 79–85.*

³² HAGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos, p. 106–107.*

In the meantime, in the province of Kissamos, the coastal fortress of Kasteli, which had been placed under the protection of the European Powers and was guarded by six of their warships, remained in the possession of the Turks. In order to storm the fortress, on the night of 15 March, the Cretans decided to blow it up, and with the help of Colonel Vassos' engineer platoon, they started constructing a mine. The venture failed, since they were spotted by the Turks, who opened fire against them. The next day, European detachments landed and started bringing down the houses of Cretans next to the fortress so as to prevent any other attempt to blow it up. On seeing their houses being demolished, the Cretans attacked the detachments, which withdrew to their ships and opened continuous fire against them. However, on the night of 19 March, Kounoupitsa Tower was blown up, forcing its guard to abandon it, and later, so was Mesogeia Tower.³³

These incidents further inflated pro-war sentiments in Greece. Following the events, Serbia, Bulgaria and Montenegro, urged on by Russia and Austro-Hungary – who did not want the status quo in the Balkans disturbed – assured the Turks that in case of a Greek-Turkish war they would maintain strict neutrality. This fact encouraged the Turks, who decided to resolve their differences with Greece through war. The Great Powers made efforts to reach an agreement on extending the blockade to the ports of mainland Greece. No agreement was reached on England's proposal that both Greece and Turkey move their troops 50 miles away from each side of the border. This situation did not contribute to pacification, and Europe seemed unable to ward off the forthcoming crisis. Therefore, following a proposal by Russia, the Great Powers delivered notifications simultaneously to both the Greek and Turkish governments, because they observed the gathering of Greek and Turkish forces at the border every day and foresaw an imminent rift. The Great Powers, however, did not agree on issues such as the blockade of Greece, the participation of Colonel Vassos in the pacification of Crete and the appointment of Prince George as sovereign of Crete. The officials in Athens considered the above to be a sign of a rift among the Great Powers, while, as the national celebration (25 March) approached, demonstrations took place on a daily basis in the streets of Athens. The Greek government, discerning the forthcoming war, wanted to reach an understanding with Bulgaria. However, the Balkan states, pressured as they were by Germany and Russia, notified the Porte on 28 March that they were to keep a strictly neutral position towards the war between Greece and Turkey. Hence, despite diplomatic efforts to prevent the war, everything led directly to it, even the bellicose movement in Greece, which could not but affect the government. On the other hand, Turkey was being pushed by Germany to attack.

Although the National Society had placed itself at the government's disposal, it started organising rebel corps again and planned a sortie to Macedonia. Therefore, the only outcome of their invasion was to accelerate the declaration of war.³⁴ On

³³ HGS/AHD, *Greek-Turkish War 1897 Archive, F.1800/A/1, Report by Col. T. Vassos, p. 108–113, 1800/A/1, Part C, Reports by Captain D. Mattheopoulos and Professor P. Kondilis.*

³⁴ *Spiliotopoulos, Ant., History..., p. 351–357, Edouard Driault and Michel Lheritier Histoire..., vol. IV, p. 389–391.*

the afternoon of 5 April 1897, the Porte announced to the Greek ambassador in Constantinople its decision to breach diplomatic relations and begin war operations. The Great Powers, in different statements, declared that they would keep away from any intervention, observing neutrality, and that the situation in Crete would remain invariable. However, Germany, with ammunition and officers, took over command of the Turkish units.³⁵

Conclusion

The Cretan Issue remained open during the war. The actions of the Great Powers were limited to the recall of the Hellenic Army from Crete and acceptance by the Hellenic Government of the autonomy of Crete. The Cretan Assembly was forced to accept the autonomy on 16 October 1897. Subsequently, the issue of the governor came up. Many personalities were proposed, but the Great Powers did not agree. In December 1897, the Tsar proposed Prince George of Greece as a candidate, but again the Great Powers reacted, mainly Germany and Austria-Hungary. Russia, however, insisted, and Germany reacted and proposed that Crete should be captured by two Powers and on 2 March 1898 recalled its warships from Crete. Austria-Hungary followed, so only the naval forces of England, France, Russia and Italy remained in Crete. The remaining powers divided the island into four departments, which they severally undertook to administer. By her active intervention in Crete, Greece had caused European attention to shift from the island to the mainland. But no sooner were the Greco-Turkish difficulties settled than Crete continued to provide a major element of instability in the Near East, from which further complications might ensue at any moment. It was incumbent upon the Powers, in accordance with their promises, to provide Crete with sufficient autonomy, and their efforts to this end occupied the latter half of 1897, and practically all of 1898. It was not until Germany and Austria-Hungary had withdrawn from the Concert, and not before a further outbreak led to the loss of several British lives, that a final settlement was reached. Throughout this period, Crete, because of its strategic position and the value that Turkey attached to a favourable settlement, served as an important pawn in the general diplomatic game, as well as in the affairs of the Near East.³⁶ After an attack by the Muslims of Heraklion with the connivance of the Turkish authorities, the Hellenic Government asked that the Great Powers recall the Ottoman troops. The last Turkish soldiers left the island on 3 November 1898. The Great Powers asked for the authorisation of King George I to appoint his son, Prince George, High Commissioner in Crete for three years, on condition that he would recognise the suzerainty of the Sultan and raise the Turkish flag as a symbol thereof on one of the island's fortresses. The King of Greece accepted the proposal, and on 9 December 1898, Prince George disembarked in Souda Bay, being officially accepted by the four admirals and with

indescribable enthusiasm on the part of the inhabitants. The assumption of governance by the Cretan Eleftherios Venizelos in 1910 and the victorious wars of 1912–1913,

³⁵ *Spiliotopoulos, Ant., History...*, p. 368–371, *Driault-Lheritier, Histoire...*, p. 360, *Mazarakis Alex., Historical...*, p. 288–289.

³⁶ *Papadopoulos S. George, England and the Near East 1896–1898, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki 1969, p. 195.*

during which the contribution of many Cretan volunteer corps was very important, were the final solution of the Cretan Issue. With the treaties of London (17 May 1913) and Bucharest (28 July 1913), the unification of Crete with Greece took place officially. This unification was officially sealed on 1 December 1913.

Bibliography

1. *Driaault Edouard and Lheritier Michel, Histoire diplomatique de la Grèce de 1821 à nos jours, Paris 1925, vol. IV 1878–1908.*
2. *Hellenic Army General Staff, Army History Directorate, The Greek-Turkish War of 1897, (in Greek), Athens 1993.*
3. *Hellenic Army General Staff, Army History Directorate, A History of the Hellenic Army 1821–1997, Athens 1999.*
4. *History of the Hellenic Nation, vol. XIV, (in Greek), Ekdotike Athinon, Athens 1980.*
5. *Mazarakis, Alex., Historical Study 1821–1827 and the 1897 War, (in greek).*
6. *Nikolakakis, D. (history, research-ed.), The Cretan Revolution of 1897 in the pages of the Athenian and foreign press, (in greek), National Research Foundation “Eleftherios K. Venizelos”, Chania 2003.*
7. *Papadopoulos, S. George, England and the Near East 1896–1898, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki 1969.*
8. *Spiliotopoulos, Ant., History of the Greek-Turkish War, 1897.*

PARTICIPATION OF THE AUSTRO-HUNGARIAN NAVY IN THE CRETE OPERATION 1897–1898

SODELOVANJE AVSTRO-OGRSKE VOJNE MORNARICE V OPERACIJI NA KRETI 1897–1898

Izvirni znanstveni članek

Povzetek Čeprav Avstro-Ogrska v Evropi ni bila priznana kot pomorska sila, je vendarle imela zelo pomembno vlogo v vojaški misiji na Kreti od leta 1897 do 1898. Izrednega pomena ni bilo le uradno sodelovanje avstro-ogrskih pomorskih sil, temveč tudi pripravljenost najvišjih državnih organov, da si prizadevajo za mir in stabilnost v regiji. Tako je avstro-ogrška vojna mornarica, skupaj z drugimi, uspela vzpostaviti pomorsko blokado otoka Krete. Takšna izolacija spora je bila odločilna. Še pomembnejša pa je bila vloga avstro-ogrskih kopenskih sil, natančneje 2. bataljona 87. pehotnega polka, in sicer pri transportu, logistični podpori, morebitni ognjeni podpori in poveljevanju.

Ključne besede *Avstro-ogrška vojna mornarica, Kreta, pomorska blokada.*

Abstract Although Austro-Hungary was not recognised as a naval power in Europe, it played a very important role in the military mission to Crete in 1897–1898. Not only was the formal participation of the Austro-Hungarian naval forces extremely important, but also the will of the highest state authorities for peace and stability in the region. Therefore, the Austro-Hungary Navy, along with other navies, was able to provide a naval blockade of the island of Crete. This isolation of the conflict was crucial, but the more important role was transportation, logistical support, possible firepower assistance and command of the Austro-Hungarian ground forces – the 2nd Battalion of the 87th Infantry Regiment.

Key words *Austro-Hungarian navy, Crete, naval blockade.*

Introduction The Austro-Hungarian participation in the international operation on and around Crete in 1897–98 was an intervention by naval forces in the interest of foreign policy, both from the point of view of the Dual Monarchy as well as from a wider European perspective. This intervention was organised by the “Concert of Europe”, consisting

then of the six major European powers: Austria-Hungary, Germany, France, Great Britain, Italy and Russia.¹ This was “naval diplomacy”, i.e. the use of naval forces for diplomatic aims.²

Naval forces appear particularly well suited for intervention in crises because they are mobile and able to remain operational over long periods. They are easily deployable outside of a country’s own territorial waters, but can also be withdrawn in case of need without excessive “loss of face”. Even their mere presence, short of actual intervention, can exert a certain influence by creating a sort of “passive force”, moving the decision (and the blame) of escalating the conflict by “firing the first shot” to the other side.³

For the Austro-Hungarian Navy – officially called the Imperial & Royal (I&R, or *k.u.k.* in German) Navy⁴ – the main operational area was the Eastern Mediterranean. Participation in the Crete mission was the last operation of its kind in the 19th century, but also the longest and most important intervention undertaken by the Austro-Hungarian fleet.

1 THE WAY TO THE INTERNATIONAL BLOCKADE

The Ottoman Empire conquered the island of Crete in a long and bloody campaign between 1645 and 1669, culminating in the three-year long siege of Candia. Following the Greek War of Independence after 1821, and the establishment of the Kingdom of Greece in 1830, several uprisings against Ottoman domination took place. A large majority of the population was Greek-Orthodox: in 1900, 271,000 out of 310,000 inhabitants were Orthodox, and only 32,000 Muslims. Many Muslims were not ethnic Turks, but of Greek origin, who had converted to Islam at some point. Most Greek-Cretans demanded independence and union with the Hellenic state. The Sultan, however, was not willing to renounce this strategically important island.

¹ Friedrich von Gentz coined this term in 1806 in his book *Fragmente aus der Geschichte des politischen Gleichgewichts von Europa* (Fragments from the History of Political Balance in Europe). The basis for the Concert of Europe was the Treaty of Chaumont, signed on 1 March 1814 between Great Britain, Austria, Russia and Prussia. Later, France and Italy acceded to this treaty. Gentz himself (born 2 May 1764 in Breslau, died 9 June 1832 in Weinhaus near Vienna) joined the Austrian civil service in 1802 and was assistant to Prince Metternich, the Austrian State Chancellor, who was also referred to as „Secretary of Europe“ during the Congress of Vienna (1814–15).

² See Lennart Souchon, »Seestreitkräfte und maritime Machtpolitik: Eine Untersuchung zur Wechselwirkung von Seemacht und Außenpolitik«, in: Heinrich Walle (ed.), *Der Einsatz von Seestreitkräften im Dienste der auswärtigen Politik, Schriftenreihe des Deutschen Marine Instituts 3* (Herford 1983), 15.

³ Cf. Wilfried Hofmann, »Die Rolle von Seestreitkräften in der Außenpolitik«, in: *ibid.*, 139.

⁴ With the Compromise Agreement (*Ausgleich*) of 1867, Austria and Hungary became two distinct countries united by the dynasty and certain »common« institutions such as the ministries of foreign affairs and of war. To distinguish the various institutions, »common« (i.e. Austro-Hungarian) affairs were officially called *kaiserlich und königlich* (i.e. Imperial [Austrian] and Royal [Hungarian]) or *k. und k.* (also *k.u.k.*) from October 1889 on (see *Normalverordnungsblatt für die k. und k. Kriegsmarine XXXII. Stück 1889, Nr. 51*). In contrast, “Austrian” institutions were referred to as *kaiserlich-königlich* or *k.k.* (i.e. Imperial [Austrian] – Royal [Bohemian, etc.]), whereas Hungarian ones were simply *königlich ungarisch* or *k.u.* (Royal Hungarian). The navy, as part of the “common” military establishment, was therefore *k.u.k.*

In late April 1866, the consuls of the European powers on Crete reported on a reuniting of dissidents who were discussing future action.⁵ The dissidents wrote a petition demanding reforms, but promised to wait with further action until they had received an answer from the Porte. This answer never arrived, and the protesters eventually decided to take up arms, being encouraged to do so by promises of moral and military support from the Greek mainland. The uprising started in late 1866.⁶

The uprising forced the European Powers and the United States to intervene in order to prevent Greek interference in, and escalation of, the conflict. Austrian, British, French, Italian, Russian and US vessels patrolled the waters around Crete from late 1866 on, with an international station established in the Bay of Souda (Suda).⁷ Austria first sent the frigate *Donau* (Danube), followed by the frigates *Radetzky* and *Adria* and several smaller vessels. The main task of the coalition forces was to protect citizens from the various European nations and to prevent shipments of arms from mainland Greece.⁸ The international fleet continued its presence in the waters around Crete until the end of 1868. The Greek population of the island put up spirited resistance, and the Ottoman authorities only got the upper hand in 1868.

Ten years later, possible autonomy for Crete was among the issues discussed at the Congress of Berlin, but the Halepa Treaty of October 1878 failed to lead to a long-term solution of the conflict.⁹

Two decades after the uprising of 1866, Greek inhabitants of the island started a new insurrection against Ottoman rule. Both sides committed outrageous brutalities, and war between Greece and Turkey appeared likely. Nevertheless, the European Powers once again decided to maintain stability in the Eastern Mediterranean by supporting the “sick man on the Bosphorus” – as the once powerful Ottoman Empire was then often referred to – against Greece.¹⁰ British, Russian, Italian, German and Austro-Hungarian ships were again deployed to the region, assembled in an international squadron, under British command, in 1886.

The task of the international fleet was to prevent war between Greece and Turkey. Therefore, a blockade was organised, both for the Greek ports and for the island

⁵ *About the activities of the consuls, cf. Leopold Kammerhofer, »Das Konsularwesen in der Habsburgermonarchie (1752–1918): Ein Überblick mit Schwerpunkt auf Südosteuropa«, in: Harald Heppner (ed.), Der Weg führt über Österreich ...: Zur Geschichte des Verkehrs- und Nachrichtenwesens von und nach Südosteuropa (18. Jahrhundert bis zur Gegenwart), Zur Kunde Südosteuropas II/21 (Wien 1996), 7–35.*

⁶ *See Robert Wagner, Der kretische Aufstand 1866/67 bis zur Mission von Ali Paschas (Bern 1908); and Wolfgang Elz, Die europäischen Großmächte und der kretische Aufstand 1866-1867, Quellen und Studien zur Geschichte des östlichen Europa 28 (Stuttgart 1988).*

⁷ *In general, place names are spelt as they are in the contemporary sources.*

⁸ *Peter Handel-Mazzetti, »Die Auslandsmissionen der einstigen k.k. Kriegsmarine von ihren Anfängen bis zur Auflösung der Donaumonarchie«, in: Nauticus: Jahrbuch für Deutschlands Seeinteressen 26 (Berlin 1943).*

⁹ *See Daniel Nikolopoulos, »Die völkerrechts-historische Entwicklung Kretas« (unpubl. staatswissenschaftl. Diss., University of Vienna 1966).*

¹⁰ *About this and further international actions, see Stephan Verosta, Kollektivaktionen der Mächte des Europäischen Konzerts 1886–1914 (Wien 1988).*

itself, to prevent escalation of the conflict. Austria-Hungary contributed several ships, under the command of Rear Admiral Hermann Spaun.¹¹ From 9 May to 7 June 1886, this squadron, with *Kaiser Max* (Emperor Max) as flagship, patrolled the Bay of Volos in Greece (situated about halfway between Athens and Saloniki).¹² The Austro-Hungarian units included the then newly introduced torpedo boats, which proved well suited to patrols in coastal waters. Eventually, Greece had to back down in the face of action by the Powers and reduced the size of its army in the summer. By August, the Austro-Hungarian ships had left Cretan waters again – and few people would have expected that a new intervention was about to take place within only a few years.

In 1895, the so-called “Reform Committee” for Crete was founded in Vamos.¹³ This committee did not immediately aim at full independence, nor at a union with Greece, but rather opted for the consensual granting of a certain autonomy status within the Ottoman Empire. This movement had a rather conservative character, partly because many Cretans had lost their illusions after so many uprisings had failed. Therefore, the leaders of the Reform Committee hoped for a peaceful resolution of the conflict with Turkey, and hoped to achieve a compromise in negotiations. This was contrary to the aims of the Greek government, however, which supported the more radical followers of the advocate Eleftherios Venizelos.¹⁴ Because it maintained the long-term vision of the full unification of Crete with mainland Greece, the Greek government even demanded the dissolution of the moderate Reform Committee as being opposed to Greek interests.

The leaders of the Crete reform movement recognised that a peaceful solution could only be reached through the support of the European Powers and thus sought the assistance of the foreign consuls on the island. The Powers at first were still reluctant to sacrifice the status quo as late as 1895. Britain in particular feared a shift of power in the Mediterranean following a possible union of the island with Greece. However, in April 1896, new unrest broke out on Crete, leading to severe clashes between Greek and Turkish inhabitants. The European consuls in Chania (Canea) started consultations among themselves and with their foreign ministries. In June 1896, the Austro-Hungarian foreign minister, Count Agenor Goluchowski, started an initiative for a joint

¹¹ Hermann Spaun (born 9 May 1833, died 7 June 1919 in Gorizia), later became Commander-in-Chief of the Navy in 1898 and retired in 1904. See Hans Hugo Sokol, *Des Kaisers Seemacht: Die k.k. österreichische Kriegsmarine 1848 bis 1914* (Wien 1980), 144.

¹² Lothar Höbelt, »Die Marine«, in: Adam Wandruszka and Peter Urbanitsch (eds.), *Die bewaffnete Macht, Die Habsburgermonarchie 1848–1918, Vol. V* (Wien 1987), 762.

¹³ See Anton Tuma v. Waldkampf, *Kreta und die neueste Phase der orientalischen Frage* (Leipzig 1897).

¹⁴ Eleftherios Venizelos (born 23 August 1864 in Mournies/Crete, died 18 March 1936 in Paris) had spent part of his childhood in exile because his father had to flee the island after the rebellion of 1866. Since 1888, Venizelos fought actively for the unification of Crete with mainland Greece. He became minister of justice in Crete in 1899–1901, founded the Liberal Party in 1910 and served as Greek prime minister from 1910–15. In 1916, he led a successful revolt against the king, served as head of government again until 1920 and then went into exile. During his term as prime minister, Greece joined the Entente Powers in 1917. He became prime minister again in 1924, 1928–32 and 1932–33. Following yet another attempted coup (against the Tsaldaris government) in 1935, Venizelos went into exile again.

action by the Powers.¹⁵ The Austro-Hungarian ambassadors in Paris and St. Petersburg signalled a positive reaction, but London still hesitated, eventually agreeing to a joint demarche of the powers, while excluding any direct intervention. Few people would have expected that the British government would actually initiate an armed intervention only eight months later, this time in agreement with the Porte, however.

The six Powers continued to search for a resolution of the Crete question. Their ambassadors in Constantinople met regularly for consultations. In August 1896, they presented a new ordinance for the island, establishing three international commissions: two for the re-organisation of the gendarmerie and the justice system, respectively, and a control commission consisting of the consuls of the Powers. The Porte reluctantly agreed to these demands, but – facing further uprisings in Armenia and other borderlands – feared that concessions for Crete might encourage other minority groups to demand more autonomy.

In January 1897, armed clashes between Orthodox/Greek and Muslim/Turkish groups on Crete broke out anew. On 31 January, Muslims in Chania killed a group of Greek notables. Christian inhabitants of Chania and Rethimno (Retimo) took up arms in revenge, and civil war soon spread to other parts of the island. The Austro-Hungarian consul Julius Pinter (himself a former intelligence officer who in general supported the demands of the Christian Cretans) asked for military support.¹⁶ On 3 February, two Austro-Hungarian warships, the cruiser *Kaiserin und Königin Maria Theresia* (Empress and Queen Maria Theresia) and the torpedo boat *Sebenico* were ordered from Piraeus to Crete, where they arrived on the following day.¹⁷ In cooperation with the consulate, the warships would guarantee the safety of Austrian and Hungarian as well as German citizens.¹⁸ Similarly, the other Powers sent ships to Crete.

The uprising continued to escalate. On 25 January, the Greek government issued an appeal to the “Cretan brothers”, calling for the island’s reunion with the Greek motherland. The ambassadors’ conference in Constantinople now also had to consider measures to prevent active Greek intervention in the conflict.¹⁹ This soon materialised, when the Greek torpedo squadron, commanded by none less than Captain

¹⁵ *Agenor Maria Adam Graf Goluchowski* (born 25 March 1849 in Lemberg (Lviv), died 28 March 1921 in Lemberg); Austro-Hungarian foreign minister 1895–1906.

¹⁶ *Julius Pinter* (born 30 October 1852 in Pancsova/Hungary, died after 1927) attended the military academy at Wiener Neustadt, being commissioned in 1872. He served for thirteen years in the army, including positions in the general staff and the intelligence service. In 1886, he moved to the consular service of the foreign ministry, serving in Jassy (Romania), Philippopol/Plovdiv (Bulgaria), Warsaw and Janina/Ioannina (Greece). From 1892 until 1909, he was consul general for Crete, and then served at the consulate in Beirut until his retirement in 1913. In 1918, he became citizen of the SHS Kingdom (= Yugoslavia), residing in Warasdin (Pinter’s personnel files are in the Austrian State Archives in Vienna [Österreichisches Staatsarchiv = ÖStA]: Haus-, Hof- und Staatsarchiv [= HHSStA], Adm. Reg. F 4/Karton 260; and Archiv der Republik [= AdR], Neue Adm. Reg. F 4/Karton 85).

¹⁷ ÖStA: Kriegsarchiv [= KA], *Ship’s Diary »Maria Theresia«*, entry of 4 February 1897.

¹⁸ As there was no German representative on the island, the Austro-Hungarian consul was also responsible for the protection of German interests.

¹⁹ See: *Berthold Sutter*, ‘Die Großmächte und die Erhaltung des europäischen Friedens zu Beginn der Kreta-Krise von 1897’, in: *Südostforschungen* 21 (München 1962).

Prince George, the king's younger son,²⁰ was ordered to Crete on 10 February. The squadron, comprising the battleship *Hydra*, the cruiser *Miaulis* and six torpedo boats, reached Cretan waters on the next day. On 15 February, Greek troops commanded by Colonel Timoleon Vassos landed at Sitia.²¹ Among Vassos' first acts was to issue a proclamation to the island's authorities, claiming the occupation of Crete in the name of King George of Greece. Joint action by the Powers now seemed unavoidable.

2 THE BLOCKADE OF THE ISLAND BY THE POWERS

Vassos' proclamation forced a reaction from the Powers. They immediately protested the unilateral annexation of the island by Greece as contrary to international law. The Austro-Hungarian delegate called for an immediate blockade of Greek ports by international forces.

On 16 February 1897, only one day after the landing of Vassos' Greek troops, naval landing detachments from the international ships took up positions in Chania, mainly to protect the international consulates. The landing parties comprised 100 ratings each from Britain, France, Italy and Russia, and 50 from Austria-Hungary. Colonel Vassos was informed that any action by him would force the international fleet to open fire. Within a few days, the international fleet was reinforced and eventually comprised sixty-seven ships: twenty-three Italian, nineteen British, nine each from Russia and Austria-Hungary, and seven from France. Later, a German cruiser joined the international fleet as well. The Austro-Hungarian squadron reached Crete on 22 February, under the command of Rear Admiral Johann von Hinke.²²

Parallel to these military measures, the ambassadors' conference in Constantinople still tried to achieve a diplomatic solution. In late February, the situation on the island deteriorated when insurgent forces, supported by Vassos, blocked access to the capital city of Chandia on 23 February and occupied the important city of Akrotiri two days later. A growing number of Cretans, also from the interior parts of the island, joined the insurgents.

On 2 March, the ambassadors of the European Powers addressed joint demarches to both the Turkish and the Greek governments, stating that a union of the island with Greece was out of the question and that the only possible solution was to negotiate

²⁰ Prince George, (born 24 June 1869 Corfu, died 25 November 1957), commanded the Greek navy in the Aegean in 1897, high commissioner of Crete, 1898–1906.

²¹ Timoleon (Timelnon) Vassos came from an old noble family of the Armatole, in the Rumelian Mountains. His father, General Vassos, had already gained a hero's reputation during the Greek War of Independence, and Timoleon Vassos started a political career in 1862. He studied in Greece and abroad, and was generally seen as one of Greece's most able officers, also enjoying the king's friendship. He was married to Baroness Testa, the daughter of an Austrian diplomat.

²² Johann Evangelist Edler von Hinke (born in Verona on 3 June 1837, died in Vienna on 24 March 1904) attended the Naval Cadet College in Trieste, being commissioned as a cadet on 8 August 1853. He retired on 1 November 1901 as vice admiral. A detailed biography was published by Gilbert von Randich, »Johann Edler von Hinke – ein k.(u.)k. Admiral«, in: *Marine - Gestern, Heute* 13 (Wien 1986), 132 ff.

a state of autonomy for Crete. In order to implement a peace plan, the Powers demanded the withdrawal of all regular Greek forces from Crete. Greece opposed this, and Colonel Vassos continued to support the insurgents with military advisers and arms.

Therefore, the Powers saw themselves forced to order a blockade of all Greek ports, as well as the island of Crete, in order to prevent Greek supplies of arms or additional forces to the insurgents. When the Greek government ignored a renewed appeal to withdraw the Greek forces, the blockade of Crete started on 21 March 1897, at 8:00 in the morning.²³

Two days before, on 19 March, the international commanders had reached an agreement for the implementation of the blockade. In the area between 34°45' and 35°48' North, and between 23°24' and 26°30' East, all ships and vessels were to be stopped and searched by warships of the international fleet.

Within this area, the Powers were assigned blockade zones. Thus, Austria-Hungary was responsible for the Bay of Kissamo and the Western coast as far as Elaphonisi. Russian ships patrolled between Cape Meleka and Cape Dia, British units from there to Cape Spinalonga, and French ships between Cape Spinalonga and Cape Plaka. Italian units covered the area between Cape Plaka and Kaloyeri. Chania and Souda Bay became an international *rayon d'action*, patrolled by a cruiser division comprising ships from all Powers, including the single German cruiser *Kaiserin Augusta* (Empress Augusta).²⁴

By now, the international fleet had grown to seventy-three ships: twenty from Britain, eighteen from Italy, sixteen from Austria-Hungary, ten from France, eight from Russia and one from Germany.²⁵ In order to direct the operations of this international fleet, an "Admirals' Council" was established, consisting of the commanding officers from all six Powers. The presiding officer was – by seniority – the Italian admiral, with an Austro-Hungarian deputy. Discussions were in French, and decisions were agreed on unanimously. The meetings took place on different ships in turn.

The Admirals' Council was the highest authority for all ships and troops despatched to Crete. The mission was to re-establish and maintain peace and stability, and to protect the Turkish forces remaining on the island, along with consuls and any foreign citizens. The admirals maintained continuous contact with the Porte's representatives on the island, but also sought to act as mediators for the population. On

²³ Geza Dell'Adami, *Die k.u.k. Streitkräfte auf und vor Kreta 1897/98* (Wien 1901), 57.

²⁴ See: Hans-Otto Koellner, »Deutschlands Vertretung während der Unruhen auf Kreta 1897«, in: *Marine-Rundschau* 42 (Berlin 1937).

²⁵ For details about the German, French, Italian and Russian contingents, see: *ibid.*; H. De la Martinière, *La Marine Française en Crète* (Paris 1911); Rudolfo Puletti, "10 Anni a Creta", in: *Armi: Rivista d'informazione internazionale* (Milano 1987); Harald Fock, *Vom Zarenadler zum Roten Stern. Die Geschichte der russischen/ sowjetischen Marine* (Herford 1985). The only German ship, the *Kaiserin Augusta*, left the Crete operation on 15 November 1897. It was replaced only in the course of 1898 by the *Oldenburg*.

the operational side, the Admirals' Council had to harmonise the blockade activities in order to establish a coordinated plan of action and rules of engagement.

In due course, the naval landing parties were replaced by army forces – eventually, the international force on Crete comprised close to 20,000 soldiers. To maintain security and take over functions no longer performed by the Turkish authorities, an Admirals' Council had to take over activities that we would nowadays summarise under the term “wider peacekeeping”, such as establishing the Admirals' Court (again, comprising representatives from all six Powers) and taking over police and justice functions on Crete.

At the same time, Greece and Turkey moved closer to war elsewhere. Fighting broke out in Thessaly and Epirus, and Greek forces moved into Macedonia to start an insurgency there. This Greek-Turkish War of 1897 ended with a swift Greek defeat, however. Upon an appeal by the Czar, the Sultan ordered a cease-fire on 20 May, and a peace agreement was signed in September. Greece had to agree to the handover of a part of Thessaly to Turkey, and pay an indemnity of four million pounds. These events obviously affected developments in Crete. The European Powers were involved in the peace treaty of September 1897 and could at least claim that their intervention on Crete had succeeded in keeping that island out of the war operations.

3 AUSTRO-HUNGARIAN PARTICIPATION IN THE CRETE OPERATION²⁶

The Austro-Hungarian Squadron²⁷

The flagship of the Austro-Hungarian squadron, the armed cruiser *Kaiserin und Königin Maria Theresia*, was based in Souda Bay along with the commanders' ships of the other Powers.

The main base for the Austro-Hungarian naval force, however, was Kissamo Bay, where Leodegar Kneissler von Maixdorf, commanding officer of the *Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie* (Crown Princess Archduchess Stephanie), was in command.²⁸ The Austro-Hungarian blockade squadron was complete when altogether fifteen ships had arrived off Crete by the end of April 1897. In May, the depot ship *Cyclops* joined

²⁶ This is based on the official account by Dell'Adami, k.u.k. Streitkräfte, and on the sources in the War Archives in Vienna: ÖStA: KA, Marinesektion: Operationskanzlei, files 1897: X-8/2 (Blockade), 1897: X-8/3 (Entsendung der Truppen), 1898: X-8/1 (Konsularberichte), 1898: X-8/2 (Blockade), 1898: X-8/3 (Einberufung der Truppen), and 1898: X-8/5 (Internationale Truppen).

²⁷ See the list of ships in the annex.

²⁸ Leodegar Kneissler von Maixdorf (born on 21 November 1844 in Olomouc, died 20 February 1925 in St. Pölten) had a distinguished naval career. He joined the marines as a cadet on 8 April 1861, becoming a naval cadet on 10 October 1862. In 1866, he served during the sea battle of Lissa aboard the armoured frigate *Kaiser Max*. After serving on various ships and completing several courses, he was promoted to captain on 1 November 1895 and was given command of the *Stephanie* in February 1897. For his service during the Crete operation he was awarded the Order of the Iron Crown (3rd Class). In 1901, he was appointed commanding officer of the Trieste naval district and promoted to rear admiral. Promoted to vice admiral in 1905 and admiral in 1910, he retired in 1911. For a detailed biography, see Dieter Winkler, “Admiral Leodegar Kneissler von Maixdorf”, in: *Marine - Gestern, Heute 9* (Wien 1982), 1f.

the squadron, which made it easier to repair minor damage, as the Turkish arsenal in Souda had only limited capacities, and its equipment was largely outdated.

The Austro-Hungarian Blockade

The radius of action of the Austro-Hungarian blockade reached from Cape Spatha in the North to Cape Elaphonisi (Elaphonist) in the South, thus including the complete western coastline. This stretch of some fifty-four nautical miles (100 kilometres), situated immediately opposite Greece, was divided into two parts by the Bay of Kissamo. It was considered a particularly demanding section of the blockade, because the many small bays and shallow waters made it difficult for larger ships to operate, while providing ample opportunities for the smaller fishing and transport boats used by Greek smugglers.

The Greeks used the small islands of Cerigo and Cerigotto, west of Agria Grabusa, as bases for their activities. The many reefs protected the small boats well against bad weather as well as the international ships. Pondikonisi, an uninhabited rock some seven nautical miles (ca. thirteen kilometres) west of Agria Grabusa, served as a depot for the arms, ammunition and food supplies that were unloaded there by Greek boats and collected by insurgents during the night. When the Austro-Hungarian ships started to use searchlights during night patrols, these activities swiftly ceased.

When a boat was intercepted by a ship of the coalition forces, it was inspected. If arms or ammunition were found on board, these were confiscated and the boat handed over to the “prize court” established by the admirals in Souda. However, in most cases the confiscated boat was eventually returned to its owners after some time.

During their patrols off Crete, the international ships mainly faced Greek civilian vessels, many of which were armed, however, and sometimes opened fire on the international patrols. These were restricted from using force to avoid further escalation or the accidental sinking of harmless civilian vessels, which would have given the Greek authorities a pretext to accuse the international force of crimes against humanity. Often, Greek vessels would display neutral flags, wait for the international ships to approach, and then quickly change the flags and open fire. In addition, international ships operating close to the coast were often shot at from insurgents on land, firing from well-camouflaged positions.

Eventually, partly because of the Greek defeat in the short war against Turkey, the smuggling activities gradually receded. As a consequence, the naval patrols close to the shore became less important, and the torpedo boats, which had been most useful for these operations, were recalled, the last ones leaving the squadron by the end of October. Whereas the original aim of the international intervention had been to prevent interference from mainland Greece, the focus shifted in the summer of 1897 to maintaining peace and stability on the island itself. The main purpose of the

operation now was to prevent armed clashes between Greek-Cretan insurgents and Turkish forces or Muslim civilians.

The Deployment of the 2nd Battalion of the 87th Infantry Regiment²⁹

In early March 1897, the admirals of the naval forces assembled off Crete demanded that their governments immediately deploy land forces and that each Power should contribute one battalion of 600 men in order to maintain security in the major towns on the island.

In Vienna, three regiments – Nos. 22, 87 and 97³⁰ – were being considered to contribute an Austro-Hungarian battalion to the international force. Eventually, the authorities selected the 87th Infantry Regiment, and its 2nd Battalion, as no suitable battalion commanders were available in the other regiments.³¹ Colonel Leo Guzek was well-suited for this mission, not only because he was an experienced officer, but also a gifted linguist, speaking Polish, French, English and Spanish, besides German, and even having some basic knowledge of Turkish.³²

The battalion was ordered to be completely equipped for field duty, with spare uniforms for each soldier and sufficient supplies of shirts, underwear and boots. Officers were authorised to take their “small baggage” as well as their full dress uniforms with them. Because of the climate on Crete, the soldiers were issued additional field blouses and field caps with neck covers from linen or wool at the end of April. These caps with neck covers proved less than ideal, however, and in May a tropical helmet (called H1) was introduced,³³ representing the first time that Austro-Hungarian soldiers had ever been issued such helmets.³⁴

The soldiers had a supply of 300 rounds per rifle and 50 rounds per revolver. Further equipment consisted of one hay sack (empty), one pillow, four linen sheets, one winter and one summer blanket for each man. Only officers had complete beds. To house the soldiers, the battalion had thirty tents for thirty men each. There was also one medical barrack (of the Döcker model) and the necessary medical equipment. Dr. Karl Pavlecka from the 7th Garrison Hospital in Graz was attached to the battalion as its medical officer. The battalion was also issued maps of Crete.

²⁹ Cf. the documents from the Emperor's Military Office: ÖStA: KA, Militärkanzlei Seiner Majestät (= MKSM), 1897 and 1898.

³⁰ Regiment 22 came from the Sinj (Senj) region on the Dalmatian coast, 87 from Cilli (Celje) and 97 from Trieste. Thus, all three regiments under consideration came from the immediate coastal region or its hinterland.

³¹ ÖStA: KA, MKSM 69-3/1-1 ex 1897.

³² Leo Guzek (born 5 April 1848 in Sanok/Galicia, died after 1914 probably in Krakow) served for most of his military career, which started in 1869, on the engineer staff. Promoted to major on 1 May 1890, he became a lieutenant colonel on 1 November 1893, and a full colonel on 1 May 1896. From 28 March 1895, he was seconded to the 87th Infantry and eventually transferred to that regiment on 9 April 1897. Following the Crete operation, he was transferred to the 15th Infantry Regiment on 13 May 1898 and retired on 1 May 1900. See his personnel records in the ÖStA: KA, Qualifikationsliste (Karton 906), Pensionsprotokoll Oberste (Band 4, pag. 29), and Ruhestandsschematismus.

³³ ÖStA: KA, MKSM 6-1/2 ex 1897.

³⁴ Tropical helmets were issued to the navy, however, and were also issued to Austro-Hungarian troops in the Middle East during the First World War.

Transport from Trieste to Crete was aboard a steamship from the Austrian Lloyd company, which cost the Navy 25,000 florins.³⁵ From its arrival, the battalion served under orders of the commanding officer of SMS *Stephanie*. During their deployment on Crete, the navy regulations were in force for the soldiers as well.

On the island, one company formed part of the international force at Chania, whereas the other three companies served at Souda. Two companies were housed in the Turkish arsenal there, and one company protected the nearby telegraph station. This company also had two artillery pieces: one 70 mm landing gun from SMS *Maria Theresia* and one Italian 75 mm field gun.

Fighting the Insurgents

A problem for the international force was that the majority of the insurgents – with the exceptions of Vassos' regulars – consisted of irregular forces using small war tactics and were difficult to control.³⁶

Among the tasks of the Austro-Hungarian soldiers was the protection of the road between Souda and Chania, where patrols often experienced clashes with insurgent forces. In addition, expeditions were sent to the interior to protect Muslim civilians besieged and attacked by insurgents. The first such action took place in mid-March 1897 to relieve Kandanos. This action prompted a letter of gratitude from the Turkish civilian governor, who thanked the Austrians, and Admiral Hinke in particular, who had initiated this action in the Admirals' Council. To protect Kissamo, the main base for the Austro-Hungarian naval squadron, two blockhouses above the bay had to be destroyed in order to prevent them from being taken by the insurgents.

The operation on Crete demanded diplomatic skill in order to avoid any impression of partiality when dealing with the two sides. Eventually, the Austro-Hungarian soldiers gained the recognition of both the Turkish authorities and the insurgents.

4 PEACE PLANS, THE NEW HIGH COMMISSIONER AND THE REDEPLOYMENT OF THE AUSTRO-HUNGARIAN CONTINGENT

For their peace initiative for Crete, the Powers could bring in experience gained in earlier similar cases. There existed two models for addressing the situation of non-Turkish populations in the Ottoman Empire: one was to grant autonomy as a “privileged province” within the framework of the Turkish constitution. The other was the concept of “suzerainty” – the region in question became a quasi-independent state that remained only formally within the Ottoman Empire, to be ruled by a governor nominally appointed by the Sultan, whose rule was recognised by the

³⁵ *ÖStA: KA, MKSM 69-3/1-8 ex 1897.*

³⁶ See: B. [?], »Gliederung und Kampfweise der Insurgenten auf Kreta (Originalbericht)«, in: *Streffleurs Österreichische Militärische Zeitschrift, Volume II of 1897.*

annual payment of tribute. In reality, however, the state was independent except for the name, with certain limitations only in the realm of foreign relations.³⁷

For Crete, the Powers preferred the second option, with a high commissioner acceptable to both sides in the conflict. Work on the Cretan autonomy statute started in March 1897, at the beginning of the military intervention. But the choice of governor proved contentious and eventually led to disharmony within the Concert of Europe by January 1898.

In late 1897, some Powers, notably France and Russia, appeared to favour the nomination of Prince George of Greece – the very same naval officer who had led the Greek naval forces during the early stages of the Cretan operations. Germany and Austria-Hungary opposed this option, and Austro-Hungarian Foreign Minister Count Goluchowski even threatened to end participation in the international operation and thus terminate cooperation with the Concert of Europe, because the appointment of a Greek prince would have meant a change in the status quo in the Eastern Mediterranean, not to protect it. But France and Russia managed to convince Britain and Italy to support Prince George's candidature. The Austro-Hungarian ambassador in Constantinople, Calice, tried in vain to negotiate a compromise with his colleagues. His German counterpart, Baron von Marschall, reported in late February 1898 that the situation was a complete mess (*"in einem Stadium vollkommener Versumpfung"*).³⁸

Eventually, Germany withdrew her contingent from Crete on 16 March 1898. A week later, Austria-Hungary followed, and the Austrian delegations in St. Petersburg, London, Paris, Rome and Berlin were advised on 23 March by their host governments that Austria-Hungary would withdraw her naval forces and the infantry battalion from the international operation.

Conclusion With the withdrawal of the German and Austro-Hungarian contingents in March 1898, the Crete operation partially lost its character as a joint effort by the Concert of Europe. However, the four Powers which remained – Britain, France, Italy and Russia, now referred to as the "Crete Powers" (*Kretamächte*) – continued to work toward a settlement and regularly informed Germany and Austria-Hungary about developments on the island. Both countries remained involved in diplomatic decision-making processes.

Prince George indeed became the high commissioner of Crete. By December 1898, the four Allied Powers felt that tensions had calmed down sufficiently to lift the blockade of March 1897 and to reduce the number of naval forces off Crete. The

³⁷ This concept was not limited to regions of the Ottoman Empire. Following the First Anglo-Boer War of 1881, for example, Transvaal was granted limited independence under the concept of suzerainty before achieving full independence as the South African Republic in 1884.

³⁸ Report by Freiherr von Marschall to Reichskanzler Fürst von Hohenlohe, Constantinople, 26 February 1898, in: *Alte und neue Balkanhändel 1896–1899, Die Große Politik der Europäischen Kabinette 1871–1914, Vol. 12/2* (Berlin 1923), 486.

Greek defeat in the short war against Turkey also helped stabilise the situation, at least for some time.

But Greek-Turkish relations deteriorated again and new unrest broke out on Crete in 1905. Since 1898, Crete had had a flag of its own, symbolising the position of the island: it showed a Greek cross (in white on blue), but with the Turkish crescent and star (white on red) in the quarter. When Greek nationalists hoisted the Greek flag on the fortress of Chania to demonstrate their claims of union with the mainland, the four Powers strongly condemned this action, and the flag had to be removed immediately. In 1905, Price George resigned as high commissioner and was replaced by Alexandros Zaimis, a former Greek prime minister. After the formation of a new Cretan Constabulary, the coalition forces were reduced.

In 1908, the Young Turkish Revolt further weakened the Ottoman Empire. The “annexation crisis” over Bosnia and Herzegovina (Austria-Hungary’s ill-managed annexation of the two provinces, which had been occupied under a mandate of the Berlin Congress in 1878 but had formally remained part of the Ottoman Empire) triggered a new round in the development of the Cretan question. On 6 October 1908, the Cretan executive committee proclaimed independence and union with Greece. Although the Greek government had acted rather carefully until then, it now recognised this “window of opportunity” and accepted the decision of the Crete authorities.

The four Powers refused to recognise this step, however, and informed the Cretan executive committee of their decision to maintain the status quo in late October.³⁹ However, when Britain, France and Italy withdrew their forces from the international operation in August 1909, this prompted Greece and Turkey to renew their claims to the island. Crete became de facto part of Greece, although Turkey and the Powers did not recognise this formally. Eventually, the Balkan Wars of 1912–13 brought a final solution to the Crete question. Following the victorious operations of the Balkan allies – Greece, Bulgaria, Serbia and Montenegro – against the Ottoman forces, Turkey had to cede almost all of her remaining European territories in the London Peace Treaty of 30 May 1913. At the same time, Turkey renounced all claims to Crete, thereby officially accepting the union with Greece.

This was not the end of the Cretan question, however, as a significant Muslim/Turkish population group remained on the island. They were eventually resettled as part of the large-scale transfer of populations between Greece and Turkey after the First World War.

³⁹ Cf. Werner Zürer, “Das Kreta-Problem 1908-1912: Über die Unfähigkeit zur diplomatischen Konfliktlösung vor dem Ersten Weltkrieg”, in: *Südostforschungen* 38 (München 1979), 40–87.

Annex The Austro-Hungarian Navy in the Crete Operation Command of the I&R Squadron and Staff:

Squadron Commanding Officer: *Kontreadmiral* Johann Edler von Hinke

Staff: *Korvettenkapitän* Karl Skala (chief of staff)

Korvettenkapitän Victor Freiherr von Baselli von Süssenberg (head of gunnery)

Linienschiffslieutenant Hermann Janitti

Hauptmann-Auditor Eduard Reinhart (judge advocate general)

Marine-Kaplan Anton Pipan (priest)

Korvettenkapitän Alois Edler von Kunsti (an expert in naval law, attached to the staff for this operation. Kunsti was deputy director of the Naval Academy at Fiume.)

Ships⁴⁰:

SMS Kaiserin und Königin Maria Theresia

Linienschiffskapitän Gustav Ritter von Brosch

Belonged to the squadron from 4 February through 20 September 1897; flagship, housed the squadron's command between 23 February and 9 September 1897.

SMS Kronprinzessin Erzherzogin Stephanie

Linienschiffskapitän Leodegar Kneissler von Maixdorf

Belonged to the squadron, 4 February until 31 August 1897

SMS Tiger

Fregattenkapitän Gustav Ritter von Cimiotti-Steinberg

Belonged to the squadron, 9 March 1897 until 5 April 1898

SMS Leopard

Fregattenkapitän Géza Dell' Adami

Belonged to the squadron, 9 June 1897 until 30 April 1898

SMS Wien

Linienschiffskapitän Constantin Edler von Pott

Belonged to the squadron, 7 September 1897 until 30 April 1898

Replaced the *Maria Theresia* as flagship, housed the squadron's command from 9 September 1897.

SMS Kaiser Franz Joseph I

Linienschiffskapitän Leopold Ritter von Jedina

Belonged to the squadron, 15 August 1897 until 15 March 1898

SMS Satellit

Korvettenkapitän Eduard Thomann Edler von Montalmar

Belonged to the squadron, 17 February until 13 December 1897

SMS Blitz

Korvettenkapitän Eduard Danelutti

Belonged to the squadron, 23 March until 5 December 1897

SMS Komet

Korvettenkapitän Conrad Ritter von Wolff

⁴⁰ SMS = *Seiner Majestät Schiff* (His Majesty's Ship); SMTb = *Seiner Majestät Torpedoboot* (= His Majesty's Torpedo Boat).

- Belonged to the squadron, 10 April until 26 October 1897
- SMS Magnet**
Korvettenkapitän Richard Lerch
 Belonged to the squadron, 3 December 1897 until 16 April 1898
- SMS Sebenico**
Fregattenkapitän Victor Ritter Bless von Sambuchi
 Belonged to the squadron, 5 February until 4 May 1897
- SMTb Sperber**
Linienschiffsleutnant Richard Ritter von Barry
 Belonged to the squadron, 16 February until 16 May 1897
- SMTb Elster**
Linienschiffsleutnant Maximilian Daublebsky
 Belonged to the squadron, 16 February until 23 June 1897
- SMTb Kibitz**
Linienschiffsleutnant Peter Risbeck von Gleichenheim
 Belonged to the squadron, 16 February until 23 June 1897
- SMTb Harpie**
Linienschiffsleutnant Edmund Brandmayer
 Belonged to the squadron, 10 April until 23 June 1897
- SMTb Flamingo**
Linienschiffsleutnant Karl Stahlberger
 Belonged to the squadron, 10 April until 27 October 1897
- SMTb Marabu**
Linienschiffsleutnant Friedrich Freiherr von Schleinitz
 Belonged to the squadron, 10 April until 27 October 1897
- SMTb Krähe**
Linienschiffsleutnant Oskar Lubich Edler von Milovan
 Belonged to the squadron, 22 March until 30 October 1897
- SMTb Star**
Linienschiffsleutnant Karl Kailer
 Belonged to the squadron, 22 March until 30 October 1897
- SMS Cyclops**
Fregattenkapitän Miecislaus Ritter Pietruski von Siemuszowa
 Depot ship, belonged to the squadron, 7 May 1897 until 5 January 1898

SODELOVANJE SLOVENCEV NA MIROVNI ODPRAVI NA KRETO LETA 1897

PARTICIPATION OF SLOVENIANS IN A PEACE DELEGATION IN CRETE IN 1897

Original scientific paper

Povzetek Ko je Grčija dosegla samostojnost, neodvisnost in mednarodno priznanje, sta se Grčija in vse šibkejše Otomansko cesarstvo prepirala zaradi otoka Krete. Grčija je bila v veliki prednosti. Medtem ko se je grški nacionalizem krepil, je bilo Otomansko cesarstvo v precejšnji krizi, ki se je kazala kot velika gospodarska zaostalost, postopno in nezadržno upadanje vojaške moči in diplomatskega vpliva kot pomembne regionalne sile, kar je bila posledica številnih izgubljenih vojaških spopadov in s tem povezane teritorialne izgube, ter razkroj družbenega reda, ki se je kazal predvsem v razpadu sicer centraliziranega vodenja države. V teh razmerah se je ob odkriti podpori Grčije na Kreti začela vstaja večinskega grškega krščanskega prebivalstva. Razlog je bil v podrejenem položaju tega dela prebivalstva oziroma privilegiranem statusu turških muslimanskih priseljencev. Cilj upora je bil doseči enakovreden status obeh skupin prebivalstva na otoku, posredno pa je to pomenilo konec otomanske nadvlade nad Kreto, zato je prišlo do vojaških spopadov, ki so jih poskušale velesile ustaviti. Francija, ZDA, Velika Britanija, Italija, Rusija in Avstro-Ogrska so se odločile leta 1866 posredovati s pomorsko blokado. Z njo naj bi ustavili posege Grčije in Turčije v konflikt na Kreti, nadaljevalo pa se je z namestitvijo kopenskih sil, ki naj bi nadzorovale premirje, doseženo med obema stranema leta 1897. Politično in vojaško vodstvo Avstro-Ogrske je to občutljivo nalogo zaupalo 87. pehotnemu polku iz Celja, ki je na Kreto poslal II. bataljon s 682 pripadniki. Tako posredovanje je mogoče razumeti kot predhodnico mirovnih operacij, kakršne poznamo danes, saj je bilo uspešno z vidika omejitve spopadov in je omogočilo nadaljnje diplomatsko reševanje odprtih, vendar spornih vprašanj. Nedvomno so pomemben del k uspehu prispevali prav pripadniki 87. pehotnega polka, v katerem so bili večinoma Slovenci.

Ključne besede *87. celjski pehotni polk, Kreta, Avstro-Ogrska.*

Abstract When Greece became sovereign, independent and internationally recognised, it came into constant conflict with the ever-weakening Ottoman Empire over the island Crete. Greece had a great advantage. While Greek patriotism strengthened, the Ottoman Empire witnessed a considerable crisis, which manifested itself in a great economic recession and a gradual and repressive decline of military power and diplomatic influence as an important regional force, which was a consequence of numerous lost military battles and consequent territorial losses, as well as of the disintegration of the social order, which manifested itself principally in the decay of otherwise centralised state policy. In these circumstances, open support of Greece triggered a rebellion among the Greek Catholic population, which was in the majority. The reason for the rebellion was the inferior position of these inhabitants, or rather the superior position of Turkish Muslim immigrants. The aim of the rebellion was to achieve equal status for both groups of inhabitants on the island, but indirectly it indicated the end of Ottoman supremacy over Crete. This led to several military engagements that the Great Powers tried to suppress. In 1866, France, the USA, Great Britain, Italy, Russia and Austria-Hungary decided to intervene by means of a naval blockade. The aim of the blockade was to stop the intervention of Greece and Turkey in the conflict on Crete. This was followed by the stationing of land forces that were sent to monitor the 1897 truce reached between the two parties. The political and military leadership of the Austro-Hungarian Empire entrusted this sensitive task to the 87th Infantry Regiment from Celje, which deployed its 2nd Battalion, 682 members to Crete. This intervention could be interpreted as a predecessor of modern peace-keeping operations, for it was successful in limiting combat and also allowed subsequent diplomatic resolution of open-ended, yet disputable questions. The members of the 87th Infantry Regiment, in which Slovenians were predominant, undoubtedly significantly contributed to the success of the intervention.

Key words *87th Infantry Regiment from Celje, Crete, Celje, Slovenia, Austro-Hungarian Empire.*

1 SLOVENCİ KOT POMEMBEN ČLEN AVSTRIJSKE VOJAŠKE MOČI

Čeprav so prebivalci tedanjih avstrijskih dežel sodelovali v različnih vojaških sestavah in imeli pomembno obrambno teritorialno vlogo predvsem v času turških vpadov, se njihove vojaške obveznosti začenjajo preglednejše urejevati v 17. stol. Takrat so se iz najemniških vojakov začeli oblikovati stalni regimenti, ki jih je vojaškostrovno poimenovanje v slovenščino prevedlo z rusko besedo polk. Popolnjevanje polka je potekalo prostovoljno oziroma je bilo prepuščeno predvsem poveljniku. Prav od njega, njegovih zmag in slave je bilo marsikdaj odvisno, kako uspešen je bil polk pri novačenju. Prevladujoč motiv bodočih vojakov za vstop v polk je bila vojaška plača. V 18. stol. so bila sprejeta jasna določila pri oblikovanju polkov in z ukazi opredeljeno število vojakov, ki jih je morala posamezna dežela zagotoviti. Pri tem so imeli vse do leta 1748 pomembno vlogo deželni stanovi, ki so potrjevali zahteve dunajskega dvora. Zaradi vse večjih potreb po novih vojaki je bilo leta 1769 uvedeno prisilno novačenje. Zato je avstrijska država začela popisovati

prebivalstvo in oblikovati vojaške okraje. Ti so konec 18. stol. prevzeli tudi vlogo novačenja ter postali naborni okraji. Cesarica Marija Terezija je leta 1771 določila za vse polke naborne okraje. Na podlagi tega so leta 1778 dežele v različne polke prispevale: Štajerska 9450 mož, Koroška 3381, Kranjska 4801 in Goriška skupaj z Gradiško 1236 mož. Vojaki s Kranjske so bili razvrščeni v pehotne polke Durlach, Langlois, Moltke, Thurn in Tillier. Proti koncu 18. stol. so postali polki zaradi svojih stalnih nabornih okrajev nacionalno opredeljeni, zato je med vojaki posameznega polka prevladoval njihov domači jezik. Med njimi je mogoče kot slovenske polke označiti tiste, ki so svoje naborne okraje imeli na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem¹. Vsi polki so sodelovali v vojnah avstrijskega cesarstva, predvsem v bojih proti Otomanskemu imperiju ter proti Napoleonu. S podpisom schönbrunskega miru je poražena Avstrija izgubila Kranjsko, Goriško in del Štajerske, tako so na teh območjih prenehali obstajati naborni okraji ter polki (Švajncer, 1992: 66–67). Med zasedbo območja avstrijskih dežel in obstoja Ilirskih provinc se je novačenje vojakov avstrijskih oblasti na tem območju prenehalo, vendar so bile potrebe francoske vojske prav tako velike. Zato so Francozi ohranili stari naborni sistem in leta 1810 je Napoleon podpisal ukaz o oblikovanju lahkega pehotnega polka »Regiment d'Illyrie«. Guverner Ilirskih provinc je vsakemu okrožju naložil zbiranje določenega števila nabornikov, s čimer so okrožja ponovno pridobila naborno vlogo. Polk, ki so ga sestavljali tudi Slovenci, je opravil dolgo pot do Strasbourga in nato na Poljsko ter se leta 1812 udeležil Napoleonovega pohoda. Usoda številnih slovenskih vojakov je bila podobna nekaj sto tisočim sodelujočim v Napoleonovem pohodu na Rusijo. Kljub temu pa so napoleonske vojne pripeljale do velikih sprememb tudi v avstrijski vojski. Tako so tudi slovenske dežele dobile nove polke². Ko je leta 1817 cesar Franc I. podpisal novo razdelitev nabornih okrožij, je bilo za slovenske dežele določeno novo število vojakov, ki so ga morale zagotoviti, in sicer pet pehotnih polkov, dva konjeniška, dva lovška bataljona in en topničarski polk. Bistvenih organizacijskih sprememb v popolnjevanju in organizaciji polkov ni bilo. Pripadniki teh enot so sodelovali skoraj v vseh bojih avstrijskega cesarstva³ 19. stol., pri čemer so se izkazali kot pogumni vojaki⁴. Z oblikovanjem dualistične monarhije Avstro-Ogrske je bilo nekaj organizacijskih sprememb tudi na področju vojaškega sistema. Reorganizacija vojske se je med letoma 1881 in

¹ Kranjski pehotni polk št. 34 je bil ustanovljen leta 1715, vendar je bil leta 1806 ukinjen. Štajerski pehotni polk št. 45 je bil ustanovljen leta 1682, ukinjen pa je bil leta 1809, istega leta je bil ukinjen tudi notranjeavstrijski pehotni polk št. 13 (Švajncer, 1992: 67).

² Na slovenskem Štajerskem je dobil stalno naborno območje pehotni polk št. 47, ki je imel sedež v Mariboru, na Kranjskem pehotni polk št. 17 s sedežem v Ljubljani, ki je bil znan kot polk kranjskih Janezov. Večino so imeli slovenski vojaki tudi v primorskem pehotnem polku št. 22 in koroškem 7. pehotnem polku (Švajncer, 1992: 75).

³ V vojnah v Italiji 1848–1849 so sodelovale vse s Slovenci popolnjene vojaške enote, izstopala sta predvsem 17. in 47. pehotni polk, ki je sodeloval v vseh odločujočih bitkah te vojne (Custozi in Navari). Sledili so spopadi v Italiji leta 1859, kjer je bil kljub porazu pri Solferinu 47. pehotni polk pohvaljen. V vojni z Dansko leta 1864 je bilo v spopade vključenih sicer manj Slovencev, saj so sodelovali predvsem Štajerci in Korošci, pripadniki 9. lovškega bataljona. Prav tako manj Slovencev, predvsem prostovoljcev, se je udeležilo ekspedicije v Mehiko, v podporo brata avstrijskega cesarja Franca Jožefa, Maksimiljana. 47. pehotni polk se je nato udeležil spopadov Avstrije s Prusi leta 1866 (bitka pri Königsgrazu) in istega leta spopadov v severni Italiji, kjer sta se mu pridružila še koroški 7. in kranjski 17. pehotni polk. Večje število Slovencev je bilo mobilizirano leta 1878, ko je Avstro-Ogrska zasedla Bosno in Hercegovino. Na tem pohodu so sodelovali vsi s Slovenci popolnjeni polki, skupno število naj bi bilo približno 10.000 (Švajncer, 1992: 75).

⁴ Tako je bil 47. pehotni polk v bojih v Italiji 1848–1849 s 13 zlatimi medaljami za hrabrost najbolj odlikovan polk avstrijske vojske, mariborsko-celjski Štajerci pa so bili najboljši vojaki vojne v Italiji.

1883 osredotočila okoli dveh vprašanj: hitrosti mobilizacije⁵ in organiziranostjo vojske v mirnem in vojnem stanju⁶. Odločitev vojaškega vrha, ki je bila nato sprejeta, je organizirala celotno armado po teritorialnem načelu, mirnodobna razporeditev pa se je skoraj v celoti izenačila z razporeditvijo v vojnem stanju (Strgar, 2004: 164). Hkrati so enote zvezne vojske dobile še t. i. teritorialne obrambne enote – Landwehr oziroma domobranstvo⁷. Načelo teritorialnosti je postopoma pripeljalo do nacionalne organiziranosti polkov, kar je v primeru slovenskih polkov spremenilo tudi status slovenskega jezika. Ta je postal uradni drugi polkovni jezik, njegova vloga pa je bila dejansko še večja, saj poveljniške nemščine večina, predvsem vojakov, ni razumela tako dobro, kar je sililo tudi poveljnike, da so uporabljali slovenski jezik. Konec 19. stol. so imeli na Slovenskem svoja naborna območja:

- 7. pehotni polk na Koroškem,
- 17. pehotni polk na Gorenjskem, Dolenjskem, Notranjskem in Beli krajini,
- 47. pehotni polk v Mariboru in okolici z dodeljenimi nekaterimi nemškimi okraji,
- 87. pehotni polk v Celju, ki je imel naborni okraj v svoji okolici ter na Pohorju, Ptuju in Ormožu,
- 97. pehotni polk v Trstu z zaledjem,
- 26. domobranski pehotni polk na območju Maribora z okolico ter Celja z okolico,
- 27. domobranski pehotni polk na ozemlju Kranjske (Švajncer, 1992: 68).

Po izvedbi vojaške reforme leta 1883 je avstro-ogrski generalštab ocenil, da se je mobilizacijski čas skrajšal na 35 dni in se približal tedanjim evropskim vojaškim silam. Prav tako vojaška organizacija ni več doživljala korenitih sprememb vse do začetka prve svetovne vojne⁸.

⁵ Po velikih uspehih pruske vojske med letoma 1866 in 1870 je bilo temeljno vprašanje vojaških strategov mobilizacija vojske oziroma skrajšanje časa mobilizacije. Pri tem sta bili vsaj dve možnosti za doseg cilja: prva je bila vpoklic vojakov, ki mu je sledilo vprašanje premika do bojišča. Premik je bil odvisen od izgradnje in vključenosti železniške infrastrukture v vojaški sistem, vprašanje vpoklica pa je bilo nekoliko težje. Dotedanji princip organizacije avstro-ogrške vojske je namreč izhajal iz neprestanega premeščanja polkov in bataljonov po državi. To je bila deloma posledica strateške prisotnosti vojske v tistih deželah, ki same niso zbrale dovolj vojakov (zlasti po odhodu pomembnega števila v Bosno leta 1878), verjetno pa je bil pomemben razlog premeščanja tudi zaradi nenavezanosti vojske na drugo deželo ter zato večja možnost lažje uporabe slednje za posebne naloge. Sprejeta sprememba mobilizacijskega sistema je pomenila bistveno skrajšanje časa, saj se je bilo mogoče izogniti zamudnemu premeščanju iz trenutne garnizije v domačo in šele nato na bojišče (Strgar, 2004: 164).

⁶ Sprejeta je bila tudi reorganizacija v smislu prevzema vojne strukture oboroženih sil. To je pomenilo, da je bila vojska že v mirnem času razporejena v armadne zборе, kar je korpusnim poveljnikom omogočalo pravočasno seznanitev s podrejenimi enotami in poveljniki, hkrati pa v primeru mobilizacije spet prihranilo nekaj dragocenega časa (Strgar, 2004: 165).

⁷ Leta 1886 je bil bistveno spremenjen vojaški sistem Avstro-Ogrske. Napetosti na Balkanu, slabšanje razmer med Avstro-Ogrsko in Rusijo, povečevanje vojsk drugih evropskih držav in postopno toda vztrajno naraščanje napetosti, so bili razlogi, da se je dopolnil vojaški sistem z novo obliko organiziranja – Landsturm oziroma črna vojska. Domobranstvo je bilo predvideno za službo v zaledju in obrambo domačih dežel, vendar jih je vojaški vrh kljub temu vse hitreje vključeval v prvo linijo obrambe, zato se je pokazala potreba po novih enotah. Črnovojniki so s sprejemom zakona postali vsi za vojsko sposobni moški, ki niso bili aktivni ali rezervni pripadniki skupne vojske, mornarice, domobranstva ali nadomestne rezerve (Strgar, 2004: 171).

⁸ Leta 1888/89 so bili izvedeni še zadnji zakonski popravki na vojaškem področju, ki so bili posledice sprememb v varnostem okolju Balkanskega polotoka in jih poznamo z imenom bolgarska kriza. Poleg tega je Rusija nenehno krepila vojaško prisotnost na Poljskem. V takšnem položaju monarhije je bilo treba nujno okrepiti vojaško strukturo. Rezultat je bil novi obrambni zakon, ki je ukinil dogovorjeno velikost vojske v smislu uvedbe letnega kontingenta nabornikov in predstavitev začetka vojne obveznosti z 20 na 21 let. Upoštevati je bilo treba vključitev nadomestne rezerve v skupno vojsko, ukinitvev omejitve števila nadomestnih rezervistov, začasno oproščeni vojaškega služenja (zdravstveni in drugi razlogi) pa so bili razvrščeni v nadomestno rezervo (Strgar, 2004: 180).

Zemljevid nabornih okrajev v Avstro-Ogrski leta 1898

Vir: Fototeka Landesvertheidigungs Akademie, Dunaj.

Organigram graškega korpusa ob koncu 19. stol.⁹

⁹ Avtor s pomočjo organigrama izpostavi zgolj enote, v katerih so pomemben del predstavljali slovenski vojaki.

2 POLOŽAJ KRETE MED GRŠKO OSAMOSVOJITVIJO

Kreta je bila zaradi svojega položaja v Sredozemlju pomemben geostrateški element v vzhodnem Sredozemlju, zato so se njegovi gospodarji skozi zgodovino nenehno menjavali in zanj bojevali. V 17. stol. sta se za prevlado spopadli Beneška republika in Osmansko cesarstvo v t. i. kandijski vojni (1645–1669), ki jo vojaški zgodovinarji označujejo za najdaljšo oblegovalno vojno v zgodovini. To obdobje sovпада s slabljenjem prevlade Benečanov¹⁰ v Jadranskem morju in vzhodnem Sredozemlju. Kandijska vojna se je začela leta 1645, ko so Osmani brez vojne napovedi zavzeli pomembno pristanišče na Kreti Hanio. Temu je sledilo izkrcanje na otok in prodor v notranjost. Leta 1648 so dosegli glavno mesto tedanje beneške Krete Kandio, ki pa je bilo izjemno utrjeno in je imelo neposreden dostop z morja. Obleganje je potekalo ves čas Kandijske vojne, v kateri je sodelovalo 70.000 turških vojakov, na strani Benečanov pa so se borile sicer manj številčne enote iz Francije, Savojske in Papeške države ter pripadniki malteškega viteškega reda. Izčrpljujoče in minsko-fortifikacijsko vojskovanje se je končalo leta 1669, ko so se pod otomanskim pritiskom koalicijske evropske sile umaknile, in sicer najprej zavezniki in nato še Benečani (Vojna enciklopedija, 1973: 540). Začelo se je obdobje otomanske dominacije na otoku Kreta, ki je posredno in neposredno spremenilo položaj lokalnega prebivalstva. Turška prevlada nad Kreto je bistveno spremenila razmerja med obema prevladujočima nacionalnima skupinama: krščanskimi oziroma pravoslavnimi Grki in muslimanskimi prebivalci Krete, katerih število se je po zavzetju otoka hitro in nenehno povečevalo. Zaradi osmanske nadvlade sta se postopoma slabšala kulturni in socialni položaj pravoslavnih Grkov, saj so bile za njih uvedene dodatne davčne obremenitve.

Do posameznih manjših uporov med grškim prebivalstvom Krete je prihajalo že v preteklosti, vendar se je prvi dobro organiziran upor začel 14. maja 1866, ko je skupina grških državljanov zahtevala manjše davke in spremembe v sodnem sistemu. Čeprav so bile njihove zahteve izpolnjene, je Osmanski imperij mobiliziral svojo vojsko, saj je pričakoval neposredni oboroženi spopad. Naposled so le izbruhnili spopadi med kretskimi Grki in turškimi vojaki. Na otok Kreto je prispelo na tisoče grških prostovoljcev, grška oblast pa je zaprosila Zahod, da posreduje na njihovi strani oziroma jih diplomatsko podpre. Velika Britanija in Avstrija sta najprej temu posredovanju nasprotovali (Ottoman campaign medals 2007). Po končanem uporu leta 1867 so velesile predlagale sultanu umik Turčije s Krete in priznanje samostojnosti otoka, kar za turško stran ni bilo sprejemljivo. Vendar sta bili Kreti kot nadomestilo za popolno suverenost priznani velika stopnja avtonomije ter amnestija za vse v uporu sodelujoče upornike. Kljub temu se napetosti na otoku niso zmanjšale, k čemur je dodatno pripomogla Grčija, ki je odkrito podpirala grški del prebivalstva na Kreti in tako kršila mednaro-

¹⁰ Kreta je bila v obdobju srednjega veka najprej pod nadvlado Bizantinskega cesarstva vse do leta 824, ko je arabska ekspanzija dosegla tudi Kreto. Tega leta je Al Hakam I. ustanovil emirat na Kreti. Vendar je že leta 960 bizantinski cesar Nikefaros II. ponovno osvojil Kreto, ki so jo Bizantinci ohranili pod svojo oblastjo vse do leta 1204 oziroma do četrte križarske vojne. Zaradi sklenjenega dogovora med križarji in Beneško republiko glede plačila stroškov prevoza so si Benečani tako zagotovili oblast nad Kreto. V obdobju beneške nadoblasti je bila prebivalstvu otoka zagotovljena velika stopnja avtonomije, kar je omogočilo razcvet renesančne kulture in posledično gospodarstva (Ottoman campaign medals 2007).

dni dogovor z leta 1869¹¹. To je vodilo do novih uporov leta 1878, ki so pripeljali do priznanja dodatnih pravic in lokalne samouprave Grkom na otoku med letoma 1879 in 1889. Vendar se pričakovanja upornikov in grške vlade, ki je z neposredno podporo v obliki orožja in prostovoljcev grški večini na Kreti omogočila izbruh novega upora leta 1896¹², niso uresničila. Cilj tega upora je bil priključitev Krete grškemu kraljestvu. Do januarja 1897 se je večina grškega prebivalstva pridružila uporu, ki je pripeljal do odkrite vojne med Grki in Turki. Vse je kazalo, do bo konflikt na Kreti pomenil povod za neposredno vojno med Turčijo in Grčijo. Ker so kljub sicer bistveno manjšemu številu prebivalcev na otoku Turki imeli vojaško premoč, je 15. februarja 1897 pod poveljstvom grškega poveljnika polkovnika Vassosa na Kreti pristalo 2000 grških vojakov. S tem dejanjem so nevtralizirali turško premoč ter se z lokalnim prebivalstvom pripravili na razglasitev priključitve grškemu kraljestvu. Evropske velesile so se odločile za posredovanje, vendar niso bile usklajene in enotne. Nemčija in Rusija sta hoteli grško pomoč zaustaviti in na otoku ohraniti uravnoteženo razmerje med turškimi in grškimi silami. Velika Britanija se je zavzemala za avtonomijo Krete, umik vseh grških oboroženih sil in ohranitev nekaterih sil otomanskega imperija na tem območju. Ko so muslimani zakrivili smrt britanskega konzula, je Velika Britanija spremenila svojo politiko do perečega kretskega vprašanja. Zahtevala je umik vseh turških sil z otoka (Cretan Uprising 1896 2007).

Prva odločitev mednarodne skupnosti je bila odločitev o oblikovanju pomorske blokade otoka ter s tem preprečitev vmešavanja Grčije in Turčije, kar bi po njihovih ocenah vodilo v stabilizacijo razmer na otoku. Razlog za tako odločitev je bil v strateških interesih Velike Britanije, Francije, Rusije, Italije, pa tudi Nemčije in Avstro-Ogrske, ki jim je bil poseben izziv odnos do vse šibkejšega Osmanskega cesarstva. Njegovo slabitev so posredno in neposredno želele izkoristiti vse evropske sile ter si zagotoviti prisotnost v vzhodnem Sredozemlju. Prvi poseg mednarodne skupnosti pa je bil v varnostno vse slabših razmerah na Kreti zaupan prav Avstro-Ogrski. V njenem imenu sta 4. februarja 1897 iz Pireja v smeri tedanjega kretskega glavnega mesta Kandije izpluli avstro-ogrski ladji Cesarica in kraljica Marija Terezija ter Sebenico. Njihova naloga je bila omogočiti varen umik tujih državljanov, predvsem državljanov Avstro-Ogrske s Krete, kjer so potekali spopadi. V soglasju z drugimi evropskimi velesilami, ki so se odločile za izvedbo pomorske blokade otoka in s tem omejitvijo tako neposrednega kakor posrednega vmešavanja Grčije in Turčije, ki bi po tedanjih pričakovanjih vodila v izolacijo konflikta ter pomiritev, se je Avstro-Ogrska odločila za sodelovanje z vojno eskadro pod poveljstvom kontraadmirala von Hinkeja. Sestavljalo jo je devet večjih ladij in osem torpednih čolnov. Tem se je pridružilo še 23 italijanskih vojaških ladij pod poveljstvom viceadmirala Canevara.

¹¹ Ta dogovor je prepovedoval neposredno vmešavanje v notranje razmere na Kreti (Cretan Uprising 1896, 2007).

¹² Otomanski imperij je vladal na otoku Kreti pod vodstvom sultana Abdul-Hamida II (1842–1918) predvsem v korist muslimanskega prebivalstva, čeprav je to predstavljalo le 10 odstotkov celotnega prebivalstva. Obdobje turške okupacije je bilo za grško večinsko prebivalstvo najtemnejše obdobje v zgodovini tega otoka. Sultan je najprej pod pretvezo spodbujal reforme, s tem ko je na oblast izmenično nameščal krščanske guvernerje, pozneje pa so oblast prevzeli skrajni muslimani, s čimer mu je uspelo poraziti vse kretske kristjane. Prebivalstvo Krete se je začelo pritoževati na mednarodni ravni in prositi za grško posredovanje (Cretan Uprising 1896, 2007).

Poleg tega je bilo v to vojaško akcijo vključenih še 19 angleških ladij pod poveljstvom kontraadmirala Harrisa, devet ruskih – poveljnik kontraadmiral Andrejew, devet avstro-ogrskih in sedem francoskih ladij pod poveljstvom kontraadmirala Pottierja in nemška križarka s poveljnikom kapitanom Koellnerjem. Skupaj je v akciji sodelovalo 68 ladij (Wildberger, 1997: 10-11).

Ker pomorska blokada ni dala rezultatov – spopadi so se nadaljevali, število žrtev pa je nenehno naraščalo, so se vse velesile, ki so izvajale blokado, razen Nemčije, odločile za napotitev kopenskih sil na Kreto. Vsaka je prispevala po eno enoto velikosti bataljona, ki so zavzele strateško najpomembnejša mesta in povsem lokalizirale spopade med Grki in Turki. Posebej Rusija, Francija in Italija so se zavzemale za nadaljnjo slabitev Otomanskega imperija, čeprav je otok ostajal pod upravo Istanbula. Ob italijanski pomoči je bila oblikovana žandarmerija, ki pa je bila pod nadzorom britanskih častnikov. Vendar trenutne razmere niso bile sprejemljive za turški del prebivalstva, ki je izgubil številne, pred leti povsem samoumevne privilegije na otoku (The Land Forces on Crete 1898/98).

3 ODLOČITEV IN PRIPRAVE NA ODHOD

Na začetku marca 1897 so admirali evropskih pomorskih sil od svojih vlad zahtevali, da takoj odpošljejo bataljon približno 600 mož za ohranjanje miru v večjih naselbinah na otoku (Laibacher Zeitung, 9. marec 1897).

Avstro-ogrške oblasti so v ožji izbor izbrale tri pehotne polke¹³, med katerimi je bil zaradi zanesljivega vodstva izbran 2. bataljon celjskega 87. pehotnega polka¹⁴. Odločilna je bila osebnost poveljnika 2. bataljona, polkovnika Lea Guzeke, ki je bil izvrsten častnik, olikan svetovljan in zelo razgledan človek; posebej pomembno pa je bilo njegovo znanje tujih jezikov¹⁵. Pomembne so bile tudi izkušnje bataljona, ki si jih je nabral med skoraj desetletnim bivanjem v Trstu¹⁶, in dejstvo, da so slovenski vojaki sloveli kot hrabri, vztrajni in sposobni hitrega učenja tujih jezikov¹⁷. Tako je cesar Franc Jožef po predhodnem posvetovanju s takratnim zunanjim ministrom potrdil odhod 2. bataljona 87. pehotnega polka na Kreto in 8. oziroma 18. marca 1897 izdal ukaz, da se mirnodobna sestava 2. bataljona dopolni z vpoklicem rezerve na okoli 650 mož (Pangerl, 1989: 88).

¹³ To so bili pehotni polki št. 22, 87 in 97 (Pangerl, 1989: 88).

¹⁴ Domovina 7. maja 1897 piše, da je omenjeni bataljon poslal cesar po nasvetu ministra za zunanje zadeve grofa Gulochowskega.

¹⁵ Podatki o njegovem poznavanju tujih jezikov so zelo različni. Tako Laibacher Zeitung (29. marec 1897) piše, da je obvladal angleško, francosko, italijansko, turško in arabsko. Domovina (7. maj 1897) poroča, da je pisal in govoril kar sedem jezikov: angleško, francosko, italijansko, nemško, grško, poljsko in rusko. Pangerl (1989: 88) pa navaja poljski, francoski, angleški, španski in turški jezik.

¹⁶ Po navedbah Laibacher Zeitung (29. marec 1897) so se med bivanjem v Trstu častniki in vojaki večkrat preizkusili v odnosu s težavnim prebivalstvom.

¹⁷ Domovina, 2. aprila 1897.

Tako se je bataljon okrepil z rezervisti prvega letnika in tremi najmlajšimi letniki nadomestne rezerve, kar pa je tako razburilo domačo javnost¹⁸, da je poslanec Iro Schönerianer naslovil na ministra za deželno obrambo predlog oziroma vprašanje, v katerem poziva, naj namesto enega bataljona v polni bojni sestavi uporabijo dva ali tri bataljone v mirnodobni sestavi in tako dosežejo želeno število vojakov brez vpoklica rezervistov. Če pa se mobilizacija celjskega bataljona uresniči, ministra poziva, naj prepreči vpoklic rezervistov (*Deutsche Wacht*, 4. april 1897).

Minister za deželno obrambo je na naslednji seji poslanske zbornice odgovarjal, da ni bilo v njegovi pristojnosti, da poseže v omenjeni položaj. Pojasnil je, da je bil polk dopoljen zaradi pomanjkanja dopustnikov in predvsem zaradi organizacijskih, službenih in izobraževalnih razlogov. Prav tako je zavrnil možnost, da bi namesto enega bataljona v polni bojni sestavi poslali več bataljonov v mirnodobni sestavi, saj za delovanje v tako posebnih razmerah niso primerni. Prezidij cesarskega vojnega ministrstva je 8. marca 1897 določil, da naj vsaka četa obsega 159, štab pa 20 mož. Skupno število vpoklicanih rezervistov naj bi bilo okoli 80, torej 20 mož na četo (Pangerl, 1989: 90).

Ob tem so bila sprejeta jasna navodila polkovniku Guzeku¹⁹, ki je bil izbran za poveljnika avstro-ogrškega kontingenta. Razčlenjena so bila v naslednjih točkah:

1. Bataljon bo del mednarodnih enot, ki zasedajo otok. Tri čete bodo stacionirane v Sudi²⁰, četrta, pod poveljstvom stotnika Angela Ritter von Jedine, pa v Kaneji; vse pa bodo neposredno podrejene poveljstvu pomorske eskadre;
2. Takoj po prihodu na otok poveljnik bataljona spada neposredno pod poveljstvo poveljnika bojne ladje *Stephanie*;
3. Uporaba bataljona se nanaša samo na bližnje območje Kissamoa;
4. V pristanišču v Sudi bo vsaj ena vojna ladja, ki mora biti vedno v stiku z bataljonom;
5. V odnosu do poveljnika vojnih ladij se upošteva mornariški službeni pravilnik;
6. O dogodkih poveljnik bataljona poroča poveljniku eskadre, poveljnik čete v Kaneji, poročnik Jedina, pa poroča italijanskemu kapitanu Amoretiju in polkovniku Guzeku, v posebnih primerih tudi vojnemu ministru generalu konjenice Edlerju von Krieghammerju;

¹⁸ *Svoje domove so zapustili možje, očetje, delavci, kmetje in trgovci, od katerih so odvisne njihove družine, medtem ko v cesarstvu čaka na tisoče vojakov stalne vojske v pripravljenosti* (*Deutsche Wacht*, 4. april 1897).

¹⁹ *Navodila so bila sprejeta 21. marca 1897 na prezidiju cesarskega vojnega ministrstva* (Pangerl, 1989: 92).

²⁰ *Po prvotnem načrtu naj bi se izkrkali v Kissamu* (Pangerl: 93), *pozneje pa se končna odločitev izkaže za pravilno, saj bi zaradi neugodne geografske lege Kissama bile čete preveč izpostavljene nevarnostim napadov iz bližnjih gora* (*Domovina*, 7. maj 1897).

7. Bataljon ima na voljo modificirano opremo za izvajanje nalog na Kreti²¹;
8. Lloydov parnik Elektra je odgovoren za transport celotnega bataljona z vso pripadajočo opremo;
9. Preskrba enot je bila v pristojnosti polkovnika Guzeka in stotnika Jedine; konfiskacija je bila dovoljena samo v izrednih razmerah (Pangerl, 1898: 92–95).

4 ODHOD NA KRETO IN RAZMESTITEV ENOT

Vojno ministrstvo je v telegramu 11. marca posredovalo poveljstvu 2. bataljona 87. pehotnega polka ukaz za priprave na vkrcanje, 18. marca pa je javilo vodstvu luke v Trstu, da bo za vkrcanje bataljona pripravljen Lloydov parnik²² Elektra, ki ga bo spremljala bojna ladja Tiger (Deutsche Wacht, 11. marec 1897; Pangerl 1989: 95). Odhod bataljona so hoteli do zadnjega trenutka prikriti, saj je Slovenec 11. marca 1897 demantiral vest o njegovem pohodu na Kreto, prav tako pa Edinost iz Trsta (28. marec 1897) piše, da je cesarsko krajevno redarstveno ravnateljstvo prepovedalo lokalnim časopisom poročati o gibanju vojaštva. Kljub temu se je po mestu razširila vest o odhodu tamkajšnjega bataljona na Kreto.

24. marca 1897 je izdan ukaz za čimprejšnje vkrcanje in odplutje bataljona, naslednjega dne pa naj bi po pisanju številnih časopisov bataljon odpotoval na Kreto. Tako Edinost (28. marca 1897), Slovenec (26. in 27. marec 1897), Deutsche Wacht (28. marec 1897) poročajo, da je po načrtu admiralov in mednarodnem dogovoru vlad 25. 3. 1897 iz Trsta odšel 2. bataljon 87. pehotnega polka, saj so poveljniki evropskih eskader od svojih vlad zahtevali, naj vsaka pošlje še po 600 mož pehote, da ne bo treba mornarjem opravljati vojaške službe na kopnem. Avstrija je za to nalogo določila 2. bataljon 87. pehotnega polka. Bataljon je štel 22 častnikov in 656 mož pod poveljstvom polkovnika Leva Guzeka. Zraven je odšel tudi oddelek mornarjev cesarske in kraljeve vojne mornarice, določen za službo pomorskih signalov, in oddelek sanitetnih vojakov z zdravnikom dr. Karlom Pawleckom²³. Odhajajoče vojake so v pristanišče pospremili častna četa z zastavo, pihalna godba in številna množica. Pri vkrcanju vojakov so prisostvovali c. kr. namestnik Rinaldini

²¹ *Oprema bataljona je bila odrejena, in sicer: popolna bojna obleka in oprema, dodatna delovna uniforma, dodatno rezervno perilo in čevlji, častniki so morali imeti še prtljago in paradno uniformo. Aprila 1897 so zaradi klimatskih razmer na Kreti vojake in častnike opremili še z dvema dodatnima kompletoma bluz uniforme ter vojaško čepico s senčnikom in ščitnikom na zatilju, vendar slednja ni zadostovala vremenskim pogojem, zato so maja dobili tropske vojaške čelade. To je bil tudi prvi primer takšne opremljenosti pehotnih polkov avstro-ogrske armade. Septembra 1897 so se pojavile potrebe po dodatnih 1400 srajcah, 2100 nogavicah, kompletu spodnjega perila na vojaka, 1400 poletnih hlačah, 350 hlačah, 350 bluzah, 350 vojaških čepicah in 1050 parih čevljev. Vsak vojak je imel s sabo prazno slamnjačo, vzglavnik, štiri platnene rjuhe, zimsko in poletno odejo; vsak častnik pa je imel tudi posteljo. Zraven so peljali tudi 30 šotorov, velikosti za 30 mož. Sanitetna četa je imela prenosno barako, velik zaboj zdravil in medicinsko opremo. Na vsako puško je bilo 300, na revolver pa 50 nabojev; bataljon je bil opremljen tudi z različnimi kartami otoka Krete, v okviru stroškov pa so predvidevali tedenski obrok za vojaka: 700 g kruha ali 500 g prepečenca, 140 g zelenjave (riž, pomaranče, zдроб), 30 g soli, 0,5 g popra ali paprika, 36 g jušne konzerve, 25 g kave, 9 cl žganja ali 4 dcl vina, 7,5 dcl piva, 35,2 g tobaka, 400 g sveže govedine ali mesna konzerva, 20 g masti, oficirji vsak po 6 cigar. Da ne bi prišlo do nesoglasij zaradi različne oskrbe mornarjev in vojakov, so tudi slednjim zagotovili večerjo (Pangerl, 1989: 90–92, 98).*

²² *Po pogodbi iz leta 1892 je bila družba Lloyd odgovorna za pomorske Transporte avstro-ogrskih vojaških enot (Pangerl, 1899: 96).*

²³ *Predstojnik kirurškega oddelka garnizijske bolnice v Gradcu (Deutsche Wacht, 11. marec 1897).*

in načelniki vseh civilnih in vojaških oblasti. Vojaki so se vkrcali na Lloydov parnik Elektra, ob 4. uri popoldne so se dvignila sidra in ob splošnem navdušenju občinstva in igranju državne himne se je parnik počasi oddaljeval od obrežja. Vrhunec navdušenja pa je sprožil marš Radetzkega, ki je zaigral vojakom v slovo, za srečno pot in vrnitev. Pol ure po odhodu parnika je пристanišče zapustila tudi torpedovka Tiger, ki jih je spremljala do Krete. Tri stotnije bataljona naj bi se izkrcale v Sudi in ena v Kaneji (Deutsche Wacht, 11. marec 1897).

Tako je transport pod zastavo avstro-ogrske vojne mornarice prevažal 25 častnikov in 676 vojakov, sedem konjev, vojaški čoln in celotno opremo, dokler v Neumu²⁴ ni pobral še železničarskega oddelka s častnikom, 41 vojakov in 68 tovornimi živalmi. Na otok je transport prispel 29. marca 1897. Poveljniku bataljona, polkovniku Guzeku, je bil dodeljen sosvet, ki mu je pod vodstvom poročnika linijske ladje Skerla pomagal pri pripravah na odhod in med potovanjem na Kreto skrbel za komunikacijo s spremljevalno bojno ladjo. Po prihodu na Kreto se je četa stotnika Jedine razmestila v Kaneji in se podredila italijanskemu poveljniku mednarodnih sil, kapitanu linijske ladje Amorettiju, preostale tri čete pa so se nastanile v Sudi, in sicer sta bili dve četi razporejeni v turški arzenal, tretja pa se je okrepljena s 70 mm desantnim in 75 mm bojnim topom namestila v bližino sudaške telegrafske postaje (Pangerl, 1989: 97).

5 II. BATALJON PRI OPRAVLJANJU NALOG

Ko je bila sprejeta odločitev evropskih velesil o napatitvi kopenskih enot na Kreto, se je odzvala tudi Avstro-Ogrska. Naloga kopenskih enot evropskih sil je bila medsebojna ločitev skupin, ki so se spopadale, in ustaviti nasilje, ki je divjalo po otoku. Ločiti in medsebojno nadzorovati je bilo treba približno 30.000 upornikov ter 11.000 turških vojakov. Sicer pa sta bili obe skupini prebivalstva teritorialno ločeni. Uporniki so nadzorovali podeželje, muslimani pa so se zatekli v mesta na obali, kjer so bile tudi vojaške posadke. V predhodno razdeljenih sektorjih delovanja na otoku so evropske velesile sodelovale z naslednjim številom vojakov.

Avstro-Ogrska je izbrala II. bataljon 87. pehotnega polka iz Celja. Ta enota je bila nameščena v Trstu, kar je bilo pomembno predvsem z vidika hitrega odzivanja. Tako je 25. marca 1897 iz Trsta izplul parnik Elektra, na katerem je bil II. bataljon 87. pehotnega polka iz Celja pod poveljstvom polkovnika Guzeka. Enoto so sestavljali poveljnik, 18 častnikov, dva zdravnik in 656 podčastnikov ter vojakov. Dodana je bila še sanitetna skupina s štirimi vojaki in sedmimi konji. Zaradi toplejše sredozemske klime je bataljon dobil nove, bele uniforme v dveh kompletih – častno in bojno. Namesto klasične terenske kape je bilo treba za delo na Kreti nositi tropsko čelado, ki jih je avstro-ogrski vojski v nekaj dneh zagotovilo zasebno podjetje. Zaradi te naglice čelade niso bile opremljene s kokardo in drugimi vojaškimi insignijami avstro-ogrske vojske.

²⁴ Neum je pomorsko letovišče v Bosni in Hercegovini (<http://www.neum.info>, dostop 14. november 2007).

Tabela 1

Vir: Austro-hungarian Army – The Landforces on Crete 1897/98, str. 3.

Država	Lokacija na Kreti	Enota
Avstro-Ogrska	Suda	2 četi in osebje 2. bataljona 87. pehotnega polka
	Kaneja	1 četa 87. pehotnega polka
	Akrotiri	1 četa 87. pehotnega polka
Francija	Sitia	2. bataljon 4. mornariško-pehotnega regimenta (200 mornarjev)
	Spinalonga	175 mornarjev
	Kaneja	2 četi 2. bataljona 8. mornariško-pehotnega regimenta
	Halepa	polovica 2. bataljona 8. mornariško-pehotnega regimenta
	Subaschi – utrdba	1 četa 2. bataljona 8. mornariško-pehotnega regimenta
	Akrotiri	polovica 2. bataljona 8. mornariško-pehotnega regimenta
Nemčija	Kaneja	1 mornariški oddelek (častnik in 10 mornarjev)
	Suda – utrdba	5 mornarjev
Velika Britanija	Kandija	2 četi Seaforth-Highlanders, 1 bataljon Welsh-Fusiliers in 6 gorskih topov
	Kaneja	2 četi Seaforth-Highlanders (80 mož), občasno v Akrotiri
Italija ²⁵	Hierapetra	2 četi 2. bataljona 36. pehotnega polka
	Kandija	2 četi 2. bataljona 36. pehotnega polka
	Kaneja	8. bataljon Bersaglieri
	Akrotiri, Tschikalaria in trdnjava Subaschi	1 četa mornarjev z vojne ladje Sicilia
Rusija ²⁶	Rhetyumno	2 četi 1. bataljona 56. pehotnega regimenta, 4 čete 14. bataljona strelcev in 6 topov 13. topniške brigade
	Kaneja	2 četi 1. bataljona 56. pehotnega polka

Bataljon je bil za obdobje enega meseca logistično samozadosten. Za njihovo operacijsko območje je bil predviden skrajni zahodni del otoka. 1. aprila 1897 se je pod poveljstvom stotnika Angela Ritterja začel premikati na strateške položaje, od Halepe oddaljene približno 800 metrov. Enota je bila razporejena na polotoku Akrotiri, preostale tri čete bataljona pa so bile nameščene v mestu Suda, kjer so se povezale z angleško četo, ki je bila v trdnjavi Aptera nad trdnjavo Izzedin (Wildberger, 1997: 10-11).

Že prvi dan je bataljon sodeloval v spopadih na otoku z nalogo vzpostavitve reda in miru. 3. aprila 1897 so tako posredovali v ponovnem uporuh v okolici glavnega mesta Kaneje, ko je bila napadena oborožena enota muslimanskih prebivalcev, znanih pod imenom Baschibozuks. Ta je v velikosti 2000 mož izvidovala na planoti Akrotiri. Med muslimani je bilo mrtvih 50 mož, na dogodek pa se je odzvala turška vojaška posadka v mestu Kania. Ker je skoraj hkrati 16. aprila 1897 Turčija tudi formalno

²⁵ Italija je poleg vojaških sil imela tudi 30 karabinerjev, ki so bili razporejeni Kaneji, Kandiji in Hierapetri.

²⁶ Rusija je imela tudi 80 črnogorskih prostovoljcev v Kaneji in Rhetyumno (slovenski prevod).

Grčiji napovedala vojno, se je admiralski svet (Admiralsrat) odločil za izvedbo akcije razoroževanja nevojaških in paravojaških enot na Kreti. Hkrati se je začela repatriacija grških ekspedicijskih enot, za kar je bilo potrebno veliko vojaške diplomatske spretnosti.

Da bi preprečili izhod čet, je bila izvedena blokada trdnjave, v akcijo pa je bila vključena tudi v пристanišču zasidrana avstro-ogrška vojna mornarica²⁷. Posredovanje se je pokazalo za zelo uspešno, saj so bili predani vsi kosi težkega orožja, skupaj 701 kos. Zato do nadaljnjega stopnjevanja konflikta ni prišlo, saj so združene mednarodne sile s svojim položajem sprte strani prisilile v razdvojeitev. Oblikovanje tamponske cone je postopoma vodilo v zmanjšanje napetosti. Vojniki so vzpostavili tudi pristen stik z lokalnim prebivalstvom, ki so mu omogočili obiskovanje Kanie s prevoznimi zmogljivostmi avstro-ogrskih torpednih čolnov²⁸. V tem času se je stopnjeval diplomatski pritisk na Grčijo, ki je 26. maja 1897 sprejela odločitev o umiku grških ekspedicijskih enot, poslanih na Kreto, ter nevmešavanje v notranje zadeve Krete (Ruderstaller, 1995: 322).

Junija 1897 so enote 87. pehotnega polka dobile nove uniforme iz platna, namesto modrih kap je bila vojakom dodeljena vojaška tropska čelada. Tako so poskušali omiliti posledice vročega sredozemskega podnebja. Po daljšem in precej napornem bivanju v neprimernih prostorih v Akrotiriju je bil bataljon premeščen v trdnjavo Izzedin, kjer so bili pred tem pripadniki mednarodnih sil mornarice. Trdnjava je ležala na vhodu zaliva Suda in je bila opremljena s krupovimi topovi velikega kalibra. Ker so bili brezhibni, jih je četa prevzela. Preostale čete bataljona, ki so bile decembra 1897 okrepljene z dodatnim moštvom 100 vojakov, so bile pozimi 1897 nameščene v mestih Kanea, Kissamo, Akrotiri in Kandia²⁹. Bataljon je izgubil enega moža, desetnika Karla Wagnerja iz Maribora, ki je umrl zaradi tifusa in bil na Kreti pokopan z vsemi vojaškimi častmi. Praznovanje božiča je potekalo mirno, smrečico so poveljniki priskrbeli iz domovine, okrasili pa so jo vojniki sami. Največje darilo vojakom je bilo premirje, ki sta ga dosegli obe sprti strani in je trajalo do velike noči naslednjega leta 1898. Medtem so se pogajanja o prihodnjem statusu otoka nadaljevala na najvišji diplomatski ravni in se končala s priznanjem avtonomije Kreti. Za krščanskega guvernerja je bil imenovan princ Jurij, drugi najstarejši sin grškega kralja. Vendar je pravno formalno ostal otok v sestavi turške države. Tak sporazum je omogočil umik mednarodnih sil z otoka, med njimi tudi II. bataljona 87. pehotnega polka.

²⁷ Temu podvigu so se pridružile tudi druge enote na otoku – dve italijanski četi, oddelek nemške mornarice, vod francoskih mornarcev, 40 britanskih vojakov ter oddelek, sestavljen iz ruskih in črnogorskih vojakov. Tako se je hkrati oblikovala enota za posebne namene pod vodstvom polkovnika Guzeka (Ruderstaller, 1995: 320–322).

²⁸ Sicer je bila morala vojakov dobra. Ko je imel poveljnik polkovnik Guzek 18. avgusta 1897 rojstni dan, so organizirali praznovanje, na katerem je sodelovala parada mednarodnih enot, darovana je bila slovesna maša, slavnostno so okrasili osvetljeno ladjo, kjer je bila zvečer zabava (Ruderstaller, 1995: 320–322).

²⁹ Avstro-ogrski vojniki so si med bivanjem na Kreti dobro uredili bivanjske razmere. Sami so si zgradili nove nastanitvene zmogljivosti, v sodelovanju z lokalnim prebivalstvom so organizirali pralnico, si uredili objekte za šport (med drugim tudi teniško igrišče) in celo savno (Ruderstaller, 1995: 322).

O eni izmed bistvenih nalog bataljona slikovito poroča Domovina 7. maja 1897: ... Tam pa so med drugim dobili tudi nalogo, da poberejo orožje Grkom, Turkom in tudi Arabcem (t. i. Kalikutom). Admirali so se odločili za to potezo, saj je okoli 500 oboroženih Kalikutov, ki se jim je v mestu Selino pridružilo okoli 100 oboroženih Turkov, so v Akrotirah napadli krščanske upornike in prelite je bilo ogromno krvi. Sprva je poveljnik mesta Kaneja, italijanski častnik Amoretti dobil nalogo, da s svojimi karabinjeri pobere orožje turškemu prebivalstvu. Zaradi močnega vpliva turških veljakov na tamkajšnje prebivalstvo pa italijanski poskus ni bil uspešen, saj od jutra do 10 ih dopoldne niti ene same puške niso zasegli. To pa je pomenilo nevarnost tudi za avstrijske vojake, ki se je povečala tudi zaradi namernega širjenja laži nekega turškega duhovnika, da Avstrijci vdirajo v turške hiše in oprezajo za ženskami. Zaradi vse večje napetosti je avstrijski general konzul Pintar nemudoma odšel do poveljnika turške trdnjave v Kaneji, Edhemu paša in ga opozoril, da bo vsa odgovornost na njemu, če Turki in Arabci ne izročijo orožja ali pa ga celo uporabijo proti avstrijski vojski. Tako je Edhem paša nemudoma poslal sporočilo turškim veljakom, naj pomirijo prebivalstvo. Kmalu za tem so Turki in Arabci začeli predajati orožje kar na kupe, po vaseh pa ga je bilo treba pobrati od hiše do hiše, čemur sta se osebno pridružila tudi polkovnik Guzek in general konzul Pintar ...

6 VRNITEV DOMOV

28. marca 1897 je poveljnik avstro-ogrške eskadre na Kreti poslal v domovino telegram, v katerem prosi za okrepitev v obliki dodatnega bataljona in gorskega artilerijskega orožja, kar je povzročilo, da je bila 30. marca 1897 sklicana konferenca avstro-ogrškega predsedstva³⁰, na kateri so razpravljali o kretskem vprašanju. Načelnik generalštaba baron von Beck je predlagal, da odpošljejo celoten 87. pehotni polk z dodatno artilerijo, mornariški poveljnik admiral baron von Sterneck pa je predlagal le pomorske okrepitev. Odločitev je bila cesarjeva, ki je zapovedal, da dodatnih pehotnih oziroma artilerijskih okrepitev ne bo, vendar je odobril okrepitev pomorske flote z dvema manjšima vojaškima ladjama. Tako se je Avstrija odločila za bolj pasivno vlogo glede kretskega vprašanja, vzrok pa naj bi bili tudi visoki stroški ekspedicije in nasprotje interesov sodelujočih evropskih velesil (Pangerl, 1989: 99–102).

Odločitev za vrnitev je bila med lokalnim prebivalstvom sprejeta z mešanimi občutki, saj so bili avstro-ogrski vojaki izjemno priljubljeni, deloma tudi zaradi zelo korektnega opravljanja nalog avstro-ogrškega konzula Julija Pintarja. Posebej opazno je bilo korektno ravnanje do lokalnega prebivalstva in nepristranskost pri obravnavanju sprtih strani. Velik ugled pa so si ustvarili tudi vojaki. Njihovo vzorno vedenje v mestu bivajoče enote avstro-ogrškega II. bataljona pod poveljstvom stotnika viteza

³⁰ Na konferenci so bili: cesar Franc Jožef I., zunanji minister Gulochowski, načelnik generalštaba poveljnik artilerije baron Friedrich von Beck, mornariški poveljnik admiral baron Max von Sterneck, načelnik vojaške pisarne FML baron Arthut von Bolfras (Pangerl, 1989: 99).

Jedine se je lokalnim prebivalcem še posebej vtisnilo v spomin³¹. Zelo pomemben je bil tudi prispevek avstrijskih enot pri blaženju posledic opustošene dežele, saj so poleg vojaške službe opravljali še dela zidarjev in tesarjev, ki so revnim ljudem postavljali oziroma popravljali hiše (Domovina, 12. november 1897).

O priljubljenosti avstro-ogrskih vojakov na Kreti je na voljo veliko dokazov, še najbolj pa je prepričljiv govor predstojnika mesta Kandie ob odhodu bataljona³²:

*»Predstavništvo mesta Kaneja gospodom avstrijskim častnikom in vojakom!
Nepopisno nas gane dejstvo, da je konec vašega bivanja na Kreti. Naša srca so otožna in s solzami napolnjene naše oči. Ločimo se kot dva prijatelja, med katerima ni bilo nesporazuma; ti občutki pa izvirajo iz src dveh sosedov, ki sta imela nalogo in željo spoštovati mnenje drugega. Vaša imena bodo ostala z zlatimi črkami zapisana v našem spominu, mi vam pa nudimo gostoljubnost z največjo prisrčnostjo in hkrati prosimo, da to ohranite v lepem spominu. Prav tako vas prosimo, da nam odpustite morebitne storjene prekrške iz naše strani. Upamo, da vam bivanje na našem otoku, ki je povzdignil in povečal vašo vojaško slavo, ostane v prijaznem in trajnem spominu. Občudujemo vaš vojaški duh in kličemo vam: z Bogom!«*

12. aprila 1898 je parnik Aurora dvignil sidro, na krovu pa so bili pripadniki II. bataljona 87. pehotnega polka, ki so zapuščali otok Kreto. Vrnitev v Pulo je potekala brez večjih zapletov. Tam so jih sprejeli visoki vojaški predstavniki, med njimi tudi feldmaršal Eduard Ritter von Succovaty von Veza, ki je bil poveljnik III. (graškega) korpusa. Poveljnik bataljona polkovnik Guzek je takoj prejel odlikovanje za uspešno opravljeno nalogo mirovnega posredovanja na Kreti, s čimer se je operacija tudi formalno končala.

Sklep Če obravnavamo celotno operacijo v širšem, mednarodnem kontekstu, ugotovimo naslednje značilnosti: posredovanje na Kreti je pokazalo resno skrb za mednarodni mir, varnost in stabilnost. Najmočnejše države v Evropi so prevzele odgovornost, ki jo kot velesile imajo. Pomembno je bilo razumevanje mednarodne skupnosti, da je regionalna varnost vrednota, ki temelji na sodelovanju in jo lahko destabilizira morda manjši in dokaj oddaljen spor. Ekspedicija je pokazala, da je mednarodno sodelovanje profesionalnih vojsk kljub različnemu jeziku, standardom in strateškim prednostnim nalogam mogoče. Pozabiti ne smemo na dejstvo postopnega zaostrovanja v mednarodnih odnosih in posledično razmerah v Evropi, oblikovanju različnih paktov in dvostranskih dogovorov ter precej različna razumevanja nadaljnje vloge »bolnika« na Bosporju – Osmanskega cesarstva. Preseganje lastnih geostrateških interesov in medsebojno sodelovanje je bilo uspešno predvsem zaradi usklajenega delovanja diplomacije in nadzorovane uporabe sile, ki je bila strateško zelo dobro organizirana. Bistveni so bili pomorska blokada otoka in preprečitev vmešavanja ter

³¹ Pozno v noč so večkrat prepevali slovenske pesmi, ki so bile lokalnemu prebivalstvu zelo všeč. Posebej pa poudarja, da avstrijskih vojakov ni videti po pristaniških gostilnah (Domovina, 18. junij 1897).

³² Časopis Domovina (29. april 1898) navaja slovenski prevod iz francoščine.

povečevanje stopnjevanja konflikta na otoku med sprtima stranema. Prav tako se je za izjemno učinkovito izkazalo oblikovanje tamponskih con, ki so fizično razdvojile sprte strani in onemogočale morebitne spopade.

Kljub naporom mednarodne skupnosti je treba ugotoviti, da sobivanje dveh skupnosti na Kreti ni bilo mogoče. Po umiku pripadnikov mirovne misije se je nezadovoljstvo stopnjevalo. Sledili so številni upori grškega prebivalstva, največji med njimi je bil leta 1905, ko se je velik del turškega muslimanskega prebivalstva umaknil z otoka v Turčijo. Prav tako so se z otoka umaknile turške sile. Kreta je bila zdaj razglašena za mednarodni protektorat, poleg tega je bila pod vodstvom princa Jurija ustanovljena avtonomna oblast. S sporazumom v Londonu z leta 1913, ki je končal prvo balkansko vojno, pa je bila Kreta končno priključena Grčiji (First Greco-Turkish War 1912-1913 & The example of Crete 2007). Kljub priključitvi je na otoku ostala močna britanska vojaška prisotnost vse do leta 1941, ko so z velikimi napori otok zasedle nemške sile. Obseg in intenziteta spopadov, ki so jih nato vložili zavezniki za osvoboditev Krete, pričajo o njeni vlogi pri dožemanju in pomenu Sredozemskega morja še danes.

Literatura

1. Ruderstaller, Günter, 1995. *Peace-keeping unter dem Doppeladler – Kreta 1897 bis 1898. Truppendienst*, Nr. 214, str. 320–323.
2. Wildberger, Wagner, 1997. *Bereits vor 100 Jahren Peacekeeping: Und die Steirer waren natürlich dabei, Kommandobataillon*, Ausgabe 4, str. 10–11.
3. Pangerl, Irmgard, 1989. *Die Kreta Mission der k. u. k. Kriegsmarine, Diplomaarbeit, Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien*.
4. *Vojna enciklopedija*, 1971. Drugo izdajanje, četrta knjiga, Redakcija vojne enciklopedije, Beograd, str. 222–223.
5. *Vojna enciklopedija* (1973) drugo izdajanje, peta knjiga, Redakcija vojne enciklopedije, Beograd, str. 540–541.
6. Švajncer, Janez, 1992. *Vojna in vojaška zgodovina Slovencev*, Prešernova družba, Ljubljana.
7. Stergar, Rok, 2004. *Slovenci in vojska, 1867–1914 : slovenski odnos do vojaških vprašanj od uvedbe dualizma do začetka I. svetovne vojne, Historia : znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani*, Ljubljana.
8. Poeckh, Carl Ritter von, 1902. *Das Infanterie-Regiment Ritter von Succovaty Nr. 87 von seiner Errichtung*, Pola.
9. Poeckh, Carl Ritter von, 1902. *Die Fahne des k. u. k. Infanterie-Regimentes Nr. 87*, Pola.
10. Bernath, Mathias, 1962. *Die Grossmächte und die Erhaltung des europäischen Friedens zu Beginn der Kreta-Krise von 1897, Südost-Forschungen, Sondersruck, Band XXI, Oldenburg-München*.
11. *Cretan Uprising 1896*, 2007. Dostopno na: <http://www.onwar.com/aced/nation/gap/greece/fcrete1896.htm> (28. 10. 2007).
12. *First Greco-Turkish War 1912-1913*, 2007. Dostopno na: <http://www.onwar.com/aced/nation/gap/greece/fgreekturk1897.htm> (28. 10. 2007).
13. *Ottoman campaign medals*, 2007. Dostopno na: <http://www.turkishmedals.net/campmedals.htm#1stCrete> (28. 10. 2007).
14. *The example of Crete*, 2007. Dostopno na: <http://www.cyprus-conflict.net/crete.htm> (28. 10. 2007).
15. *Austro-Hungarian Army – The Land Forces on Crete 1897/98*. 2007. Dostopno na: <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/troopscreta.htm>.

INTERNATIONAL PEACE OPERATIONS: THE AUSTRIAN EXPERIENCES

MEDNARODNE MIROVNE OPERACIJE – AVSTRIJSKE IZKUŠNJE

Pregledni znanstveni članek

Povzetek Slika nam v spomin priključuje puščavsko skupino za globinsko delovanje (Long Range Desert Group) iz druge svetovne vojne: kolona puščavsko maskiranih motornih vozil, težko natovotjenih in oboroženih, ki se premikajo po pesku. Toda to ni Zahodna puščava leta 1942, to je vzhodni Čad leta 2009, vozila pa pripadajo avstrijskemu kontingentu evropskih sil (Eufor), ki je bil na to območje nameščen, da bi izboljšal varnost begunskih taborišč v regiji. Mirovne operacije in sodelovanje Avstrije v njih so se od časa, ko je bil leta 1960 na misijo OZN v Kongo poslan prvi avstrijski kontingent, precej izboljšale. Namen tega članka je predstaviti pregled sodelovanja Avstrije v mirovnih operacijah¹.

Ključne besede *Ohranjanje miru, Avstrija, Združeni narodi, OVSE, Nato, EU.*

Abstract The image recalls the Long Range Desert Group of the Second World War: a column of desert-camouflaged Jeeps, heavily loaded and armed, making their way through the sand. But this is not the Western Desert in 1942; it is eastern Chad in 2009, and the vehicles belong to the Austrian contingent of the European Force (EUFOR), deployed there in order to improve the security of refugee camps in the region. Peacekeeping operations, and Austrian participation therein, have indeed come a long way from the days the first Austrian contingent went out on a UN mission in the Congo in 1960. This paper intends to present an overview of Austria's involvement in peace operations since then.²

Key words *Peacekeeping, Austria, United Nations, OSCE, NATO, EU.*

¹ V tem članku lahko predstavimo samo pregled. Obsežnejše poročilo je avtor objavil leta 2005 (besedilo je v nemškem in angleškem jeziku): *Going International – in the Service of Peace: Das österreichische Bundesheer und die österreichische Teilnahme an Friedensoperationen seit 1960* (Graz: Vehling, 2005).

² *By necessity, this paper can only present an overview. A more extensive account was published by this author in 2005 (text in German and English): Going International – in the Service of Peace: Das österreichische Bundesheer und die österreichische Teilnahme an Friedensoperationen seit 1960* (Graz: Vehling, 2005).

1 AUSTRIA AND THE UNITED NATIONS

Austria participated in a UN mission for the first time in 1960, contributing a field hospital to the UN Operation in the (former Belgian) Congo (now the Democratic Republic of Congo). This was a continuation of Austria's foreign policy, practiced since regaining her sovereignty in 1955, of participating as actively as possible in international organisations. This policy was mainly shaped by Bruno Kreisky (as deputy and then minister of foreign affairs from 1953 to 1966, and as chancellor from 1970 to 1983), who perceived active participation in the international arena as the best foreign policy option for a small country, especially in an exposed strategic position like Austria, right at the "Iron Curtain". In fact, Austria, having sworn in the spring of 1955 to adopt "neutrality based on the Swiss model" as a precondition to the State Treaty of that year, already deviated from that model before Christmas by joining the United Nations Organization. In 1957, Austria achieved remarkable success when the new International Atomic Energy Agency accepted Austria's invitation to locate its headquarters in Vienna. This was the first step toward establishing Vienna as the "third UN city" along with New York and Geneva. In 1961 and 1963, UN conferences dealing with diplomatic and consular relations were held in Vienna, followed in 1968 and 1969 by UN conferences on space exploration, road transport and treaty law. In 1966, the new United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) also opened its headquarters in Vienna. The Vienna International Centre was handed over to the UN in 1979 with extraterritorial status and now houses both the IAEA and UNIDO as well as other UN organisations. The VIC is a visible symbol of Austria's active participation in the UN.

The UN Operation in the Congo in 1960 provided Austria with a further opportunity to gain credibility within the United Nations. This was especially important in the summer of 1960. After Italy had rejected Austria's right to interfere in the "internal Italian" issue of the rights of the German-speaking population in South Tyrol, Foreign Minister Kreisky wanted to "internationalise" the issue by bringing the matter before the General Assembly in the autumn of 1960. The ensuing negotiations carried out at the behest of the UN eventually became the basis for the "package" solution for South Tyrol.³

2 THE AUSTRIAN MEDICAL CONTINGENT IN THE CONGO, 1960–63

The question of Austrian participation in the Congo operation first arose at the end of July in discussions between Austrian diplomats and the Secretariat in New York. In August, the UN formally requested that Austria provide a field post office, a hygiene team and a field hospital with 400 beds. However, it was not clear to what extent Austria as a neutral state could even participate in a UN operation, as Austrian law did not allow units to be sent abroad. Therefore, it was only after lengthy discussions that the Austrian government decided to comply with the United Nations' request, and the Ministry of Defence set up the "UN Medical Contingent of the Republic of

³ *Austria and Italy formally declared to the UN in 1992 that their differences had been settled. This was also a precondition for Austria joining the EU in 1995.*

Austria". This contingent was not an existing army unit but was raised on a voluntary basis. Just fifteen years after the end of World War II, many Austrians were highly sceptical of such an operation, and the "absolutely voluntary nature" of participation was emphasised to ensure acceptance by the public.

In the meantime, other states – India and Italy in particular – had already promised medical support for the Congo operation, and the UN accordingly reduced its original request to a hospital with 100 beds. The Austrian contingent eventually consisted only of a 50-man medical unit, deployed in five rotations from December 1960 to 1963.⁴

The unit's deployment started with a serious incident that was an acid test of Austria's willingness to participate in UN operations altogether: shortly after its arrival in Bukavu (in Kivu Province), the unit was taken prisoner by Congolese forces, who accused them of being Belgians in disguise, and had to be freed by force by a Nigerian UN unit. Fortunately, in the "Battle of Bukavu" no Austrian lives were lost (one Nigerian soldier was killed, however, as were a dozen Congolese), but all equipment was lost, and back home there were demands that the operation be broken off. However, Foreign Minister Kreisky won the day, convincing the reluctant Minister of Defence Ferdinand Graf that the "serious loss of prestige [...] if Austria were now to withdraw its help in the Congo [...] would be an unimaginable embarrassment for the Austrian Army and for Austria".⁵

The first Austrian UN medical contingent stayed in the Congo, catering for refugees in Kasai Province, and returned to Vienna at the end of May 1961. As the UN operation continued, a new contingent (with new equipment) was dispatched to the Congo in July 1961 for six months. When its tour ended, only about half the personnel were replaced by new volunteers, while the remainder stayed on. This principle of replacing not the whole unit but only a part was due to a lack of personnel and not the result of planning. All the same, it proved very successful because it allowed greater continuity in the field. In similar form, it is still practiced in most missions today.

After the last Austrian volunteer had returned from the Congo, Foreign Minister Kreisky, in a speech to Parliament on 10 December 1963, stated that "this Congo contingent has brought great honour to Austria's name and, what is even more important, has helped tens of thousands of poor people who are plagued by terrible diseases regain their health, in some cases, even saving their lives." Referring to Austria's membership of the United Nations, Minister of Defence Graf said in 1961 that "it is impossible to conclude agreements and enter into obligations on paper, without

⁴ This is not the place to describe this mission in detail. See Erwin A. Schmidl, *The Austrian Medical Unit in the Congo, 1960-63: Austria's First Participation in a UN Operation*, in: *Maintien de la Paix de 1815 à aujourd'hui, Actes 21* (Ottawa: Commission canadienne d'histoire militaire 1995), 629–635.

⁵ Translation by the author. Because of the overview character of this article, no detailed quotations are given. For a detailed analysis and quotations, the reader is referred to the article listed in Footnote 3, and to this author's extensive study published in German: *Blaue Helme, Rotes Kreuz: Das österreichische UN-Sanitätskontingent im Kongo, 1960 bis 1963* (= *Innsbrucker Forschungen zur Zeitgeschichte* 13, Innsbruck – Wien: StudienVerlag, 1995).

being willing to fulfil them. Such action would seriously endanger the prestige that our country has worked so hard to build up abroad.”

3 THE EARLY DAYS OF THE CYPRUS OPERATION

Austrian participation in the Congo operation ended in 1963, and the UN mission there came to an end one year later. This was not the end of Austrian peacekeeping, however. Because the Austrians had acquired a good reputation in the Congo, the UN once more approached Austria in 1964 with a request to contribute an infantry battalion of between 700 and 800 men to the new operation which was just beginning on Cyprus. However, Austria was reluctant to deploy an armed battalion, as there was still no legal basis for such a step. Instead, Austria once more offered to equip a field hospital with a staff of 54 and also fulfilled another UN request for civilian police.⁶

This shows another important element – again, not planned but developed by chance – of Austrian participation in peace operations. Not only were all personnel volunteers, as they are to this day, but the gradual move from a field hospital (1960) to police (1964), and later military observers (1967), then one (1972) and eventually two infantry battalions (1973) made it easier for the public to accept this involvement. Acceptance would have been much harder to obtain had a combat unit been sent out in the beginning. The Austrian police contingent remained on Cyprus until 1977.

The conclusion of agreements between the UN and the sending states concerning the legal status of the contingents on Cyprus in the summer of 1964 once more raised the question of the status of the Austrian units. As had been the case with the Congo operation, the government had improvised. The Austrian constitution then made no provision for the deployment of Austrian military units outside Austria. Therefore, the volunteers were granted special leave for the duration of their UN mission and were simultaneously re-employed with new contracts for UN service. This was unsatisfactory and was remedied by the Foreign Service Act of 30 June 1965, which regulated the secondment of Austrian units to render assistance abroad at the request of international organisations.⁷ This remained the legal foundation for Austrian participation in international missions until 1997. According to the 1965 Act, participa-

⁶ *The Cyprus mission was not the first mission to include police elements (police from Ghana and Nigeria had been deployed to the Congo), but there the name CIVPOL (for »civilian police«) was used for the first time to distinguish the police component from military police elements. In recent years, the term CIVPOL has been largely replaced by the term »UN Police«.*

⁷ *Bundesverfassungsgesetz vom 30. Juni 1965 über die Entsendung österreichischer Einheiten zur Hilfeleistung in das Ausland auf Ersuchen internationaler Organisationen, BGBl. 173/1965. See Wolfgang Strasser, Die Beteiligung Österreichs an internationalen Hilfseinsätzen; in: Österreichische Militärische Zeitschrift 12/6 (November/Dezember 1974), 427–433; and Ivo G. Caytas, Internationale kollektive Friedenssicherung: zwanzig Jahre österreichischer Praxis. Eine juristische, politische und militärische Studie aktiver Neutralität im Rahmen der Vereinten Nationen (Schriften des Europäischen Arbeitskreises für Internationales Recht Berlin, O.J.), 44 f.*

tion in international missions requires the consent of the government as well as the main committee of Parliament (this did not change with the new law of 1997). The 1965 Foreign Service Act also formed the basis for the establishment of an Austrian reserve UN battalion to be made available to the United Nations on a stand-by basis, following the Scandinavian model. This 600-man reserve battalion was raised by an order issued on 1 September 1965, and the first call-up for refresher training took place in Vienna on 24 and 25 March 1966. The battalion exercised regularly in the years that followed but was never called up for service. There seemed little likelihood of a new UN operation, and the probability that the Austrian battalion would be called upon to replace an existing UN contingent was also low. In addition, the defence ministry was hardly unanimous in its enthusiasm for Austrian participation in UN operations. While young officers who had volunteered for UN operations hoped to be deployed soon, General Otto Seitz (then responsible for planning and operations) expressed his concern about personnel shortages in July 1967. In the event of this battalion being deployed, “some 400 full-time officers and other ranks would have to go” in addition to the reservists, he said.⁸ This would have been particularly difficult in the late sixties, because in 1967 the Austrian Army had to deploy three battalions at the Italian border to prevent cross-border support of insurgents in South Tyrol, and in 1968 the Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia once again demonstrated Austria’s exposed position at the Iron Curtain. Well into the 1990s, many high-ranking officers in the Austrian military saw peacekeeping as an aberration, as well paid holidays for those who preferred to shirk their real jobs back home. Consequently, volunteering for international duty would damage rather than further an officer’s career. This situation has changed, of course, since then, but it is important to note that for a long time the military establishment scorned peace operations (even today, there are some who still don’t think much of UN operations, preferring seemingly more “soldierly” missions under NATO command).

While the Austrian (reserve) UN Battalion remained designated as a “stand-by” unit for the UN, the 1967 “Six Day War” in the Middle East led to an increase of the UN Truce Supervision Organisation (UNTSO), and Austrian officers served for the first time as military observers.⁹

4 THE SERVICE OF AUSTRIA’S TWO UN BATTALIONS DURING THE COLD WAR

An Austrian battalion was finally deployed to a UN operation in 1972 after Ireland reduced the size of its contingent on Cyprus from 400 to 100. Moreover, an Austrian, Kurt Waldheim, had just been appointed the new Secretary-General (taking office on

⁸ *A series of documents regarding the early years of Austrian UN service was collected by the Austrian Army Museum’s Department of Military History in the 1980s and 1990s, later handed over to the Austrian State Archives (Archiv der Republik, Vienna), BMLV collection.*

⁹ *The possibility of deploying Austrian UN observers had already been raised in 1965 when the UN established a new mission along the Indian-Pakistani ceasefire line. However, Austria once again delayed its answer to the UN request for so long that the need passed.*

1 January 1972), and Waldheim immediately enquired whether Austria would agree to send a battalion to Cyprus. While the Ministry of Defence said that such a mission was almost irresponsible considering the personnel shortages in the armed forces, it also recognised the political arguments for the mission. It would have been extremely inappropriate to reject such a request made by an Austrian Secretary-General, especially as Austria campaigned for election to the Security Council for the first time.¹⁰ In addition, it would have been difficult to argue why the opportunity for deployment of the UN reserve battalion was rejected after it had prepared for such deployment for seven years. On 8 February 1972, the cabinet decided to agree, and a week later the formal UN request was submitted.

The establishment of the new UN battalion began on 2 March, using personnel who had already undergone training with the stand-by battalion. The advance party reached Cyprus on 24 March, and the 238-man Austrian battalion assumed full responsibility for the Paphos District in the west of the island on 3 May 1972. In October 1973, after the Yom Kippur War, more than half of this battalion was flown to Egypt as part of the new (Second) UN Emergency Force (UNEF II).¹¹ Eventually, both units were reinforced,¹² and in 1974 the Austrian battalion in Egypt was transferred to the Golan Heights in Syria as part of the new UN Disengagement Observer Force (UNDOF), where it serves to this day. Within a short period, from early 1972 to late 1973, Austrian participation in UN operations had increased from about 100 men to almost 900 in two battalions, in addition to observers, medical staff and civilian police.

It was during the build-up phase of these new operations that Austria suffered its first losses in the service of United Nations peacekeeping. Early in 1974, a non-commissioned officer was injured in Egypt when he drove his Land Rover over a landmine. His lower leg had to be amputated. Shortly after the transfer to the Golan Heights, four young soldiers died in a landmine accident there on 25 June 1974. And on 14 August 1974, during the second phase of the Turkish invasion of Cyprus, three Austrian soldiers were killed near Goshi when a Turkish fighter jet mistook their UN Land Rover for a Greek Cypriot one and dropped napalm on them. These events were a shock for Austria, but remarkably the determination to continue engagement in UN operations was never in doubt, despite occasional complaints about the UN in general and its tardiness in refunding expenses incurred in peace operations in

¹⁰ Austria served as a non-permanent member on the Council in 1973–74, and then again in 1991–92 and 2009–10.

¹¹ Christian Clausen, »Operation Dove« -- die Verlegung von UN-Truppen von Zypern nach Ägypten: Ein Beitrag zur Frage der Luftbeweglichkeit von Einsatzverbänden, in: *Österreichische Militärische Zeitschrift* 13/2 (März/April 1975), 102–109.

¹² The Cyprus battalion was moved from Paphos to Larnaca in the process of UNFICYP reorganisation, and the Austrian Field Hospital was reduced to a smaller medical centre, which operated until 1976. In 1977, the Austrian battalion on Cyprus moved again, to Famagusta in the east, where it remained until its withdrawal in 2001.

particular.¹³ This shows that by then participation in peace operations was already accepted as “normal” and positive by large segments of the population. Altogether, 48 Austrians have lost their lives “in the service of peace” since 1974.¹⁴

At the end of 1973, 889 Austrian soldiers were serving in UN operations. From then through the end of the Cold War, Austria was constantly among the most important troop-contributing countries. In 1974, an Austrian officer was appointed to command a UN force for the first time.¹⁵ Both on Cyprus and the Golan Heights, Austrian commissioned and non-commissioned officers were assigned to headquarters in various functions.

In the 1970s, Austria was careful not to become involved in operations that had been set up under controversial circumstances. A case in point was the UN operation in southern Lebanon authorised by the UN Security Council in 1978. To Secretary-General Waldheim’s disappointment, the government in Vienna rejected his request for a third Austrian UN battalion, as there was no clear mandate, the parties to the conflict had only limited will to enforce the ceasefire, and it was not really possible to control all the factions. Austria insisted that all parties to the conflict agree to the stationing of a UN force, and in view of the many local warlords in southern Lebanon, this was impossible.

5 FROM COLD WAR TO HOT PEACE: 1989 AND BEYOND

In the early 1980s, renewed East-West tensions meant that the UN played a less active peacekeeping role than in the 1970s. There was no new large-scale UN operation during this period. Two smaller military observer missions were established after 1984 to monitor the ceasefire lines between Iraq and Iran, and the border between Afghanistan and Pakistan, and Austria contributed to both of them. This also illustrates the Austrian “peacekeeping policy” adopted at this time, largely due to the interest of the Ministry of Foreign Affairs in having Austria figure in the troop contributors’ lists in as many operations as possible, even if only with a few observers or police. This policy intensified in the “mushrooming” phase of UN peace operations in the 1990s, when Austrian military or civilian observers, police officers or medics were present in almost every mission established after the Cold War.¹⁶

¹³ This »legend« of the UN not paying its dues stems largely from the Cyprus operation, which since 1964 had been financed by troop contributors, with possible reimbursement from voluntary contributions (which were never available in sufficient amounts). Only in 1993 was the UNFICYP changed to assessed contributions, albeit on a reduced scale only.

¹⁴ This includes those killed in the field as well as traffic accidents and suicides.

¹⁵ On 15 December 1974, Major General Hannes Philipp was appointed commander of the UN force on the Golan Heights. He was later succeeded by Major General Günther G. Greindl (1979–81; later commander of the UN force in Cyprus from 1981–89 and commander of the UN observer mission between Kuwait and Iraq in 1991–92) and Major General Adolf Radauer (1988–91). In 1997–99, Brigadier Bernd Lubenig commanded MINURSO (1997–99), and since 2001 Major-General Hermann K. Loidolt has been Chief Observer of UNMOGIP.

¹⁶ This is not the place to list all these missions. For more detailed information, see *In the Service of Peace* mentioned in Footnote 1, which includes a complete list.

For Austria, this new phase began with the deployment of 50 police officers to the UN Transition Assistance Group (UNTAG) to oversee the transfer of the former German colony of South West Africa, which was still administered by South Africa under a League of Nations' mandate, to attain its independence as Namibia in 1990. Following Iraq's invasion of Kuwait in 1990, Austria had at first considered sending a medical unit to the Gulf, but the government finally decided not to participate in the Second Gulf War for reasons of its neutral status. This was despite the fact that in 1991–92 Austria was, for the second time, a member of the UN Security Council, and the Austrian Permanent Representative had been chosen as president of the Council's sanctions committee monitoring the embargo against Iraq in January 1991 (which was hardly a convincing example of "neutrality"). Austria did, however, participate in those UN operations to stabilise the situation in the theatre after the end of the campaign in 1991. These included the United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission (UNIKOM) to monitor the Iraqi-Kuwaiti frontier (an Austrian, Major General G. Greindl, was actually its first Chief Observer),¹⁷ the United Nations Special Commission (UNSCOM) to destroy Iraqi nuclear, biological and chemical weapons of mass destruction, the deployment of an Austrian field hospital in Iran (under UNHCR auspices) to assist Kurdish refugees there, and the less than successful experiment to deploy UN guards to protect humanitarian relief operations providing aid to Kurdish and other refugees in Iraq.

As the operation in Namibia was generally considered to have been successful, and in view of the United Nations' apparently regained strength after the end of the East-West Conflict demonstrated in the Kuwait conflict, new and more ambitious UN operations were set up in the Western Sahara, Cambodia, Somalia, Liberia, Rwanda and elsewhere in the early nineties. To most of these, Austria contributed small numbers of military and police personnel, as well as civilian election monitors.

On several occasions, the idea of sending a third battalion to one of these new missions was discussed but was eventually dropped. One reason why some circles in the Austrian military viewed this favourably was that the military had become increasingly frustrated with the fact that two battalions had been constantly serving on Cyprus and in Syria for decades. It was hoped that deployment of a battalion to Cambodia or Somalia or to some other mission would in due course facilitate the withdrawal of the battalion from Cyprus. Thus, only one battalion would be tied to a "never-ending" mission, and resources would then allow deployment of another battalion for shorter engagements. (The preference to serve for limited periods of only one or two years was taken up ten years later, in the course of the 2003 discussions about army reforms and the transformation process.) Early proposals to send a larger contingent to the UN force in Cambodia (Austria had been actively involved in the Cambodian peace process) were rejected, however, as the climatic conditions would have required a long period of training and special equipment. The Somalia

¹⁷ *At first, the observers were supported by infantry seconded from other UN operations, including 115 Austrian infantry from Cyprus. Later, Austria also contributed a medical platoon (1993–95), and a logistics contingent of 34 men (1996–99).*

operation is now generally judged to have been less than successful, but it was seen as a major challenge, and indeed chance, for the UN in 1993. Austria considered contributing a battalion of mechanised infantry, and had even informally agreed to do so, but the idea was eventually rejected due to internal political differences in Austria over the best foreign policy course.¹⁸

Military observers, police and civilian observers continued to serve in a number of UN operations throughout the 1990s, in addition to the continuing service of the two UN battalions in Cyprus and in Syria. Usually, between 800 and 1,000 Austrians were deployed on active UN service at any given time. About two thirds of these were reservists, and therefore brought in civilian skills and life experience which proved very valuable in peace operations – perhaps more important in many cases than pure fighting skills. Also, internal organisational changes indicated the increasing importance which international operations took on after the end of the Cold War. Participation in military operations was still directed from a small cell in the General Staff, but training and preparation had been centralised at a special command in Vienna-Stammersdorf in 1987, which rose from lieutenant-colonel to one-star level and eventually was relocated at Götzendorf in 1999. Because of experience gained since the sixties, Austrian instructors were invited abroad, and the number of international participants in Austrian training courses increased. A number of Austrian officers were seconded to UN headquarters in New York at the same time.

UN peacekeeping, hailed as a “miracle recipe” for crisis management in the early nineties, went through several crises following the debacles in Somalia and Bosnia-Herzegovina. Among many efforts to improve the UN’s capabilities, the stand-by system of forces earmarked for UN service (originally established in the wake of the Congo crisis in the 1960s) was revived. Austria – again – pledged to contribute one battalion for UN service, and in May 1993 the government decided to create an organisational framework for the provision of up to 2,500 soldiers and 50 police officers for international missions. By the end of the nineties, as many as 1,500 Austrians were serving in missions abroad at any given time.

In this context, two regional arrangements should be mentioned: SHIRBRIG and CENCOOP, both created in the mid-nineties. SHIRBRIG is an acronym for the “short-notice high-readiness brigade” created by Denmark and other countries in 1996, partly in response to UN calls to revive the stand-by arrangements. Austria participated in SHIRBRIG from the beginning. In addition, Austria initiated another regional network, the “Central European Nations’ Cooperation in Peace Support” (CENCOOP), in 1998 to create structures facilitating regional cooperation between Central European countries.

¹⁸ *Because of earlier positive signals in New York, Austria’s change of mind was seen as an annoying gesture by the UN. It also was an indication of the deadlock into which the coalition government of the day had manoeuvred itself then. Earlier differences between the two coalition parties about participation in peace operations (about continuation in the Cyprus operation, for example) had usually remained hidden from both the public and the international community.*

Regional cooperation was at the same time implemented in the Austrian contingents deployed to UN operations in Cyprus and on the Golan Heights. A Hungarian contingent was integrated into the Austrian battalion on Cyprus in 1995 and a Slovenian one in 1998. (In 2001, when the Austrians withdrew from Cyprus, the Slovenians also withdrew, but the Hungarian company remained with the Slovak battalion which took over from the Austrians.) On the Golan Heights, a Slovak contingent (a platoon at first, and then a company) was integrated into the Austrian battalion in 1998; it was replaced by a Croatian company in 2008. At the time of this writing (in late 2008), the Austrian battalion has served in Syria for almost 35 years and is most likely to remain there for some time to come.

6 PEACE OPERATIONS IN SOUTH EASTERN EUROPE

Although Austria remained active in peace operations worldwide, the focus of Austrian peacekeeping activities clearly switched to the Balkans in the mid-nineties, and to the new missions established there.

In June and July 1991, the short conflict in Slovenia showed that war had not yet become extinct in Europe. The Austrian Army was deployed to the Slovenian border to prevent any armed incursions or border incidents, and suddenly even politicians who some years before had opposed the purchase of Saab J-35 “Draken” interceptor planes started to understand that “the noise of the jets is the price of freedom”. For the Austrian military, it was the first and so far only deployment in a border-protection role.

Austria did not participate in the European Community Monitor Mission (ECMM, later EUMM) sent to Slovenia and Croatia in July 1991 to supervise the ceasefire arrangements, however, nor in the UN operations which started in Croatia in 1992 and soon extended to Macedonia and Bosnia-Herzegovina.¹⁹ Because of the geographical proximity, and as the former “colonial power” in Bosnia-Herzegovina, Austria was not accepted as truly impartial by all parties involved. Austria provided logistical support, however, and played an active role in the CSCE monitoring and mediating missions sent to the crisis region. After joining the EU in January 1995 and participating in the Partnership for Peace programme that had been initiated by NATO in February 1995, this gradually changed. Austrian police participated in the EU administration of Mostar (the police component was organised by the WEU). From 1996, Austria participated more actively in the various operations in the region. The Dayton-Paris Framework Peace Agreement of December 1995 ended the fighting in Bosnia-Herzegovina, and the UN force there was replaced by the NATO-organised “Peace Implementation Force” (IFOR). Although the nucleus of this force was provided by European troops already stationed there (who merely

¹⁹ In 1995, the UN Protection Force (UNPROFOR) in the former Yugoslavia was reorganised as three separate forces: UNPROFOR in Bosnia-Herzegovina (approx. 25,000 men) kept its name, while the force in Croatia was renamed UNCRO (United Nations Confidence Restoration Operation, approx. 7,000 men) and that in Macedonia was renamed UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment Force, just under 1,000 men).

exchanged their blue UN berets for their national green or black ones), this development proved a major watershed in the history of peace operations. IFOR was limited to a term of one year and was then re-organised as a smaller “Stabilization Force” (SFOR) at the end of 1996.

Within the framework of IFOR and SFOR, Austria contributed a 238-man contingent to BELUGA, a mixed transport unit comprising Belgian, Luxembourgian, Greek and Austrian elements and stationed in Visoko to the west of Sarajevo. This deployment represented a new challenge for the Austrians, as NATO requirements were far stricter than those of the UN. NATO insisted that armour be fitted to lorries and required soldiers to wear helmets and flak jackets at all times. Neither were the costs of the operation refunded. The Austrians soon acquired an excellent reputation in Bosnia-Herzegovina. Earlier distrust of the former colonial power had largely been replaced by gratitude for the humanitarian help (especially that provided by the “Nachbar in Not” [Neighbour in Need] charity programme). When the Belgian and Luxembourgian contingents were withdrawn from BELUGA in 1998, this transport unit was reorganised under the name HELBA, with Greek, Bulgarian and Austrian troops. Austria also contributed police officers to the UN-led International Police Task Force (IPTF) and additionally provided training programmes in Austria for Bosnian police officers.

The IFOR/SFOR operation constituted only the military component of the international presence in Bosnia-Herzegovina. The police element there – known as the International Police Task Force, IPTF – was provided by the UN, and Austria contributed up to 40 police officers. In addition, Austria also organised training courses for the reformed local police.

In Eastern Slavonia, the sole Serb-controlled area of Croatia which remained by 1995 (the other Serb enclaves had been conquered by Croatian forces in 1994–95, pushing away UN “protection forces” and leading to a mass exodus of the ethnic Serb population from Croatia), a UN transitional administration was established which accomplished the peaceful transfer of this territory to Croatian control within three years. This UN Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium (UNTAES) had military, police and civilian administration components under a centralised UN command, thus avoiding many of the problems which had arisen in Bosnia-Herzegovina, where the different components were split among various organisations. UNTAES was among the more successful but generally ignored UN peace operations of the nineties. Austria again contributed police officers, including the operation’s police commissioner, General Walter Fallmann (who himself had had earlier UN police experience in Cyprus and in the Western Sahara).

Early in 1997, a new crisis erupted in the neighbourhood. Many Albanians had lost their life savings in fraudulent pyramid games, which led to serious political unrest and waves of refugees fleeing the country to go to Italy. The EU and OSCE attempted to find a solution that would pacify the country and offer the people a perspective

for the future. The OSCE appointed former Austrian Chancellor Franz Vranitzky to negotiate with the two major political parties on holding elections. To support the stabilisation efforts, Italy organised the 7,000-man-strong Multinational Protection Force (Forza Multinazionale di Protezione – FMP – also known as Operation “Alba”) in April 1997. This force also included an Austrian Special Forces company (115 men). Unlike most other Austrian contingents in peace operations, this company largely consisted of professional soldiers and also had a broader mandate, which included protecting the FMP headquarters in Tirana.

Owing to this broader mandate and because this operation was not organised by any international organisation, Austria had to redefine the legal basis for its participation in missions abroad. The 1965 Foreign Service Act was therefore replaced by the Cooperation and Solidarity Act (KSE-BVG) of 1997.

Operation Alba ended in August 1997 after elections had been held, without having significantly improved the situation in Albania. A small police-training group, the 120-man Multinational Advisory Police Element (MAPE), was organised within the framework of the WEU. Austria contributed police officers to MAPE (1997–2001).

The EU presidency in the second half of 1998 represented a special challenge for Austria. The presidency’s responsibilities included command of the ECMM monitoring mission and staffing its headquarters in Sarajevo. During this period about 70 Austrians served in this mission. Ambassador Franz Parak was head of mission, with Ambassador Herbert Grubmayr (who had already served as advisor to the ALBA mission in 1997) and Brigadier General Klaus Köhler as his deputies for political and operational matters, respectively. The Austrians performed so well that the subsequent German presidency even retained certain Austrians in key positions.

In 1998–99, Austria was actively involved in the negotiations to find a peaceful solution to the Kosovo problem, and Ambassador Wolfgang Petritsch was the EU’s chief negotiator at the Rambouillet negotiations. When these failed and NATO started its air campaign (Operation “Allied Force”) against Yugoslavia in March 1999, Austria – still a neutral country, notwithstanding its accession to the EU in 1995 – did not participate in the war.

When hundreds of thousands of refugees flooded into neighbouring Albania and Macedonia, however, Austria decided to set up a field hospital and refugee camp in northern Albania. In April 1999, the Austrian Army, together with volunteers from the Red Cross, the Knights of Malta and other relief organisations, established this hospital near Shkoder in northern Albania. A total of 400 soldiers were stationed there, including a security detachment, engineers and four Agusta-Bell 212 helicopters.

In June 1999, Yugoslav President Milošević finally agreed to an international presence in Kosovo. As this was a UN-mandated operation, Austria participated in both the UN Administration Mission (UNMIK), contributing police, justice and

other experts, and the NATO-led Kosovo Force (KFOR) from the very beginning. A 480-man infantry battalion equipped with “Pandur” armoured personnel carriers was stationed in southwestern Kosovo as part of the German-led brigade there. The Austrian base in Suva Reka became known as “Camp Casablanca”. Swiss and German contingents were included in the Austrian battalion. In addition, Austrian officers served at the brigade headquarters. Like other international operations in the past, the Kosovo mission demonstrated that although Austrian soldiers have extremely limited financial resources, their training meets the highest international standards.

In addition to the KFOR battalion, Austrian police officers were attached to the UN Police to assist in the maintenance of law and order as well as monitoring and training the new Kosovo police force comprising both Albanians and Serbs. Austrian judges, policemen and judicial personnel also served in Kosovo as well as on behalf of the UN war crimes tribunal in The Hague. As in Bosnia-Herzegovina, parallel international structures sometimes complicated cooperation between the military and civilian components in Kosovo.

While becoming increasingly engaged in Kosovo operations in 1999, Austria after its 1998 presidency reduced the contingent to the ECMM and at the same time also reduced its commitment to the SFOR operation in Bosnia-Herzegovina, to a 55-man unit in Rajlovac near Sarajevo within the framework of the German brigade. In February 2001, this Austrian contingent was withdrawn as well, but Austrian officers remained in various positions in the operations headquarters in Sarajevo.

When both the UN-led police mission and the NATO-led military operation were taken over by the European Union in 2003 and 2005, respectively (becoming the EU Police Mission EUPM and the EUFOR “Althea”), Austria again stepped up its participation. From late 2004 on, additional troops were deployed, and in 2005–06 Austria led the brigade-size Multinational Task Force North in Tuzla – the first time ever that Austria had taken on a comparable responsibility in an EU operation. Brigadier generals Karl Pronhagl and Rudolf Striedinger each acted as task force commanders for half a year. At the same time, Austrian participation reached battalion size, including headquarter elements, aviation and intelligence assets, guard and reconnaissance companies, and three Liaison and Observation Teams (“LOT houses”) providing close contacts with the local communities.

Following handing over command of Task Force North to Greece at the end of 2006, Austrian participation in the Bosnia-Herzegovina operation was gradually reduced again. But the next challenge was already in the offing: on 29 May 2008, Austria took command of KFOR’s Multinational Brigade South in Prizren for a year. This was first led by Brigadier General Robert Prader, and then from 27 November 2008 by Brigadier General Thomas Starlinger. The 3,700-man brigade comprises soldiers from Bulgaria, Germany, Switzerland and Turkey in addition to the Austrian contingent of 700 soldiers.

7 AUSTRIAN HUMANITARIAN ASSISTANCE ABROAD

Missions in which Austrian soldiers render assistance after natural disasters such as earthquakes or floods cannot be considered international peace missions in the narrow sense of the term, but they can certainly be classified as military operations abroad. Austria started sending military contingents to provide disaster relief in neighbouring states very early on – in 1963 to Skopje, in 1976 to Friuli, in 1978 to Titograd and in 1980 to southern Italy. In 1968, the Austrian Army even organised three small medical teams to assist the suffering population in the secessionist Nigerian province of Biafra. In December 1988, Austria sent 134 engineers (including 16 civilians) to help in the aftermath of the severe earthquake in Armenia. This operation formed the basis for the establishment of the Austrian [Armed] Forces Disaster Relief Unit (AFDRU).

In August 1997, an Austrian team also provided rapid and effective assistance after the floods in Poland. In August 1998, Austrian helicopters were sent to help extinguish forest fires in Croatia. In 1999, earthquakes in Taiwan and Turkey once more required the presence of AFDRU helpers. In March and April 2000, an Austrian team flew to Mozambique to organise water treatment after the devastating floods that had occurred. In 2003, AFDRU teams were sent to Algeria and Iran to assist after the earthquakes there. In 2005, following the tsunami disaster, an Austrian water purification team was sent to Sri Lanka. In October 2005, an assistance team was deployed following the severe earthquake there. And in 2006, Austrian planes assisted in combating forest fires in Greece.

From the beginning, Austria has also been involved in improving the organisational basis for international cooperation in international humanitarian missions. The contributions made by Brigadier General Norbert Fürstenhofer, the “father” of AFDRU, must particularly be mentioned in this regard.

8 PARTICIPATION IN INTERNATIONAL OPERATIONS – AN OUTLOOK

Taking over the brigade commands in Bosnia-Herzegovina in 2005–06 and in Kosovo in 2008–09 fitted well into the aspirations of Austria as formulated in the Army Reform Commission’s report in 2003 and consequently realised by the “Management 2010” task force. According to these documents, Austria is dedicated to building up and maintaining its capabilities of participating in international operations across the whole spectrum of missions, from traditional peacekeeping to more robust operations, as well as in humanitarian operations.

This includes service of up to three battalions plus smaller elements in peace operations and being able to contribute a “framework brigade” (i.e. deploying a brigade command with headquarter and support elements) for service of about one year every three to four years.

Besides the continued deployments in Bosnia-Herzegovina and Kosovo, and the service of the UN battalion in Syria, smaller contingents have been deployed in numerous other missions as well. These notably included the service of company-strong contingents in Afghanistan in 2002 (in Kabul) and again in 2005 (as part of the German-led Provincial Reconstruction Team in Kunduz). Smaller elements and observers were seconded to a number of other missions, but Austria refrained from sending larger contingents or participating at all in the operations in Iraq following the 2003 war.

It was only in early 2008 that a significant contingent – about 160 soldiers – was sent to participate in the EU mission in eastern Chad, sent there to provide security and stability in the region, especially the refugee camps set up there by international organisations. For the first time since 1960, this deployment to an international operation was hotly debated in public. This operation was perceived by many as supporting French interests in Africa and the local regime, rather than contributing to security and long-term stability in the region, and politicians (as well as journalists and a significant portion of the public) questioned the moral and political wisdom of becoming engaged in this operation. The defence minister (at the time and currently Norbert Darabos, a Social Democrat) stood by his decision, however, and the public discussion gradually faded away once the mission had begun and actually proved quite successful. Austria contributed an engineer element at first and special operations forces, and the Austrian contingent commander was put in charge of all of EUFOR's special operations forces, which again can be seen as recognition of Austria's contribution.

Conclusion Notwithstanding several changes over the years, participation in UN and other international peace operations remains a key component of Austrian foreign policy. In view of the increasing role of the EU in international crisis management and peace and stability operations, in November 2000 Austria expressed its willingness to provide an organisational framework for up to 3,500 soldiers and 110 police officers for EU crisis reaction forces (Helsinki Headline Goals). At any given time, up to 2,000 soldiers could be deployed abroad. In 2003, Austria also decided to contribute to the EU “battle group” concept.

By December 2008, 1,359 soldiers (as well as 25 police officers) were deployed in a dozen missions worldwide. Since 1960, about 65,000 soldiers have served in about 60 missions – quite an achievement for a small country of 8 million inhabitants.

Recruiting the necessary number of volunteers for these missions remains a challenge. In previous missions it was not always easy to recruit sufficient personnel. For the time being, the volunteer principle will be maintained, but changes are possible, notably for career soldiers. The volunteer system has its advantages as well as disadvantages: planning is rendered more difficult and requires greater personnel reserves, but it also ensures the high level of motivation among Austrian peacekeepers. Between two thirds and three quarters of all Austrian soldiers serving on

missions abroad are reservists. Their age and greater civilian experience means that they are in fact more suitable for peace missions than younger professional soldiers whose military training does not always adequately prepare them for the mental stress of peace operations. The difficulties faced by certain states in recent years are clear evidence of this fact.

To enable it to respond faster when new missions come up, the Austrian Armed Forces devised the PREPUN system of pre-established unit modules. This was eventually developed further into the Forces for International Operations system (known as KIOP in German).

For the Austrian Armed Forces, participation in international missions has increasingly become an important or even its primary task. With the international situation as it is, peace operations will remain in demand for a long time. For Austria, active participation in these missions has been an important aspect of its foreign policy – and there is no reason to change this direction. Contributing to international solidarity helps re-establish or preserve stability, and thus is of benefit to the contributing countries as well.

In the future, Austrian foreign and security policy will have to set priorities for international missions, taking into account the special commitments entailed by our EU membership as well as the need to take part in more robust operations in the spirit of international solidarity. To fulfil these increased responsibilities, however, it will also be necessary to provide greater financial, material and personnel resources than before.

Selected bibliography

1. Caytas, Ivo G.: *Internationale kollektive Friedenssicherung: zwanzig Jahre österreichischer Praxis. Eine juristische, politische und militärische Studie aktiver Neutralität im Rahmen der Vereinten Nationen (Schriften des Europäischen Arbeitskreises für Internationales Recht Berlin, O.J.)*.
2. Clausen, Christian: „Operation Dove“ -- die Verlegung von UN-Truppen von Zypern nach Ägypten: Ein Beitrag zur Frage der Luftbeweglichkeit von Einsatzverbänden, in: *Österreichische Militärische Zeitschrift* 13/2 (März/April 1975), 102–109.
3. Schmidl, Erwin A.: *The Austrian Medical Unit in the Congo, 1960–63: Austria's First Participation in a UN Operation*, in: *Maintien de la Paix de 1815 à aujourd'hui, Actes 21 (Ottawa: Commission canadienne d'histoire militaire 1995)*, 629–635.
4. Schmidl, Erwin A.: *Blaue Helme, Rotes Kreuz: Das österreichische UN-Sanitätskontingent im Kongo, 1960 bis 1963 (= Innsbrucker Forschungen zur Zeitgeschichte 13, Innsbruck – Wien: StudienVerlag, 1995)*.
5. Schmidl, Erwin A.: *Going International – in the Service of Peace: Das österreichische Bundesheer und die österreichische Teilnahme an Friedensoperationen seit 1960 (Graz: Vehling, 2005)*.
6. Strasser, Wolfgang: *Die Beteiligung Österreichs an internationalen Hilfseinsätzen; in: Österreichische Militärische Zeitschrift* 12/6 (November/Dezember 1974), 427–433.

ZNAČILNOSTI SODELOVANJA SLOVENSKE VOJSKE V DOSEDANJIH MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH

CHARACTERISTICS OF THE PARTICIPATION OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES IN INTERNATIONAL MILITARY OPERATIONS AND MISSIONS TO DATE

Professional article

Povzetek Slovenska vojska se je v prvo mednarodno vojaško operacijo vključila leta 1997, ko je prvič poslala svoje vojake v operacijo Alba v Albanijo. V dvanajstih letih je sodelovala na osemnajstih misijah na treh kontinentih, do konca leta 2008 pa je v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah sodelovalo skupaj več kot 4500 vojaških oseb. Razvoj slovenskega prispevka, pa tudi nacionalna strategija sodelovanja, ki do danes še ni oblikovana v samostojen dokument, sta šla skozi različne razvojne faze. Od začetne razpršenosti in prispevkov posameznikov ter skupin so prispevki Slovenske vojske postopno prerasli v sodelovanje nižjih taktičnih enot, leta 2007 pa je prvič v zgodovini Republike Slovenije in Slovenske vojske v mednarodni vojaški operaciji sodeloval bataljon. Članek ne prikazuje zgolj dosedanjih značilnosti vojaških prispevkov v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah, temveč tudi iz tega izhajajoče uresničevanje nacionalnih interesov ter druge vidike slovenskih obrabno-varnostnih prizadevanj in dejavnosti v mednarodnem okolju in zavezništvu. Posebej izpostavlja, da so mednarodne vojaške operacije in misije pomembno ter učinkovito orodje za transformacijo vojske, integracijo v poveljniške zavezniške strukture in večnacionalne strukture sil ter za zagotavljanje povezljivosti na vojaškem področju. Temu vidiku sta namenjena prva dva dela tega članka, medtem ko so pokazatelji dosedanjega slovenskega sodelovanja in najpomembnejše značilnosti preteklih ter sedanjih mednarodnih vojaških operacij in misij predstavljeni v naslednjih dveh delih.

Ključne besede *Mednarodne operacije in misije, mednarodne vojaške operacije in misije, operacije kriznega odzivanja, slovenski vojaški prispevek k mednarodnim operacijam in misijam, značilnosti sedanjih mednarodnih vojaških operacij in misij, pridobljene izkušnje iz mednarodnih vojaških operacij in misij.*

Abstract In 1997, the Slovenian Armed Forces joined the first international military operation by deploying soldiers to the Alba operation in Albania for the first time. In the intervening twelve years, the Slovenian Armed Forces participated in eighteen missions on three different continents, and as of the end of 2008, over 4,500 military personnel have participated in international military operations and missions. The development of the Slovenian contribution and the national participation strategy, which up to the present time has not yet been drafted as an independent document, has gone through different development stages. From the initial dispersion and contribution of individuals and groups, the participation of the Slovenian Armed Forces gradually enlarged into cooperation of lower tactical units, and in 2007, for the first time in the history of the Republic of Slovenia and the Slovenian Armed Forces, a battalion was deployed in an international military operation. This article presents not only the characteristics of military contributions in international military operations and missions to date, but also the resulting realisation of national interests and other aspects of Slovenian defence and security endeavours and activities in the international environment and the Alliance. Above all, the article stresses that international military operations and missions are an important and effective tool for transformation of the armed forces, integration in Allied command structures and multinational forces, and for interoperability in the military field. This aspect is highlighted in the first two parts of the article, while the indicators of Slovenian participation to date and the most important characteristics of past and present international military operations and missions are presented in the following two parts.

Key words *International operations and missions, international military operations and missions, crisis response operations, Slovenian military contribution to international operations and missions, characteristics of contemporary international military operations and missions, lessons learned in international military operations and missions.*

Uvod Slovenska vojska deluje v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah (MVOM) z mandatom OZN in pod vodstvom OZN, Nata, EU ali OVSE, kar je ena osrednjih značilnosti, ki močno vpliva na strukturo, prisotnost in mednarodno vrednotenje nacionalnega prispevka. Pridobljene izkušnje in primeri dobre prakse ter še posebej spoznanja iz slovenskega predsedovanja Svetu EU v prvi polovici leta 2008 so dobra podlaga za stvarno vrednotenje in prikaz značilnosti dosedanjega sodelovanja Slovenske vojske v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah.

Sodelovanje v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah je brez usklajene nacionalne politike in s tem povezanega obrambnega načrtovanja z jasno opredeljenimi ambicijami in cilji kot sedenje na vlaku brez voznega reda. Prav tako neusklajena gradnja nacionalnih zmogljivosti z njihovim načrtnim vključevanjem v MVOM deluje kot nepovezana vlakovna kompozicija. Slovensko vključevanje vanje ima vrsto značilnosti in posebnosti, ki izhajajo tudi iz dosedanjega razvoja Slovenske vojske. Pri tem ne smemo zanemariti prizadevanj in dejavnosti po vključitvi v Partnerstvo za mir, dvakratnega čakanja na povabilo za vstop v Nato in vključitev v Evropsko unijo

ter seveda delovanja v teh organizacijah. Pogled na dvanajstletni vojaški prispevek je tako lahko podlaga za prepoznavanje pozitivnih izkušenj in pridobitev, pa tudi za oblikovanje stališč za prihodnost. Lahko bi zapisali, da je bil leta 2007 dosežen strateški in tudi zgodovinski preskok, ko je bil prvič v zgodovini Republike Slovenije in Slovenske vojske v mednarodno vojaško operacijo napoten bataljon. Sodelovanje prvega slovenskega bataljona v operaciji Kfor na Kosovu je hkrati tudi zaključek desetletnih prizadevanj za oblikovanje poklicnega bataljona, katerega začetki segajo v leto 1996, ko se je začelo oblikovanje 10. bataljona za mednarodno sodelovanje (10. BMS). Ta primer zelo nazorno kaže na povezanost strukturnega spreminjanja Slovenske vojske s prizadevanji za vedno številčnejše in aktivnejše vključevanje v zagotavljanje stabilnosti in reševanje kriznih razmer v svetu.

Po petih letih članstva v Natu in Evropski uniji sta Republika Slovenija in njena vojska pred novimi izzivi. Ti se kažejo v vprašanjih, kako naprej na področju sodelovanja v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah, da bodo zagotovljeni uresničevanje nacionalnih interesov, prepoznavnost Republike Slovenije in njen prispevek k mednarodni varnosti ter izpolnjevanju obvez do OZN, Nata in EU. Na drugi strani pa je pomembno tudi to, kako doseči kakovosten premik in uporabiti pridobljene izkušnje, predvsem za celovitejše, bolj usklajeno in učinkovitejše delovanje z razpoložljivimi viri. Pri oblikovanju članka sva izhajala predvsem iz poznavanja tematike in osebnih izkušenj, ki jih imava kot pripadnika Slovenske vojske, ter dostopnih podatkov¹, ki so pokazatelji prispevka Republike Slovenije in Slovenske vojske k zagotavljanju mednarodnega miru in stabilnosti z mednarodnimi vojaškimi operacijami in misijami.

V članku uporabljava splošna termina mednarodne vojaške operacije in misije (MVOM) in mednarodne operacije in misije (MOM), ki v resnici v slovenskem prostoru še nista dokončno potrjena², tudi zaradi terminološke raznolikosti in zmede, ki velja na tem področju. S terminom mednarodne vojaške operacije in misije označujeva tisto, kar slovenska Vojaška doktrina (Furlan in drugi, 2006: 71–75) opredeljuje kot stabilizacijsko delovanje in znotraj tega operacije kriznega odzivanja (OKO). Žal se ta termin uporablja šele od leta 2006 in le delno pokriva preteklo obdobje in vse vidike. Drugi termin, mednarodne operacije in misije, v slovenskem prostoru vedno bolj prihaja v ospredje, zlasti takrat, kadar na splošno govorimo o vojaških, civilnih, mirovni in celo humanitarnih ter reševalnih operacijah in misijah, ki jih vodijo različne mednarodne organizacije.

¹ Avtorja se posebej zahvaljujeva majorki Alenki Petek iz Generalštaba SV, ki je ponovno preverila in uredila dostopne javne in službene podatke ter pokazatelje sodelovanja Slovenske vojske v MVOM.

² Avtorja nimava namena zanikati splošnega slovenskega termina operacije kriznega odzivanja – OKO iz Vojaške doktrine. Težava je v različni opredelitvi tako imenovanega skupnega termina znotraj OZN, Nata in EU. OZN v operacije ohranjanja miru (angl. United Nations peace keeping operations) vključuje: preprečevanje konfliktov, ohranjanje, vzpostavljanje, uveljavljanje in gradnjo miru (UN PKO Principles and Guidelines, 2008: 10–11). Natove operacije kriznega odzivanja zunaj 5. člena razvršča v operacije v podporo miru, ki vključujejo (a) preprečevanje konfliktov, (b) vzpostavljanje, (c) uveljavljanje, (d) ohranjanje in (e) gradnjo miru ter humanitarno delovanje. K temu spadajo tudi druge operacije in naloge kriznega odzivanja zunaj 5. člena, kot so (a) podpora humanitarnemu delovanju, ter (b) zaščiti in reševanju, (c) akcije iskanja in reševanja, (d) podpora evakuaciji nevojaškega osebja ter (e) vojaška pomoč civilnim oblastem (AJP-3.4, 2008: 4-1, 4–11). Menimo, da navedeno kaže na potrebo po iskanju širšega ali splošnejšega termina tudi v slovenskem prostoru.

Do uveljavitve Vojaške doktrine leta 2006 v Sloveniji najpogosteje uporabljamo termina mednarodne vojaške operacije in operacije v podporo miru (angl. Peace Support Operations). Treba je poudariti, da se tudi v različnih mednarodnih organizacijah, kot so OZN, OVSE, Nato in EU, uporabljajo različni izrazi. OZN uporablja splošni izraz *mirovne operacije*, znotraj katerih je treba ločevati operacije za ohranjanje miru (angl. Peace Keeping Operations) od preventivne diplomacije in misij za graditev miru (Jelušič, 2005). V EU se uporablja termin EU-operacije, kamor spadajo civilne, vojaške in policijske operacije ESDP³, kar kaže na prepletanje vojaških sestavin s civilnimi ali bolje, civilnih z vojaškimi.

1 SODELOVANJE V MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH KOT ORODJE ZA POVEZLJIVOST IN INTEGRACIJO V VEČNACIONALNE POVELJNIŠKE STRUKTURE IN STRUKTURE SIL TER TRANSFORMACIJO

Danes obravnavamo mednarodne operacije in misije kot enega ključnih stebrov delovanja OZN, pa tudi Natovega zavezništva ter vojaškega sodelovanja znotraj EU. Govorimo lahko o kvadratu medsebojnih vplivov, ki vključuje obrambno načrtovanje, gradnjo vojaških zmogljivosti, integracijo v večnacionalne poveljniške strukture in strukture sil ter mednarodne operacije in misije. Pri tem je posebej pomemben vpliv MVOM na integracijske dejavnosti, zagotavljanje povezljivosti in skupno nastopanje na mednarodnem prizorišču. Poudariti je treba še njihovo vlogo kot orodja za transformacijo vojsk z uporabo novih vojaških zmogljivosti, uveljavitvijo izkušenj iz operacij in razvijanje združenega ter večnacionalnega povezovanja in skupnega delovanja.

Načrtovanje sil (angl. force planning), ki temelji na obrambnem načrtovanju (angl. defense planning)⁴, se je tako na nacionalni ravni kot na ravni mednarodnih organizacij zelo spremenilo zaradi razmer, ki so nastale s koncem hladne vojne ter pojavom novih, predvsem asimetričnih groženj. Zapišimo, da v Natu, pa tudi v evropskih vojaških strukturah po letu 2004, prisegajo na načrtovanje in zagotavljanje zmogljivosti tako za skupno oziroma kolektivno kot za nacionalno obrambo. V primerih, ko sta načrtovanje in gradnja vojaških zmogljivosti usklajena tudi z načrtovanjem sil za sodelovanje v operacijah, lahko govorimo o skladnosti načrtovanja sil in njihove uporabe. Pri tem v Natu, pa tudi EU, opazimo enega ključnih problemov učinkovitosti izrabe razpoložljivih vojaških virov za sodelovanje v mednarodnih operacijah in na misijah. Zagotavljanje sil za delovanje v večnacionalnem okolju namreč poteka po posebnem in ločenem procesu nabora oziroma *generiranja* sil (angl. force generation) za MOM. Ta proces nima neposredne povezave s projektiranjem in načrtovanjem zmogljivosti,

³ <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=268&lang=EN>.

⁴ *Obrambno načrtovanje (Nato Handbook, 2006: 50) na podlagi zaznavnih in predvidenih groženj postavlja cilje in naloge obrambno-vojaškim strukturam ter opredeljuje zelena stanja oziroma izhode pri posameznih obrambno-varnostnih razmerah. Zato obrambno načrtovanje določa tudi razpoložljive vire v povezavi z drugimi prizadevanji neke nacionalne ali večnacionalne skupnosti: diplomatskimi, informacijskimi in obveščevalnimi, ekonomskimi ter ne nazadnje vojaškimi. Obrambno načrtovanje je pred desetletjem ali dvema temeljilo na prepoznavnih grožnjah (angl. threat based planning), danes pa se vedno bolj uveljavlja načrtovanje na podlagi predvidenih in/ali potrebnih zmogljivosti (angl. capability based planning).*

ki nastajata v procesu obrambnega načrtovanja in načrtovanja sil. Zaradi navedenega prihaja do razhajanj ali boljše nepovezanosti, predvsem zato, ker se pri načrtovanju zmogljivosti izhaja iz ambicij in razpoložljivih virov, medtem ko so pri generiranju sil prednostni politični cilji ter stališča držav do kriznih razmer in sodelovanja pri njihovem reševanju. Sklenimo, da sta načrtovanje sil in zagotavljanje zmogljivosti na eni strani ter načrtovanje posameznih mednarodnih vojaških operacij in generiranje sil zanje na drugi strani dva obraza iste osebe, ki se pogosto kažeta v različni podobi in zato predstavljata ključni izziv prihodnjim večnacionalnim prizadevanjem za reševanje sodobnih kriz ter prispevek k varnosti in stabilnosti. Zapisano zahteva dobro usklajenost obeh dejavnosti, kar se lahko kaže tudi pri oblikovanju obsega in strukture sil vojske ter ne nazadnje v ustreznih nacionalnih strategijah nastopanja v MVOM.

Mednarodne vojaške operacije in misije imajo pomembno vlogo tudi pri integraciji nacionalnih prispevkov v večnacionalna poveljstva in strukture sil. Z integracijo v Natovo mirnodobno poveljniško strukturo⁵ razumemo nacionalne prispevke v večnacionalna poveljstva in organe ter vključevanje v procese političnega in vojaškega odločanja pri vodenju mednarodnih vojaških operacij in misij. Integracija v večnacionalne strukture sil pa pomeni vključitev nacionalnih poveljstev in enot v taktične in operativne sestave ali poveljstva, kar se pojavlja predvsem v Natovem zavezništvu, pa tudi vključevanje v poveljniško strukturo mednarodnih vojaških operacij. Načrtovanje zmogljivosti za operativno delovanje in načrtovanje prihodnjih operacij, izbor sil za operacije, priprava poveljstev in enot za sodelovanje v operacijah ter konsolidaciji po koncu operacij so najpomembnejše aktivnosti zavezniške poveljniške strukture in večnacionalnih poveljstev enot. Zapisano kaže, kako so države prek aktivnosti MVOM vključene v številne procese, ki se posredno ali neposredno dotikajo integracije in delovanja večnacionalnih poveljstev in sil.

Namen tega članka ni opisovanje procesa nabora sil in odločanja za sodelovanje v MVOM. Kljub temu je treba za boljše razumevanje in uresničevanje učinkovitejšega celostnega pristopa k sodobnim MVOM izpostaviti razmejitev med politično-varnostnim vidikom na eni strani in vojaškim vidikom na drugi. Najprej poudarimo, da so tako v Natu in EU kot OZN ti postopki prepleteni in zelo povezani ter navadno potekajo vzporedno. Pri tem je jasno, da je politični vidik vedno primarni, začnjenja se s sprožanjem pri političnih strukturah omenjenih organizacij⁶, pri čemer pa ravno vojaški del na strateški ravni prispeva spremljanje razmer in iz tega izhajajoče analize. Političnemu sprožanju sledi priprava vojaških nasvetov z možnostmi rešitev, o katerih se odloča na politični ravni, te odločitve pa predstavljajo podlago za nabor sil. Če je nabor sil uspešen, se nadaljuje operativno vojaško načrtovanje, ob neuspehu pa se vrača na politično raven. Podobnega prepletanja ne zasledimo le na ravni mednarodnih organizacij, temveč tudi na nacionalni. Sklenemo lahko, da je na obeh ravneh neposredno sodelovanje pripravljavcev političnih in vojaških rešitev predpogoj za uspešnost MOM.

⁵ V Natu se uporablja izraz *Nato Command Structure – NCS*. Več o tem Humar v *Organizacijska struktura Nata (Revija Obramba, 09/2008: 7–10)*.

⁶ V OZN sta to *Varnostni svet in generalni sekretar*; v Natu sta to *Severnoatlantski svet (angl. North Atlantic Council – NAC) in generalni sekretar*; znotraj EU pa *Svet EU in visoki predstavnik za SZVP*.

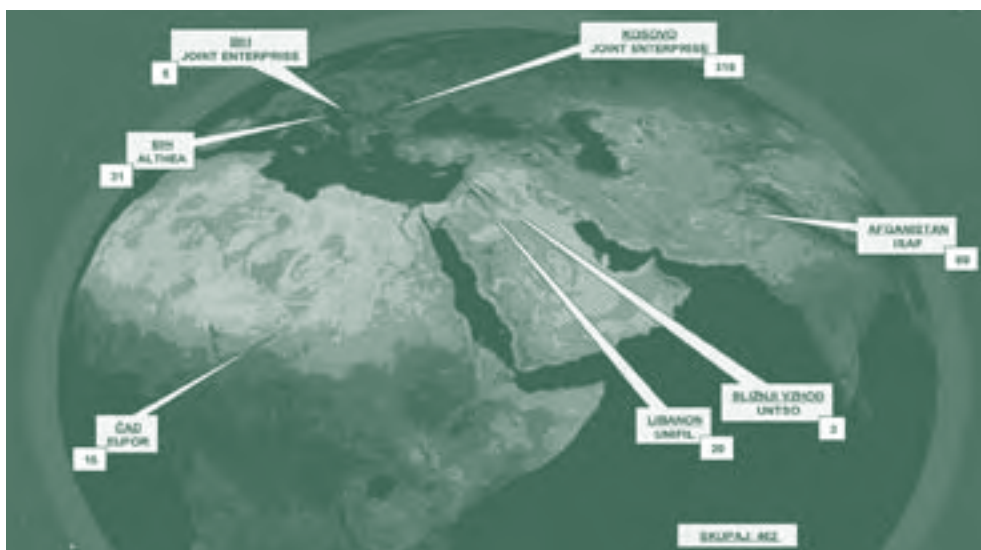
MVOM lahko opazujemo še kot transformacijsko orodje na nacionalni in tudi na mednarodni ravni. Prinašajo izkušnje in primere dobre prakse, ki dajejo odgovore na številna strateška, operativna ter taktična vprašanja o uporabi vojaških sil in zmogljivosti. V operacijah se preizkušajo nova oprema in sredstva ter potrjujejo nekateri eksperimenti za uporabo novih zmogljivosti ali taktike. Tako se na primer na področju sodobnih transformacijskih izzivov, kot je digitalizacija delovanja ali zmogljivosti medmrežnega delovanja v kriznih in bojnih razmerah, lahko praktično preizkusijo zgolj prek večnacionalnih prispevkov v MVOM. Pri tem pa ne smemo zanemariti niti tistih vidikov transformacije, ki se dotikajo politične ravni, kar smo opisovali pri načrtovanju sil in zmogljivosti ter procesu političnega odločanja o sprožanju, pripravi, uresničevanju in zaključevanju MVOM.

2 MEDNARODNE VOJAŠKE OPERACIJE IN MISIJE KOT OSREDNJI DEL DELOVANJA SLOVENSKE VOJSKE

Vključevanje Slovenske vojske v MVOM je do zdaj potekalo na podlagi določb Zakona o obrambi in določil v drugih strateških dokumentih, kot so Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske, Obrambna strategija Republike Slovenije, Srednjeročni obrambni program in Vojaška doktrina. Poudarimo, da se je večina omenjenih dokumentov v preteklosti spreminjala prav na podlagi izkušenj, pridobljenih s sodelovanjem Slovenske vojske v MVOM. Odločanje o slovenskem prispevku v njih je skladno z zakonom v pristojnosti Vlade Republike Slovenije, ki to ureja s posebnimi sklepi. Vojaški prispevki, odobreni na začetku leta 2009, so prikazani na sliki 1.

Slika 1

Vir:
Predstavitev
GŠSV, februar
2009.

Pregled odobrenih napotitev SV v mednarodne vojaške operacije in na misije po sklepih Vlade RS (30. januar 2009)

MVOM so orodje zunanje politike in poleg porabe nacionalnih virov lahko prinašajo koristi za državo, ne le v političnem, temveč tudi v ekonomskem pogledu, če sta zagotovljena celovit pristop in sledenje nacionalnim interesom. Med vojaškimi razlogi za sodelovanje⁷ bi lahko navedli da MVOM: (1) omogočajo pridobivanje mednarodnih izkušenj na vojaškem področju; (2) neposredno kažejo doseženo raven razvoja in izurjenosti za delovanje v raznorodnem mednarodnem okolju; (3) lahko pomembno vplivajo na moralo vojakov in na osebni ravni ustvarjajo primerljivost z drugimi vojskami; (4) pomembno prispevajo k razvoju ter preverjanju vrednot posameznikov in organizacije; (5) dajejo priložnost za krepitev javne podobe vojske, predvsem takrat, kadar ta prispeva k miru, humanitarnosti in reševanju življenj ter ustvarjanju varnega okolja; (6) omogočajo dojetje večnacionalnosti in delovanja v okoljih, v katerih se pogosto pojavljajo krizne ali vojne razmere.

Pomembno je poudariti, da bi bila Slovenska vojska brez sodelovanja v MVOM še vedno globoko v tranzicijski temi, iz katere bi se iz teritorialne vojske za nacionalno obrambo komaj videlo v mednarodno okolje⁸. Pri slovenskem sodelovanju v MVOM opazimo nenehno naraščanje prispevka. Ta je neposredno povezan s preoblikovanjem vojske, njenim preходом iz naborniške v poklicno ter oblikovanjem premestljivih zmogljivosti, ki temeljijo na mednarodnih standardih in se izpopolnjujejo na podlagi vsakokratnih izkušenj, pridobljenih v različnih MVOM. Odkrito je treba zapisati, da so bile vse dosedanje MVOM nižje intenzivnosti, z naravo stabilizacijskega delovanja. To delovanje je v nekaterih pogledih drugačno od bojnega delovanja, tako ofenzivnega kot defenzivnega. Ali povedano drugače – Slovenska vojska do zdaj ni sodelovala v ekspedicijskih operacijah. V svojem dosedanjem mednarodnem prispevku k operacijam v podporo miru oziroma operacijam kriznega odzivanja ter mirovnim operacijam, v katerih je opravljala naloge, bi težko opravila svoje poslanstvo brez upoštevanja načel, ki veljajo za ekspedicijsko delovanje v neznanih geografskih, klimatskih, kulturnih in drugih razmerah. Omenimo še značilnost, ki se pojavi s sprejemanjem zavezniških standardov in normativov za ocenjevanje pripravljenosti vojaških sil. Tako sta 10. motorizirani bataljon (10. MOTB) kot celota in 20. MOTB po četah morala doseči primerljive standarde za ves spekter bojnega delovanja, hkrati pa so njune enote pred napotitvijo v posamezne MVOM vedno znova opravile predoperativno usposabljanje (angl. pre-deployment training), zato da bi bile kos stabilizacijskim nalogam v operaciji Kfor ali Isaf. Dilema o smotnosti pripravljanja vojaških sil za ves spekter bojnega delovanja v primerjavi z manj zahtevnimi postopki, ki jih morajo poslane sile obvladovati v MVOM, je vedno pogostejša in nima samo vojaške, temveč vedno bolj tudi politično dimenzijo. Ta se kaže pri opredeljevanju poslanstva in ciljev posameznih MVOM ter v izražanju nacionalne politike oziroma, kako in v kakšne MOM je država pripravljena prispevati svoje sile. V tem vprašanju se zrcalita tudi javna podoba vojske in države oziroma njenega prispevka k mednarodni varnosti in stabilnosti ter pripravljenost poklicnih in rezervnih pripadnikov za sodelovanje v posameznih MOM ali celo vključitev v vojsko.

⁷ O tem tudi Furlan na posvetu o sodelovanju Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, Brdo pri Kranju, 21. januar 2009.

⁸ Takšne primere sva opazila v državah, s katerimi smo delili usodo v nekdanji skupni federaciji, čeprav so se pridružile zavezniškemu partnerstvu za mir ali so tik pred članstvom v zavezništvu.

Za dosedanje slovensko sodelovanje v MVOM je značilno pretežno angažiranje vojaške komponente, ob omejenem sodelovanju drugih subjektov in podpori drugih struktur ali sredstev. Vojaške zmogljivosti so bile uporabljene na dveh oziroma največ štirih operativnih območjih s težiščem na Zahodnem Balkanu, kjer je bilo s sorazmerno majhnimi silami zastopanih veliko prispevkov, s čimer se je izražala težnja po celoviti prisotnosti⁹. Ob vojaškem prispevku v MVOM je treba dodati omejenost virov zaradi majhnosti vojske in njene razpetosti med različne naloge, kar navaja na sklep, da je bil prispevek Slovenske vojske velikokrat na zgornji meji razpoložljivosti.

Z napotitvijo bataljona v Kfor leta 2007 pa smo se v Sloveniji srečali tudi z izzivi, ki spremljajo napotitev tako zahtevnega in pomembnega ter predvsem z zunanjepolitičnega vidika vplivnega nacionalnega prispevka. Razumljivo je, da na začetku vseh teh vidikov še nismo obvladali in izkoristili v celoti. Ko so se v javnosti pojavila vprašanja, katere cilje želimo doseči, zakaj imamo toliko vojakov na Kosovu in ali so v ozadju tudi ekonomski interesi, nismo imeli celovitega odgovora. Po ne povsem posrečenih vojaških pojasnjevanjih smo bili priča nekaterim odklonilnim odzivom v politični in tudi siceršnji javnosti. Na tej podlagi smo spoznavali pomen celostnega pristopa k MOM na političnem področju, vedno bolj pa so izstopali tudi izzivi celostnega pristopa na vojaškem področju. Pri opravljanju nalog smo nekatera spoznanja iz celostnega ter na učinkih temelječega pristopa k operacijam neposredno uvajali tudi v prakso. Na praktičnih primerih povezave s kosovskim civilnim okoljem, pomoči prebivalstvu in lokalni oblasti, vključevanja v zaščitno-reševalne dejavnosti na območju slovenske odgovornosti smo se učili CIMIC-a¹⁰ in pokazali obvladovanje EBAO.¹¹ Z vsakodnevnimi dejavnostmi in pristopom k tem vprašanjem smo dokazali, da nam je celostni pristop znan, s čimer smo pridobili simpatije obeh strani na Kosovu, deležni pa smo bili tudi nekaj nevoščljivosti med partnerji, ki so sodelovali v operaciji¹².

Kosovske izkušnje pa niso edine, ki jih je treba omeniti. Poseben izziv za spoznavanje in sodelovanje v političnem odločanju o operacijah in pri oblikovanju politike v mednarodnem okolju je bilo slovensko predsedovanje Svetu Evropske unije. Izražal se je v vodilni vlogi, ki jo je imela Slovenija kot predsedujoča, zaradi česar je bila v posebni vlogi snovalca rešitev in ustvarjalca soglasja ter sinergije pri reševanju vprašanj. Kot

⁹ *Celostni pristop (angl. Comprehensive Approach) je namenjen prilagoditvi vedno bolj očitne kompleksnosti oziroma večplastnosti sodobnih MOM. To velja predvsem takrat, ko v njih vojaška komponenta ni prevladujoča. AJP-3 (A) govori, da je sodobne MOM treba razumeti kot tridimenzionalno mrežo, ki se širi navzgor proti strateški in tudi politični ravni, na kateri se na pojavljajoče izzive odziva celostni pristop. Navzdol se širi proti taktični ravni, na kateri je razvit koncept na učinku temelječih operacij, prečno pa se širi do številnih vojaških in civilnih skupin ter organizacij, ki so vključene v sodobne mednarodne operacije in misije.*

¹⁰ *CIMIC je tako v Natu kot tudi v EU uveljavljena mednarodna kratica za Civil Military Cooperation. Nato ima za to posebno združeno zavezniško publikacijo AJP-9: Nato Civil Military Cooperation Doctrine, krajše CIMIC Doctrine (AJP-3 (A), 2007). V EU je oblikovan poseben koncept CIMIC-a.*

¹¹ *EBAO je Natova kratica za Effect Based Approach to Operations (Pre-Doctrinal Handbook, 2007), ki ga M. Pešec imenuje koncept na učinkih temelječih operacij (Pešec, 2007: Magistrska naloga).*

¹² *Po izjavi slovenskega poveljnika TF Sokol v SICON 15 ppk. Škerbinca je bil njegov nadrejeni italijanski general začuden, ko se je v akcijo gašenja požara vključil slovenski helikopter, in sicer pod pogojem, da so tudi lokalne sile sodelovale pri gašenju. Naslednji dan so bili tudi vojaški helikopterji drugih držav v zraku, čeprav so nekateri piloti godrnjali, da za takšne naloge niso povsem usposobljeni in opremljeni.*

vodilna država je morala biti zgled tudi drugim in zato med prvimi, ki je svojo pripravljenost za sodelovanje v MVOM kazala z različnimi prispevki. Poudarimo, da je obdobje priprav in slovenskega predsedovanja Svetu EU v resnici obdobje celostnega dojetanja in vključevanja slovenskih političnih in še bolj obrambno-vojaških struktur v celoten spekter mehanizmov na področju evropske zunanje in varnostne politike ter tudi v spoznavanje praktičnih vidikov civilno-vojaškega kriznega upravljanja in vojaških ter civilnih MOM znotraj EU. Pri operaciji Eufor v Čadu oziroma Centralnoafriški republiki je Slovenija sprožala številne postopke ter vodila proces političnega odločanja, Slovenska vojska pa se je pri tem srečala z napotitvijo v novo MVOM. Tokrat je s svojim prispevkom ter delovanjem stopila tudi na afriški kontinent.

3 POKAZATELJI DOSEDANJEGA SLOVENSKEGA SODELOVANJA V MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH

Za celovitejše razumevanje dosedanjega slovenskega vojaškega prispevka v MVOM ter prepoznavanje zunanje politike in strategije, pa tudi vojaških vidikov, bomo opisali nekatere pokazatelje in iz njih izpeljali sklepe. Pri tem bomo poleg pregleda dosedanjih MOM, v katerih je sodelovala Slovenska vojska, navedli povprečno letno število sodelujočih vojaških oseb ter število vpoklicanih oziroma sodelujočih, nekatere strukturne značilnosti slovenskega prispevka ter opisali kazalnike, ki kažejo na strategijo sodelovanja v MVOM. Temeljna značilnost slovenskega vojaškega prispevka je v nenehnem naraščanju deleža, in sicer na eni strani skladno s spremi-njanjem zunanjepolitičnega položaja države, na drugi pa z razvojem in profesionali-zacijo vojske. Kot pomembno navajamo tudi dejstvo, da med več kot 4500 sodelujo-čimi pri delovanju do zdaj ni bilo smrtnega primera ali hujših telesnih poškodb.

3.1 Pregled dosedanjih slovenskih prispevkov

V dvanajstih letih je Republika Slovenija s svojim vojaškim prispevkom sodelovala v osemnajstih MVOM, od katerih je dvanajst končanih. Delovala je na treh konti-nentih, v 15 državah.¹³ Tabela 1 kaže, da je sedem operacij potekalo pod vodstvom Nata (pet končanih), pet pod vodstvom EU (tri končane), pet pod vodstvom OZN (tri končane) ter ena pod vodstvom OVSE (končana).

Pregled kaže tudi skupno število MVOM v posameznem letu in število operativ-nih območij¹⁴, na katerih deluje Slovenska vojska. Iz tega ugotavljamo, da je imela Slovenija do leta 2003 svoje vojaške prispevke na dveh operativnih območjih, bal-kanskem in bližnjevzhodnem, pri čemer so bili slovenski pripadniki v štirih do sedmih MVOM. Po vključitvi v Nato in vstopu v EU se je slovenski prispevek

¹³ V to število je všteto tudi Kosovo.

¹⁴ Z operativnim območjem označujemo enotno območje delovanja operacije (angl. Joint Operational Area – JOA), v našem primeru pa tudi geografsko ali strateško območje, čeprav to v vojaško-operativnem smislu ni tako opredeljeno ali združeno. Pri tem kot strateško območje prikazujemo območje Bližnjega vzhoda in azijsko, vanj smo zajeli tako Afganistan kot Irak, čeprav je razumljivo, da to nikakor ni JOA in da gre za ločeni operaciji.

Tabela 1

Vir:
Predstavitev
GŠSV, februar
2009.

Naziv		Vodi	Leto											
			97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08
1.	ALBA*1	OVSE	X											
2.	UNFICYP	OZN	X	X	X	X	X							
3.	SFOR	Joint Guardian	NATO	X	X									
4.		Joint Forge	NATO			X	X	X	X	X	X			
5.	UNTSO	OZN	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6.	UNMIK	OZN			X	X	X							
7.	AFOR	NATO			X									
8.	KFOR (Joint Enterprise)	NATO				X	X	X	X	X	X	X	X	X
9.	OHR BiH	OZN					X	X						
10.	CONCORDIA	EU							X					
11.	EUFOR ALTHEA	EU								X	X	X	X	X
12.	ISAF	NATO								X	X	X	X	X
13.	NATO PAKISTAN	NATO									X	X		
14.	EUFOR KONGO	EU										X		
15.	AMIS II	EU										X		
16.	NTM-I	NATO										X	X	X
17.	UNIFIL	OZN										X	X	X
18.	EUFOR ČAD/CAR	EU												X
Skupaj operacij leta			4	3	5	5	6	4	4	5	5	9	6	7
Število operativnih območij			2	2	2	2	2	2	2	3	3	4	3	4

Pregled mednarodnih vojaških operacij in misij, v katerih je sodelovala SV od 1997 do 2008

močno razširil, tako v številu MVOM in operativnih območij kot številu sodelujočih. Zgornja meja je bila dosežena leta 2006, ko je Slovenska vojska sodelovala v devetih MVOM na štirih operativnih območjih¹⁵.

Vstop Slovenske vojske v MVOM se je začel leta 1997¹⁶, ko je 21 pripadnikov odšlo v Albanijo na mednarodno vojaško operacijo Alba, pod vodstvom OVSE. Sledilo je nadaljevanje na Cipru, in sicer v operaciji v podporo miru Unfycip, ko je pod

¹⁵ Pri tem je v devetih operacijah in misijah težišče na operaciji Kfor, tako da je skupaj z operacijo Althea in Isaf udeležena več kot 95 odstotkov slovenskega prispevka.

¹⁶ Leta 1997 je Republika Slovenija najprej pričakovala povabilo za vstop v Nato, vendar je ostala brez njega, kar je lahko zgovoren dokaz, da slovenska pripravljenost za sodelovanje v kolektivni obrambi ter aktivno prispevanje k mednarodnemu miru in varnosti še nista bila na pričakovani ravni.

vodstvom OZN sodeloval vod iz 10. BMS¹⁷. Program partnerstva za mir (PZM) je bil okvir za sodelovanje letalskega oddelka v Natovi operaciji kriznega odzivanja na ozemlju BiH (Sfor). Na Kosovo smo leta 2000 prvič napotili šest pripadnikov Slovenske vojske v okviru sil Kfor, s čimer balkansko operativno območje postaja slovenska prednostna naloga. Razlogi za to so v ciljih slovenske zunanje politike in obrambno-varnostnih prizadevanjih države za zaščito pred negativnimi vplivi tega kriznega območja na Slovenijo. Pomembni pa so tudi vojaško-operativni razlogi, ki so povezani s poznavanjem območja delovanja, kulturnih značilnosti ter predvsem v lažji zagotovitvi strateškega premeščanja in oskrbe vojaških zmogljivosti na območje delovanja. V letih 2003 in 2004, ko je Slovenija drugič pričakovala povabilo za vstop v Nato in ga tudi dobila ter z vključitvijo v EU, se je intenziviralo tudi sodelovanje v MVOM, tako da je na letni ravni doseglo povprečno okrog 190 pripadnikov vojske. V tem času so bili doseženi tudi zadostno število poklicnih vojakov in zadostne zmogljivosti, tako da je leta 2003 Slovenija v BiH prvič napotila četo vojakov.

Vstop Republike Slovenije v Nato in vključitev v EU sta pomembna mejnika v pristopu k MVOM, ki se v povečanem vojaškem prispevku v njih začeta kazati v letih 2005 in 2006. Leta 2006 se je število napotnih v MVOM, v primerjavi z letom 2004, povečalo za 40 odstotkov. Poleg tega pa se je Republika Slovenija znašla v vlogi enakopravnega člana v obeh organizacijah, v katerih je bilo treba začeti skupaj reševati vprašanja, s katerimi se na zunanjepolitičnem in varnostno-obrambnem področju srečujeta obe organizaciji. Lahko zapišemo, da je to v vseh pogledih, tako političnem kot obrambno-varnostnem in vojaškem, obdobje učenja, privajanja in dozorevanja. Na Zahodnem Balkanu smo slovenski prispevek postopno povečevali ter dosegli višek leta 2007 z napotitvijo bataljona na Kosovo. Postopnost povečevanja vojaškega prispevka je značilna tudi za operacijo Isaf, v katero smo leta 2004 prvič napotili izvidniško skupino, ob konca leta 2008 pa tam delujeta okrepljeni motorizirani vod ter skupina specialistov v OMLT¹⁸.

Slovenska vojska je z napotitvijo skoraj vsega 10. MOTB od konca februarja do začetka septembra 2007 na Kosovu delovala v tujini z največjo enoto v svoji zgodovini. Na letni ravni je v MVOM skupaj delovalo skoraj tisoč pripadnikov ali sedemnajstkrat več kot na začetku slovenskega vojaškega sodelovanja pred desetimi leti. Leta 2008 se je slovenski prispevek v MVOM nekoliko zmanjšal v primerjavi s prejšnjim letom, tako v povprečnem letnem številu, ki se je zmanjšalo s 542 na 456, pa tudi v številu vseh sodelujočih, ki se je zmanjšalo s 994 na 961 v letu. Tabela

¹⁷ Začetki oblikovanja 10. bataljona za mednarodno sodelovanje (BMS) segajo v leto 1996, ko je Slovenija še imela naborni sistem in pretežno rezervno vojno sestavo. Oblikovanje bataljona, ki bi bil popolnjen s poklicnimi vojaki, je neposredno povezano z namenom aktivneje prispevati v mednarodne vojaške operacije, v katere ni bilo mogoče pošiljati nabornikov. Tako je bil 10. BMS zamišljen kot bataljon poklicnih pripadnikov, s čimer se kaže takratni poskus hkratnega oblikovanja posebnega ešalona vojske, temelječega na poklicnem popolnjenju. Oblikovanje prvega poklicnega bataljona Slovenske vojske se je končalo novembra 2006 z mednarodno certifikacijo 10. MOTB na vaji Sokolji udar na madžarskem vadišču Varpalota (Švajncer, 2008: Prva).

¹⁸ OMLT je kratica za operativne mentorske in povezovalne skupine (angl. Operational Mentor and Liaison Team), ki so namenjene mentorstvu in podpori Afganistanski nacionalni armadi.

2 prikazuje povprečno letno število sodelujočih pripadnikov Slovenske vojske v dosedanjih MVOM v preteklih dvanajstih letih¹⁹.

Tabela 2

Vir:
Predstavitve
GŠSV, januar
2009.

Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Število sodelujočih	57	36	108	97	99	69
Leto	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Število sodelujočih	174	199	238	284	542	456
Skupaj: 2359						

Pregled letnega povprečnega števila sodelujočih iz SV v dosedanjih mednarodnih vojaških operacijah in na misijah

V dvanajstih letih znaša seštevek letnih povprečij nacionalnega prispevka v MVOM 2359 pripadnikov Slovenske vojske. Prikazovanje tega podatka je bilo deležno različnih interpretacij, čemur se gotovo ne bo mogoče izogniti niti v prihodnje. Razlikovati namreč moramo letno povprečje sodelujočih od skupnega letnega števila napotenih v MVOM. Ta seštevek na dvanajstletni ravni za Slovensko vojsko presega 4500 pripadnikov, kar je razvidno iz grafa 1. To seveda ne pomeni, da je glede na sedanje število zaposlenih v Slovenski vojski takšno vojaško službo v MVOM na tujem opravljalo skoraj dve tretjini njene poklicne sestave. Pravzaprav je zelo težko ugotoviti, koliko pripadnikov je do zdaj v resnici sodelovalo v mednarodnih operacijah in na misijah, ker so bili nekateri napoteni večkrat, velik del teh pa je medtem zapustil vojaške vrste.²⁰ Če je resnična ocena, da ima v poklicni sestavi Slovenske vojske približno 3000 njenih pripadnikov izkušnje najmanj iz ene mednarodne vojaške operacije ali misije, je to pomemben dosežek. Ni ga sicer treba poudarjati, ker bi Slovenska vojska morala v svoji strukturi imeti nekaj več kot štiri tisoč pripadnikov premestljivih sil. Torej sil, ki so pripravljene in imajo izkušnje iz delovanja v mednarodnem vojaškem okolju ter na območjih zunaj nacionalnega ozemlja. Ni ga treba niti statistično zlorabljati, na primer s prikazom števila sodelujočih vojakov

¹⁹ V izračun povprečnega letnega števila pripadnikov na MVOM so vštet vsi sodelujoči v nacionalnem prispevku v posameznih mesecih in prikazani s srednjo vrednostjo letnega prispevka. Pri tem so vštet tudi nacionalni podporni elementi v tujini, ki jih v zavezništvu neradi štejejo v nacionalni prispevek v MVOM. Povprečno število lahko ponazorimo s primerom, v katerem 100 povprečno sodelujočih pripadnikov pomeni, da je bilo toliko pripadnikov eno leto na MVOM. Glede na to, da so menjave največkrat vsakih šest mesecev, to pri prikazovanju števila napotenih pomeni, da je bilo sodelujočih še enkrat več pripadnikov. Pri tem pri naših podatkih opazimo razhajanja med povprečnim letnim prispevkom in skupnim letnim številom angažiranih v MVOM, kar je razvidno s primerjavo tabele 2 in grafa 1. Razlike nastajajo zaradi različnih napotitev, različnega trajanja in upoštevanja javno dostopnih podatkov, ki temeljijo na mesečnem povprečju.

²⁰ Predsednik Republike Slovenije in vrhovni poveljnik obrambnih sil je 29. maja 2008 podelil srebrni red za zasluge na obrambnem oziroma varnostnem področju pripadnikom Ministrstva za obrambo oziroma Slovenske vojske, ki so v od leta 1997 do 1. 6. 2008 sodelovali v mednarodnih mirovnih operacijah. Vir: (<http://www.up-rs.si/uprs/uprs.nsf/dokumentiweb/8BDE879AD357C9FDC12574580030C03C?OpenDocument>), dostopno 1. 2. 2009. Če je to priznanje namenjeno tudi posameznikom, bo prej ali slej treba narediti seznam prejemnikov; kar bo odlična priložnost za preverjanje sedanjih evidenc sodelujočih in pripravo imenskega seznama, ki lahko pokaže, koliko pripadnikov je v enajstih letih v resnici sodelovalo v MVOM in koliko teh je še vedno zaposlenih v Slovenski vojski.

na tisoč prebivalcev v državi pošiljateljici, pri čemer bi bila Slovenija po podatkih iz leta 2007 na svetovnem vrhu²¹, ali z odstotkom sodelujočih glede na mirnodobni obseg vojske. Ni pa se ga treba niti sramovati, čeprav še ne dosegamo v Natu dogovorjenega deleža stalno pripravljenih sil, ki bi lahko bile napotene v MVOM²², kar naj bi bilo osem odstotkov kopenskega dela vojske na leto.

Zapisali smo že, da sta v slovenskem primeru povečanje napotitev v MVOM in gradnja nacionalnih vojaških zmogljivosti povezana in premo sorazmerna. To je razvidno tudi na grafu 1, na katerem prikazujemo rast skupne letne napotitve v MVOM ter mejnike, ko so bile napotene posamezne zmogljivosti Slovenske vojske. Seštevek v dvanajstih letih znaša 4587 pripadnikov Slovenske vojske. Pri tem je najvišja skupna letna napotitev dosežena leta 2007, in sicer zaradi napotitve 10. MOTB na Kosovo, ko je bil leta 2006 zaključen enoletni cikel bojnega usposabljanja in oblikovanja zmogljivosti ter pridobljen zavezniški certifikat pripravljenosti bataljona. 10. MOTB pa ni osamljen slovenski primer, saj je bilo podobno tudi pri oblikovanju transportne čete iz 670. poveljniško-logističnega bataljona ter skoraj pri vseh četah 20. MOTB. V navedenem se kaže trditev, da so MVOM pomembno orodje pri gradnji vojaških zmogljivosti²³.

3.2 Obdobja in vrste prispevkov v dosedanem slovenskem sodelovanju

Dvanajstletno sodelovanje Slovenske vojske v MVOM lahko razdelimo na tri obdobja²⁴, in sicer na prvo od 1997 do 2002, drugo od 2003 do 2006 in tretje po letu 2007. Za prvo obdobje je značilno vključevanje majhnih in nezahtevnih modulov do ravni voda. V drugem obdobju se pojavita tako količinski kot tudi kakovostni napredek, čeprav je razpršenost v tem obdobju največja. Za tretje obdobje je značilno, da sprejemamo izzive kompleksnega delovanja v MVOM, kar omogoča vključevanje slovenskih čet v večnacionalne sestave (angl. task force), ter seveda nastajanje slovenskih bataljonskih skupin, v katere so lahko vključeni tudi moduli drugih držav. Če je za prvo obdobje značilno, da se slovenski vojak pojavi v mednarodnem okolju in pridobiva izkušnje, lahko za drugo obdobje trdimo, da je to obdobje iskanja in dozorevanja v MVOM, v tretjem obdobju pa se Slovenska vojska dokončno uveljavi v mednarodnem okolju. V vseh treh obdobjih so slovenski kontingenti v nekaterih pogledih še vedno odvisni od partnerskih ali vodilnih držav, predvsem zaradi omejitev pri strateškem zračnem transportu in manjše razpoložljivosti svojih zmogljivosti za oskrbo sil na oddaljenih območjih.

²¹ Takšno primerjavo je na *Annual Senior Officers Seminar* od 16. do 18. 9. 2008 v Geneva Centre for Security Policy opravil načelnik finskega generalštaba admiral Juhani Kasseala in bil deležen pozitivnih in tudi zelo odklonilnih odzivov udeležencev.

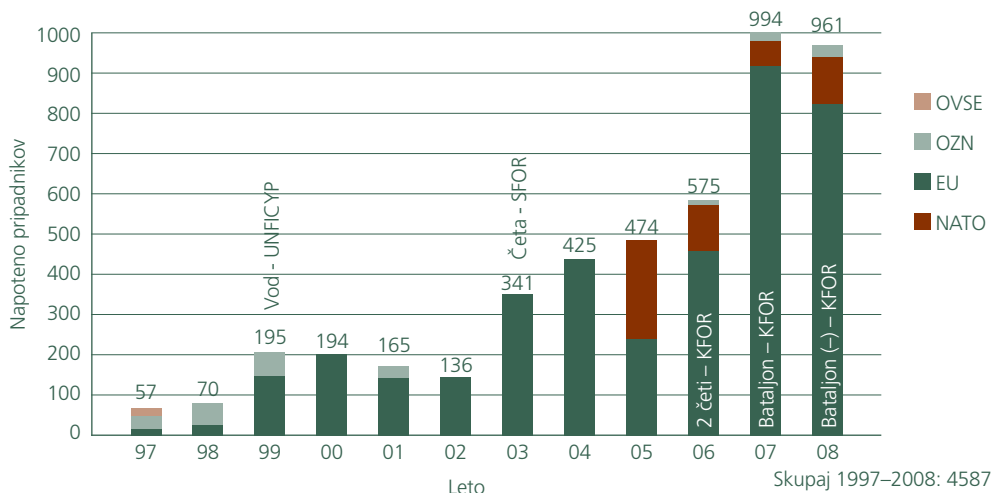
²² V Natu se vedno pogosteje uporablja odstotek nacionalnega deleža v Natovih operacijah zunaj 5. člena. Ta delež je izračunan kot razmerje med skupnim številom osebja in zmogljivosti v vseh Natovih operacijah ter skupnim nacionalnim prispevkom sil in zmogljivosti v njih. Leta 2008 je bil slovenski prispevek med 0,5 in 0,6 odstotka.

²³ Ob 10. MOTB, ki je bil oblikovan na temelju 10. BMS, smo ob številnih naporih in ovirah za dokončno oblikovanje enote leta 2006 ugotavljali, da po desetih letih prizadevanj gotovo ne bi uspeli, če ne bi bilo zahteve po mednarodnem certifikatu usposobljenosti in povezljivosti ter napotitvi bataljona na MVOM.

²⁴ O tem Geder na posvetu ob desetletnici sodelovanja Slovenske vojske v operacijah, Gornja Radgona 20. 9. 2007, ter Jelušič in Geder V: *Desetletne izkušnje SV z operacijami kriznega odzivanja*, Slovenska vojska 26. 10. 2007: 10–12.

Graf 1

Vir:
Predstavitev
GŠSV, februar
2009.

Prikaz skupne napotitve pripadnikov SV v mednarodne vojaške operacije in na misije od 1997 do 2008

Nadaljnja analiza dosedanjega prispevka Slovenske vojske v MVOM kaže tri značilne vrste prispevkov: enostavne, kompleksne in specialistične. Iz opisane rasti slovenskega prispevka, ko se je ta razvijal prek posameznikov in vodnih modulov do četnih ter končal z bataljonskim, pa izhaja še sklep, da je Slovenska vojska v svojem razvoju prešla iz enostavnih v specialistične in kompleksne prispevke. Glede na strukturo enot Slovenske vojske so do zdaj v MVOM sodelovali skoraj vsi rodovi z zelo različnimi prispevki in vrstami enot: od enot za bojno delovanje do enot za bojno podporo in zagotovitev delovanja, predvsem logističnih. To hkrati kaže, da je bila zelo kmalu opuščena ideja o eni ali posebni enoti, ki bi sodelovala v MVOM, kot je bilo najprej predvideno za 10. BMS.

V MVOM, v katerih smo sodelovali z enostavnimi vojaškimi prispevki, so prevladovala naloge, kot so varovanje, patroljiranje in nadzor gibanja v varovanih območjih, ali logistične podporne naloge. Ugotavljamo, da so bile slovenske enote pri tem največkrat podrejene neki vodilni državi in vključene v sestavo večjih enot, saj so bile to enote v velikosti oddelka ali voda. Priprava in usposabljanje enot, ki sodelujejo v enostavnih prispevkih, nista posebej zahtevna, ne zahtevata veliko časa (3–4 mesece) in vključujeta le nadgradnjo osnovnega vojaškega znanja in veččin s pravili za delovanje na konkretni operaciji ter seznanitev s posebnimi razmerami na območju delovanja. Ugotovimo lahko, da so za izvedbo takih nalog primerne vse enote Slovenske vojske, vključno s pripadniki prostovoljne pogodbene rezerve.

Kompleksni prispevek se je začel leta 2007 s petnajstim slovenskim kontingentom na Kosovu²⁵. Z bojno skupino Sokol smo prevzeli svoje območje odgovornosti ter se ne-

²⁵ Ko govorimo o kompleksnosti in celovitem prispevku, je treba poudariti, da gre za organizacijsko kompleksnost, ker pa so vojaške sile angažirane v stabilizacijskem delovanju, se te sile redko bojujejo in niso udeležene v vojaškem delovanju visoke intenzivnosti (angl. high intensity).

posredno vključili v Kforjev sistem poveljevanja in kontrole. Bojna skupina je imela v svoji sestavi motorizirane čete, ki so sicer opravljale naloge, značilne za enostavne prispevke, vendar je poveljstvo bojne skupine, sestavljeno iz poveljstva 10. MOTB, neposredno poveljevalo različnim modulom, kot so CIMIC, vojaška policija, inženirski oddelek in zdravstvena enota ROLE 1. Poveljstvo je bilo odgovorno tudi za samostojno zbiranje obveščevalnih informacij in obveščevalno podporno delovanje, s čimer je bila zaokrožena celovitost nalog stabilizacijskega delovanja. Poudarimo še, da so bile med delovanjem bojne skupine Sokol prvič sproščene nacionalne omejitve za nadzorovanje množic in nemirov. Pogoj za napotitev enote kot kompleksnega prispevka je, da je dosegla končne operativne zmogljivosti, kar se doseže po končanem usposabljanju bataljona in dvo- ali večmesečnem namenskem usposabljanju za konkretno operacijo ter z uspešno opravljenim preverjanjem pripravljenosti za napotitev nanjo. Drugi, zelo pomemben pogoj za tak prispevek pa je, da sodelujejo organske enote, na primer bataljon, ki so lahko med pripravami na operacijo dopolnjene s posamezniki in različnimi moduli iz drugih enot.

Za specialistične prispevke je značilno, da so to bodisi posamezni deli posebnih enot ali specialistov iz teh enot bodisi zgolj štabni prispevki ali štabni specialisti v različnih sestavah, ki nimajo klasične narave vojaških enot. Specialistične prispevke smo do zdaj popolnjevali s pripadniki enote za specialno delovanje, s kadri iz izvidniških enot, medicinskimi strokovnjaki in timi, helikoptersko posadko, vojaškimi policisti in drugimi, ki so delovali samostojno ali v sklopu mednarodnih specializiranih enot²⁶, pa tudi s prispevkom v večnacionalno integrirano logistično enoto²⁷. Drugi del specialističnih prispevkov je povezan s svetovalnimi ali inštruktorskimi prispevki, kot je bilo to v primeru Natovih operacij in misij v Iraku, Afganistanu ter na Kosovu, pa tudi v skupinah za povezavo v operaciji EU v BiH. Specialistični prispevki se nanašajo predvsem na naloge vzpostavljanja, preoblikovanja in usposabljanja vojsk v državah ali na območjih, kjer operacije potekajo. Vključujejo lahko tudi svetovanje vladnim organom pri postavitvi obrambnega sistema. Za te prispevke je značilno, da so skupine sestavljene iz posebej izbranih pripadnikov različnih poveljstev in enot SV, da so priprave tudi zaradi tega zahtevnejše, od pripadnikov pa se pričakujejo posebno znanje in posebne izkušnje. Med specialistične prispevke lahko štejemo tudi štabne specialiste in štabne prispevke, ki jih popolnujemo v poveljstvih posameznih MVOM. Število in pridobljene dolžnosti se spreminjajo, kar je odvisno od vrste MVOM, potreb po kadrih in ne nazadnje od velikosti drugih delov nacionalnega prispevka. Pri specialističnih prispevkih, še posebej pri osebju, ki popolnjuje štabne prispevke ali zaseda mesta štabnih specialistov v mednarodnih poveljstvih MVOM, so ti v posebnem položaju. Posebnost se izraža tudi v tem, da morajo obvladati zavezniške štabne postopke in standarde ter jezik, poleg tega pa

²⁶ Slovenska vojaška policija je skupaj z drugimi vojaškopolicijskimi in žandarmerijskimi enotami uspešno opravljala naloge v večnacionalni specializirani enoti (angl. *Multinational Specialized Unit – MSU*) v operaciji kriznega odzivanja Sfor v BiH.

²⁷ V večnacionalno integrirano logistično enoto (angl. *Multinational Integrated Logistics Unit – MILU*) je Slovenska vojska v operacijo kriznega odzivanja Kfor na Kosovu leta 2007 prispevala transportno četo, kar je prvi slovenski prispevek k oblikovanju skupne večnacionalne integrirane logistične enote v Kfor, in sicer v operativnih razmerah, v katerih je logistika še vedno predvsem nacionalna odgovornost.

biti pripravljeni delovati v večkulturnem mednarodnem vojaškem okolju in tako izražati visoko stopnjo prilagodljivosti ter vsestranskosti.

3.3 Pokazatelji, v katerih se kaže doseganja slovenska strategija

V nadaljevanju bomo pojasnili pokazatelje, iz katerih je prepoznavna doseganja slovenska strategija sodelovanja v MVOM. Pri tem bomo posebej pojasnili slovenske značilnosti razpršenosti v primerjavi s koncentracijo nacionalnega prispevka ter vzdržljivostjo prispevka oziroma sodelujočih sil. Razpršenost razumemo kot število MVOM, v katerih sodeluje neka država v različnih okvirih, pa tudi kot število posameznih elementov na operativnem območju²⁸ ter v razmerju med nacionalnimi deleži po posameznih geografskih oziroma operativnih območjih. Z vzdržljivostjo nacionalnega prispevka razumemo velikost in obseg enot, ki lahko v nekem obdobju rotirajo v posameznih MVOM. Tabela 4 kaže, da smo bili od leta 1997 do 2001 prisotni na Balkanu in Bližnjem vzhodu. Leta 2004 smo začeli sodelovati še na azijskem območju, postopno pa smo zmanjševali prisotnost na Bližnjem vzhodu, ki se je ponovno okrepila leta 2006. Na Balkanu, ki je težišče delovanja, nimamo manj kot 66 odstotkov nacionalnega prispevka v MVOM, z izjemo leta 1997, ko ga je bilo 46 odstotkov, ter leta 1998, ko je bil 14-odstoten. Povečanje vzdržljivosti sil slovenskega prispevka v preteklih dvanajstih letih je prav tako razvidno iz tabele 4, ki za leto 2008 prikazuje ekvivalent treh čet v povprečnem letnem prispevku 456 pripadnikov.

Pri opazovanju in snovanju sklepov o razmerju med razpršenostjo in koncentracijo nacionalnega prispevka v MVOM je treba upoštevati več kazalnikov. Tako smo v tabeli 4 prikazali število vojaških nacionalnih prispevkov na operativno območje²⁹, sledita pa delež slovenskih prispevkov in povprečno število pripadnikov Slovenske vojske na operativno območje. Sklenemo lahko, da je ob manjši prisotnosti opazna večja razpršenost. Z veliko razpršenostjo prispevkov se poskuša dokazati širša nacionalna pripravljenost, medtem ko se s koncentracijo poskušata pridobiti večji vpliv v MVOM in dokazati nacionalna pripravljenost za odločnejše reševanje kriznih razmer. Za pojasnitev vzdržljivosti sil je nazoren primer leto 2007, ko je imela Slovenska vojska polovico leta v operaciji skoraj cel bataljon, drugo polovico leta pa dve četi, kar po Natovi metodologiji vrednotenja vzdržljivosti nacionalnega prispevka pomeni le dve četi, čeprav bi srednja vrednost ustrezala trem četam.

Za čim celovitejši prikaz nacionalnega prispevka v MVOM je treba predstaviti tudi razmerje med različnimi vrstami operacij, ki jih neposredno vodijo OZN, Nato in EU, pa tudi OVSE. Takšen pogled dopolnjuje sliko o razdrobljenosti in razpršenosti na eni strani, kaže pa tudi državopolitično in mednarodnovarnostno usmeritev. Ta podoba je v državah članicah Nata in EU še toliko bolj posebna, ker je pripravljenost za skupno reševanje mednarodnih vprašanj in prispevek k zagotavljanju miru in stabilnosti na kriznih območjih treba izražati najmanj v dveh organizacijah, in sicer v Natu in EU,

²⁸ Pri tem nimamo v mislih zgolj vojaških elementov, temveč bi morali upoštevati vse, ki spadajo v celostni pristop k operacijam, torej tudi policijske, civilne, humanitarno pomoč, donacije in drugo.

²⁹ Ta kazalnik smo dobili tako, da smo število nacionalnih prispevkov v operacijah delili s številom operativnih območij.

Tabela 3:

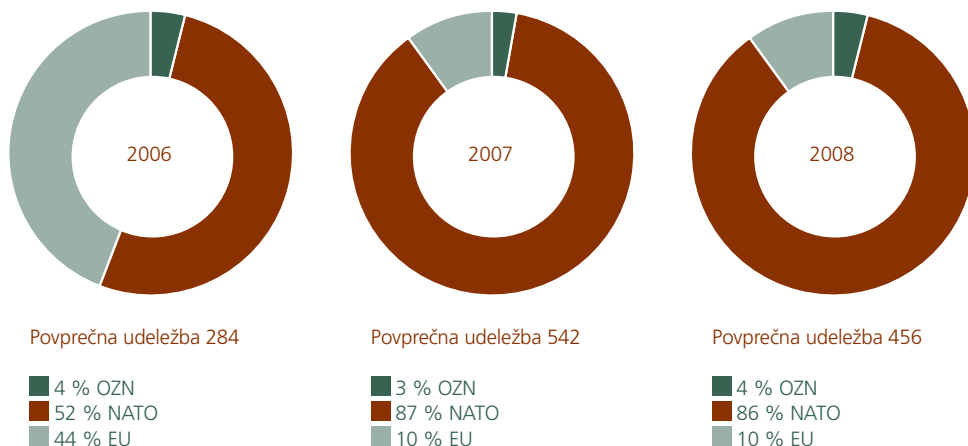
Vir:
Pregled PSSV, 5.
februar 2009.

OKO	Kraj	Č	PČ	V	VU	CO	Skupaj	Čas rotacije
 KFOR	JOINT ENTERPRISE	Priština	14	11	6	4	35	6 mesecev
		Peč	28	49	178	4	259	
		Skupaj	42	60	184	8	294	
NATO HQ Sarajevo MLO Beograd 	JOINT ENTERPRISE	Sarajevo	3	1		1	5	6 mesecev / 1 leto
		Beograd	1			1	1	9 mesecev
		Skupaj	4	1		1	6	
 ISAF	Kabul	1	1		2		4	6 mesecev
	Herat	6	17	42			65	
	Skupaj	7	18	42	2	69		
 NTM-I	Bagdad	1	1				2	6 mesecev
	Skupaj	1	1				2	
 EUFOR ALTHEA	Sarajevo	7	2	1	2		12	6 mesecev
	Butmir	4	15				19	9 mesecev
	Skupaj	11	17	1	2	31		
 TCHAD/RCA	Pariz	1					1	6 mesecev
	Abeche	1					1	
	Forchana	1	6	6			13	4 mesece
	Skupaj	3	6	6		15		
 UNIFIL	Tibnin	3					3	6 mesecev
	Shama		4	7			11	
	Skupaj	3	4	7		14		
 UNTSO	Damask	1					1	1 leto
	Tiberias	1					1	
	Bejrut	1					1	
	Skupaj	3				3		
Skupaj		74	107	240	13		434*	

* V število 434 ni všteti častniki za zvezo z italijanskim Poveljstvom za operacije (COI) v Rimu. Navedeno pomeni, da je skupno število sodelujočih 435.

Pregled in struktura pripadnikov SV v mednarodnih vojaških operacijah in na misijah ob koncu leta 2008 (stanje 30. 12. 2008)

Graf 2:

Vir:
Predstavitve
GŠSV, 2009.

Razmerje med povprečno letno napotitvijo SV v mednarodne vojaške operacije in na misije pod vodstvom Nata, EU in OZN v obdobju 2006–2008

ali celo v treh, torej tudi v OZN. Slovensko razmerje med povprečno letno napotitvijo Slovenske vojske v MVOM v letih 2006–2008 je prikazano na grafu 2.

Pregled strukture nacionalnih prispevkov za leti 2007 in 2008 nazorno kaže, kako države članice Nata lahko izpolnjujejo sodelovanje v MVOM v razmerah, ko je prispevek v Natovih operacijah iz že opisanih razlogov prednosten. Pri tem v slovenskem primeru ni izjema niti leto 2006, čeprav je razmerje med operacijami pod vodstvom Nata in EU 52 odstotkov proti 44 v korist Nata, kar je razumljivo zaradi precejšnjega slovenskega deleža v operaciji kriznega menedžmenta EU Althea, ki je nadomestila Natovo operacijo kriznega odzivanja v BiH.

V dvanajstih letih sodelovanja smo v Slovenski vojski najprej pričali razvoju in spreminjanju pristopa k MVOM v mednarodnem okolju. Poleg tega so posebej opazni razvoj in krepitev slovenskega prispevka ter pridobivanje in izraba izkušenj. MVOM so bile vedno zapletene in večstranske. Te značilnosti izstopajo, ker se vse bolj uveljavljajo večzvrstne strukture z mešanimi vojaško-civilnimi ali celo civilno-vojaškimi in humanitarnimi sestavinami, kar kaže, da se v njih že dolgo ne uporabljajo samo vojaške zmogljivosti in elementi. Značilnosti MVOM, v katerih je sodelovala Slovenska vojska leta 2008, opisujemo v nadaljevanju.

4 ZNAČILNOSTI SEDANJIH OPERACIJ IN MISIJ, V KATERIH SODELUJE SLOVENSKA VOJSKA

Slovenska vojska s sodelovanjem v MVOM izraža eno svojih prednostnih nalog ter si tako pridobiva izkušnje v večnacionalnem delovanju, v svoje delovanje vključuje

taktične postopke teh operacij, hkrati pa spoznava tudi druge sestavine iz večnacionalnih sestav in večkulturnih okolij. Brez tega sodelovanja bi Slovenska vojska težko preverila nekatere sodobne zahteve za premeščanje sil, delovanje v ekstremnih vremenskih okoljih ali logistično podporo v takšnih okoliščinah. V nadaljevanju bomo opisali značilnosti sedanjih MVOM, v katerih je Slovenska vojska sodelovala konec leta 2008, ko je v njih sodelovalo 434 pripadnikov, kar je razvidno iz tabele 3.

4.1 KOSOVO FORCES – KFOR, Kosovo

Natova operacija kriznega odzivanja *Joint Guardian* se je začela 10. 7. 1999. Njen namen je utrditi varnost na Kosovu, zagotoviti uveljavljanje Resolucije Varnostnega sveta OZN št. 1244 (10. 6. 1999) in nadzorovati uresničevanje vojaško-tehničnega sporazuma, podpisanega 9. 6. 1999 med ZRJ in Natom. Z zavezniškim operativnim načrtom (SACEUR OPLAN 10501) se je operacija pozneje preimenovala v *Joint Enterprise*. Zanimivost je območje delovanja Kforja, ki je del enotnega balkanskega operativnega območja (Balkan JOA), ki poleg Kosova zajema tudi BiH. Tako so sile Kforja operativna rezerva tudi za operacijo Eufor v BiH in obratno. Območje delovanja Kforja na Kosovu je razdeljeno na pet sektorjev (angl. Multinational Task Force – MNTF), ki so pod poveljstvom vodilnih držav, in sicer Francije na severu v MNTF-North (v okolici Kosovske Mitrovice), Finske v središču v MNTF-Center³⁰ (okolica Prištine), ZDA na jugovzhodu v MNTF-East (v okolici Uroševca), Turčije na jugu v MNTF-South (v okolici Prizrena) in Italije na zahodu v MNTF-West (v okolici Peči)³¹. Večina pripadnikov Slovenske vojske deluje v zahodnem sektorju v Peči, preostali pa v Prištini.

Slovenija v operaciji Kfor sodeluje od 5. januarja 2000. Konec leta 2008 je bil na misiji že osemnajsti kontingent, ki je štel 294 pripadnikov. Skladno s sklepom vlade, da Slovenska vojska sodeluje v Kforju z motoriziranim bataljonom in dodatnimi poveljniško-logističnimi elementi, opravlja kontingent naloge, ki izhajajo iz mandata operacije, in sicer brez posebnih nacionalnih omejitev. Pripadniki slovenskega kontingenta tako patrolirajo, organizirajo opazovalne postaje in premične nadzorne točke, zagotavljajo spremstvo, pregledujejo osebe in vozila ter sodelujejo v skupnih patroljah s kosovsko ali mednarodno civilno policijo. Stalna naloga je tudi varovanje nekaterih kulturnih in verskih objektov ter srbskih vasi oziroma enklav. To pomeni, da opravljajo vse naloge iz načrta operacije (Oplan) brez omejitev in sodelujejo tudi v operativni rezervi za celotno območje Kosova.

V operaciji na Kosovu delujejo tudi drugi elementi, kot so civilni, obveščevalni in varnostni ter svetovalni. Tako element civilno-vojaškega sodelovanja, ki ima v svoji sestavi tudi inženirsko skupino, pomaga pri gradnji cest, urejanju okolice in vodotokov. CIMIC ureja tudi donacije, ki prihajajo iz Slovenije, organizira različno nevojaško izobraževanje ipd. Posebna svetovalna skupina (Military Civilian Advisory Team – MCAD) svetuje vladnim organom Kosova pri reformah obrambnega sektorja.

³⁰ V MNTF-Center in MNTF-South se vloga vodilne države zamenjuje med državami, ki zagotavljajo večji del sil. V drugih MNTF pa ima vlogo vodilne vedno ista država.

³¹ Konec leta 2008 je v Kfor prispevalo 32 držav, od tega 24 iz Nata in 8 partnerskih držav.

Tabela 4:

Razpršenost – koncentracija

Manjša prisotnost – večja razpršenost

Večja prisotnost – manjša razpršenost

Vir:
Predstavitev
GŠSV, 2009.

Leto	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08
Nacionalnih prispevkov na operativno območje	2	1,5	2,5	2,5	3	2	2	1,7	1,7	2,3	2	1,8
Povprečno pripadnikov SV na operativno območje	28	18	54	48	49	34	87	66	79	71	180	114

Delež prisotnosti SV po operativnih območjih v odstotkih

Leto	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08
Balkan	46	14	71	68	69	97	98	90	81	75	86	77
Azija								9	17	19	11	16
Centralna Afrika										1		3
Bližnji vzhod	54	86	29	32	31	3	2	1	1	5	3	4

Vzdržljivost slovenskega prispevka

Leto	I. obdobje sodelovanja v operacijah						II. obdobje sodelovanja v operacijah			III. obdobje sodelovanja v operacijah	
	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07
Velikost vzdržljivega prispevka	1 x VOD		2 x VOD			1 x MOTČ		1 x MOTČ 2 x VOD		2 x MOTČ 2 x MOTV	

Pokazatelji spreminjanja odnosa med razpršenostjo in koncentracijo sil ter zagotavljanjem vzdržljivosti slovenskega vojaškega prispevka v obdobju 1997–2008

Natova izobraževalna skupina (Nato Training Team – NTT) pomaga pri oblikovanju kosovskih varnostnih sil, predvsem pri načrtovanju izobraževanja in usposabljanja ter usposabljanju pripadnikov KSF³².

Prisotnost in dejavnosti Kforja zmanjšujejo možnosti za oborožene konflikte ter pomembno prispevajo k delovanju kosovskih oblastnih organov in tudi mednarodnih organov in organizacij, med njimi civilne misije Eulex. Kfor zagotavlja nenehno pripravljenost vojaških sil na območju MNTF in rezervne sile za

³² Kratica za kosovske varnostne sile: Kosovo Security Forces – KSF. To so varnostne sile, ki imajo nekatere značilnosti vojaških formacij.

posredovanje ob poslabšanju razmer ali incidentnih situacijah. S postopno stabilizacijo razmer se izpolnjujejo pogoji za prehod iz neposredne vojaške prisotnosti in delovanja v odvrtačno prisotnost ter delovanje z zmanjšanimi vojaškimi kontingenti. Glavni dosežki slovenskega prispevka se kažejo v stabilnosti razmer in zmanjševanju incidentov v dodeljenem območju delovanja, uresničevanju programov CIMIC ter krepitvi prepričanja o varnosti med lokalnimi prebivalci, tako kosovske kot srbske narodnosti.

4.2 EUROPEAN FORCE – EUFOR ALTHEA, Bosna in Hercegovina

Mandat in delovanje operacije kriznega menedžmenta sil Evropske unije (European Force – Eufor) Althea opredeljuje resolucija VS OZN št. 1088, ki je bila podlaga tudi za predhodno Sforjevo operacijo *Joint Forge* do leta 2004, ko je EU od Nata prevzela vodenje operacije v BiH. Transformacija iz operacije pod vodstvom Nata v operacijo pod vodstvom EU je opredeljena v resoluciji VS OZN št. 1575 z 22. 11. 2004. Operacija je skladno s VII. poglavjem Ustanovne listine OZN opredeljena kot operacija vsiljevanja miru (angl. Peace Enforcement). Območje Euforjeve operacije v BiH je razdeljeno na pet regionalnih usklajevalnih centrov (Regional Coordination Center – RCC), ki so pod poveljstvom vodilnih držav: Nizozemske, Španije, Turčije, Avstrije in Italije. Euforjevo delovanje je usmerjeno v zagotavljanje varnega in stabilnega okolja, spoštovanje Daytonskega sporazuma in ustvarjanje razmer za varno delovanje državnih organov, predvsem v boju proti organiziranemu kriminalu ter za zmanjševanje količin odvečnega orožja in streliva.

Za operacijo je značilno, da svojo vojaško naravo postopoma spreminja tudi z zmanjševanjem sil, saj je na območju BiH le še manevrski bataljon, ki je hkrati tudi rezerva za Kfor. Aktivna je le še ena vojaška baza (Butmir v Sarajevu), kjer so poleg poveljstva in manevrske enote nameščene še mednarodne policijske sile. Na preostalem območju delovanja je Eufor prisoten z opazovalnimi in obveščevalnimi elementi, ki so namenjeni zgodnjemu opozarjanju na varnostne spremembe na terenu. Poleg hitro spreminjajočih se političnih razmer v državi in entitetah ter s tem povezanimi možnimi eskalacijami predstavljajo grožnje še islamski ekstremizem, organizirani kriminal, skrivajoči se vojni zločinci s podpornimi mrežami, ekonomsko-socialne težave vseh etničnih skupin in slaba prometna varnost.

Slovenija sodeluje v operacijah Nata in EU v BiH od leta 1997. Ob koncu leta 2008 je imela Slovenska vojska v operaciji Eufor 31 pripadnikov. Glavnina slovenskega kontingenta deluje v posebnih skupinah za povezavo, njihov glavni namen pa je pridobivanje informacij za poveljnika operacije. Tu so še pripadniki, ki opravljajo obveščevalne in nacionalne logistično-podporne naloge. Slovenski prispevek ni zelo številčen, je pa pomemben zaradi uspešnega delovanja. Slovenija je zastopana tudi v poveljstvu Eufor, v katerem pet pripadnikov opravlja štabne naloge.

Hkrati z operacijo Eufor deluje v Sarajevu tudi Natovo poveljstvo. Poslanstvo poveljstva je svetovanje vladnim organom BiH pri reformi obrambnega sektorja, vključno z usklajevanjem aktivnosti v okviru Partnerstva za mir, s čimer želi prispevati k

nadaljnji integraciji BiH v evroatlantske povezave. Poleg tega pa Natovo poveljstvo v Sarajevu zagotavlja tudi podporo silam Euforja, in sicer v obliki razpoložljivosti infrastrukture v bazi Butmir, z zagotavljanjem poveljniško-informacijskih sistemov in podpore ter z izmenjavo obveščevalnih podatkov. Ena izmed nalog Euforja je tudi, da v okviru zmožnosti sodeluje pri pregonu oseb, osumljenih vojnih zločinov, in v protiterorističnem delovanju. V Natovem poveljstvu v Sarajevu je Slovenska vojska konec leta 2008 popolnjevala pet štabnih dolžnosti, vključno z zelo pomembnim vodjem štaba tega poveljstva.³³

Podobno kot Natovo poveljstvo v Sarajevu je treba omeniti še posebno povezovalno pisarno v Beogradu (Military Liaison Office – MLO), ki je bila v sklopu operacije *Joint Enterprise* ustanovljena za usklajevanje prevozov prek ozemlja Srbije na Kosovo. V zadnjem času pa vedno bolj prevzema funkcije, ki so podobne tistim, ki jih ima sarajevsko Natovo poveljstvo, čeprav je po obsegu še zelo majhna. Slovenija prispeva v beograjski MLO enega častnika, leta 2009 pa bo tam zasedla polkovniško mesto namestnika vodje tega urada.

4.3 INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCES – ISAF, Afganistan

Mednarodne varnostne sile (International Security Assistance Force – ISAF) so začele delo v Afganistanu decembra 2001. Mandat operacije opredeljujejo resolucije VS OZN št. 1386, 1413, 1444, 1510, 1563, 1623, 1707, 1746, 1776 in 1833. Poleg tega pa politično podlago predstavlja tudi odločitev glavnih afganistanskih strani na bonnskem sestanku 5. decembra 2001 o oblikovanju prehodnih afganistanskih oblasti (Afghanistan Transition Authority – ATA). Na začetku je bilo poslanstvo operacije Isaf osredotočeno na zagotavljanje varnega okolja v Kabulu in okolici, kar je ustvarilo razmere za delo afganistanskih oblasti in različnih mednarodnih humanitarnih in nevladnih organizacij. Nato je prevzel vodenje sil Isaf 11. avgusta 2003. Poleg prvotne naloge je začel uresničevati projekte obnove provinc, in sicer s skupinami za njihovo obnovo (angl. Provincial Reconstruction Team – PRT), kar je omogočilo postopno širitev območij delovanja na vse ozemlje Afganistana. To je bila posledica spremenjenega poslanstva operacije, katerega cilj je voditi vojaške operacije za pomoč vladi Islamske republike Afganistan pri vzpostavljanju ter vzdrževanju varnosti in miru v državi, in sicer s polnim sodelovanjem afganistanskih varnostnih sil, to je vojske in policije. Ena izmed prednostni nalog Nata je pomoč pri oblikovanju vojaških enot in usposabljanju pripadnikov afganistanske vojske, kar poteka prek operativnih mentorskih in povezovalnih skupin (OMLT). Območje Afganistana in s tem delovanja Isafa je razdeljeno na pet regijskih poveljstev, ki so pod poveljstvom vodilnih držav, in sicer: Nemčije na severu v Regional Command – RC-North, ZDA na vzhodu v RC-East, Italije na zahodu v RC-West, Nizozemske na jugu v RC-South in Francije v prestolnici v RC-Capital, kjer je v Kabulu tudi poveljstvo operacije.

³³ Tako v Natovem poveljstvu kot tudi v poveljstvu Eufor v Sarajevu so delovali številni visoki častniki in častnice Slovenske vojske.

Slovenski kontingent v okviru mandata Varnostnega sveta sodeluje pri izvajanju nalog, ki so dodeljene regijskemu poveljstvu, in sicer skladno z opredeljenimi nacionalnimi omejitvami. Pripadniki Slovenske vojske delujejo v regionalnem poveljstvu zahod v Heratu in v poveljstvu v Kabulu. Konec decembra 2008 je bilo v operaciji Isaf 69 pripadnikov Slovenske vojske. Slovenski motorizirani vod sodeluje pri varovanju vojaške baze Arena in letališča v Heratu, patroljira in opravlja druge naloge za zaščito sil. Skupina OMLT v bazi Stone blizu Herata svetuje afganistanski vojski in sodeluje pri usposabljanju njenega bataljona za bojno podporo (Afganistan National Army – ANA). Skupina iz inženirske enote Slovenske vojske je bila jeseni 2008 napotena v Herat, kjer je v okviru OMLT usposobila pripadnike ANA za delo z montažnim mostom C 200.

Afganistanska država je zaradi kriminala in korupcije, proizvodnje opija ter vseplošne razširjenosti nelegalnega orožja ena najbolj zapletenih. Še vedno so ena večjih nevarnosti mine in druga neeksplozirana ubojna sredstva, ki jih je zaradi dolgoletnega vojskovanja še vedno veliko po vsej državi. Tudi vojaško je situacija posebna zaradi odporniškega delovanja talibanov, pa tudi različnih plemenskih milic in slabih komunikacij ter goratosti ozemlja. Sile Isaf so bile do zdaj napadane z raketami, granatami, improviziranimi eksplozivnimi napravami, v kombinaciji z zasednim delovanjem in samomorilskimi bombnimi napadi. Večina prebivalstva jih sicer trenutno podpira, čeprav so Afganistanci tradicionalno nenaklonjeni tujcem, ko ti urejajo njihove notranje zadeve. Stabilizacijske mednarodne sile so omogočile delovanje oblasti, vzpostavljanje afganistanskih vojaških in drugih varnostnih sil ter s tem izboljšanje varnostnih razmer in pomemben družbeni razvoj. Seveda pa trajnih sprememb ni mogoče doseči v nekaj letih. Zato je vprašanje, kdaj po volitvah leta 2009 bodo Afganistanci pripravljeni sami skrbeti za svojo državo in prihodnost.

4.4 EUFOR TCHAD/CAR, Čad

Varnostni svet OZN je 28. septembra 2007 sprejel resolucijo št. 1778, s katero se uvede operacija OZN (MINURCAT) v Republiki Čad in Centralnoafriški republiki (krajše Čad/CAR) ter pooblašča EU, da v ti dve državi za dvanajst mesecev, do prihoda sil OZN, pošlje svoje sile. Na podlagi te resolucije je Svet EU 15. oktobra 2007 sprejel Skupni ukrep št. 2007/677/SZVP, s katerim je uvedel vojaško premostitveno operacijo Eufor Čad/CAR. Euforjeve sile delujejo v vzhodnem delu Republike Čad, provincah Wadi Fira, Quaddai, Salamat ter delu okrožja Ennedi Est na severovzhodu Centralnoafriške republike. Poslanstvo operacije vključuje podporo dejavnostim Afriške unije (AU) in prispevek k ureditvi razmer za hitrejšo napotitev vojaških in policijskih sil OZN v operacijo MINURCAT v Čad, vzpostavitev stabilnih varnostnih razmer na vzhodu Čada in severovzhodu Centralnoafriške republike ter podporo delovanju humanitarnih organizacij in varovanje območja taborišč z begunci v vzhodnem Čadu. Po 15. 3. 2009, ko se izteče mandat silam Eufor ČAD/CAR, bo vodenje prevzela OZN z operacijo MINURCAT-II.

V Čadu sodeluje Slovenska vojska na podlagi sklepa vlade s kontingentom, ki ga sestavlja 15 pripadnikov, pri čemer glavnino sestavlja izvidniška skupina. V operaciji sodeluje od 3. 3. 2008, ko je napotila častnika v operativno poveljstvo operacije v Mont Valerien (Francija). Častnik, ki je bil določen za poveljstvo sil (Force Headquarter – FHQ) v mestu Abeche, je bil v Čad napoten na začetku aprila 2008, izvidniška enota pa na začetku maja 2008. Slovenska enota je bila po prihodu na območje operacije skladno s prenosom pooblastila za poveljevanje dodana francoskemu bataljonu v sektorju Center. Od 21. 5. 2008 je slovenska izvidniška enota nameščena v bazi Forchana in opravlja naloge za FHQ in francoski bataljon v vzhodnem, obmejnem delu sektorja Center. Poslanstvo slovenskega kontingenta je zagotavljanje varnosti na območju odgovornosti sil, izvidovanje, patroljiranje in opazovanje, varovanje taborišč z begunci ter zaščita humanitarnih delavcev in njihovih dejavnosti.

Operacija Eufor v Čadu je značilna, ker gre za premostitveno operacijo EU v obdobju organiziranja in sprožanja operacije MINURCAT. To pomeni, da so imeli politični in predvsem operativno-vojaški postopki nekatere značilnosti začetnih sil (angl. Entry or Initial Forces), ki bodo morali po koncu operacije zagotoviti tudi delni prehod sil in prenos vodenja med EU in OZN (angl. Follow on Force – FOF). Druga značilnost je, da ima prispevek EU, prav zaradi časovne omejenosti in povezanosti z operacijo MINURCAT, vse značilnosti operacij v duhu *Berlin plus*, predvsem glede povezav med različnimi mednarodnimi subjekti, dopolnjevanja in sodelovanja z OZN ter oblike vzpostavljanja stabilnosti in podpore za zagotavljanje človekoljubne pomoči ter delovanje humanitarnih organizacij na terenu. Neposredna ogroženost pripadnikov zaradi upornikov in drugih vojaških skupin je majhna, ker se te skupine bolj osredotočajo na nevladne in humanitarne organizacije. Še največja nevarnost na območjih delovanja so rekrutirani otroci v vojaških vrstah, ki niso večši ravnanja z orožjem, ali pripadniki plemenskih milic, če so pod vplivom opiatov. Pripadniki mednarodnih sil so med opravljanjem nalog zunaj baze ali v njej izpostavljeni pikom škorpionov in pajkov ter komarjev. K temu je treba dodati še neprimerne sanitarne razmere, ki so prav tako potencialna grožnja³⁴.

Slovenske vojaško-operativne značilnosti se kažejo v dejstvu, da enote Slovenske vojske prvič sodelujejo v mednarodni vojaški operaciji na afriškem kontingentu, kar prinaša nekatere nove izkušnje, ki jih do zdaj ni bilo mogoče dobiti. Pri sodelujočih iz Slovenske vojske so se kot koristne³⁵ pokazale klimatske naprave v vozilih, ki zmanjšujejo vročino na še znosno mero, saj je ta pogosto dosegala tudi več kot 60 °C, ter dodatni prtljažniki na terenskih vozilih za posode z gorivom, kar povečuje

³⁴ Na obisku pri pripadnikih Slovenske vojske v Čadu smo srečali tudi tiste, ki so bili pred tem v operaciji Isaf v Afganistanu. Na vprašani, kje so razmere za delovanje težje in katero operacijo bi izbrali, dobimo presenetljive odgovore. Čeprav je afriško območje klimatsko izjemno ekstremno, bi večina v primerjavi z Afganistanom izbirala Afriko. Najpomembnejša razloga za takšen izbor pa sta v tem, da je v Čadu občutno manjša nevarnost improviziranih eksplozivnih sredstev, zato je manjši tudi občutek ogroženosti, pripadniki pa imajo občutek, da je humanitarnosti vojaškega prispevka v operaciji več (izjave pripadnikov Slovenske vojske avtorjema članka).

³⁵ Povzeto po Informaciji št. 18 Oddelka za učenje iz izkušenj v Centru za doktrino in razvoj PDRIU, december 2008.

samozadostnost vozila. Delovanje oborožitve, tudi nove puške, je bilo ob rednem vzdrževanju kljub skrajnim klimatskim razmeram in prahu ter pesku brezhibno. Prav tako so nočnogledi in termovizije uspešno prestali preverjanje in delovanje v savansko-puščavskem okolju, za primerne se je izkazal tudi nahrbtnik za bolničarja. Večinoma je pozitivne ocene dobila tudi osebna oprema vojakov, predvsem uniforma, čevlji Meindl ter poliestrske in športne majice. Slovenski vojaki kot največjo prednost navajajo bivanje v klimatiziranih zabojuh, kar večini vojakom drugih vojsk ni dano, s čimer se bistveno spreminja oziroma povečuje njihova operativna sposobnost³⁶.

4.5 UNITED NATIONS INTERIM FORCES IN LEBANON – UNIFIL, Libanon

Operacija United Nations Interim Forces in Lebanon – UNIFIL je usmerjena v zagotavljanje miru in je opredeljena kot operacija OZN za ohranjanje miru (peace keeping). Uvedena je na podlagi mandata Varnostnega sveta, ki je 11. 8. 2006 sprejel resolucijo št. 1701, ki zahteva prekinitev spopadov, umik izraelske vojske iz južnega Libanona in napotitev do 15.000 dodatnih vojakov mednarodnih sil v sestavo sil OZN, ki so že bile na spornem območju. Resolucija ni predvidevala nove mednarodne operacije, temveč okrepitev obstoječih sil OZN v sestavi operacije UNIFIL, in sicer 15. 9. 2006 z napotitvijo prvih dodatnih sil. Območje operacije je razdeljeno na dva sektorja: zahodni z HQ-West v mestu Tibnin ter vzhodni z HQ-East v mestu Marjayoun, poveljstvo operacije pa je v mestu Naqoura na skrajnem jugozahodu Libanona. Grožnje pripadnikom modrih čelad so neeksplozivna ubojna sredstva in pomanjkanje zmogljivosti za zaščito sil ter evakuacijo v primeru incidentnih dogodkov. Na splošno ogroženost pa vplivajo aktivnosti Hezbolaha, terorističnih skupin, libanonskih oboroženih sil (LAF) in izraelskih obrambnih sil (IDF), možnost obnovitve konflikta po kršitvi premirja oziroma njegova širitev na širšo regijo ter aktivnejša oziroma odkrita podpora Sirije in Irana Hezbolahu.

Napotitev pripadnikov SV na operativno območje je bila opravljena decembra 2006 na podlagi sklepa vlade. V prvem kontingentu je bilo 12 pripadnikov, v naslednjih pa 14. Slovenski kontingent v okviru mandata OZN in skladno z nacionalnimi omejitvami sodeluje pri uresničevanju nalog v sestavi italijanske brigade, ki je odgovorna za delovanje v zahodnem sektorju. Trije slovenski častniki opravljajo štabne naloge v poveljstvu brigade zahodnega sektorja. Pripadniki izvidniške enote delujejo kot samostojni oddelek v okviru brigade v zahodnem sektorju, njihove naloge so izvidovanje sektorja in meje med Libanom in Izraelom, spremljanje konvojev, postavljanje nadzornih točk ter nadzor komunikacij.

³⁶ *To stališče je ob obisku v Čadu na svojevrsten način komentiral tudi francoski polkovnik, ki je poveljeval večnacionalnemu bataljonu v sektorju center (Multinational Battalion – Center). Poudaril je, da pri njih vzdržljivost opazujejo tudi na individualni ravni, ne zgolj kot sposobnost enot za izvajanje nalog in intenzivno angažiranje, temveč tudi kot sposobnost za individualno preživetje v ekstremnih razmerah, predvsem v operacijah majhne intenzivnosti, a velikega tveganja zaradi klimatskih razmer.*

4.6 UNITED NATIONS TRUCE SUPERVISION ORGANISATION – UNTSO, Bližnji vzhod

Operacija United Nations Truce Supervision Organisation – UNTSO je prva operacija ohranjanja miru, ki jo je ustanovila OZN. Operacija poteka od junija 1948, Slovenska vojska pa sodeluje od avgusta 1998. Operacija je bila najprej ustanovljena za pomoč posrednikom OZN in komisiji za nadzor premirja v Palestini. S poznejšim razvojem dogodkov na Bližnjem vzhodu je UNTSO opravljal tudi naloge pri opazovanju premirja na območju Sueškega prekopa in Golanske planote po izraelsko-arabski vojni leta 1967, trenutno pa podpira tudi delovanje preostalih operacij OZN na Bližnjem vzhodu (United Nations Disengagement Observer Force – UNDOF na sirsko-izraelskem delu območja in United Nations Interim Forces in Lebanon – UNIFIL na libanonsko-izraelskem delu območja). UNTSO je še vedno prisoten na Sinaju, predstavništvi pa ima tudi v Damasku in Bejrutu. Poveljstvo operacije je v Jeruzalemu.

Slovenski kontingent sestavljata dva vojaška opazovalca, ki imata nalogo, da sodelujeta pri nadzoru premirja in vseh drugih sprejetih dogovorov med sprtima stranema na območju Izraela, Sirije in Libanona, občasno pa je prisoten tudi tretji pripadnik, ki opravlja nalogo vodje vojaških opazovalcev v določenem sektorju. Konec leta 2008 sta bila poleg vodje urada OZN za zvezo v Bejrutu v operaciji udeležena tudi oba opazovalca.

4.7 NATO TRAINING MISSION IN IRAQ – NTM-I, Irak

Namen organiziranja misije *Nato Training Mission – Iraq* (NTM-I) je bil pomagati pri urjenju iraških varnostnih sil (vojakov, policije, varnostnikov) v Iraku in zunaj njega. Misija je bila uvedena na podlagi resolucije VS OZN št. 1546 z 8. 6. 2004 in zaprosila začasnega iraškega predsednika vlade Allawja generalnemu sekretarju Nata za podporo v obliki usposabljanja in tehnične pomoči. Misija se je začela 16. 12. 2004. Njeno vodilno načelo je, da ima le svetovalno vlogo in vlogo pomoči. Glavna naloga NTM-I ni vključevala neposrednega angažiranja osebja pri izvajanju bojnih nalog. Nato je prek te misije v okviru svojih pristojnosti skrbel za usposabljanje višjega častniškega in podčastniškega osebja iraških varnostnih sil ter svetovanje pri njem, pomoč pri ustanavljanju iraške vojaške akademije, usklajevanje nacionalnih prispevkov za usposabljanje in opremljanje iraških varnostnih sil ter načrtovanje in postavitve iraškega poveljstva za usposabljanje. Po štirih letih usposabljanja iraških varnostnih sil misija postopno prehaja v mentorsko, s poudarkom na ocenjevanju zmogljivosti in mehanizmov iraških institucij na varnostnem področju.

Sodelovanje Slovenske vojske v NTM-I je temeljilo na sklepu vlade, na podlagi katerega je bil 24. 2. 2006 v NTM-I napoten prvi kontingent štirih pripadnikov Slovenske vojske, ki pa se je v četrti rotaciji zmanjšal na dva. Slovenski častniki in podčastniki so delovali v Centru za usposabljanje in urjenje iraških varnostnih sil v vojaški bazi Ar Rustamiyah v Bagdadu ter sodelovali pri usposabljanju iraških varnostnih sil v okviru mandata in skladno z nacionalnimi omejitvami. Pripadniki

slovenskega kontingenta so v prvih treh štirimesečnih rotacijah opravljali dolžnosti: častnik je opravljal naloge logističnega svetovalca v poveljniško-štabni šoli (Joint Staff College) v Ar Rustamijah, drugi trije pripadniki pa so opravljali naloge na podčastniških dolžnostih, med njimi dva na vojaški akademiji IMAR (Iraqi Military Academy Ar Rustamijah). Prvi je usklajeval delo prevajalcev iz angleškega v domači jezik, drugi pa je bil mentor bodočih inštruktorjev iraških varnostnih sil. Tretji podčastnik je delal v oddelku za kadre na poveljstvu NTM-I. V naslednjih dveh rotacijah je častnik sodeloval pri načrtovanju logistične zagotovitve, pomagal pri uresničevanju pogodb z zunanjimi izvajalci in upravljanju baze, en podčastnik je opravljal naloge na kadrovske področju, dva pa administrativno-tehnične naloge v poveljstvu misije. V šesti in sedmi rotaciji sta bili častnikovi nalogi spremljanje situacije v poveljstvu NTM-I ter usklajevanje med J-3 in J-2, podčastnik pa je opravljal administrativne naloge v kadrovske oddelku. Vlada Republike Slovenije je s sklepom št. 87100-19/2008/10 z dne 15. 12. 2008 odločila, da se sodelovanje pripadnikov Slovenske vojske v misiji konča 31. 12. 2008.

Sklep Slovenska vojska ima dvanajstletne izkušnje pri sodelovanju v različnih mednarodnih vojaških operacijah in na misijah, ki jih v prihodnje lahko uporabi in še nadgradi. To je nujno tudi zaradi tega, ker se spreminjajo cilji in poslanstvo, način njihovega uresničevanja ter procesi načrtovanja, priprave in organiziranja nacionalnih kontingentov, pa tudi izvajanje ter zaključevanje MVOM. Pri tem je za Slovenijo posebej pomembno tudi vprašanje o koncentraciji razpršenosti sil, predvsem na Zahodnem Balkanu in znotraj tega na Kosovu. Poudarimo še, da so nam v mednarodnem okolju ves čas priznavali, da so slovenski vojaki cenjeni, da dobro opravljajo svoje naloge in so v MVOM vredni zaupanja. Te pohvale pa ne pomenijo veliko, če nam slovenska javnost tega ne prizna, ker na ta vprašanja gleda drugače ali je pa je neustrezno obveščena. Zapisano je eden glavnih izzivov v prihodnje in spada med najpomembnejše spremembe na področju celovitejšega pristopa k MVOM. Celovit pristop pa je treba razumeti tudi kot pravočasno načrtovanje in zagotavljanje vseh vrst prispevkov, tako vojaških, policijskih, civilnih diplomatskih in ne nazadnje tudi ekonomskih ter drugih. Pa tudi predvidevanje razvoja dogodkov na območjih, kjer MVOM potekajo, in širše, s čimer bi omogočili pravočasne odzive ali pridobili nacionalnim ciljem ustrezen delež. Največji delež slovenskega prispevka v mednarodnih operacijah in na misijah je v Natovih operacijah. Zato je letošnja 60-letnica zveze Nato pomembna tudi zaradi vpogleda v njeno delovanje in ovrednotenja prispevkov, ki jih zlasti po koncu hladne vojne namenja v operacije kriznega odzivanja zunaj 5. člena ter s tem povezanega strateškega sodelovanja Natovega zavezništva z OZN in EU.

Literatura

1. *AJP-3(A), 2007. Zavezniška doktrina za združene operacije, slovenski prevod, februar 2008 (SVS STANAG 2490(2)). Ljubljana: MO.*
2. *AJP-3.4, 2005. Operacije kriznega odzivanja zunaj 5. člena, slovenski prevod, januar 2007 (SVS STANAG 2180, prva izdaja januar 2007). Ljubljana: MO.*
3. *Geder, Alan, 2007. Razvoj operacij kriznega odzivanja v SV v 10 letih – PPT predstavitev, Gornja Radgona 20. 9. 2007.*

4. *Bi-Strategic Command, 2007. Pre-Doctrinal Handbook (Effect Based Approach to Operations). SHAPE: document J5PLANS/7740-065/07-203478.*
5. *Furlan, Branimir in drugi, 2006. Vojaške doktrina. Ljubljana: Defensor.*
6. *Furlan, Branimir, 2009. Delovanje SV v operacijah kriznega odzivanja –predstavitev PPT. Brdo 20. 1. 2009.*
7. *Humar, David, 2008: Organizacijska struktura Nato, Revija obramba št. 09/2008, str 7–10. Ljubljana: Defensor.*
8. *Humar, David, 2008. Poveljstvo za operacije (ACO), Revija obramba št 10/2008, str 44-46. Ljubljana: Defensor.*
9. *DISS Report, 2008. EU Crisis management Operations -ESDP Bodies and Decision Making Procedures. Copenhagen: Danish Institute for International Studies.*
10. *EU Operations. Dostopno 1. 2. 2009 na: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=268&lang=EN>*
11. *GŠSV, 2009. Delovanje Slovenske vojske v operacijah kriznega odzivanja –predstavitev PPT. Ljubljana, februar 2009.*
12. *Švajncer, Janez J., 2008. Prva. Ljubljana: Defensor.*
13. *Kaskeala, Juhani, 2008. Finland Approach to Transformation – PPT presentation. Geneva: Geneva Centre for Security Policy, 16. 9. 2008.*
14. *Grošelj, Klemen, 2007. Slovenija v svetu mirovnih operacij – Knjižna zbirka Varnostne študije. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
15. *Jelušič, Ljubica in Alan Geder, 2007. Desetletne izkušnje SV z operacijami kriznega odzivanja. Ljubljana: Slovenska vojska, 26. oktober 2007, št. 17, str. 10–12.*
16. *Jelušič, Ljubica, 2005. Mirovne operacije: opredelitve, problemi, prihodnost. V: Jelušič, Ljubica (ur.) Mirovne operacije in vloga Slovenije. Ljubljana: FDV.*
17. *Pešec, Mojca, 2007. Koncept na učinkih temelječih operacij (primer ZDA in zveze Nato) – Magistrska naloga, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
18. *Nato Public Diplomacy Division. 2006. Nato Handbook. Brussels: Public Diplomacy Division, str: 40–56.*
19. *PDRIU, 2008. Informacija št. 18 Oddelka za učenje iz izkušenj v Centru za doktrino in razvoj PDRIU. Ljubljana: december 2008.*
20. *PSSV, 2009. Pregled in struktura sodelujočih pripadnikov SV v mednarodnih vojaških operacijah. Vrhnika, februar 2009.*
21. *Spletni naslov Urada predsednika Republike Slovenije: Srebrni red za zasluge. Vir: (<http://www.up-rs.si/uprs/uprs.nsf/dokumentweb/8BDE879AD357C9FDC12574580030C03C?OpenDocument>) Dostopno 1. 2. 2009.*
22. *Kladnik, Tomaž, 2008. Slovenska vojska v službi domovine – 2 dopolnjena izdaja, Ljubljana: Defensor.*
23. *UN DPKO, 2008. United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines. New York: UN FSO, 18. 1. 2008.*

SLOVENSKI POGLED NA CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE V OPERACIJAH V PODPORO MIRU: ŠTUDIJA PRIMERA SLOVENSKIH KONTINGENTOV NA KOSOVU (SIKON-A 15 IN 16 KFORJA)

SLOVENIAN VIEW OF CIVIL-MILITARY COOPERATION IN PEACE SUPPORT OPERATIONS: CASE STUDY OF SLOVENIAN CONTINGENTS IN KOSOVO (SIKON 15 KAFOR AND SIKON 16 KAFOR)

Review paper

Povzetek Članek se dotika načina izvajanja civilno-vojaškega sodelovanja v mirovnih operacijah in njegovega pomena. Pri tem sva se osredotočila predvsem na slovenski model CIMIC ter njegovo posebnost, to je civilne funkcionalne strokovnjake, kar sva umestila v Natove doktrinarne usmeritve. Za empirično analizo delovanja slovenskega CIMIC sva izdelala študijo primera delovanja prvih dveh slovenskih skupin na Kosovu, pri čemer sva opravila polstrukturirane intervjuje. Cilj članka je analizirati funkcionalno in organizacijsko delovanje slovenskega CIMIC, upoštevajoč civilne funkcionalne strokovnjake kot njegovo posebnost, ter podati glavne ugotovitve, pomembne za nadaljnji razvoj.

Ključne besede *Civilno-vojaško sodelovanje (CIMIC), operacije v podporo miru (OPM), civilni funkcionalni strokovnjaki (CFS), Kosovo Force (Kfor), Slovenski kontingent (SIKON).*

Abstract This article addresses the method of implementing civil-military cooperation in peacekeeping operations and its significance. We primarily focused on the Slovenian CIMIC model and its particularity, that is, civilian functional experts, placing both under NATO doctrinal policies. For the purposes of empirical analysis of the Slovenian CIMIC operation, we elaborated a case study of the two first Slovenian groups that went to Kosovo, and conducted semi-structured interviews. The purpose of the article is to analyse the functional and organisational operation of the Slovenian CIMIC, by considering civilian functional experts as its special characteristic, and to present the main findings that are important for further development.

Key words *Civil-Military Cooperation (CIMIC), Peace Support Operations (PSO), civilian functional experts (FE), Kosovo Force (KFOR), Slovenian Contingent (SIKON).*

Uvod Slovenija se, kot del mednarodne skupnosti, že od leta 1997 aktivno vključuje v zagotavljanje miru in stabilnosti, sprva na ožjem regionalnem območju, danes pa tudi širše. V zadnjih enajstih letih je bilo v različnih mednarodnih mirovni in humanitarnih operacijah udeleženo veliko ljudi z različnih področij, in sicer policistov, veterinarjev, gasilcev, civilnih funkcionalnih strokovnjakov ter pripadnikov SV. Vzporedno pa na območjih operacij sodelujejo tudi vladne, nevladne in druge organizacije. Pri tem se je treba zavedati, da z mirovnimi operacijami na nek način vdiramo v neodvisnost države. Lokalno prebivalstvo lahko kljub načelnemu sprejemanju mednarodnih sil, ki zagotavljajo določeno stopnjo varnosti, njihova prisotnost moti. Prav zaradi premostitve začetnega nezaupanja in morebitnega nasprotovanja prisotnosti mednarodnih sil je civilno-vojaško sodelovanje izjemno pomembno. Z izvajanjem dejavnosti CIMIC se razvija pozitiven odnos do sprejemanja in sodelovanja med mednarodnimi mirovnimi silami, lokalno oblastjo in prebivalstvom. Pripadniki sil tudi lažje razvijejo občutek, da so pozitivno sprejeti v lokalnem okolju, ki ceni njihove napore, s čimer se posredno ovrednoti njihov prispevek na misiji. Tako se s pomočjo civilno-vojaškega sodelovanja razvije odnos vzajemnega sodelovanja in pomoči. Mednarodne sile pomagajo lokalnemu okolju na različne načine, njihov glavni cilj pa je vzbuditi v ljudeh pozitiven odnos do vojaške misije in tako zagotoviti čim boljše razmere za delovanje. Za analizo delovanja slovenskega CIMIC sva pregledala primarne vire, in sicer Natove in nacionalne dokumente. Empirično primerjavo civilno-vojaških sodelovanj v SIKON-ih 15 in 16 Kforja sva opravila s polstrukturiranimi intervjuji obeh vodij skupin CIMIC, civilnih funkcionalnih strokovnjakinj in predstavnika Sektorja za civilno obrambo MO RS. Za pojasnjevanje nekaterih ugotovitev sva uporabila podatke iz leta 2005 in anketirala prvo generacijo kandidatov, ki se je šolala za civilne funkcionalne strokovnjake.

1 CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE – CIMIC

Nato je na zasedanju v Washingtonu leta 1999 v povezavi z uspešnim izvajanjem dejavnosti v mednarodnih mirovni misijah sprejel dokument o razvoju celovitega koncepta civilno-vojaškega sodelovanja. V vseh vrstah operacij v podporo miru je najpomembnejše ustvariti pozitiven vzajemen odnos med pripadniki mednarodnih sil in lokalno skupnostjo. Z dobrimi odnosi se postavijo temelji za uspešno izvajanje operacije in doseganje kratkoročnih ter dolgoročnih ciljev. Ena izmed glavnih nalog mednarodnih sil je, zagotoviti varno in stabilno okolje, v katerem bo mogoče ponovno doseči učinkovit državni sistem. Poleg dobrih odnosov s civilnim prebivalstvom je nujno treba začeti vzajemno sodelovati z nevladnimi in vladnimi, lokalnimi in mednarodnimi ter drugimi organizacijami, ki sodelujejo s svojim znanjem in zmogljivostmi pri reševanju krize. Čeprav osebje civilno-vojaškega sodelovanja ne more nadzorovati dela drugih na območju prisotnih organizacij, sta vendarle pomembnejša cilja doseči usklajeno izvajanje nalog in pridobiti pozitivne rezultate od humanitarnih ter drugih organizacij, pripadnikov misije in lokalnega prebivalstva. Tako na najnižji ravni kot tudi na višjih ravneh se lahko podvajajo dejavnosti med organizacijami in med organizacijami ter predstavniki civilno-vojaškega sodelovanja.

To povzroča preveliko porabo materialnih in človeških virov, medtem ko so druga področja zanemarjena.

2 TEORETIČNE OPREDELITVE

Civilno-vojaško sodelovanje opredeljujejo vsaj tri uradne definicije OZN, EU in Nata, ki so v osnovi precej sorodne, pa vendar se med seboj tudi razlikujejo, predvsem v natančnosti opredeljevanja razmerij med akterji. Če opredeljuje OZN civilno-vojaško sodelovanje kot širši nabor dejavnosti vzajemnega sodelovanja različnih udeležencev na območju misije, pri čemer izpostavlja doseganje skupnih ciljev, sta Nato in EU pri opredeljevanju ožje usmerjena. EU razume civilno-vojaško sodelovanje kot sodelovanje civilnih in vojaških udeležencev znotraj EU ter lokalnega okolja in različnih organizacij zunaj EU, pri čemer podpira nekatere cilje misije. Nato je pri opredeljevanju delovanja civilno-vojaškega sodelovanja še jasnejši. Opredeljuje ga kot sodelovanje med Natovim poveljnikom in drugimi udeleženci na območju misije, katerega cilj je, uresničiti poslanstvo misije. Vsem trem organizacijam je skupno doseganje ciljev, ki koristi vsem vpletenim – tako mednarodni skupnosti in njenim udeležencem kot lokalnemu prebivalstvu.

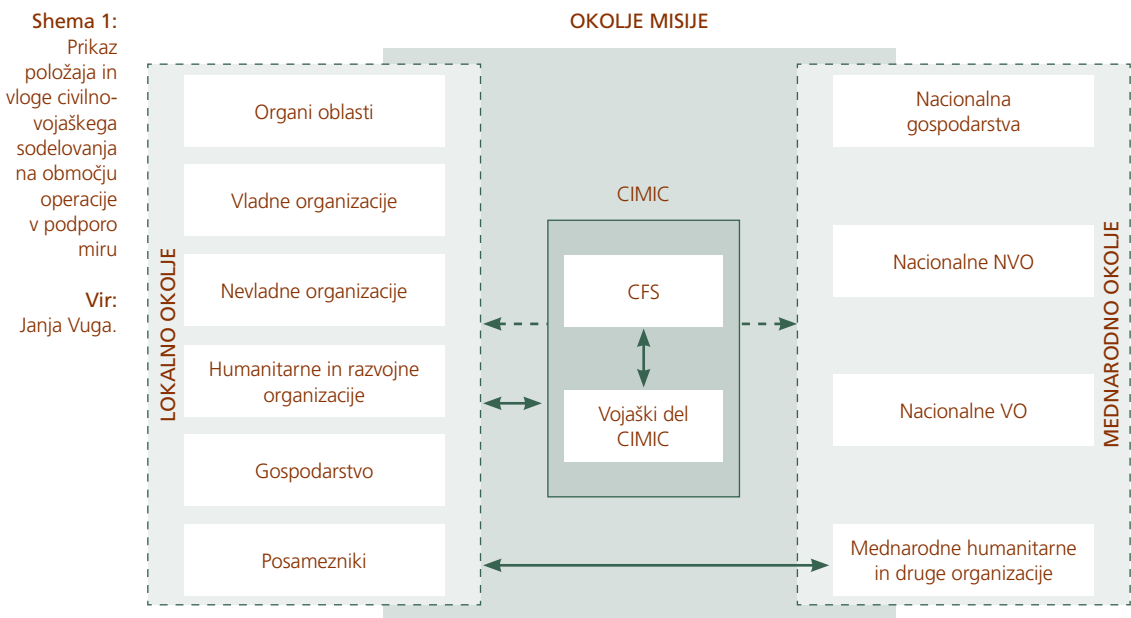
Na podlagi opredeljevanja vseh treh organizacij je tudi SV v svoji vojaški doktrini opredelila definicijo civilno-vojaškega sodelovanja. Ta skladno z Natovo doktrino poudarja, da je temeljni cilj civilno-vojaškega sodelovanja, ustvariti pozitiven odnos med poveljnikom in predstavniki civilne in vojaške oblasti na območju delovanja, ki posredno omogoča *uresničevanje poslanstva vojaških sil*.

Slovenski model civilno-vojaškega sodelovanja je sicer skladen z Natovimi doktrinarnimi usmeritvami, pa vendarle je znotraj zaveznitva poseben. Natov AJP-9 sicer predvideva določitev skupine funkcionalnih strokovnjakov, ki naj bi delovali znotraj skupine CIMIC kot strokovnjaki za posamezna področja. Dokument dopušča vsaki državi članici, da se sama odloči, ali bodo omenjeni funkcionalni strokovnjaki pripadniki oboroženih sil ali civilisti, ter skladno s tem sistemsko uredi delovanje civilno-vojaškega sodelovanja na nacionalni ravni. Hkrati naj bi bili funkcionalni strokovnjaki pripravljene sodelovati tudi na ravni Nata, če bi bilo treba. V Sloveniji je Sektor za civilno obrambo MO razvil sistem, ki predstavlja sodelovanje med civilnimi in vojaškimi strukturami znotraj civilno-vojaškega sodelovanja. Gre za sodelovanje med civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki in vojaškim delom CIMIC. Vse dejavnosti in projekti naj bi se vodili skupaj oziroma v sodelovanju. Tako bi se preprečili morebitni nesporazumi med civilnim in vojaškim okoljem znotraj strukture CIMIC v slovenskem kontingentu oziroma med njim in mednarodnimi silami na operaciji. Zgodilo se je že, da civilisti niso razumeli civilno-vojaškega sodelovanja. Predstavljali so si, da gre za civilno-vojaške odnose znotraj oboroženih sil oziroma znotraj strukture CIMIC, in ne za civilno-vojaške odnose do lokalnega okolja. Ob tem je vprašljiva skladnost dveh tako različnih področij, kot sta civilno okolje in oborožene sile. Glede na omenjene cilje civilno-vojaškega sodelovanja bi bilo popolnoma nesprejemljivo, če bi se neuskklajeno delovanje začelo že znotraj

civilno-vojaškega sodelovanja, saj je ena izmed njegovih pomembnejših nalog prav skrb za odpravo neskladij med različnimi udeleženci na območju misije.

V slovenskem primeru bi lahko CIMIC opredelili kot *postavljanje pozitivnih odnosov med izvajalci civilno-vojaškega sodelovanja oziroma med civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki in pripadniki SV. Njihov skupen temeljni cilj je doseči vzajemno sodelovanje med pripadniki mirovne operacije in lokalnim okoljem, v katerem delujejo.*

Ena izmed treh glavnih nalog civilno-vojaškega sodelovanja je, doseči *civilno-vojaško povezavo*, ki vedno in na vseh ravneh podpira vojaške naloge ter je temeljna za uspešno delovanje in razvoj drugih nalog civilno-vojaškega sodelovanja. Z njo se omogoča povezovanje z lokalnimi civilnimi oblastmi in organizacijami, med drugim tudi zaradi ustreznih odnosov z javnostjo, ki pomagajo pri večanju podpore lokalnega prebivalstva, mednarodnih in nevladnih organizacij. Druga naloga je *podpora civilnemu okolju*, ki obsega veliko različnih dejavnosti civilno-vojaškega sodelovanja in vojaških virov, kot so informacije, kader, oprema, komunikacijska sredstva, funkcionalni strokovnjaki izvedenci, usposabljanje in podobno. Tretja naloga je *podpiranje sil zveze Nato*. Poveljniki Nata so pri svojih področjih odgovornosti lahko zelo odvisni tudi od civilne podpore oziroma civilnih virov in dobav ter zagotavljanja varnosti in informacij lokalnih oblasti. CIMIC lahko pomembno pomaga pri dejavnostih na vseh omenjenih področjih. Ne glede na obseg zahtevane podpore jo mora Natov poveljnik vedno iskati tako, da si pomaga z aktivnim obveščanjem, ki je usmerjeno h krepitvi zaupanja prebivalstva v operacijo.¹

¹ AJP-9, *Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine, 2003: 11.*

Pri opravljanju nalog na območju misije sodeluje CIMIC tudi z različnimi vladnimi, nevladnimi lokalnimi in mednarodnimi organizacijami ter nacionalnimi organizacijami svoje države. Hkrati je treba upoštevati tudi skupno korist povezovanja med lokalnim gospodarstvom in gospodarstvom držav, iz katerih prihajajo pripadniki mirovne operacije, korist povezovanja z lokalno skupnostjo, posamezniki idr. Povezave lahko razložimo s shemo 1, iz katere je razvidna osrednja naloga civilno-vojaškega sodelovanja, znotraj katerega vzajemno sodelujeta vojaški in civilni del, ki delujeta navzven kot celota. Med civilno-vojaškim sodelovanjem in lokalnim okoljem nenehno poteka komunikacija. CIMIC v dobro lokalnemu okolju in z njegovim sodelovanjem uresničuje projekte, ki sta jih odobrila vojaški poveljnik in MO (kadar gre za projekte, financirane s sredstvi, ki jih je odobrila Vlada). CIMIC lahko deluje tudi kot posrednik med zunanjim okoljem, in sicer nacionalnimi in mednarodnimi organizacijami, gospodarstvom itn., ter lokalnim okoljem. V tem primeru gre za projekte, prispevke in druge dejavnosti, ki jih ne financira SV ali RS, temveč jih omogočijo organizacije oziroma gospodarske družbe. Mednarodne humanitarne in razvojne organizacije sicer lahko delujejo v sodelovanju s civilno-vojaškim sodelovanjem, vendar pa izvajajo velikokrat svoje dejavnosti tudi neodvisno od drugih udeležencev na območju delovanja. CIMIC lahko sodeluje pri doseganju ali krepitvi gospodarske, politične in socialne stabilnosti na področju mirovne operacije, kar je lahko pomemben dejavnik za uspešno izpolnitev poslanstva in nalog vojaških sil. Za uspešnost civilno-vojaškega sodelovanja je še posebej pomembno prav učinkovito sodelovanje med vojaškimi silami in omenjenimi nevojaškimi udeleženci.

3 DOKUMENTI IN PRAVNE PODLAGE

Neposreden in takojšen cilj civilno-vojaškega sodelovanja je, vzpostaviti dobre odnose med vsemi na območju misije delujočimi udeleženci ter lokalnim okoljem, da bi se lahko izpolnilo poveljnikovo poslanstvo. Dolgoročen cilj sodelovanja pa je, vzpostaviti in ohraniti razmere za doseg ciljev zavezništva v operaciji (MC 411², 2001: 3). Zavezniške dejavnosti civilno-vojaškega sodelovanja so opredeljene na različnih ravneh. Natova politika CIMIC je na strateški ravni opredeljena v dokumentu MC 411/1. Ta je podlaga za doktrino civilno-vojaškega sodelovanja, hkrati pa usmerja zavezniške poveljnike, da ga razvijajo in izboljšujejo. Vsi ti napotki so povzeti v Natovi direktivi Bi-Sc Directive 86-3: Establishment of Bi-Sc CIMIC Operational Capability. Implicitno veljajo te usmeritve tudi za države članice zavezništva. Na operativni ravni ureja področje CIMIC Natov STANAG 2509-NATO Civil Military Co-operation (CIMIC) Doctrine-AJP-9, ki je bil razglašen 11. 11. 2003.³ Na taktični ravni se uveljavljanje doktrine civilno-vojaškega sodelovanja kaže v Natovih taktikah, tehnikah in postopkih (TTP) CIMIC. Dokument je sestavljen iz

² *NATO Military Policy On Civil-Military Co-Operation (CIMIC)*.

³ *Ta dokument se nama zdi bistven, saj je bil v Sloveniji na MO RS temeljen za uveljavljanje zmogljivosti CIMIC.*

desetih poglavij, v katerih so natančno obdelane vse naloge civilno-vojaškega sodelovanja ter pristopi (taktike), tehnike in postopki za njihovo izvedbo.⁴

Nato zahteva najmanj to, da se zaposli v poveljstvih na vseh ravneh osebje civilno-vojaškega sodelovanja, ki svetuje poveljniku, da se pripravljajo in razvijajo ocene civilno-vojaškega sodelovanja in dejavnosti v podporo vojaškega načrta delovanj ter poslanstva in da se zagotavljajo potrebne povezave, ki to omogočajo. Na podlagi ocen civilno-vojaškega sodelovanja se predvidijo po vsej liniji poveljevanja in kontrole (PINK) različne vojaške sile za izvedbo nadaljnjih dejavnosti. Čeprav so lahko te naloge vsega vojaškega osebja v operaciji, se lahko za izvedbo dejavnosti civilno-vojaškega sodelovanja na področje operacije razporedijo tudi dodatne, druge zmogljivosti. Vse to zaradi neposrednega podpiranja operacije in izpolnitve vojaškega poslanstva.⁵ Civilno-vojaško sodelovanje je lahko organizirano v skupinah ali četah pri poveljstvu ali pa kot določeno število čet civilno-vojaškega sodelovanja, ki podpira PINK na območju celotne operacije.⁶ Skupine za civilno-vojaško sodelovanje so lahko eno- ali večnacionalne. Na območje operacije so lahko razporejene kot del nacionalnega kontingenta (primer Slovenije) ali kot sestavni del zavezniških sil. Najpomembnejše med nalogami je povezovanje z lokalno oblastjo ali predstavniki različnih strani ter ustvarjanje razmer za pogajanje (ACE Directive N. 86-2: 10). K uspešni uresničitvi ciljev znotraj skupine, ki izvaja CIMIC, navadno pripomorejo vojaški ali civilni strokovnjaki, in sicer predvsem s področij⁷ civilne administracije, civilne infrastrukture, humanitarnih zadev, ekonomije in trgovine ter kulturne dediščine.

4 SLOVENSKI PRISTOP K STRUKTURIRANJU IN IZVAJANJU CIMIC

Prispevki RS k reševanju mednarodnih kriz, sodelovanju v operacijah v podporo miru ter integraciji civilnih zmogljivosti v civilno-vojaško sodelovanje so opredeljeni v Srednjeročnem obrambnem programu (SOPR) 2007–2012, ki kot integracijski dokument opredeljuje cilje in prednosti razvoja obrambnega sistema do leta 2012. SOPR opredeljuje zmogljivosti v dveh razvojnih ciljeh civilno-vojaškega sodelovanja. V četrtem razvojnem cilju namerava uveljaviti zmogljivosti za CIMIC do konca leta 2007, do konca leta 2009 pa, v sodelovanju z drugimi ministrstvi, dokončno določiti skupino civilnih funkcionalnih strokovnjakov, usposobljenih za udeležbo v OPM in drugih OKO. SOPR opredeljuje v dvanajstem razvojnem cilju, da bo treba postopno povečati udeležbo civilnih strokovnjakov in zmogljivosti ter tako pripraviti civilne zmogljivosti za zagotavljanje podpore SV in zavezniškim silam na območjih izvajanja teh operacij. Za operacionaliziranje koncepta CIMIC je bilo za MO in SV prelomno leto 2006. Takrat je izšla slovenska Vojaška doktrina, ki opredeljuje civilno-vojaško sodelovanje v 11. poglavju (Stabilizacijsko delovanje). Tam

⁴ Dokument se je v Sloveniji upošteval predvsem med usposabljanjem strokovnjakov za CIMIC v SV in civilnih funkcionalnih strokovnjakov ter med neposrednimi pripravami skupine CIMIC za SIKON 15 Kforja pred napotitvijo v operacijo.

⁵ AJP-9, *Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine*, 2003: 30–31.

⁶ AJP-9, *NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine*, 2003: 30.

⁷ AJP-9, *Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine*, 2003.

so povzete bistvene značilnosti nepredvidljivega kompleksnega okolja sodobnih operacij kriznega odzivanja (OKO), v katerem deluje CIMIC. Poudarjeni so tudi temeljni cilj, bistvene usmeritve in načela iz zavezniške doktrine CIMIC. Vlada je s Sklepom⁸ sprejela izhodišča za vključevanje civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v operacije v podporo miru in druge operacije kriznega odzivanja. S tem Sklepom je Vlada od Ministrstva za obrambo zahtevala, naj v sodelovanju z drugimi ministrstvi in vladnimi službami do konca novembra 2005 izvede programe uvajalnega, osnovnega in dopolnilnega usposabljanja za najmanj 20 civilnih strokovnjakov, s kandidati pa sklene pogodbo o uvrstitvi na seznam za napotitev v operacije v podporo miru in druge operacije kriznega odzivanja. Do konca leta 2005 je Ministrstvo za obrambo pripravilo prvi seznam civilnih strokovnjakov, kandidatov za napotitev v OPM, ki jih je do danes že precej več. S Sklepom je zahtevala Vlada od Ministrstva za obrambo, Ministrstva za gospodarstvo, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstva za promet, Ministrstva za kulturo in Ministrstva za javno upravo, naj omogočijo kandidatom udeležbo na usposabljanjih. Preostala ministrstva so morala do 30. 11. 2005 evidentirati strokovnjake s svojih delovnih področij. Leta 2006 je sprejela Vlada tudi Uredbo o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju⁹. Ta dokument je neposredna pravna podlaga za udeležbo slovenskih civilnih funkcionalnih strokovnjakov v mednarodnih operacijah.

Civilni funkcionalni strokovnjaki so med opravljanjem nalog v operaciji v podporo miru za določen čas zaposleni v organizacijski enoti Ministrstva za obrambo, ki je pristojna za področje civilne obrambe. Kadrovske postopke, razen postopkov evidentiranja kandidatov, ki so v pristojnosti posameznih ministrstev, vodi Ministrstvo za obrambo. Delovnopравни status civilnih strokovnjakov, ki obsega plačo, dodatke, dopust, nadure, bolniško odsotnost, vozovnice za vrnitev v domovino v izjemnih primerih, kot so bolezen, smrt v družini idr., opredeljuje Uredba¹⁰. Status je določen tudi s pogodbo o opravljanju del in nalog v operaciji, ki jo sklene civilni funkcionalni strokovnjaki z MO.

5 VPETOST CIVILNIH FUNKCIONALNIH STROKOVNJAKOV V CIMIC

Skladno z Natovim dokumentom AJP-9 (NATO CIMIC Doctrine) so kot del sodobnih operacij v podporo miru nujne dejavnosti CIMIC, ki blažijo stroge vojaške naloge v odnosu do lokalnega prebivalstva in s tem nekako civilizirajo dejavnosti mirovnihi sil. Dokument predvideva prisotnost funkcionalnih strokovnjakov na misiji zaradi potreb po njihovem znanju. Nato sicer od držav članic pričakuje postopno povečanje zmogljivosti in omogočeno pošiljanje funkcionalnih strokovnjakov na katero koli krizno območje. Vsaka država lahko sama izbere funkcionalne strokovnjake ter način njihove napotitve na misijo. Civilni funkcionalni strokovnjaki med pripravami

⁸ Sklep Vlade RS, št. 80200-1/2005/4, Ljubljana, 28. 10. 2005.

⁹ Uradni list RS, 75/06.

¹⁰ Uredba o plačah in drugih prejemkih pripadnikov SV pri izvajanju obveznosti, ki so jim jih dodelile mednarodne organizacije oziroma mednarodne pogodbe. Uradni list RS, št. 67/2008, 4. 7. 2008.

in izvajanjem operacije zbirajo, pripravljajo in zagotavljajo vse informacije s svojega področja dela, kar je bila tudi naloga slovenskih civilnih funkcionalnih strokovnjakov, in sicer:

- pripravljajo najzahtevnejše, zahtevne in delne analize ter sodelujejo pri ocenjevanju civilno-vojaškega sodelovanja na območju operacije tako pred začetkom operacije kot med izvedbo operacije v podporo miru;
- svetujejo pristojnemu vojaškemu poveljniku;
- usklajujejo svoje dejavnosti in naloge z vojaškimi poveljstvi, skupino CIMIC in pooblaščenimi predstavniki OZN, EU, OVSE in drugimi mednarodnimi organizacijami ter z vladnimi in nevladnimi organizacijami na območju operacije;
- vzdržujejo stik s slovenskim gospodarstvom in slovenskimi vladnimi ter nevladnimi organizacijami in pripravljajo pobude ter informacije o mogočih gospodarskih, humanitarnih in drugih projektih s slovensko udeležbo;
- izvajajo pripravljalna opravila in usklajujejo izvajanje projektov, v katerih sodeluje Slovenija, ter zagotavljajo pomoč pri upravljanju s civilnimi in vojaškimi zmogljivostmi za civilno-vojaške operacije in dejavnosti;
- s prispevki s svojega delovnega področja sodelujejo v izobraževalnem procesu na področju civilno-vojaškega sodelovanja.

AJP-9 sicer predvideva, da je mogoče najti strokovnjake za vsa področja znotraj oboroženih sil, hkrati pa dopušča, da so strokovnjaki vendarle tudi civilne osebe. Za ta pristop se je, zaenkrat kot edina v zavezništvu, odločila Slovenija. Italijanske OS, s katerimi sodelujemo v marsikateri operaciji, imajo skupino za CIMIC, sestavljeno iz vojaškega osebja in pogodbene rezerve, ki predstavlja nabor za funkcionalne strokovnjake. Če niti znotraj rednih enot niti v pogodbeni rezervi ne najdejo strokovnjaka za rešitev neke naloge, lahko v operacijo pošljejo tudi civilista.¹¹ Podoben sistem z naborom funkcionalnih strokovnjakov med pogodbeno rezervo imajo tudi v Belgiji, kjer so jih prav tako komaj začeli vključevati na misijah.¹² V ta vzorec spada tudi Danska (Brett, 2004: 23, 30), ki navadno izbere za vodjo CIMIC častnika, pripadnika stalne sestave, medtem ko je preostalo osebje, vključno s funkcionalnimi strokovnjaki, iz rezervnih enot. Ne glede na to, ali so funkcionalni strokovnjaki vojaško ali civilno osebje, pa znotraj civilno-vojaškega sodelovanja naj ne bi bili nenehno prisotni, temveč vanj napoteni skladno s potrebami. Zaradi njihovega specifičnega znanja se v zadnjem času pojavlja težava previsoke kvalificiranosti slovenskih civilnih funkcionalnih strokovnjakov za opravljanje klasičnih nalog civilno-vojaškega sodelovanja, ki jih opravljajo na strogo taktični ravni.

Pojavlja se tudi potreba po opredelitvi trajanja, saj so nekateri projekti lahko končani v mesecu, drugi pa potekajo daljše obdobje. Zato je delo funkcionalnih strokovnjakov težko omejiti z vnaprej določenim časovnim okvirjem, kot je to rešeno s preostalimi pripadniki OS. Slovenija je na Kosovu izkusila, da se med šestmesečno misijo vsi projekti ne morejo končati. To pomeni, da jih nadaljujejo civilni funkcionalni strokovnjaki v naslednji rotaciji, kar zahteva udeležbo strokovnjakov iz iste stroke, kot so bili njihovi predhodniki. Ti potrebujejo čas, da se seznanijo z vsebino projekta

¹¹ Pogovor s pripadnikom italijanske vojske 17. 12. 2008 v Libanonu.

¹² Pogovor s pripadnikom belgijske vojske 2. 10. 2008 v Vipavi.

in z delom, ki je bilo opravljeno do njihovega prihoda. Vse to zahteva optimalno organiziranost delovanja ne le civilnih funkcionalnih strokovnjakov, temveč celotne skupine CIMIC. Po drugi strani je tudi dobro premisliti, ali je boljše za izvedbo naloge ali projekta pripeljati civilne strokovnjake iz Slovenije ali izbrati strokovnjake iz lokalne strokovne javnosti, ki jih usposobijo slovenski civilni funkcionalni strokovnjaki. Mogoči sta dve možnosti. Civilni funkcionalni strokovnjaki so lahko poslani na misijo samo zaradi rešitve določenih projektov, potem pa se vrnejo. To zahteva oblikovanje skupine civilnih funkcionalnih strokovnjakov v nenehni pripravljenosti. Druga možnost je, napotiti civilne funkcionalne strokovnjake na misijo za neko obdobje in ne glede na količino dela ter stanje projektov (tako so napoteni pripadniki SV).

Pri slovenski strukturi skupine CIMIC niso zanemarljivi, že v začetnem delu omenjeni, civilno-vojaški odnosi znotraj civilno-vojaškega sodelovanja. S tem mislimo na odnose med vojaško organizacijo z vsemi svojimi posebnostmi in civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki, ki izhajajo iz različnih civilnih organizacij z nevojaškimi pravili. Težave v medsebojnih odnosih med civilnim in vojaškim delom bova obravnavala v nadaljevanju.

6 PRIPRAVE NA DELO SKUPIN CIMIC V SIKON-IH 15 IN 16 KFORJA

Na podlagi Sklepa Vlade RS za napotitev skupine civilnih funkcionalnih strokovnjakov v SIKON 15 Kforja¹³ in Sklepa Vlade RS za izvajanje projektov civilno-vojaškega sodelovanja v operaciji Kfor 15¹⁴ je začela Slovenija izvajati prve civilno-vojaške misije v okviru bojne skupine Sokol v silah Kforja v operaciji kriznega odzivanja na Kosovu. Prvi slovenski civilni funkcionalni strokovnjaki so bili napoteni na misijo 28. 2. 2007, in sicer kot del skupine CIMIC v okviru slovenske bojne skupine SIKON 15 Kforja. Prve skupne priprave so potekale slab mesec pred odhodom, trajale pa so štirinajst dni.¹⁵ Sodelovali so štirje pripadniki SV in pet civilnih strokovnjakov, od teh so trije civilni funkcionalni strokovnjaki odšli na misijo kot del SIKON-a 15, dva pa sta bila rezervi. Priprave pred odhodom SIKON-a 15 so bile hkrati tudi priprave za civilno strokovnjakinjo, ki je bila napotena na misijo z naslednjim kontingentom SIKON 16, ostala pa je še krajše obdobje v SIKON-u 17. Sama je povedala, da ni imela dodatnih priprav neposredno pred odhodom na misijo, prav tako se ni spoznala ali usposabljala s pripadniki SV, ki so bili napoteni na misijo v SIKON 16, niti s tistimi, katerih naloge so bile povezane s civilno-vojaškim sodelovanjem.¹⁶

7 USPOSABLJANJE

Pripadniki SV in civilni funkcionalni strokovnjaki so vključeni v proces usposabljanja. Ciklus za civilne funkcionalne strokovnjake je razdeljen v več delov in traja

¹³ Sklep Vlade RS, št. 871000-28/2006/4, 13. 12. 2006.

¹⁴ Sklep Vlade RS, št. 41012-10/2007/4, 29. 3. 2007.

¹⁵ Intervju s civilnim funkcionalnim strokovnjakom, 30. 11. 2008.

¹⁶ Intervju s civilnim funkcionalnim strokovnjakom, 7. 12. 2008.

dobrih 12 mesecev, medtem ko traja cikel za pripadnike SV 30 mesecev. Pri tem je pomembno poudariti, da se glede na izkušnje z usposabljanji pripadnikov SV za odhod na misijo kažejo spremembe v dolžini in posledično kakovosti priprav. Dolžina predpisanega¹⁷ operativnega ciklusa usposabljanja 30 mesecev je razdeljena v tri obdobja. Pripadniki enot se usposabljujejo v individualnih veščinah, specifičnih bojnih nalogah in namenskih nalogah za misijo. Usposabljanja¹⁸ kandidatov za civilne funkcionalne strokovnjake so precej manj obsežna kot usposabljanja enot SV. Obsegajo uvajalno, osnovno, dopolnilno in praktično usposabljanje, ki traja 35 dni. Potekajo v več delih in praviloma v letnem ciklusu. Uvajalna in osnovna raven sta namenjeni teoretičnim vsebinam, dopolnilna in praktična raven pa usposabljanju za sodelovanje v operacijah v podporo miru. Uvajalna raven obsega *Tečaj o civilni udeležbi v operacijah v podporo miru in drugih operacijah kriznega odzivanja*. V okviru osnovnega usposabljanja se izvaja Natov *Taktični tečaj s področja civilno-vojaškega sodelovanja*. Kandidati se tudi udeležijo dopolnilnega usposabljanja, ki je sestavljeno iz treh tečajev: *Tečaja s področja osebne varnosti, RKB-zaščite, zaščite in ravnanja ob najdbi neeksplodiranih ubojnih sredstev ter dela s komunikacijskimi sredstvi*, *Tečaja o mednarodnem vojnem in humanitarnem pravu* in *Tečaja o uporabi Natove terminologije in standardnih obrazcev*. Nazadnje sledi še praktična vaja, na kateri kandidati skupaj s pripadniki SV preizkusijo svoje znanje. Po besedah Pipenbaherja (2007: 7–9) pa bosta v prihodnje, po vzoru skandinavskih držav, bolj poudarjeni kulturno ozaveščanje in obravnavanje različnih kritičnih skupin, kot so otroci, starejši ter velikokrat tudi ženske. Že prva generacija kandidatov za civilne funkcionalne strokovnjake je leta 2005 želela več vsebin, povezanih s kulturno raznolikostjo območij, na katerih potekajo usposabljanja.

8 NEPOSREDNE PRIPRAVE

Poleg usposabljanja pripadnikov SV in civilnih funkcionalnih strokovnjakov za delo v okolju operacije so pred odhodom predvidene tudi neposredne priprave. Vsebina in trajanje slednjih sta odvisna predvsem od stopnje zahtevnosti operacije v podporo miru (Pipenbaher, 2005: 62). Priprave na udeležbo v operaciji v podporo miru obsegajo preventivne zdravstvene preglede in zahtevana cepljenja, ki potekajo v organizaciji Vojaške zdravstvene enote Slovenske vojske, jezikovna testiranja, ki jih opravlja Šola za tuje jezike Slovenske vojske, obveščevalno-varnostne priprave, ki so v pristojnosti Obveščevalno-varnostne službe MO in skupne priprave ter usposabljanje, ki ga lahko organizira nacionalni kontingent ali organizacija vodilne države za operacijo v podporo miru. Pri usposabljanju so poudarjeni spoznavanje območja izvajanja operacije in priprava ocene CIMIC, seznanitev z mandatom in organiziranostjo OZN, Nata in drugih organizacij na območju operacije, obnovitev znanja s področja mednarodnega vojnega in humanitarnega prava, povezovanje z mogočimi

¹⁷ Začasni priročnik za usposabljanje poveljstev in enot, GŠ SV, št. 603-64/2006-9, 4. 10. 2006.

¹⁸ Program za izvedbo usposabljanja: Sodelovanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov CIMIC in drugih civilnih oseb v operacijah v podporo miru, MO RS, 15. 12. 2005.

donatorji, mednarodnimi in humanitarnimi organizacijami ter pristojnimi ministri, obnovitev znanja in veščin taktike, tehnike, postopkov CIMIC in standardnih operativnih postopkov CIMIC. Osvežijo se tudi znanje in veščine za uporabo standardnih dokumentov CIMIC, za uporabo osebne RKB- in druge opreme ter sredstev zvez, za ravnanje v primeru najdbe neeksplozivnih ubojnih sredstev, za orientacijo in preživetje v naravi, varno vožnjo in drugo, kar je po mnenju poveljnika nacionalnega ali zavezniškega skupnega poveljstva nujno za uspešno in učinkovito izvedbo dejavnosti ter nalog na območju operacije v podporo miru.

9 NALOGE SLOVENSKE SKUPINE CIMIC

Skupina CIMIC v 15. in 16. kontingentu SV v Kforju je imela svoj sedež v zgradbi poveljstva bataljona v bazi Villago Italija v Peći. V skupini znotraj 15. kontingenta je bilo najprej 7 oseb, po približno dveh mesecih pa se jim je pridružil še pripadnik SV. Vseh skupaj je bilo torej 8, od teh pet vojaških oseb in trije civilni funkcionalni strokovnjaki,¹⁹ ki so bili med misijo zaposleni v Sektorju za civilno obrambo.²⁰ V 16. kontingent je bila napotena civilna funkcionalna strokovnjakinja, ki je s svojim delom nadaljevala še v delu 17. kontingenta. Skupina CIMIC na Kosovu se je že od začetka trudila za čim večjo usklajenost vseh svojih dejavnosti. Civilni in vojaški strokovnjaki civilno-vojaških odnosov so svoje odgovornosti in naloge že kmalu po prihodu v operacijo podrobno opredelili in pri tem dosledno upoštevali Natove postopke CIMIC. Znotraj skupine so se razdelili na tri področja dela: v projektno skupino, skupino za ponovno naseljene vasi in skupino za humanitarno pomoč.

Delo strokovnjakov civilno-vojaškega sodelovanja v operaciji vedno temelji na njegovih ustrezno izdelanih predhodnih ocenah področja delovanja. Poleg ocen, ki so nastale na podlagi predhodnih izvidovanj območja delovanja na Kosovu, je slovenska skupina CIMIC ob prihodu na območje svoje odgovornosti veliko pričakovala tudi od države predhodnice. Žal uporabnih informacij niso dobili. Država, ki je bila pred prihodom BS Sokol odgovorna za območje, je pred prenosom odgovornosti na slovensko enoto končala svoje projekte civilno-vojaškega sodelovanja. Skupina CIMIC v SIKON-u 15 tako ni dobila nobenega projekta, ki bi ga morala nadaljevati, temveč je morala začeti z novimi, ki sta jih nadaljevali skupini CIMIC v SIKON-ih 16 in 17. To je pravzaprav logično, saj se projekti CIMIC večinoma financirajo z nacionalnimi sredstvi.

Prvi mogoč projekt bi lahko bil obnova neurejene makadamske ceste do večnacionalne vasi Bića. Skupina CIMIC je pripravila predlog za popravilo te ceste s svojimi inženirskimi enotami in ga posredovala poveljniku BS Sokol. Glede na to, da je projekt olajšal prevoz vaščanov in pripadnikov BS Sokol ter tako neposredno podpiral tudi poslanstvo slovenske enote, ga je poveljnik takoj odobril. To je bil prvi izveden

¹⁹ Z Ministrstva za promet, iz Službe Vlade RS za zakonodajo in z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

²⁰ Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.

projekt skupine CIMIC, ki je bil vreden 3070 evrov in za katerega se je porabilo 477 ur dela. Civilni funkcionalni strokovnjaki so ves čas delovanja v skupini CIMIC aktivno sodelovali pri ocenjevanju in pisanju predlogov za projekte civilno-vojaškega sodelovanja, ki so bili pozneje posredovani v presojo in odobritev poveljniku BS Sokol. Prevedeni v angleščino so bili poslani v vednost tudi funkcijsko nadrejenemu organu MNTFW/G9²¹ v večnacionalni bojni skupini Zahod.²² Civilni funkcijski strokovnjaki so dali pobudo za nekatere ožje strokovne projekte s svojih področij. Eden izmed večjih projektov je bil zbiralnica mleka, pri katerem je Slovenija prispevala zbiralnik. Cilj lokalnega okolja je bil dvigniti raven mlečne proizvodnje, pri čemer je bila največja ovira primanjkovanje cistern in predvsem hladilnikov. Najtežavnejši del projekta je bil prevoz mleka od kmetije do zbiralnice. Civilna funkcionalna strokovnjakinja²³ se je odločila končati ta projekt na podlagi nekaterih dejavnikov, kot so na primer pozitiven vpliv na lokalno ekonomijo, že zgrajena zbiralnica, generator in podobno. Gre torej predvsem za upoštevanje prispevka lokalnega prebivalstva. Zbiralnik je financiralo MO RS, uvožen pa je bil iz Slovenije, saj ga na Kosovem ni bilo. V nasprotnem primeru bi ga kupili v lokalnem okolju, saj CIMIC med drugim podpira in spodbuja razvoj lokalnega gospodarstva. Primer tega je bila nabava opreme za računalniško učilnico, ki jo je financiralo MO RS. Oprema se je kupila v lokalnem okolju, tudi izvajalci so bili domačini.

10 ŠTUDIJA PRIMERA DELOVANJA PRVIH SLOVENSКИH SKUPIN CIMIC NA KOSOVU

Terenske izkušnje civilnih funkcionalnih strokovnjakov in vojaškega dela skupine CIMIC odražajo nekatere pomanjkljivosti pri delovanju CIMIC. Že iz raziskave med prvo generacijo kandidatov za civilne funkcionalne strokovnjake in pripadniki SV je razvidna nenaklonjenost delodajalcev in nadrejenih do udeležbe civilnih funkcionalnih strokovnjakov na usposabljanjih in do njihove morebitne napotitve na misijo. Pri tem so pripadniki SV v drugačnem položaju, saj se njihovi delodajalci in nadrejeni večinoma strinjajo z udeležbo v mirovni operaciji.

Iz podatkov je razvidno, da absolutna večina nadrejenih in precejšnja večina delodajalcev, pretežno kandidatov za civilne funkcionalne strokovnjake, nasprotuje oziroma je nezadovoljna z odhodom svojih podrejenih na misijo. Omenjeni rezultati ankete, opravljene med prvo generacijo kandidatov za civilne funkcionalne strokovnjake in pripadnike SV leta 2005, kot tudi pogovori s civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki, ki so bili napoteni na misijo v okviru SIKON-ov 15 in 16 Kforja v letih 2007 in 2008, so upravičili njihove strahove glede odnosa delodajalcev in nadrejenih. Nasprotovanje oziroma negotovanje ob odhodu delavca na delo v tujino lahko delno razumemo, saj nastanejo ob njegovem odhodu organizacijske težave. Po drugi

²¹ Naša nacionalna skupina CIMIC v BS Sokol je bila samostojna. Vodja ni bil pripadnik G9 MTFW, vendar je tja po potrebi hodil na usklajevanja kot častnik za povezavo za področje CIMIC.

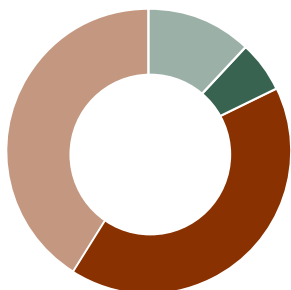
²² Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.

²³ Intervju s civilnim funkcionalnim strokovnjakom, 7. 12. 2008.

Graf 1

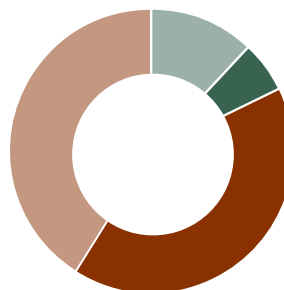
Vir. Janja Vuga: Anкета, 8. 9. 2005, NATO CIMIC Tactical Course, Poljče.

Zadovoljstvo delodajalcev z odhodom CFS na mirovno operacijo

- 12 % ni relevantno
- 6 % zadovoljni
- 41 % niti niti
- 41 % nezadovoljni

1. generacija kandidatov, september 2005

Zadovoljstvo nadrejenih z odhodom CFS na mirovno operacijo

- 12 % zadovoljni
- 29 % niti niti
- 59 % nezadovoljni

1. generacija kandidatov, september 2005

Zadovoljstvo nadrejenih in delodajalcev ob odhodu civilnih funkcionalnih strokovnjakov v operacije v podporo miru

strani se morajo nadrejeni vsak dan soočiti s krajšimi in daljšimi odsotnostmi svojih zaposlenih, zato odhod na misijo ne bi smel povzročiti večjih težav. Poleg tega se je treba zavedati, da so nosilci uresničevanja mednarodnih obveznosti RS vsa ministrstva in zato prav javni uslužbenci ne bi smeli imeti težav zaradi odsotnosti ob usposabljanjih.

Glede na to, da morajo kandidati opraviti več usposabljanj, je bila leta 2005 med prvo generacijo opravljena anketa, s katero se je ugotavljalo, ali se zdijo udeležencem predstavljene vsebine uporabne (Vuga, 2006: 74–75). Večina (65 %) jih je bila zadovoljna, saj so bila usposabljanja sestavljena tako iz prakse kot teorije. Civilni funkcionalni strokovnjaki so želeli več taktike, tehnike in postopkov civilno-vojaškega sodelovanja (39 %) ter spoznavanja okolja misije (36 %). Želja po spoznavanju okolja misije se je pojavila pri več vprašanih, zato sklepava, da je po mnenju civilnih funkcionalnih strokovnjakov poznavanje kulture in okolja misije temeljno za uspešno izvajanje nalog. Bolj bi lahko bilo poudarjeno poznavanje dokumentov, mehanizmov in procedur Nata in EU, saj je le slabih 19 % udeležencev tečaja menilo, da je njihovo znanje o omenjeni temi dobro.

Pred odhodom SIKON-a 15 Kforja na misijo je imela skupina CIMIC krajše neposredne priprave, ki so bile namenjene tudi spoznavanju vojaškega in civilnega dela civilno-vojaškega sodelovanja. Takih neposrednih priprav pred svojim odhodom pa ni imela civilna funkcionalna strokovnjakinja v SIKON-u 16. Neposredne priprave so obsegale seznanitev z zgodovino konflikta, konkretnim mandatom, nalogami in dokumenti, pravnimi vidiki mirovnih operacij, psihološko pripravo in komuniciranje

ter delo z mediji, obveščevalno-varnostno pripravo za delo na Kosovu in še nekatere druge, povsem vojaške vsebine. Po mnenju obeh vodij skupin CIMIC so bile priprave vsebinsko ustrezne, predvsem pa pomembne za timsko in kohezivno vzdušje.²⁴ Med neposrednimi pripravami niso bile posebej predstavljene pristojnosti civilnih funkcionalnih strokovnjakov niti drugi odnosi do vojaškega dela skupine CIMIC, kar se je odražalo v začetnem prepričanju civilnih funkcionalnih strokovnjakov. Mislili so, da bo mogoče projekte, ki so jih predlagali, izvesti le po odobritvi Sektorja za civilno obrambo na MO, brez da bi jih odobril poveljnik BS Sokol.²⁵ To ni bilo mogoče, saj je po Natovi doktrini civilno-vojaškega sodelovanja le nacionalni poveljnik pristojen za odločanje o tem, ali predlagani projekt civilno-vojaškega sodelovanja iz kakršnega koli razloga podpira poslanstvo in naloge njegove enote na mirovni operaciji. Začetne težave civilnih funkcionalnih strokovnjakov so po mnenju obeh vodij skupin CIMIC izvirale iz nedodelanih priprav pred napotitvijo civilnih funkcionalnih strokovnjakov. Zanimivo je, da se vodjema enote CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja še danes, po koncu operacije, ne zdi potrebno jasnejše opredeljevanje razmerij in odnosov med vojaškim ter civilnim delom, saj se jima zdita načeli enostarsinstva in podreditve dovolj jasni. Po teh načelih se zdi razumljivo, da so za svoje delo odgovorni vsi člani skupine CIMIC vodji te skupine, ta pa je za delo celotne skupine CIMIC odgovoren nadrejenemu poveljniku. Skupina CIMIC, še posebej pa civilni funkcionalni strokovnjaki, so bili tako na neki stopnji razpeti, vendar pa so vseeno uspeli uskladiti pričakovanja vojaškega (poveljnika) in civilnega dela (Sektor za CO). Predvsem so se vsi zavedali, da je projekt za MO RS in SV poskusen, zato so sicer pričakovali tudi nejasnosti in nesporazume, vendar so jih bili že vnaprej pripravljeni reševati.²⁶ Po besedah civilnih strokovnjakov ter vojaškega dela skupine ni bilo več trenj med vojaškim in civilnim delom slovenske skupine CIMIC po razrešitvi začetnih nesporazumov, čeprav pripadniki oboroženih sil sicer niso vajeni delati s civilisti. Po drugi strani tudi civilne osebe niso vajene delati v vojaškem okolju. Največ težav imajo z načelom podreditve, ki ne sovпада z njihovim načelom samostojnega odločanja in dela.

Civilni funkcionalni strokovnjaki so poudarili, kako pomembno je obdobje navajanja, ki traja približno mesec dni. V tem času so se navajali na nenehno prisotnost oboroženih sil, spoznavali njihov način dela ter svojo vlogo v vojaškem sistemu. Civilna funkcionalna strokovnjakinja je opisala svoje občutke po prihodu na misijo. Pravi, da pripadniki SV na misiji niso dobro vedeli, kaj naj bi civilni funkcionalni strokovnjaki delali in kako bi jim sploh lahko pomagali²⁷. Civilni funkcionalni strokovnjaki so imeli tudi težave s prilagajanjem na omejeno svobodo gibanja, saj izhod iz baze zunaj službene dolžnosti ni bil dovoljen. Prav tako so jih, skladno s Sklepom Vlade o napotitvi civilnih funkcionalnih strokovnjakov v operacijo Kfor na Kosovo, varovali pripadniki civilno-vojaškega sodelovanja ali drugi pripadniki SV na misiji. Ob izhodu sta jih vedno spremljala voznik in spremljevalec.

²⁴ Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.

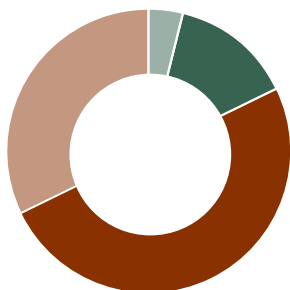
²⁵ Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.

²⁶ Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.

²⁷ Intervju s civilnim funkcionalnim strokovnjakom je potekal 30. 11. 2008 v Celju.

Graf 2:

Vir:
Janja Vuga:
Anketa,
8. 9. 2005,
NATO CIMIC
Tactical
Course,
Poljče.

Pričakovanja civilnih funkcionalnih strokovnjakov od
pripadnikov OS

- 4 % enaka pričakovanja, kot od ostalih CFS
- 14 % druženje
- 50 % varovanje
- 32 % strokovni nasveti

1. generacija kandidatov, september 2005

Pričakovanja civilnih funkcionalnih strokovnjakov od pripadnikov oboroženih sil

Pri zgoraj omenjenem proučevanju prve generacije kandidatov za civilne funkcionalne strokovnjake leta 2005 smo sicer ugotavljali, da večina (50 %) pripadnikov oboroženih sil pričakuje predvsem varovanje, nekoliko manj pa jih pričakuje strokovne nasvete (32 %). Za varovanje pa je, zaradi pomanjkanja kadra, največkrat poskrbel kar vojaški del civilno-vojaškega sodelovanja. Pri ocenjevanju civilno-vojaškega sodelovanja in pripravi predlogov projektov so civilni funkcionalni strokovnjaki zelo dobro sodelovali tudi z vojaškim zdravnikom, veterinarsko in inženirsko skupino, ki jo je poveljnik BS Sokol zaradi preveč projektne dela v praksi podredil vodji skupine CIMIC.²⁸

Civilni funkcionalni strokovnjaki so začutili, da so jih vojaški kolegi sprejeli, ko so jim ti *posodili svoje vojaške hlače in majico, ker je bila njihova, takrat edina, civilna uniforma umazana.*²⁹ Z malenkostmi in smislom za humor ter predvsem z razumevanjem vloge in nalog razvijata civilni in vojaški del pozitiven odnos, ki se odraža v kakovostni in uspešni izvedbi nalog.

Slovenski CIMIC je deloval samostojno ob vzporednih dejavnostih italijanskega, španskega, nemškega in drugih skupin CIMIC. V zvezi s tem je poveljnik slovenskega kontingenta (SNR)³⁰ v SIKON-ih 16 in 17 opozoril na nesorazmerje sredstev, namenjenih posameznim dejavnostim različnih skupin CIMIC. Pri tem so se pojavljale ogromne razlike, na primer med italijanskim, slovenskim in španskim civilno-vojaškim sodelovanjem, medtem ko nekatere države dejavnosti CIMIC sploh niso izvajale. To bi lahko povzročilo nezadovoljstvo in trenja med lokalnim prebivalstvom znotraj območja delovanja. Ti bi kmalu ugotovili, da območja, za katera je pristojen na primer italijanski CIMIC, prejmejo veliko več pomoči kot območja, za katera je odgovoren slovenski CIMIC. Skladno s tem se pojavljajo mnenja, ki so naklonjena sodelovanju slovenskega civilno-vojaškega sodelovanja v večnacional-

²⁸ Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhnikih.

²⁹ Intervju s civilnim funkcionalnim strokovnjakom 30. 11. 2008 v Celju.

³⁰ Pogovor s SNR v Parizu, 30. 12. 2008.

ni strukturi.³¹ Ob tem bi bili v tako strukturo po potrebi vključeni tudi funkcionalni oziroma civilni funkcionalni strokovnjaki.³²

Težava z obsegom razpoložljivih finančnih sredstev za slovenski CIMIC je bila izpostavljena tako med civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki kot tudi med vojaškim delom skupine CIMIC. Po besedah civilnih funkcionalnih strokovnjakov so bila finančna sredstva, namenjena skupini CIMIC, razdeljena na vojaški in civilni del. SV je porabila finančna sredstva predvsem za projekte manjših vrednosti. Finančna sredstva civilnega dela je zagotavljalo MO RS oziroma Sektor za CO skladno s Sklepom Vlade. Pri tem je moral, po besedah civilnih funkcionalnih strokovnjakov, namero za izvedbo projekta še vedno najprej podpisati poveljnik enote³³, nato je bilo treba pripraviti razpis z najmanj dvema ponudnikoma, pri katerem je komisija izbrala najboljšega, predlog pa je bil posredovan MO, ki je odločalo o odobritvi projekta. Med neposrednimi pripravami pred napotitvijo prve skupine CIMIC na mirovno operacijo je še kazalo, da bo zagotovljeno dovolj sredstev za načrtovane projekte, vključno z gradnjo osnovne šole. Tik pred odhodom v operacijo in še posebej takoj po prihodu, ko so se začele kazati potrebe po sredstvih za projekte, pa je postalo jasno, da finančnih sredstev ne bo dovolj. Sektor za civilno obrambo MO se je sicer po najboljših močeh trudil zagotoviti in nato skrbeti tudi za namensko porabo 48.000 evrov, ki jih je določila Vlada za obnovo in opremljanje šol, umiritev cestnega prometa in izboljšanje prometne varnosti v okolici šol ter za pripravo ukrepov za preprečevanje širjenja različnih živalskih bolezni, ki so nevarne tudi človeku. Za omenjene projekte so sredstva prispevali, skladno s 4. členom Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju, Ministrstvo za obrambo s 30.000 evri, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za zdravje ter Ministrstvo za zunanje zadeve, vsako z 2000 evri. Sredstva še niso bila zbrana ob začetku delovanja skupine CIMIC, tako da se prvi predlagani projekti niso mogli uresničiti. Na začetku je bilo kritično prav pomanjkanje financ, ki bi jih imela skupina CIMIC za izvedbo cenejših, a zaradi takojšnjih pozitivnih učinkov v lokalnem okolju, zelo odmevnih projektov.³⁴ Omenjen finančni primanjkljaj v SIKON-u 15 je, po besedah civilnih funkcionalnih strokovnjakov, precej oviral tako načrtovanje kratkoročnih kot dolgoročnih projektov. Zato so se izvajali projekti ne le v okviru skupine CIMIC, temveč v sodelovanju s celotnim bataljonom. Na začetku so se izvajale dejavnosti, ki niso zahtevale preveč denarja, kot so na primer organizacija športnih iger za lokalne otroke in mladino, poučevanje plavanja (predvsem zaradi tragične utopitve dečka) itn. Položaj se je tako poslabšal, da sta se poveljnika BS Sokol in nacionalnega kontingenta SIKON 15 Kforja celo odločila prispevati svoj denar. Neprijeten položaj je pozneje zelo

³¹ Slovenski civilni funkcionalni strokovnjak v Afganistanu že dela v skupini CIMIC znotraj italijanskega PRT.

³² ACE Directive N. 86-2: 10.

³³ Pri SIKON-u 15 je to bojna skupina, pri SIKON-u 16 pa četa.

³⁴ Intervju z Bojanom Pipenbaherjem iz sektorja civilne obrambe MO RS, ki je nacionalni skrbnik cilja sil MO RS, številka 3784 II (CIMIC Capabilities). Intervju je potekal 12. 5. 2008 v Ljubljani.

omilil načelnik GŠ SV, ki je na pobudo skupine CIMIC in BS Sokol odobril 10.000 evrov za manjše projekte civilno-vojaškega sodelovanja. Sredstva je upravljal nacionalni podporni element (NPE), s katerim je usklajevala skupina CIMIC na podlagi mesečnega načrta porabe finančnih sredstev za projekte.³⁵ SIKON 15 se je srečeval z začetnimi težavami, ki so zahtevale precej prilagodljivosti in improvizacije celotne skupine CIMIC, bataljona in njegovega poveljnika. Težave so se v obdobju šestih mesecev večinoma rešile in tako se skupina CIMIC, ki je delovala v SIKON-u 16, ni soočila s tolikšnimi finančnimi omejitvami. Kljub vsemu je bilo težavno opredeljevanje višine razpoložljivih finančnih sredstev, saj bi bilo treba imeti točne podatke ter se na podlagi tega odločati o tem, katere projekte bo mogoče izvesti.

Tudi sicer se delovanje skupine CIMIC ni začelo povsem po pričakovanjih in brez težav. Po razmestitvi na območju delovanja je bojna skupina Sokol prevzela odgovornost za vso dejavnost civilno-vojaških odnosov, vključno s štetjem prebivalcev srbskih enklav in območij, na katera naj bi se vrnili prebivalci srbske narodnosti. Tako je prvotno zamisel o delovanju skupine civilnih funkcionalnih strokovnjakov, ki bi jo podpirala skupina častnikov in podčastnikov Slovenske vojske³⁶, nadomestila nova naloga – izvajanje klasičnih vojaških dejavnosti civilno-vojaškega sodelovanja.³⁷

Poleg notranjega izziva, ki ga je predstavljalo sodelovanje civilnega in vojaškega dela civilno-vojaškega sodelovanja, pa je skupina sodelovala tudi z zunanjimi udeleženci (shema 1). V primeru kakršne koli pomoči nevladnih, humanitarnih, razvojnih in drugih organizacij ali gospodarskih družb je skupina CIMIC (oziroma civilni funkcionalni strokovnjaki) delovala kot posrednik med donatorjem in prejemnikom pomoči (Pipenbaher, 2007: 7–9). Skupina CIMIC je v vseh treh kontingentih³⁸ aktivno sodelovala z nekaterimi lokalnimi in nacionalnimi organizacijami, kot so slovenski, srbski in kosovski rdeči križ. Srbski RK je, ne glede na nacionalno pripadnost, prebivalstvu zagotavljal hrano in starejšim od 65 let 50 evrov na mesec. Kosovski RK pa je razpolagal s finančnimi in materialnimi sredstvi, pridobljenimi iz tujine.³⁹ Nemški CIMIC je slovenski skupini za civilno-vojaško sodelovanje v SIKON-u 16 med božičnimi prazniki podaril živilske in higienske pakete. Te je CIMIC razdelili med organizacije rdečega križa, srbske veterane in albansko katoliško skupnost. Sodelovali so tudi z organizacijo International organization for refugees, ki se osredotoča na področji kmetijstva in izobraževanja za otroke. Civilna funkcionalna strokovnjakinja je v sodelovanju z omenjeno nevladno organizacijo organizirala izobraževanje s področja kmetijstva za vse etnične skupnosti. Sodelovali so tudi z albansko NVO Hendicos,

³⁵ *Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.*

³⁶ *Priloga W k Povelju za delovanje SIKON-a 15 Kforja našteva pretežno le nekoliko prilagojene naloge, ki so v 2. členu Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju navedene za civilne strokovnjake.*

³⁷ *Intervju z Bojanom Pipenbaherjem iz sektorja civilne obrambe na MO RS, ki je nacionalni skrbnik cilja sil MO RS, številka 3784 II (CIMIC Capabilities). Intervju je potekal 12. 5. 2008 v Ljubljani.*

³⁸ *V SIKON-ih 15, 16 in 17 Kforja.*

³⁹ *Slovenski Rdeči križ prispeva higienske pakete pod pogojem, da se jih razdeli 75 % med albansko prebivalstvo Kosova in 25 % med srbsko.*

pri čemer je bilo najpomembnejše posredovati vlogo za zdravljenje kosovske deklice italijanski skupini CIMIC.⁴⁰ Vse to sicer niso bili vsakdanji projekti, pa vendar je tako sodelovanje zelo pomembno za ustvarjanje vezi in temeljev za nadaljnje sodelovanje med različnimi udeleženci in organizacijami, hkrati pa večja ugled Slovenije in stopnjo razumevanja slovenskih vojakov ter civilnih funkcionalnih strokovnjakov z lokalnim prebivalstvom na območju delovanja. S tem se dosega eden pomembnejših ciljev delovanja civilno-vojaškega sodelovanja. Po presoji sektorja za civilno obrambo je bil sicer odziv donatorjev večji, kot so pričakovali,⁴¹ k čemur je tudi zelo pripomoglo angažiranje BS Sokol in slovenskega ambasadorja v UNMIK. Ti so poiskali darovalce tudi med podjetji na Kosovu, ki so v slovenskem solastništvu. Brez tega pristopa veliko projektov ne bi bilo uresničenih, predvsem pa ne bi bila v celoti obnovljena osnovna šola v Zahaću.⁴²

11 REZULTATI DELA SLOVENSKE SKUPINE CIMIC NA KOSOVU

Skupina CIMIC v SIKON-u 15 Kforja je po predhodni presoji civilno-vojaških odnosov poveljniku BS Sokol predlagala 76 projektov, ki so bili odobreni. Od teh jih je bilo 54 izvedenih do konca njihovega mandata, enega je prevzela in končala Italija, pet projektov se je ob koncu mandata SIKON-a 15 Kforja še izvajalo in so bili zaključeni v okviru SIKON-a 16 Kforja, 16 projektov pa ni bilo uresničenih. Podrobnejše analize neizvedenih predlaganih projektov sicer ni, vendar je pri tem treba upoštevati, da so takrat civilni funkcionalni strokovnjaki prvič delovali, zato so se pojavljale nekatere sistemske težave. Rezultat dela skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja je bil zelo dober. Skupna ocenjena vrednost uresničenih projektov znaša približno 350.000 evrov. Pri tem se nikakor niso samo razdeljevali donatorska sredstva in humanitarna pomoč, temveč tudi številni razvojni projekti, in sicer gradnja ali popravilo infrastrukture (cest, vodnjakov, športnih objektov), analiziranje vode, zdravniški pregledi, nabava sredstev za ogrevanje, popravilo strojev, čistilne akcije, tečaji plavanja itn., v katere so veliko energije in delovnih ur vložili tudi pripadniki SV (inženirska skupina, veterinarska skupina, zdravnik, potapljači in drugi vojaki). Neposredno opravljeno delo znaša približno 167.000 evrov. Seveda pa finančna vrednost projektov ni in ne sme biti edino merilo uspešnosti dela skupine CIMIC. Med mirovno operacijo se je večkrat izkazalo, kako pomembni so bili za lokalno prebivalstvo in lažjo izpolnitev poslanstva BS Sokol tudi poceni in na videz majhni projekti, ki so v pravem trenutku zadostili potrebam lokalnega prebivalstva. Stalna naloga skupine CIMIC v SIKON-u 15 Kforja je bilo tudi obiskovanje ponovno naseljenih srbskih vasi. Vseh obiskov v šestih mesecih je bilo 387, kar pomeni, da je bil povprečno najmanj en pripadnik skupine CIMIC v eni izmed vasi na vsaj štiri dni.

⁴⁰ Italijani so se odločili, da bodo vzeli le paciente, ki so se v preteklosti že zdravili v Italiji in ki jih ni bilo mogoče operirati na Kosovu. V nasprotnem primeru bi bila količina prošenj prevelika. Tako bi lahko deklici, za katero je vlogo posredovala slovenska civilna funkcionalna strokovnjakinja, omogočili operacijo v Italiji.

⁴¹ Intervju z Bojanom Pipenbaherjem iz sektorja civilne obrambe MO RS, ki je nacionalni skrbnik cilja sil MO RS, številka 3784 II (CIMIC Capabilities). Intervju je potekal 12. 5. 2008 v Ljubljani.

⁴² Intervju z vodji skupin CIMIC v SIKON-ih 15 in 16 Kforja, PSSV. Intervju je potekal 25. 11. 2008 na Vrhniki.

Sklep Prvič je skupina civilnih funkcionalnih strokovnjakov uspešno sodelovala na Natovi vaji leta 2007, in sicer kot podporni civilni element združenega poveljstva sil v Neaplju. Pri tem je bil uresničen cilj sil 3784 II (CIMIC Capabilities), saj je Slovenija razvila vse potrebne civilne zmogljivosti civilno-vojaškega sodelovanja in je postala pripravljena na nadaljnje postopke vključevanja skupine civilnih funkcionalnih strokovnjakov za CIMIC v skupna in združena poveljstva Natovih operacij. Pred napotitvijo prve skupine CIMIC v okviru SIKON-a 15 sta bila v celoti in zelo uspešno uresničena ves Program usposabljanja civilnih funkcionalnih strokovnjakov in terenska vaja civilno-vojaškega sodelovanja. Pred napotitvijo SIKON-a 15 so imeli pripadniki skupine CIMIC neposredne skupne priprave na to operacijo, medtem ko pred napotitvijo SIKON-a 16 takih priprav ni bilo. Pri tem je treba poudariti, da so bile neposredne priprave po mnenju nekaterih civilnih funkcionalnih strokovnjakov prekratke. Predvsem pa so bili, kot poudarjajo sami, civilni funkcionalni strokovnjaki o svojem odhodu na misijo v okviru SIKON-a 15 obveščeni prepozno. Na misiji je bilo, v primeru SIKON-a 15, precej nejasnosti glede razumevanja vlog ter razmerij med civilnim in vojaškim delom skupine CIMIC. V primeru nadaljnjega delovanja skupine CIMIC po modelu, vzpostavljenem v omenjenem kontingentu, bi bilo dobro razmisliti o vključitvi civilnih funkcionalnih strokovnjakov v zadnji del druge faze vojaškega usposabljanja, ko potekajo intenzivna usposabljanja za delovanje na misiji in ne samo neposredne priprave pred odhodom na misijo. Civilni funkcionalni strokovnjaki bi se tako skupaj z vojaškim delom civilno-vojaškega sodelovanja dlje časa in intenzivneje pripravljali za izvajanje predvidenih nalog na misiji. Predlagano je smiselno samo, če so naloge, ki jih je predvidel poveljnik skupine CIMIC za civilne funkcionalne strokovnjake z Uredbo, kompatibilne.⁴³ Pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti na strateško-operativni ravni je bila sicer zagotovljena usklajenost med GŠSV/J-9, PSSV/G-9 in SCO ter med pristojnimi ministrstvi in gospodarskimi, humanitarnimi in drugimi organizacijami, ki so bile pripravljene sodelovati, vendar pa sta bila v resničnosti med operacijo komunikacijsko neusklajena skupina CIMIC in sektor za civilno obrambo na MO. Priloga W k Povelju za delovanje SIKON-a 15 je k nalogam skupine CIMIC štela izključno tiste, ki jih predpisuje Uredba za civilne strokovnjake. Po razmestitvi na območju delovanja pa je BS Sokol prevzela odgovornost za vse dejavnosti civilno-vojaškega sodelovanja na tem območju, med drugim tudi zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, predvidenih za izvajanje projektov civilnih funkcionalnih strokovnjakov (dovoljenje za to je dobila s Sklepom⁴⁴ Vlade v začetnem obdobju). Uprava za civilno obrambo MO sicer ocenjuje, da je sodelovanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov v SIKON-ih 15 in 16 manj učinkovito, kot je bilo načrtovano, in meni, da bi večino predlaganih projektov lahko izvedel vojaški kontingent sam. CO tudi meni, da strokovne zmožnosti napotenih civilnih funkcionalnih strokovnjakov niso bile dovolj izkoriščene, razen pri gradbenih delih. Mnenje civilnih funkcionalnih strokovnjakov se do neke stopnje sicer ujema z mnenjem sektorja za CO MO, predvsem glede izkoriščanja njihovih strokovnih zmožnosti v začetnem obdobju. Civilni funkcionalni strokovnjaki so pozneje opravljali naloge

⁴³ Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju, Uradni list RS, št. 75/06, 18. 7. 2006.

⁴⁴ Sklep Vlade RS, št. 41012-10/2007/4, 29. 3. 2007.

skladno s svojo stroko in po mnenju nekaterih bi jih bilo treba na območje poslati še več, ki bi delovali na primer na še nerazvitem področju kmetijstva na Kosovu. Se pa tako civilni funkcionalni strokovnjaki kot vojaški del civilno-vojaškega sodelovanja strinjata, da je bilo v začetnem obdobju precej nejasnosti glede pristojnosti in odgovornosti, ki pa so se kmalu rešile. Tako so civilni funkcionalni strokovnjaki sprejeli sistem odgovornosti in poveljevanja, ki velja za SV, ter se o vseh projektih posvetovali z nacionalnim poveljnikom enote, ki je predlagane projekte ali dejavnosti odobril oziroma zavrnil. Vsekakor pa sta po mnenju obeh med vojaškim in civilnim delom vladala pozitiven odnos in sodelovanje, brez katerih marsikateri projekt ne bi bil tako dobro opravljen. Izkušnje civilnih funkcionalnih strokovnjakov na misiji na Kosovu kažejo, da pripadniki tujih oboroženih sil menijo, da je slovenski model civilnih funkcionalnih strokovnjakov zanimiv, so pa tudi prepoznavni zaradi posebne uniforme in oznake. Vodji skupin CIMIC pa menita, da vzbuja delovna obleka civilnih funkcionalnih strokovnjakov, ki se bistveno razlikuje od uniforme pripadnikov SV, v nekaterih situacijah nezaupanje lokalnih prebivalcev. Ti jih večkrat zaradi drugačne delovne obleke ne povežejo s pripadniki kontingenta SV. Po drugi strani pa je mogoče z manj vojaškim videzom doseči večjo sproščenost in morda celo zaupanje lokalnega prebivalstva. Pri tem ne smemo pozabiti, da civilni funkcionalni strokovnjaki niso vojaško usposobljeni, zaradi česar bi jih bilo neprimerno obleči v vojaško uniformo. Že samo z nepoznavanjem vojaških pravil vedenja bi se nehote nespoštljivo vedli do uniforme SV. Pri vsem želiva predvsem izpostaviti, da lahko vsaka uniforma pozitivno ali negativno učinkuje.

Povzameva lahko, da so se pri poskusnem projektu izvajanja dejavnosti civilno-vojaškega sodelovanja v zvezi s sodelovanjem civilnih funkcionalnih strokovnjakov pojavljale težave s financiranjem, organizacijo, pripravami pred odhodom, podrejenostjo, delovno obleko civilnih funkcionalnih strokovnjakov in drugim, kar pa je precej pogosto pri uvajanju novosti. Meniva, da bi pri pripravah na misijo morali biti posebej pozorni na civilno-vojaška razmerja znotraj skupine CIMIC in širše, znotraj nacionalnega kontingenta na misiji. Dejstvo je, da se zaradi sodelovanja civilnih funkcionalnih strokovnjakov križata dva zelo različna koncepta delovanja – civilni in vojaški. Pomembno je, naučiti se sodelovati v nekem obdobju in na omejenem prostoru. Pri tem je treba omogočiti kakovostne priprave, ki bi obema stranema kar najbolje predstavile način življenja in dela na misiji. Hkrati pa morajo biti udeleženci potrpežljivi in odprti, posebej med prilagajanjem, ki naj bi po besedah civilnih funkcionalnih strokovnjakov trajalo do enega meseca. Prav njihove izkušnje kažejo, da je s pravo mero humorja in strpnosti mogoče preseči tudi razlike med civilnim in vojaškim področjem.

Literatura

1. Adamič, Nadja, *civilna funkcionalna strokovnjakinja v SIKON-u 16 Kforja in v delu SIKON-a 17. Intervju je potekal 7. 12. 2008 v Celju.*
2. AJP-3.4.1, 2001. *Peace Support Operations (PSO).*
3. AJP-9, 2003. *NATO Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine.*
4. Brett, Julian, 2004. *Danish Civil & Military Interaction in Kosovo between 1999 and 2003: lessons for the future, Copenhagen.*

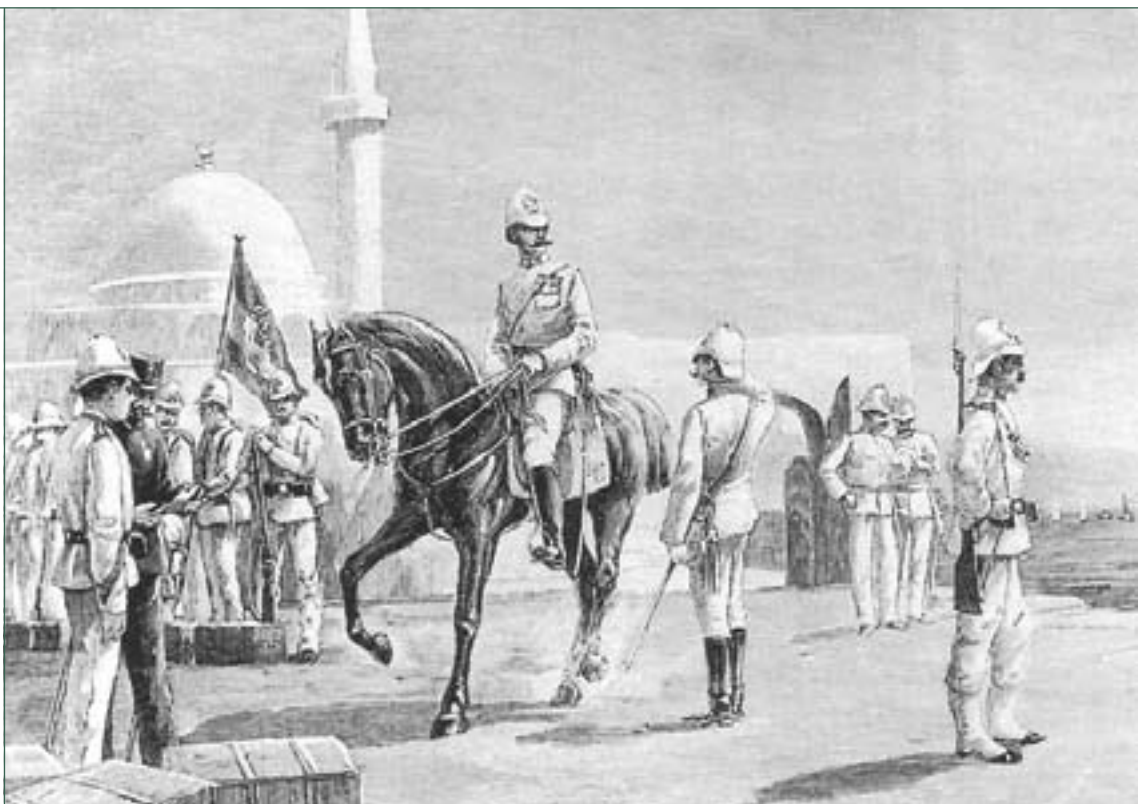
5. *Civil-Military Co-operation (CIMIC) Concept for EU-Led Crisis Management Operations*, 18. 3. 2002, Brussels.
6. Gregorič, Bojan, 2003. *Civilno-vojaško sodelovanje v operacijah v podporo miru s poudarkom na vojaškem sodelovanju z nevladnimi organizacijami (izpitna naloga)*, Ljubljana.
7. Grimšič Paulič, Darja, *civilna funkcionalna strokovnjakinja v SIKON-u 15 Kforja*. Intervju je potekal 30. 11. 2008 v Celju.
8. MC 327/2, *NATO Military Policy for Non-Article 5 Crisis Response Operation*.
9. MC 411, *NATO Military Policy On Civil-Military Co-Operation*.
10. *Natov priročnik za vodenje večnacionalnih operacij (Multinational Operations Handbook)*, 1999.
11. *NATO Handbook for Coalition Operations (Land)*, June 2004: Chapter 6: *Civil-Military Cooperation*.
12. *NATO ACO Manual No. 86-1-1, ACO CIMIC Tactics, Techniques and Procedures*.
13. Pipenbaher, Bojan, *sektor civilne obrambe MO RS, nacionalni skrbnik cilja sil MO RS, številka 3784 II (CIMIC Capabilities)*. Intervju je bil opravljen 12. 5. 2008.
14. Pipenbaher, Bojan, 2007. *Uspešno delo civilnih strokovnjakov za CIMIC na Kosovu*. *Revija Slovenska vojska*, XV/8. 7–9.
15. Pipenbaher, Bojan, ur., 2005: *Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru: Vključevanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov v operacije v podporo miru*, Ljubljana: MO RS.
16. *Program za izvedbo usposabljanja, Sodelovanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov in drugih civilnih oseb v operacijah v podporo miru*, 15. 2. 2005.
17. *Pogovor s pripadnikom italijanskih OS. Libanon*, 17. 12. 2008.
18. SELMANI Ramiz, major, nekaj časa namestnik vodje skupine CIMIC v SIKON-u 15 Kforja in vodja skupine CIMIC v SIKON-u 16 Kforja. Intervju je bil opravljen 25. 11. 2008.
19. *Sklep vlade RS*, 80200–1/2005/4, 28. 10. 2005, Ljubljana.
20. *Sklep Vlade RS za napotitev skupine civilnih funkcionalnih strokovnjakov v SIKON 15 Kforja*, št. 871000-28/2006/4, 13. 12. 2006.
21. *Sklep Vlade RS za izvajanje projektov civilno-vojaškega sodelovanja v operaciji SIKON 15 Kforja*, št. 41012-10/2007/4, 29. 3. 2007.
22. *Uredba o plačah in drugih prejemkih pripadnikov Slovenske vojske pri izvajanju obveznosti, prevzetih v mednarodnih organizacijah oziroma z mednarodnimi pogodbami*. *Uradni list RS*, št. 67/2008, 4. 7. 2008.
23. *Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju*. *Uradni list RS*, št. 75/06, 18. 7. 2006.
24. Videtič, Marjan, major, vodja skupine CIMIC v SIKON-u 15 Kforja. Intervju je bil opravljen 25. 11. 2008.
25. *Vojaška doktrina*, 2006, Ljubljana: PDRIU.
26. Vuga, Janja, 2006. *Civilni funkcionalni strokovnjaki v operacijah v podporo miru (diplomsko delo)*, Ljubljana.
27. Willems, Patrick, *Natov inštruktor za civilno vojaško sodelovanje*. *Pogovor*, 2. 10. 2008.
28. *Začasni priročnik za usposabljanje poveljstev in enot*, GŠŠV, št. 603-64/2006-9, 4. 10. 2006.

Slikovno gradivo

Pictures

Prevzem
območja
odgovornosti
na Kreti 1897

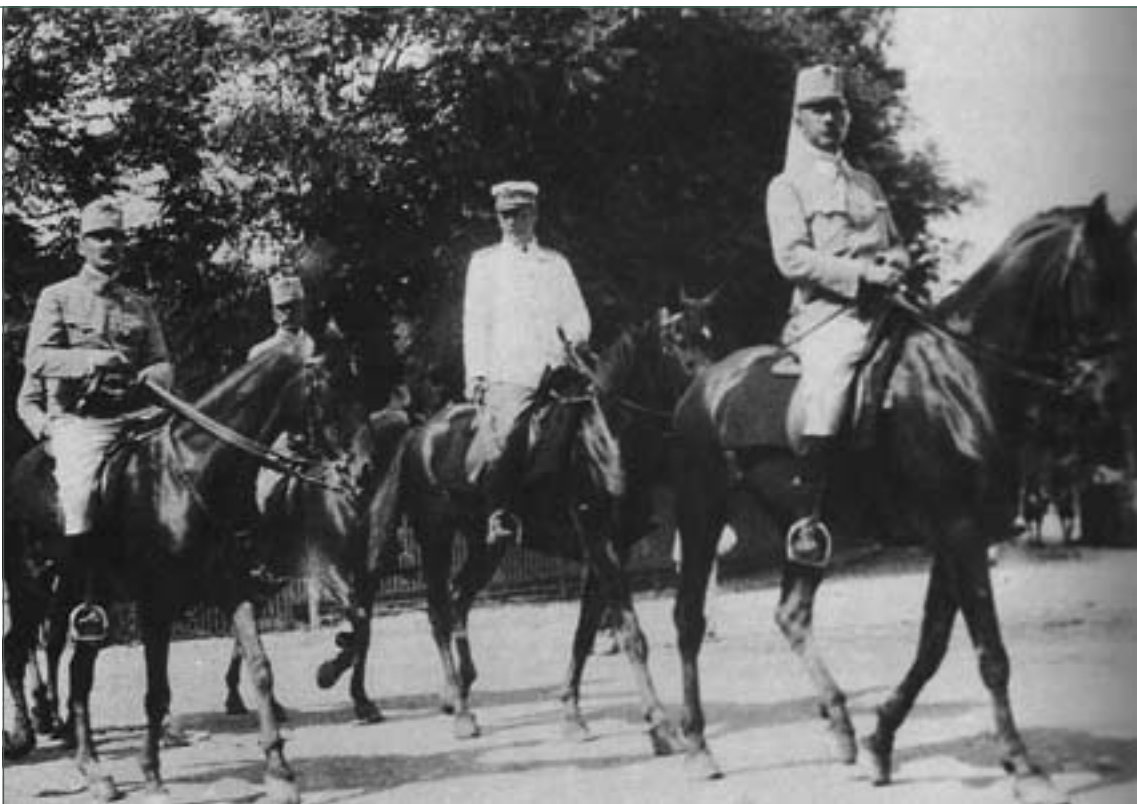
Pripadniki
II. bataljona
87. bataljona
pehotnega
polka na Kreti

Pripadniki
II. bataljona
87. bataljona
pehotnega
polka na Kreti

Sprejem
II. bataljona
po vrnitvi v
domovino,
Pula 1898

Avstrijske sile
v mednarodni
operaciji

Avstrijski
opazovalci
na Golanski
planoti

Avstrijska
zdravstvena
enota v
Kongu
1960–1963

Pripadnica
veterinarske
enote
avstrijske
vojske v
Kforju

Avstrijske sile
v operaciji
Eufor
Čad/CAR

Čad –
taborišče
darfurskih
brezdomcev
blizu mesta
Forčana
na vzhodu
Čada, kjer
so delovali
pripadniki
Slovenske
vojske

Dr. Danilo Türk – vrhovni poveljnik oboroženih sil s pripadniki SV na vaji Zmožnosti 2008

Patruljiranje slovenske izvidniške enote v operaciji Eufor v Čadu

Avtorji

Authors

Brigadir Alan Geder

Brigadir Alan Geder je brigadir Slovenske vojske in trenutno na dolžnosti poveljnika sil. Diplomiral je na Fakulteti za šport, končal pa je tudi študij na Army War College v ZDA. V preteklosti je bil poveljnik 74. oklepno-mehaniziranega bataljona, poveljnik 4. pokrajinskega poveljstva v Postojni, poveljnik 82. brigade Slovenske vojske, načelnik štaba v 3. operativnem poveljstvu v Celju, načelnik oddelka G-3 v Poveljstvu sil Slovenske vojske, namestnik načelnika Centra za doktrino in razvoj ter namestnik poveljnika sil Slovenske vojske.

Prejel je več priznanj Ministrstva za obrambo in tujih oboroženih sil.

***Brigadier Alan Geder** is a brigadier in the Slovenian Armed Forces, currently serving as Force Commander. He graduated from the Faculty of Sport at the University of Ljubljana and completed his studies at the US Army War College. In the past he was Commander of the 74th Armoured Mechanised Battalion, Commander of the 4th Regional Command in Postojna, Commander of the 82nd SAF Brigade, Chief of Staff of the 3rd Operational Command in Celje, Chief of the G-3 Department in the SAF Force Command, Deputy Commander of the Doctrine and Development Centre and Deputy Commander of the SAF Force Command. He was awarded a number of decorations by the Ministry of Defence and foreign armed forces.*

Podpolkovnik mag. Bojan Gregorič

Podpolkovnik mag. Bojan Gregorič je častnik Slovenske vojske. Od 1. 11. 2007 je namestnik Centra za doktrino in razvoj. Na Ministrstvu za obrambo se je zaposlil leta 1992. Opravljal je različne poveljniške in štabne dolžnosti ter bil med 1. 9. 2000 in 1. 6. 2001 namestnik načelnika G-3 v polku MSU in hkrati SNR. Med 6. 11. 2003 in 5. 5. 2004 je bil vodja SIKON-a SI NPE ter SNR (prav tako v BiH). Magisterij znanosti je pridobil na Fakulteti za družbene vede po zagovoru naloge z naslovom Vojaško voditeljstvo – preverjanje teoretičnega modela v 1. brigadi Slovenske vojske. Za svoje delo v Slovenski vojski je prejel več domačih in tujih odlikovanj ter priznanj. Dvakrat je prejel tudi zlati znak PŠŠ za najboljšega slušatelja 4. generacije VŠT in najboljšega slušatelja 5. generacije GŠT.

***Lieutenant Colonel Bojan Gregorič, MSc,** is an officer in the Slovenian Armed Forces. Since 1 November 2007, he has*

been Deputy Commander of the Doctrine and Development Centre. He began working for the Ministry of Defence in 1992, performing various command and staff duties. From 1 September 2000 to 1 June 2001, he served as Deputy Chief of Staff of the G-3 Department in the MSU regiment and concurrently in the SNR. From 6 November 2003 to 5 May 2004, he was head of the Slovenian contingent (SIKON) SI, NSE and SNR (also in Bosnia and Herzegovina). He earned his master's degree at the Faculty of Social Sciences in Ljubljana after defending his thesis titled Military Leadership – verifying the theoretical model in the 1st SAF Brigade. He was awarded several Slovenian and foreign awards and decorations for his work in the Slovenian Armed Forces, as well as two gold badges from the Command and Staff School, one as the best fourth-generation student in the Higher Staff Course and the other as the best fifth-generation student in the General Staff Course.

Dr. Klemen Grošelj

Dr. Klemen Grošelj je asistent z doktoratom na Katedri za obramboslovje na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Sodeluje pri predavanjih predmetov obramboslovna geografija, vojaška zgodovina in teorija civilne obrambe. Občasno predava na Natovih tečajih v Oberammergau, sicer pa raziskuje ruski nacionalnovarnostni sistem in obrambno-varnostno politiko, konflikte na območju Skupnosti neodvisnih držav, krizno upravljanje in vodenje, mirovne operacije, naravne nesreče, mednarodno varnost, konfliktna območja srednje Azije in parlamentarni nadzor nad varnostnim sektorjem. Je tudi avtor več znanstvenih in strokovnih člankov.

Klemen Grošelj, PhD, is an assistant with doctorate at the Defence Studies Department at the Faculty of Social Sciences in Ljubljana. He assists in lectures on geography for defence studies, military history and civil defence theory. He also occasionally lectures at the NATO School in Oberammergau, but otherwise mainly does research on the Russian national security system and security and defence policy, conflicts in the area of the Community of Independent States, crisis management, peacekeeping operations, natural disasters, international security, conflict areas in Central Asia and parliamentary supervision of the security sector. He is also the author of several scientific and professional articles.

Dr. Milan Jazbec

Dr. Milan Jazbec je vodja Sektorja za načrtovanje politik in raziskave na Ministrstvu za zunanje zadeve ter docent za sociologijo diplomacije na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Med decembrom 2000 in novembrom 2004 je bil državni sekretar za mednarodne zadeve in obrambno politiko na Ministrstvu za obrambo. Je avtor sedmih knjig o diplomaciji ter številnih člankov in študij o diplomaciji ter mednarodnih varnostnih in obrambnih temah. Marca 2005 je za svoje delo prejel visoko avstrijsko državno odlikovanje *veliki zlati častni znak z zvezdo za zasluge za Republiko Avstrijo*.

Milan Jazbec, PhD, is Head of the Policy Planning and Research Sector at the Ministry of Foreign Affairs and an assistant professor in the Sociology of Diplomacy at the Faculty of Social Sciences of the University of Ljubljana. From December 2000 to November 2004, he was State Secretary for International Affairs and Defence Policy at the Ministry of Defence. He is the author of seven books on diplomacy and numerous articles and studies on diplomacy, international security and defence. In March 2005, he was awarded the prestigious *Great Golden Badge of Honour for Merit for the Republic of Austria with Star*.

Prof. dr. Ljubica Jelušič

Prof. dr. Ljubica Jelušič je leta 1985 diplomirala z odliko iz mednarodnih odnosov in obramboslovja na tedanji Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN). Leta 1988 je magistrirala, leta 1992 pa doktorirala na obramboslovju z disertacijo o legitimnosti vojaštva. Podoktorsko se je izpopolnjevala iz vojaške sociologije v letih 1993 in 1994 na Kraljevi vojaški akademiji v Bruslju. Od leta 1985 je zaposlena na Fakulteti za družbene vede, od leta 2005 pa je redna profesorica na obramboslovju. Njena bibliografija obsega 18 izvirnih znanstvenih člankov doma in v tujini, poleg tega pa je avtorica več kot 40 strokovnih člankov ter drugih prispevkov. 21. novembra 2008 je pred Državnim zborom Republike Slovenije prisegla kot ministrica za obrambo.

Prof. Ljubica Jelušič, PhD graduated with honours in international relations and defence studies in 1985 from the then Faculty of Sociology, Political Sciences and Journalism (FSPN) in Ljubljana. She earned her master's degree in 1988 and completed her doctorate in defence studies with

a dissertation on the legitimacy of the military. In 1993 and 1994, she continued her post-doctoral education on the subject of military sociology at the Royal Military Academy in Brussels. Since 1985 she has been employed at the Faculty of Social Sciences and since 2005 has been Full Professor of Defence Studies. Her bibliography includes 18 original scientific articles published in Slovenia and abroad. She is also the author of more than 40 professional articles and other contributions. On 21 November 2008, she was appointed Minister of Defence and was sworn in before the National Assembly of the Republic of Slovenia.

Mag. Irmgard Pangerl

Mag. Irmgard Pangerl je študirala zgodovino, magistrirala leta 2008 iz filozofije na Univerzi na Dunaju, naslov magistrske naloge: 'Die Kreta-Mission der k.u.k. Kriegsmarine'. Je arhivarka v Avstrijskem državnem arhivu (Österreichisches Staatsarchiv) na Dunaju, odgovorna za arhive državnega sodišča (sodišča nekdanje Avstro-Ogrske monarhije) in arhive družine Habsburžanov v Družinskem, dvornem in državnem arhivu. *Mein letzter Wille: Kulturhistorisch bedeutende Testamente und Verlassenschaftsabhandlungen in Wiener Archiven (16.-18. Jh)* (Dunaj: Državni arhiv, 2004; sourednica, skupaj z Michaelom Hochedlingerjem); *Der Wiener Hof im Spiegel der Zeremonialprotokolle (1652-1800): eine Annäherung* (Innsbruck-Dunaj-Bolzano: Studien-Verlag (Založništvo za študijsko gradivo), 2007; sourednica, skupaj z Martinom Scheutzem in Thomasom Winkelbauerjem).

Irmgard Pangerl, Mag.phil. Studied history, Mag.phil. University of Vienna 2008; M.A.-thesis: 'Die Kreta-Mission der k.u.k. Kriegsmarine'. Archivist at the Austrian National Archives (Österreichisches Staatsarchiv) in Vienna, responsible for the Imperial Court and the Habsburg family archives at the Haus-, Hof- und Staatsarchiv. *Mein letzter Wille: Kulturhistorisch bedeutende Testamente und Verlassenschaftsabhandlungen in Wiener Archiven (16.-18. Jh)* (Vienna: Staatsarchiv, 2004; co-editor, with Michael Hochedlinger); *Der Wiener Hof im Spiegel der Zeremonialprotokolle (1652-1800): eine Annäherung* (Innsbruck - Vienna - Bozen: Studien-Verlag, 2007; co-editor, with Martin Scheutz and Thomas Winkelbauer).

Dr. Efpraxia
S. Paschalidou

Dr. Efpraxia S. Paschalidou je diplomirala leta 1989 na oddelku za zgodovino in arheologijo, Šola za filozofijo. Leta 2004 je pridobila doktorat iz humanističnih študij na Narodni in Kapodistrski univerzi v Atenah – štipendistka Fundacije za državne štipendije Helenske republike. Leta 2006 je uspešno zaključila Višjo šolo nacionalne obrambe Helenske republike. Od leta 1993 dela kot zgodovinarica na Generalštabu Helenske vojske na Direktoratu za vojaško zgodovino in je odgovorna za arhive iz državljsanske vojne. Je članica Helenske komisije za vojaško zgodovino in od leta 2005 predstavlja Generalštab Helenske vojske. Njene glavne objave so: *The Macedonian Struggle and the Events in Thrace* (Makedonski boj in dogodki v Trakiji), *Historical titles of Greek Regiments and Brigades* (Zgodovinski nazivi grških polkov in brigad), *History of the Greek Army 1821-1997* (Zgodovina grške vojske 1821–1997), *History of the Organization of the Greek Army* (Zgodovina organiziranosti grške vojske), *The Peacekeeping Mission in Somalia and Hellenic Forces in the Middle East* (Mirovna misija v Somaliji in Helenske sile na Bližnjem vzhodu).

Efpraxia S. Paschalidou, PhD, graduated in 1989 at the Department of History & Archaeology, School of Philosophy. In 2004 she obtained a Doctorate in Human Sciences at the National & Kapodistrian University of Athens – Scholar of the Hellenic State Scholarships Foundation. She graduated from the Hellenic National Defence College in 2006. Since 1993, works as a historian in the Hellenic Army General Staff/Army History Directorate, responsible for the archives of the Civil War. She is member of the Hellenic Commission on Military History, representing the Hellenic Army General Staff since 2005. Main publications are: *The Macedonian Struggle and the Events in Thrace*, *Historical titles of Greek Regiments and Brigades*, *History of the Greek Army 1821-1997*, *History of the Organization of the Greek Army*, *The Peacekeeping Mission in Somalia and Hellenic Forces in the Middle East*.

Doc. dr. Vladimir Prebilič je leta 1998 diplomiral iz zgodovine in geografije na Filozofski fakulteti, leta 2001 pa magistriral iz obramboslovja na Fakulteti za družbene vede. S štipendijo nemškega zveznega ministrstva je nadaljeval študij na vojaški akademiji v Hamburgu ter leta 2004 doktoriral iz vojaške zgodovine. Od leta 1999 je zaposlen na Fakulteti za

Doc. dr. Vladimir Prebilič

družbene vede. Od 2005 je docent na obramboslovju, od 2007 pa je predstojnik Katedre za obramboslovje. Objavil je osem znanstvenih člankov doma in v tujini, več kot 30 strokovnih člankov in tri monografije.

Asst. Prof. Vladimir Prebilič, PhD, graduated in 1998 in history and geography from the Faculty of Arts in Ljubljana and earned a master's degree in defence studies at the Faculty of Social Sciences in 2001. Having received a scholarship from the German Federal Ministry, he continued his studies at the Military Academy in Hamburg and earned a doctorate in military history in 2004. He has been employed at the Faculty of Social Sciences since 1999. Since 2005 he has been an assistant professor in the Defence Studies Department and Chairman of the Defence Studies Department since 2007. He has published eight scientific articles in Slovenia and abroad, and more than 30 professional articles and three monographs.

Dr. Erwin A. Schmidl

Dr. Erwin A. Schmidl je bil rojen na Dunaju leta 1956. Študiral je zgodovino, umetnostno zgodovino in antropologijo na Univerzi na Dunaju in doktoriral iz filozofije. Je predstojnik oddelka za novejšo zgodovino na Inštitutu za strategijo in varnostno politiko na Avstrijski državni obrambni akademiji na Dunaju. V obdobju od 1995 do 1996 je bil dr. Schmidl višji sodelavec na Ameriškem inštitutu za mir v Washingtonu D. C. Leta 1994 je služil na Opazovalni misiji Združenih narodov v Južni Afriki. Med drugim je napisal *Going International – In the Service of Peace: Austrian Participation in International Peace Operations since 1960* (Gradec: Vehling, 2005) in *Peace Operations Between War and Peace* (London: Frank Cass 2000).

Erwin A. Schmidl, PhD, born in Vienna 1956, studied history, history of art, and anthropology at the Dr. phil. University of Vienna, head of the department of contemporary history at the Institute for Strategy & Security Policy of the Austrian National Defence Academy in Vienna. In 1995-96, Dr. Schmidl was Senior Fellow at the U.S. Institute of Peace in Washington D.C. In 1994, he served with the UN Observer Mission in South Africa. His books include *Going International – In the Service of Peace: Austrian Participation in International Peace Operations since 1960* (Graz: Vehling, 2005), and *Peace Operations Between War and Peace* (London: Frank Cass 2000).

Generalmajor mag. Alojz Šteiner

Generalmajor mag. Alojz Šteiner je magister obramboslovja, magistriral je tudi iz programa *Industrial College of Armed Forces na National Defence University* v ZDA. Je generalmajor SV, zaposlen kot namestnik načelnika Generalštaba. V preteklosti je bil na dolžnostih poveljnika 7. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe v Mariboru, namestnika poveljnika 3. operativnega poveljstva SV, namestnika poveljnika sil SV, na Generalštabu pa je bil na dolžnostih J-3, J-4 in J-5 svetovalec trem načelnikom ter direktor štaba.

Major General Alojz Šteiner, MSc, has a master's degree in defence studies from the *Industrial College of the Armed Forces at the National Defence University in the USA*. As a major general in the Slovenian Armed Forces, he currently holds the position of Deputy Chief of the General Staff. In the past he was the Commander of the 7th Regional Territorial Defence Staff in Maribor, Deputy Commander of the 3rd Operational Command of the Slovenian Armed Forces, Deputy Commander of the SAF Force Command. At the General Staff he was three-time adviser to the CHOD and the Chiefs of the J-3, J-4 and J-5 Departments and Director of Staff.

Janja Vuga

Janja Vuga je začela leta 2005 proučevati CIMIC, in sicer predvsem prvo generacijo civilnih funkcionalnih strokovnjakov, ki jih je opazovala in spremljala pri usposabljanju. Leta 2006 je svoje raziskave strnila v diplomski nalogi in tudi sama postala civilna funkcionalna strokovnjakinja. Danes svoje raziskovalno področje širi z opazovanjem odnosa slovenskega javnega mnenja do sodelovanja RS in SV v mednarodnih operacijah in na misijah. V doktorski disertaciji pa se ukvarja z medkulturnimi odnosi v večnacionalnih mirovnih operacijah in na misijah.

Janja Vuga began studying CIMIC matters in 2005, particularly the first generation of civilian functional experts whom she observed and followed during training. In 2006, she included her research in her diploma thesis and became a civilian functional expert herself. Today she broadens her research by monitoring Slovenian public opinion on the cooperation of the Republic of Slovenia and the Slovenian Armed Forces in international operations and missions. In her doctoral dissertation she addresses intercultural relations in multinational peacekeeping operations and missions.

Navodila avtorjem
za oblikovanje prispevkov

Instructions for the authors
of papers

NAVODILA AVTORJEM ZA OBLIKOVANJE PRISPEVKOV ZA BILTEN SLOVENSKE VOJSKE IN VOJAŠKOŠOLSKI ZBORNİK

Vsebinska navodila

Splošno **Bilten Slovenske vojske** je interdisciplinarna znanstveno-strokovna publikacija, ki objavlja prispevke o aktualnih temah, raziskavah, znanstvenih in strokovnih razpravah, tehničnih ali družboslovnih analizah z varnostnega, obrambnega in vojaškega področja.

Vojaškošolski zbornik je vojaškostrokovna in informativna publikacija, namenjena izobraževanju in obveščanju o dosežkih ter izkušnjah na področju vojaškega izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja.

Kaj objavljamo?

Objavljamo prispevke v slovenskem jeziku s povzetki, prevedenimi v angleški jezik, in po odločitvi uredniškega odbora prispevke v angleškem jeziku s povzetki, prevedenimi v slovenski jezik.

Objavljamo prispevke, ki še niso bili objavljeni ali poslani v objavo drugi reviji. Pisec je odgovoren za vse morebitne kršitve avtorskih pravic. Če je bil prispevek že natisnjen drugje, poslan v objavo ali predstavljen na strokovni konferenci, naj to avtor sporočiti uredniku in pridobiti soglasje založnika (če je treba) ter navesti razloge za ponovno objavo.

Tehnična navodila

Omejitve dolžine prispevkov Prispevki naj obsegajo 16 strani oziroma 30.000 znakov s presledki (avtorska pola), izjemoma najmanj 8 strani oziroma 15.000 znakov ali največ 24 strani oziroma 45.000 znakov.

Recenzije Prispevki se recenzirajo. Recenzija je anonimna. Glede na oceno recenzentov uredniški odbor ali urednik prispevek sprejme, če je treba, zahteva popravke ali ga zavrne. Pripombe recenzentov avtor vnese v prispevek.

Zaradi anonimnega recenzentskega postopka je treba prvo stran in vsebino oblikovati tako, da identiteta avtorja ni prepoznavna.

Avtor ob naslovu prispevka napiše, v katero kategorijo po njegovem mnenju in glede na klasifikacijo v COBISS spada njegov prispevek. Klasifikacija je dostopna na spletni strani revije in pri odgovornem uredniku. Končno klasifikacijo določi uredniški odbor.

Lektoriranje Lektoriranje besedil zagotavlja OE, pristojna za založniško dejavnost. Lektorirana besedila se avtorizirajo.

- Prevajanje** Prevajanje besedil ali povzetkov zagotavlja OE, pristojna za prevajalsko dejavnost oziroma Šola za tuje jezike PDRIU.
- Navajanje avtorjev prispevka** Navajanje avtorjev je skrajno zgoraj, levo poravnano.
Primer:
 Ime 1 Priimek 1,
 Ime 2 Priimek 2
 V opombi pod črto se za slovenske avtorje navede, iz katere ustanove prihajajo. Pri tujih avtorjih je treba navesti tudi ime države.
- Naslov prispevka** Navedbi avtorjev sledi naslov prispevka. Črke v naslovu so velike 16 pik, natisnjene krepko, besedilo naslova pa poravnano na sredini.
- Povzetek** Prispevku mora biti dodan povzetek, ki obsega največ 1200 znakov (20 vrstic). Povzetek naj na kratko opredeli temo prispevka, predvsem naj povzame rezultate in ugotovitve. Splošne ugotovitve in misli ne spadajo v povzetek, temveč v uvod.
- Povzetek v angleščini** Avtorji morajo oddati tudi prevod povzetka v angleščino. Tudi za prevod povzetka velja omejitev do 1200 znakov (20 vrstic).
- Ključne besede** Ključne besede (3–5, tudi v angleškem jeziku) naj bodo natisnjene krepko in z obojestransko poravnavo besedila.
- Besedilo** Avtorji naj oddajo svoje prispevke na papirju formata A4, s presledkom med vrsticami 1,5 in velikostjo črk 12 pik Arial. Na zgornjem in spodnjem robu naj bo do besedila približno 3 cm, levi rob naj bo širok 2 cm, desni pa 4 cm. Na vsaki strani je tako približno 30 vrstic s približno 62 znaki. Besedilo naj bo obojestransko poravnano, brez umikov na začetku odstavka.
- Kratka predstavitev avtorjev** Avtorji morajo pripraviti kratko predstavitev svojega strokovnega oziroma znanstvenega dela. Predstavitev naj ne presega 600 znakov (10 vrstic). Če je avtorjev več, se predstavi vsak posebej, čim bolj zgoščeno. Avtorji naj besedilo umestijo na konec prispevka po navedeni literaturi.
- Strukturiranje besedila** Posamezna poglavja v besedilu naj bodo ločena s samostojnimi podnaslovi in ustrezno oštevilčena (členitev največ na 4 ravni).
Primer:
 1 Uvod
 2 Naslov poglavja (1. raven)
 2.1 Podnaslov (2. raven)
 2.1.1 Podnaslov (3. raven)
 2.1.1.1 Podnaslov (4. raven)

Oblikovanje seznama literature

V seznamu literature je treba po abecednem redu navesti le avtorje, na katere se sklicujete v prispevku, celotna oznaka vira pa mora biti skladna s harvardskim načinom navajanja. Če je avtorjev več, navedemo vse, kot so navedeni na izvirnem delu.

Primeri:

a) knjiga:

Priimek, ime (lahko začetnica imena), letnica. *Naslov dela*. Kraj: Založba.

Na primer: Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press.

b) zbornik:

Samson, C., 1970. Problems of information studies in history. V S. Stone, ur. *Humanities information research*. Sheffield: CRUS, 1980, str./pp. 44–68. Pri posameznih člankih v zbornikih na koncu posameznega vira navedemo strani, na katerih je članek, na primer:

c) članek v reviji

Kolega, N., 2006. Slovenian coast sea flood risk. *Acta geographica Slovenica*. 46-2, str. 143–167.

Navajanje virov z interneta

Vse reference se začenjajo enako kot pri natisnjenih virih, le da običajnemu delu sledi še podatek o tem, kje na internetu je bil dokument dobljen in kdaj. Podatek o tem, kdaj je bil dokument dobljen, je pomemben zaradi pogostega spreminjanja www okolja.

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press, str. 45–100. <http://www.mors.si/index.php?id=213>, 17. 10. 2008.

Pri navajanju zanimivih www naslovov v besedilu (ne gre za navajanje posebnega dokumenta) zadošča navedba naslova (<http://www.vpvs.uni-lj.si>). Posebna referenca na koncu besedila v tem primeru ni potrebna.

*Več o harvardskem načinu citiranja na www.fa.uni-lj.si/filelib/knjiznica/harvard_citiranje_1.pdf (19. 2. 2009) ali v *A Guide to the Harvard System of Referencing*, 2007; <http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.thm#1.3> (16. 5. 2007).*

Sklicevanje na vire

Pri sklicevanju na vire med besedilom navedite le priimek prvega avtorja in letnico izdaje. *Primer:* ... (Smith, 1997) ...

Če dobesedno navajate del besedila, ga ustrezno označite z narekovaji, v oklepaju pa poleg avtorja in letnice navedite stran besedila, iz katerega ste navajali.

Primer: ... (Smith, 1997, str. 15) ...

Pri povzemanju drugega avtorja napišemo besedilo brez narekovajev, v oklepaju pa napišemo, da gre za povzeto besedilo. *Primer:* (po Smith, 1997, str. 15). Če avtorja navajamo v besedilu, v oklepaju navedemo samo letnico izida in stran (1997, str. 15).

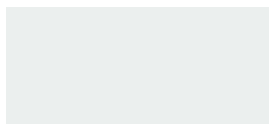
Slike, diagrami in tabele

Slike, diagrami in tabele v prispevku naj bodo v posebej pripravljenih datotekah, ki omogočajo lektorske popravke. V besedilu mora biti jasno označeno mesto, kamor je treba vnesti sliko. Skupna dolžina prispevka ne sme preseči dane omejitve.

Če avtor iz tehničnih razlogov grafičnih dodatkov ne more oddati v elektronski obliki, je izjemoma sprejemljivo, da slike priloži besedilu. Avtor mora v tem primeru na zadnjo stran slike napisati zaporedno številko in naslov, v besedilu pa pustiti dovolj prostora zanjo. Prav tako mora biti besedilo opremljeno z naslovom in številčenjem slike. Diagrami se štejejo kot slike. Vse slike in tabele se številčijo. Številčenje poteka enotno in ni povezano s številčenjem poglavij. Naslov slike je naveden pod sliko, naslov tabele pa nad tabelo.

Navadno je v besedilu navedeno vsaj eno sklicevanje na sliko ali tabelo. Sklic na sliko ali tabelo je: ... (slika 5) ... (tabela 2) ...

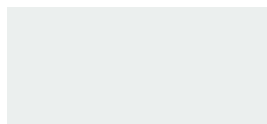
Primer slike:

Slika 5: Naslov slike

Primer tabele:

Tabela 2: Naslov tabele

Opombe pod črto

Številčenje opomb pod črto je neodvisno od strukture besedila in se v vsakem prispevku začne s številko 1. Posebej opozarjamo avtorje, da so opombe pod črto namenjene pojasnjevanju misli, zapisanih v besedilu, in ne navajanju literature.

Kratice

Kratice naj bodo dodane v oklepaju, ko se okrajšana beseda prvič uporabi, zato posebnih seznamov kratic ne dodajamo. Za kratico ali izraz v angleškem jeziku napišemo najprej slovensko ustreznico, v oklepaju pa angleški izvirnik in morebitno angleško kratico.

Format zapisa prispevka

Uredniški odbor sprejema prispevke, napisane z urejevalnikom besedil MS Word, izjemoma tudi v besedilnem zapisu (text only).

Naslov avtorja

Prispevkom naj bosta dodana avtorjeva naslov in internetni naslov ali telefonska številka, na katerih bo dosegljiv uredniškemu odboru.

Kako poslati prispevek

Na naslov uredništva ali članov uredniškega odbora je treba poslati tiskano in elektronsko različico prispevka.

Potrjevanje sprejetja prispevka

Uredniški odbor avtorju pisno potrdi prejetje prispevka. Avtorjem, ki sporočijo tudi naslov svoje elektronske pošte, se potrditev pošlje po tej poti.

Korekture

Avtor opravi korekture svojega prispevka v treh dneh.

**Naslov
uredniškega
odbora**

Ministrstvo za obrambo
Generalštab Slovenske vojske
Bilten slovenske vojske
Uredniški odbor
Vojkova cesta 55
1000 Ljubljana
Slovenija
Elektronski naslov
Odgovorni urednik: evgen.primozic@mors.si
Namestnica odgovornega urednika:
liliana.brozic@mors.si

Prispevkov, ki ne bodo urejeni skladno s tem navodilom, uredniški odbor ne bo sprejemal.

INSTRUCTIONS FOR THE AUTHORS OF PAPERS FOR THE BULLETIN OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES AND THE MILITARY EDUCATION JOURNAL

Content-related instructions

General **The Bulletin of the Slovenian Armed Forces** is an interdisciplinary scientific expert magazine, which publishes papers on current topics, researches, scientific and expert discussions, technical or social sciences analysis from the security, defence and military field.

The Military Education Journal is a military professional and an informative publication intended for education and informing on achievements and experiences in the field of military education, training and improvement.

What do we publish?

We publish papers in Slovene with abstracts translated into English and, based on the decision of the editorial board, we also publish papers in English with abstracts translated in Slovene.

We publish papers, which have not been previously published or sent to another magazine for publication. The author is held responsible for all eventual copyright violations. If the paper has already been printed elsewhere, sent for publication or presented at an expert conference, the author must notify the editor, obtain the publisher's consent (if necessary) and indicate the reasons for republishing.

Technical instructions

Limitations regarding the length of the papers

The papers should consist of 16 typewritten double-spaced pages or 30,000 characters, at a minimum they should have 8 pages or 15,000 characters and at a maximum 24 pages or 45,000 characters.

Reviews

The papers are reviewed. The review is anonymous. With regard to the reviewers assessment, the editorial board or the editor either accepts the paper, demands modifications if necessary or rejects it. After the reception of the reviewers' remarks the author inserts them into the paper.

Due to an anonymous review process the first page must be designed in the way that the author's identity cannot be recognized.

Next to the title the author indicated the category the paper belongs to according to him and according the classification in the COBISS1. The classification is available on the magazine's internet page and at the responsible editor. The editorial board determines the final classification.

- Proof-reading** The organizational unit responsible for publishing provides the proofreading of the papers. The proofread papers have to be approved.
- Translating** The translation of the papers or abstracts is provided by the organizational unit competent for translation or the School of Foreign Languages, DDETC.
- Indicating the authors of the paper** The authors' name should be written in the upper left corner, aligned left.
Example:
Name 1 Surname 1,
Name 2 Surname 2,
Slovenian authors should indicate the institution they are coming from in the footnote. Foreign authors should also indicate the name of the state they are coming from.
- Title of the paper** The title of the paper is written below the listed authors. The letters in the address are bold with font size 16. The text of the address is centrally aligned.
- Abstract** The paper should have an abstract of a maximum 1,200 characters (20 lines). The abstract should present the topic of the paper in short, particularly the results and the findings. General findings and reflections do not belong in the abstract, but rather in the introduction.
- Abstract in English** The authors must also submit the translation of the abstract into English. The translation of the abstract is likewise limited to a maximum of 1,200 characters (20 lines).
- Key words** Key words (3-5 also in the English language) should be bold with a justified text alignment.
- Text** The authors should submit their papers on a A4 paper format, with a 1,5 line spacing written in Arial and with font size 12. At the upper and the bottom edge, there should be approx. 3 cm of space, the left margin should be 2 cm wide and the right margin 4 cm. Each page consists of approx. 30 lines with 62 characters. The text should have a justified alignment, without indents at the beginning of the paragraphs.
- A brief presentation of the authors** The authors must prepare a brief presentation of their expert or scientific work. The presentation should not exceed 600 characters (10 lines). If there are several authors, each should be presented individually as short and as comprehensive as possible. These text should be placed at the end of the paper, after the cited literature.

Text structuring Individual chapters should be separated with independent subtitles and adequately numbered.

Example:

- 1 Introduction
- 2 Title of the chapter (1st level)
- 2.1 Subtitle (2nd level)
- 2.1.1 Subtitle (3rd level)
- 2.1.1.1 Subtitle (4th level)

Referencing In the bibliography only the authors of the references you refer to in the paper have to be listed alphabetically. The entire reference has to be in compliance with the Harvard citing style.

Example:

Surname, name (can also be the initial of the name), year. *Title of the work*. Place. Publishing House.

Example:

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press.

At certain papers published in a collection of papers, at the end of each reference a page on which the paper can be found is indicated.

Example:

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press. p. 45–100.

Referencing internet sources

All references start the same way as the references for the printed sources, only that the usual part is followed by the information about the internet page on which the document was found as well as the date on which it was found. The information on the time the document was taken off the internet is important because the WWW environment constantly changes.

Urlich, W., 1983. *Critical Heuristics of Social Planning*. Chicago: University of Chicago Press. p. 45–100. <http://www.mors.si/index.php?id=213>, 17 October 2008.

When referencing interesting WWW pages in the text (not citing an individual document) it is enough to state only the internet address (<http://www.vpvs.uni-lj.si>). A separate reference at the end of the text is therefore not necessary.

More on the Harvard referencing style in the A Guide to the Harvard System of Referencing, 2007; <http://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.thm#1.3>, 16 May 2007.

Citing When citing sources in the text, indicate only the surname of the author and the year of publication. *Example:* ..... (Smith, 1997) ...

If you cite the text literary, that part should be adequately marked “text”...after which you state the exact page of the text in which the cited text is written.

Example: ...(Smith, 1997:15) ...

Figures, diagrams, tables

Figures, diagrams and tables in the paper should be prepared in separate files that allow proofreading corrections. The place in the text where the picture should be inserted must be clearly indicated. The total length of the paper must not surpass the given limitation.

If the author cannot submit the graphical supplements in the electronic form due to technical reasons, it is exceptionally acceptable to enclose the figures to the text. In this case the author must write a sequence number and a title on the back of each picture and leave enough space in the text for it. The text must likewise contain the title and the sequence number of the figure. Diagrams are considered figures. All figures and tables are numbered. The numbering is not uniform and not linked with the numbering of the chapters. The title of the figure is listed beneath it and the title of the table is listed above it.

As a rule at least one reference to a figure or a table must be in the paper. Reference to a figure or a table is: (figure 5) (table 2)

Example of a figure:

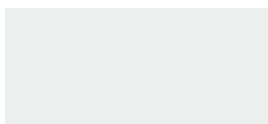
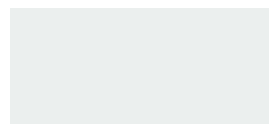

Figure 5: Title of the figure

Example of a table:

Table 2: Title of the table

Footnotes

Numbering footnotes is individual from the structure of the text and starts with the number 1 in each paper. We want to stress that the footnotes are intended for explaining thoughts written in the text and not for referencing literature.

Abbreviations

When used for the first time, the abbreviations in the text must be explained in parenthesis, for which reason non additional list of abbreviations is needed. If the abbreviations or terms are written in English we have to write the appropriate Slovenian term with the English original and possibly the English abbreviation in the parenthesis.

Format type of the paper

The editorial board accepts only the texts written with a MS Word text editor and only exceptionally texts in the text only format.

Title of the author

Each paper should include the author's address, e-mail or a telephone number, so the editorial board could reach him or her.

Sending the paper

A print or an electronic version of the paper should be sent to the address of the editorial board or the members of the editorial board.

Confirmation of the reception of the paper

The editorial board sends the author a written confirmation regarding the reception of the paper. The authors that also list their e-mails receive the confirmation via e-mail.

Corrections The author makes corrections to the paper in three days.

**Editorial
board
address** Ministrstvo za obrambo
Generalštab Slovenske vojske
Bilten slovenske vojske
Uredniški odbor
Vojkova cesta 55
1000 Ljubljana
Slovenia
Electronic address
Editor in Chief: evgen.primozic@mors.si
Deputy Editor in Chief:
liliana.brozic@mors.si

The editorial board will not accept papers, which will not be in compliance with the above instructions.

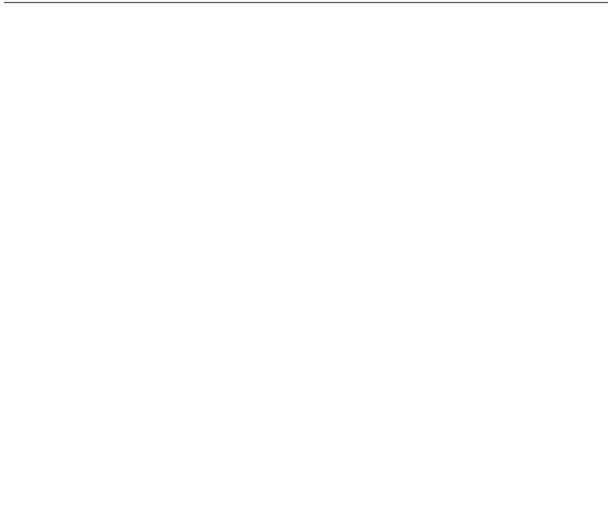
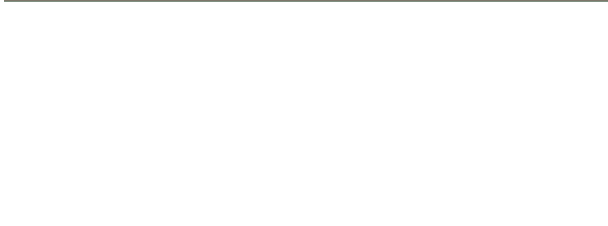

Dr. Danilo Türk	POPOTNICA BILTENU SLOVENSKE VOJSKE V DRUGO DESETLETJE A GUIDEPOST FOR THE SECOND DECADE OF THE BULLETIN OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES
Dr. Vladimir Prebilič	UREDNIŠKI UVOD INTRODUCTION BY THE EDITOR
Dr. Ljubica Jelušič	OBLIKOVANJE STRATEGIJE SODELOVANJA REPUBLIKE SLOVENIJE V MEDNARODNIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH STRATEGY FORMATION OF SLOVENIA'S PARTICIPATION IN INTERNATIONAL OPERATIONS AND MISSIONS
Dr. Klemen Grošelj	TRANSFORMACIJA SODOBNIH MIROVNIH OPERACIJ IN VLOGA SLOVENIJE TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA
Dr. Erwin A. Schmidl	RAZVOJ MIROVNIH OPERACIJ OZIROMA OPERACIJ V PODPORO MIRU – PREGLED TRANSFORMATION OF CONTEMPORARY PEACEKEEPING OPERATIONS AND THE ROLE OF SLOVENIA
Dr. Milan Jazbec	OBLIKOVANJE ZUNANJE POLITIKE V FUNKCIJI RAZUMEVANJA MIROVNIH OPERACIJ FOREIGN POLICY FORMATION IN THE CONTEXT OF UNDERSTANDING PEACEKEEPING OPERATIONS
Dr. Efpraxia S. Paschalidou	MILITARY OPERATIONS OF THE GREAT POWERS DURING THE CRETAN REVOLUTION (1897): THE GREEK PERSPECTIVE VOJAŠKE OPERACIJE VELIKIH SIL MED REVOLUCIJO NA KRETI (1897) – GRŠKO STALIŠČE
Mag. Irmgard Pangerl	PARTICIPATION OF THE AUSTRO-HUNGARIAN NAVY IN THE CRETE OPERATION 1897–1898 SODELOVANJE AVSTRO-OGRSKE VOJNE MORNARICE V OPERACIJI NA KRETI 1897–1898
Dr. Vladimir Prebilič	SODELOVANJE SLOVENCEV NA MIROVNI ODPRAVI NA KRETO LETA 1897 PARTICIPATION OF SLOVENIANS IN A PEACE DELEGATION IN CRETE IN 1897
Dr. Erwin A. Schmidl	INTERNATIONAL PEACE OPERATIONS: THE AUSTRIAN EXPERIENCES MEDNARODNE MIROVNE OPERACIJE – AVSTRIJSKE IZKUŠNJE
Generalmajor mag. Alojz Šteiner, brigadir mag. Alan Geder	ZNAČILNOSTI SODELOVANJA SLOVENSKE VOJSKE V DOSEDANJIH MEDNARODNIH VOJAŠKIH OPERACIJAH IN NA MISIJAH CHARACTERISTICS OF THE PARTICIPATION OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES IN INTERNATIONAL MILITARY OPERATIONS AND MISSIONS TO DATE
Janja Vuga, podpolkovnik mag. Bojan Gregorič	SLOVENSKI POGLED NA CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE V OPERACIJAH V PODPORO MIRU: ŠTUDIJA PRIMERA SLOVENSКИH KONTINGENTOV NA KOSOVU (SIKON-A 15 IN 16 KFORJA) SLOVENIAN VIEW OF CIVIL-MILITARY COOPERATION IN PEACE SUPPORT OPERATIONS: CASE STUDY OF SLOVENIAN CONTINGENTS IN KOSOVO (SIKON 15 KAFOR AND SIKON 16 KAFOR)